

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Міжкафедральна наукова лабораторія
«Українська література в англomовному світі»
Таврійська фундація
(Осередок вивчення української діаспори)
м. Херсон

ВІСНИК ТАВРІЙСЬКОЇ ФУНДАЦІЇ
(Осередку вивчення української діаспори)

Випуск 21

Херсон – Корсунь-Шевченківський
2026

УДК 80(4Укр) В53

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Немченко Іван (головний редактор) – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англомовному світі» при Херсонському державному університеті

Алієв Алім – заступник директора Українського інституту, член українського осередку Міжнародного ПЕН-клубу, правозахисник, журналіст, перекладач

Барнетт Аліна – письменниця, перекладачка (Великобританія, м. Рексем)

Бокшань Галина – кандидатка філологічних наук, доцентка Херсонського державного аграрно-економічного університету, письменниця, перекладачка

Висоцький Андрій – кандидат філологічних наук, доцент Херсонського державного університету

Гаражій Любов – голова Таврійської фундації (ОВУД), членкиня НСЖУ

Бурдіна Галина – завідувачка загального відділу Суворовської районної в м. Херсоні ради

Дупляк Микола – критик, педагог, журналіст, громадський діяч (США, м.Каміллус)

Загороднюк Василь – член НСПУ, голова Херсонської обласної філії НСПУ, кандидат філологічних наук, доцент Херсонського державного університету

Карабович Тадей – член НСПУ, доктор філології, професор Університету імені Марії Склодовської-Кюрі, письменник, перекладач (Польща, м. Люблін)

Климович Світлана – кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри української і слов'янської філології та журналістики Херсонського державного університету

Климчак Марія – письменниця, критикиня, перекладачка (США, м.Чикаго)

Крат Анатолій – письменник, критик, перекладач, адміністратор і контент-менеджер Фейсбук-групи «Українці за кордоном» (Чехія, м. Прага)

Кудіна Антоніна – перекладачка, педагогиня (Індія, м. Мумбаї)

Лопушинський Іван – доктор наук із державного управління, професор Херсонського національного технічного університету, голова журі Всеукраїнської літературної премії імені Яра Славутича

Немченко Галина – кандидатка філологічних наук, доцентка, співробітниця міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англомовному світі» при Херсонському державному університеті

Теленчук Надія – письменниця, перекладачка (Німеччина, м. Берлін)

Чухонцева Наталя – кандидатка філологічних наук, доцентка, співробітниця міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англомовному світі» при Херсонському державному університеті

В53 Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): міжнародний літературно-науковий збірник: випуск 21. Херсон – Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І. С., 2026. 368 с.

Двадцять перший випуск «Вісника Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори)» містить наукові й літературно-мистецькі матеріали, присвячені діяльності визначних представників українського зарубіжжя, а також Причорномор'я. У збірнику подається культурно-мистецька хроніка Херсонщини та Південної України.

ISBN 978-617-8298-30-2

Спонсори випуску: Любов Гаражій, Василь Загороднюк, Тадей Карабович, Галина та Іван Немченко, Оксана Славенко.

ЗМІСТ

<i>Слово редактора</i>	6
<i>Згадаймо!</i>	9
<i>Іван Немченко. Дніпрова Чайка: вірш</i>	9
<i>Літературознавство</i>	10
<i>Галина Немченко. Особливості інтерпретації образу Олени Пчілки в повісті Олени Волинської «Мармурова жінка»</i>	10
<i>Іван Немченко. Кримськотатарські мотиви в романах «Юра» та «Лара» Марини Гримич</i>	18
<i>Красназнавство</i>	
<i>Валентина Литвин. Василь Симоненко і Корсунщина</i>	33
<i>Дати</i>	47
<i>До 165-річчя від дня народження Дніпрові Чайки</i>	47
<i>Іван Немченко. Дніпрова Чайка в дисертаційному просторі України часів незалежності</i>	47
<i>До 120-річчя від дня народження Івана Багряного</i>	55
<i>Іван Немченко. Постать Івана Багряного в романі-біографії «По лінії найбільшого опору» Ірини Власенко</i>	55
<i>Ювілеї</i>	72
<i>До 90-річчя Марії Пентилюк</i>	72
<i>Поетичний букет для Марії Пентилюк</i>	72
<i>Галина Бокиань. З днем народження</i>	72
<i>Валерій Кулик. Доземний уклін Педагогу</i>	73
<i>Володимир Педченко. Марії Іванівні Пентилюк</i>	73
<i>Василь Загороднюк. Вітальне слово шановній Марії Іванівні Пентилюк на її 90-ліття</i>	74
<i>Іван Немченко. Привітання-побажання</i>	75
<i>До 90-річчя Миколи Дупляка</i>	76
<i>Іван Немченко. «Велике завзяття до праці»: Микола Дупляк та його перше 90-ліття</i>	76
<i>До 70-річчя Василя Загороднюка</i>	85
<i>Шляхи до живого слова (розмова з бібліотекарем, членом НСПУ Василем Загороднюком). Розмовляли Юлія Манякіна, Ольга Ковальчук, Іванна Іванюк</i>	85
<i>Вітасмо!</i>	91
<i>Спадщина</i>	92
<i>Дніпрова Чайка. Дивний ткач; Білий чорт; Самоцвіти: поезії в прозі</i>	92
<i>Остан Лапський. Про себе казка; Якби; Молоді з Білого Бору; 231, Києву з Варшави; Жадана лірика; Підбадьорювання; Болото; Поет: вірші</i>	101
<i>Наші гості</i>	108
<i>Олександра Гаврилюк. Мені читали казки...; Не плач...; Як це смішно...; Щось все не так... : вірші</i>	108
<i>Роман Ворончук. Хто я? Хто ми?: вірш</i>	112
<i>Агнешка Данилюк. «Не говорю по-своєму»: вірш</i>	114
<i>Поетична галерея</i>	115
<i>Тадей Карабович. Воскресіння Лазаря та інші вірші: Персеїди; Чи дійсно;</i>	

Час наче протоплазма вічності; Пасіфая; Ластівки над Єрихоном; Я ніколи би не подумав; Мої поцілунки; День і ніч неначе вічність; Тобі здавалося, що літаєш; Ти хотів написати листа; Ріка; Дні як хвилі на річці; Різдво на Холмщині; Присутність; Щастя; Не треба; Вогонь; Березовий сік; Воскресіння Лазаря; Нічні спомини; Комета мого життя; На Галилейському морі; Дзвінок; Заклинання; Весняний ряст; Комета; Річка що тече через пустелю; Час плив проти течії; Ще будуть біліти мої кості; Ще вовки витимуть; Вода, що ринула на схилі; Перші мої ночі 115

Кристина Гудель. Історія довга як річка...; Поети також відходять...; Коли Батьківщина далеко; Поетичний дуєт та музика; На Стрітення вовки блукають вулицями; Де старий дім і спогадів слід; Вірші; Ритуал; Порохно: вірші / Переклад українською Тадея Карабовича 134

Софія Піласевич. Заклинання на щастя; Рушник; Вітай стократно; Лампедузька мадонна; Умиління; До людини; До землі; Печера забутих снів; Війна проти дерев...; Я піднімаю голову...: вірші / Переклад українською Тадея Карабовича 142

Ліричний калейдоскоп 155

Надія Теленчук. Мое ім'я; Келих винний; «З морозним видихом напевно загубилась...»; Коли ви вдвох; «Як проросла терпка печаль...»: вірші 155

Олександр Гунько. Буча: поема; Обереги; Прощання; Озера бажань; Вишиванка; Нова Каховка; Повернення; Передчуття; Медицина; Поклик: вірші 160

Валентина Коваленко. «Читаю Шевченка. У сивому глибі-схові...»; «Буча ка-то-ва-на...»; «Так рясно болю в цій весні – як рясту...»; «Біла Русь, а ти ж мені ще біла...»: вірші 178

Валерій Кулик. Війна і думи: вінок сонетів; Каховське море – біда і горе: поема 182

Альона Мовчан. В посірілій небесній блакиті...; Мрії втопають у втомі та морі думок...; Пухнастий купол; Тримайте близьких за руку: вірші 195

Анатолій Качан. Херсонські кавуни; Чумацький Шлях; Морський туман; Таємниця маяка; На хату в'ється виноград: вірші 198

Оксана Славенко. Асвабадитель Нікалай; Життю; Зимові ніч; Благословенна тиша з тиш; Мамі: вірші 205

Іван Немченко. Пам'яті сестер Снігур; Прокляття московії; На естрадній орбіті; Присвяти: вірші 211

Сторінки прози 227

Тадей Карабович. Кіт: оповідання 227

Таврійські мемуари 231

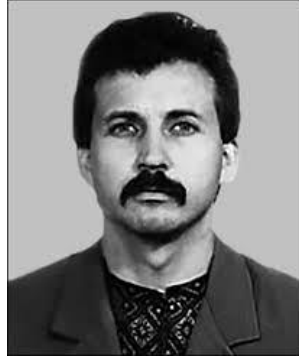
Іван Немченко. Як я не став членом НСПУ 231

Перекладацьке перевесло 239

До 170-річчя від дня народження Івана Франка 239

Із збірки «Зів'яле листя» / «Zwiędłe liście»: «Твої очі, як те море...» / «Kolor morza – oczy twoje...»; «Безмежне поле в сніжному завою...» / «Bezbrzeżne pole w puchowej szacie śniegu...»; «Не минай з погородою...» / «Nie przechodź pogardliwie...»; «Як почувеш вночі край свого вікна...» / «Kiedy usłyszysz koło swego okienka...»: вірші (переклад польською Кристини Ангельської) 239

Голоси діаспори	243
<i>Микола Дупляк.</i> Дещо про ювілейний концерт «Калини»	243
<i>Микола Дупляк.</i> Випускний вечір у Сиракузах.....	246
З пісенного джерела	252
Батьківщина. <i>Слова Івана Немченка. Музика Петра Лойтри</i>	252
Наш хронограф. Рік Дніпрової Чайки на Херсонщині	255
Презентації, конференції, фестивалі	310
<i>Євгенія Арелович.</i> Літературна зустріч поколінь до Міжнародного дня поезії.....	310
До 40-х роковин аварії на ЧАЕС.....	314
Рецензії та відгуки	318
<i>Микола Дупляк.</i> Важлива публікація УНС (Альманах УНС / ст. редактор Петро Часто. Парсипані, Н. Дж.: Свобода, 2026. 220 с.).....	318
<i>Іван Немченко.</i> «І світ весь перед мужністю вклонився» (Україна вся на блокпостах: антол. поезій про рос.-укр. війну / уклад. В. Поліщук; дизайн обкл. К. Орленко. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2023. 203 с.).....	323
<i>Василь Загороднюк.</i> «Херсонці в 2022 – 2025 роках» у сюжетно-композиційному вимірі (Херсонці в 2022 – 2025 роках: збірник спогадів, фото-хроніка / авт.-упоряд. А. Недигалов; гол. ред. Ю. Работін; авт. післямови С. Костючков. Одеса: Астропринт, 2025. 336 с.)	332
<i>Тетяна Торак.</i> 100 тонн світла: поетичний всесвіт Василя Загороднюка (рецензія на збірку поезій «Світиться світла 100 тонн висота»)	339
<i>Іван Немченко.</i> Енциклопедія від науковця-енциклопедиста (Літературна енциклопедія Черкащини. Том 1: А – К / автор-уклад. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2020. 668 с. ; Літературна енциклопедія Черкащини. Том 2: Л – Р / автор-уклад. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2021. 426 с. ; Літературна енциклопедія Черкащини. Том 3: С – Я / автор-уклад. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2025. 504 с.)	345
<i>Ольга Гоша.</i> «Вісник Таврійської фундації»: підсумки 20-го випуску та погляд у майбутнє	352
Вічна пам'ять	357
<i>Іван Немченко.</i> Негаснуча зірка Дмитра Шупти	357
Таврійська фундація інформує	364
Наші автори	365

СЛОВО РЕДАКТОРА

Шановні друзі, вітаємо Вас на сторінках 21-го випуску нашого літературно-наукового видання. Це число традиційно репрезентоване сталими рубриками з наукового й літературно-мистецького життя українського зарубіжжя, а також нашого Причорномор'я, зокрема Таврійського регіону. Як відомо, 2026 рік оголошено на Херсонщині Роком Дніпрової Чайки. Цій визначній постаті в історії краю, культурного й державного поступу України присвячено ряд рубрик у цьому випуску («Згадаймо!», «Спадщина», «Наш хронограф» та ін.). Друкуємо твори письменниці, зокрема її знамениті «Самоцвіти», присвячені ідеологові українського модернізму й авторові гімну «За Україну!» Миколі Вороному. Дніпрова Чайка в цій поезії в прозі натхненно славить відроджену до державного буття Україну – незалежну, соборну, демократичну. «Наш хронограф» увібрав мозаїку повідомлень про хід заходів Року Дніпрової Чайки на Херсонщині в першому півріччі (січень – червень).

У згаданій рубриці «Спадщина» також подано добірку текстів із різних літ незабутнього Остапа Лапського, до його славного 100-річчя.

Розділ «Літературознавство» пропонує статтю Галини Немченко про інтерпретацію образу Олени Пчілки в повіс-

ті Олени Волинської «Мармурова жінка» та дослідження про кримськотатарські мотиви в романах «Юра» та «Лара» сучасної материкової й діаспорної авторки Марини Гримич. Рубрика «Краєзнавство» містить літературно-мистецькі матеріали, пов'язані з Черкащиною («Василь Симоненко і Корсунщина» Валентини Литвин).

У ювілейній рубриці подано матеріали до 90-ліття нашої славної колеги, науковиці й освітянки Марії Іванівни Пентилюк, до 90-ліття Миколи Степановича Дупляка, критика, педагога, журналіста, мемуариста, громадського діяча зі США (м. Каміллус), до 70-ліття Василя Степановича Загороднюка, митця й науковця, голови Херсонської обласної філії НСПУ.

У рубриці «Наші гості» продовжуємо знайомити читачів із творами співавторів представленого в попередньому випуску «Вісника» видання «Країна свого слова: Антологія україномовного письменства Підляшшя» (Упорядкування та вступна стаття Юрія Гаврилюка; Підляський науковий інститут; Союз українців Підляшшя. Більськ на Підляшші, 2023). Цього разу подано поетичні тексти Олександри Гаврилюк, Агнешки Данилюк та Романа Ворончука.

«Поетична галерея» привітає читачів віршами Тадея Карабовича та його ж перекладами сучасних польських авторок Кристини Гудель та Зофії Піласевич. А в «Сторінках прози» цей же поет і перекладач постане перед нами як епік, запропонувавши симпатичне оповідання «Кіт».

У «Ліричному калейдоскопі» подано тексти Олександра Гунька, Анатолія Качана, Валентини Коваленко, Валерія Кулика, Альони Мовчан, Оксани Славенко, Надії Теленчук та інших авторів, у яких часто озивається болюча тема війни.

«Голоси діаспори» представлено цього разу матеріалами нашого невтомного співавтора зі США Миколи Дупляка «Дещо про ювілейний концерт «Калини» та «Випускний вечір у Сиракузах».

«Таврійські мемуари» містять своєрідне спростування розтиражованих фейків щодо моєї скромної персони.

До розділу «Перекладацьке перевесло» подано в оригіналі та у перекладі польською вірші Івана Франка. Такий невеличкий уклін великому Каменяреві з нагоди 170-річчя від дня народження та 110-річчя від часу смерті.

Рубрика «Презентації, конференції, фестивалі» пропонує інформацію про відзначення херсонцями 40-х роковин аварії на ЧАЕС та онлайн-захід «Літературна зустріч поколінь» до Міжнародного дня поезії.

Відрадно, що в випуску друкується учнівська та студентська молодь – дебютують зі своїми матеріалами Євгенія Арелович, Ольга Гоша, Іванна Іванюк, Ольга Ковальчук, Юлія Манякіна, Тетяна Торак.

На завершення випуску подано рецензії та відгуки на нові українознавчі видання: «Альманах УНС» за 2026 рік, «Україна вся на блокуваннях: антологія поезій про російсько-українську війну» (Черкаси, 2023), «Херсонці в 2022–2025 роках» (Одеса, 2025), «Літературна енциклопедія Черкащини», томи 1–3 (Черкаси, 2020–2025), збірку поезій «Світиться світла 100 тонн висота» Василя Загороднюка. У матеріалі Ольги Гоші «Вісник Таврійської фундації»: підсумки 20-го випуску та погляд у майбутнє» наголошено, що наше видання розширює і зміцнює український культурний простір у світовому контексті.

У рубриці «Вічна пам'ять» звертаємось до світлої постаті нашого давнього друга і співавтора «Вісника» Дмитра Романовича Шупти, який залишив по собі золоті сліди і в царині медицини, і на терені красного письменства та перекладацької справи, і на ниві громадської діяльності.

Наш літературно-науковий збірник вступає в третє десятиліття свого буття. Побажаємо йому нових здобутків.

Іван Немченко

Згадаймо!

**Дніпрова Чайка
(Л. О. Василевська-Березіна)
1861–1927**

Дніпрова Чайка

Воїстину Чайка Дніпрова –
Майстриня рідного слова.
Пліч-о-пліч із нами крокує,
Майбутнє України віншує
Таким осяйним заповітом:
«Шануймо свої самоцвіти!»

Іван Немченко

Галина Немченко

**ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБРАЗУ
ОЛЕНИ ПЧІЛКИ
В ПОВІСТІ ОЛЕНИ ВОЛИНСЬКОЇ
«МАРМУРОВА ЖІНКА»**

Біографічна повість Олени Волинської (Олени Володимирівни Тюпіної) «Мармурова жінка» (2025) – літературна новинка. Але вже є окремі відгуки про цей твір від Юлії Ємець-Доброносової, Ольги Лілік, Оксани Рекун, Валерії Сергєєвої тощо.

Повість Олени Волинської побудована за хронологічним принципом. Авторка, використовуючи біографічний сюжет, простежує життя та діяльність визначної української письменниці, етнографині, фольклористки, перекладачки, редакторки й видавчині Олени Пчілки (Ольги Петрівни Драгоманової-Косач, 1849–1930), починаючи з дитячих літ. Як відзначено в матеріалах ювілейної конференції, що відбулась 30 травня 2024 року: «Ольга Петрівна Косач – символ національної культури та незалежності нашої дер-

жави. Через красу українського слова вона створила барвистий та виразний образ нашого незламного народу, завжди палко обстоювала національну ідею, право України на самостійність, а українців – на власну державу» [4, с. 18]. За словами Юлії Смець-Доброносової, «Мармурова жінка» є зразком «художнього життєпису із сильними патріотичними інтонаціями. «Мармурова жінка» є цілісним твором, що містить авторську версію ролі Ольги Драгоманової-Косач у розвитку української культури кінця XIX – початку XX століття» [3].

Олена Пчілка

До твору Олени Волинської взято епіграф із Софії Русової: «Ольга Петрівна – це справді мармурова постать: ніколи за ціле життя вона ні на крок не відступила від своїх переконань» [1, с. 5]. Повість є своєрідною ілюстрацією цього вислову. Важливим композиційним прийомом у творі є листи і спогади сучасників, які допомагають відобразити стосунки героїв, їх внутрішній світ. Повість обрамлена картинами з останніх літ життя письменниці, хворої, але

нескореної. Через її спогади й показано основні віхи діяльності, сімейне оточення тощо. Олена Волинська широко використовує в творі автобіографію письменниці, спомини про Михайла Драгоманова та інші матеріали.

Олена Пчілка перед нами постає реальною життєвою постаттю, яка дбає не лише про родину, а й переймається розвитком національної свідомості, української культури. Вона уболіває, що «ще дуже мало серед української людності (не тільки серед темної, а й серед освіченої) свідомих українців, свідомих свого національного прихилля, права й обов'язку. Страшенно мало навіть і в свідомих наших людей – ретельності, завзяття в просуванні своєї мети» [1, с. 167–168]. У творі Олени Волинської часто звучать характеристики діяльності героїні сучасниками. Наприклад, Панас Мирний у вітальному листі так відзначив чесноти Ольги Петрівни: «Нашим нащадкам доведеться оцінювати Вашу працю народною поговоркою: родюча як земля, а робоча – як бджола» [1, с. 164]. А Дмитро Яворницький їй пише: «Дай Боже Вам міцного здоров'я, а духу у Вас досить... Працуйте, радійте й не покидайте діла» [1, с. 214]. Олена Волинська підкреслює непримиренність героїні в обстоюванні своїх переконань (суперечка з В. Перетцом, засудження негативного ставлення більшовиків до українських національних святощів).

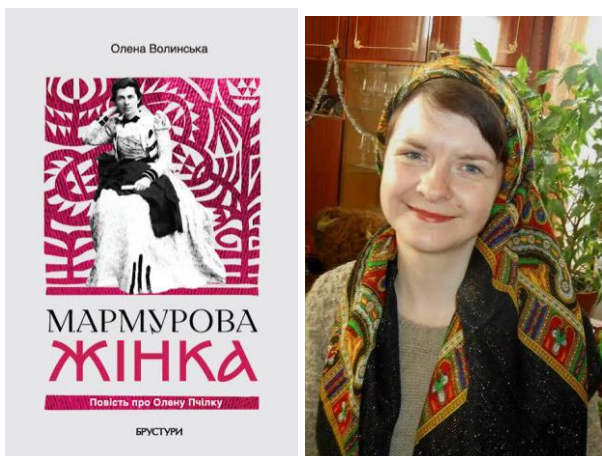
Хронотоп дому та дороги поєднані та відіграють велику роль у повісті. Через життєві обставини родина часто переїздила, тож згадуються міста Гадяч, Звягель, Київ, Луцьк, Полтава, що тісно пов'язані з життям та діяльністю Олени Пчілки. Хронотоп міст Волині виростає до обширів України. Місце духовних і фізичних сил письменниці – Зелений Гай. У тяжкі моменти життя вона черпала там енергію, натхнення, насагу.

Центральне місце в повісті займає родина Олени Пчілки, опорою для якої був чоловік Петро Косач. Це подружжя було надзвичайно гармонійним. Їхні діти виховувались у великій любові, справжніми патріотами. Як стверджува-

лось у листі від «Літературно-наукового вісника» за підписами Володимира Гнатюка, Михайла Грушевського та Івана Франка, «Ви дали Україні перший приклад освіченої сім'ї, в якій плекалася рідна українська мова й українська літературна традиція в найкращім розумінні сего слова» [1, с. 164]. Людмила Старицька зазначала, що разом із Косачами і Лисенками вони були «першими українськими дітьми» [1, с. 27]. Життя Олени Пчілки представлене в двох ракурсах – особистому та громадському. Родинні обставини змальовано детально, зокрема переїзди сім'ї, будівництво садиб тощо. Таким чином авторка зображає письменницю і звичайною жінкою на тлі буднів, і непересічною особистістю. Велика увага приділяється взаєминам батьків та дітей, сповненням любові, поваги, порозуміння. Драматичні ситуації в сім'ї важко переживали батьки (смерть рідних, сина Михайла, хвороба Лесі). Найповніше передано стосунки з Лесею. Материнське серце боляче реагувало на фізичні страждання доньки. Олена Пчілка всіляко підтримувала Лесю. Драматизмом оповиті сторінки повісті, присвячені останнім дням життя Лесі Українки. З невимовним болем нещасна мати усвідомлює кончину любої доньки. Лейтмотивним у творі стає образ гадючого намиста як ознаки трагічних змін у долі Косачів. «Шию її зчавлювало чорне, наче смоль, гадюче намисто – ота невидима скорботна краса, що живиться слізьми» [1, с. 152]; «Час від часу торкалася руками шиї, на якій горіло прокляту гадюче намисто. Відчувала на шкірі його жар, вагу, яка прирівнювалася до ваги її горя. Цього разу воно здолає її, таки здолає..» [1, с. 211]. Та ніякі життєві випробування не могли зламати духовної міцї жінки-борця.

Як вважала Олена Пчілка, українська культура є широким полем, яке «потребує відданості й сподвижництва» [1, с. 160]. Послідовно й невтомно вона обстоювала національні інтереси свого народу, потребу в зміцненні позицій рідної мови, книги, освіти. «Ми маємо активно протистояти зро-

сійщенню. Тому я пропоную зібрані зі спектаклів гроші використати для закупівлі українських книжок» [1, с. 81].

Олена Волинська

Олена Пчілка активно займалася громадською діяльністю, що підкреслюється в повісті. Вона самовіддано боролася за життя журналу «Рідний край», часто видаючи його власним коштом. Під її керівництвом засновано додаток до цього журналу, названий «Молода Україна». «Довго ми ждали сього. Всі діточки мають свою часопись: французи – французьку, німці – німецьку, отак й інші; тільки в нас не було своїх кубельців для українського слова. Тепер вони єсть. Просимо ж – не цуратися нас, бо не подоба цуратися свого рідного слова» [1, с. 175].

Олена Пчілка виконала титанічну роботу, збираючи й аналізуючи українську вишивку. У 1876 році вона опублікувала працю «Український народний орнамент. Вишивка, ткани, писанки», що мала широкий резонанс. У передмові до видання авторка відзначила: «Українські вишиванки і ткани славилися своєю красою. Від якого часу на них звернув увагу ширший світ: з тихих закутків селянських вони пішли на виставки та на продаж у великі города наші і в

далекі краї заграничні» [1, с. 188]. У статті часопису «Огляд політичний та літературний» історик Альфред Рембо писав: «Ці граціозні мотиви прості та гармонійні, як відверті мелодії України. У всьому цьому присутнє мистецтво, мистецтво наївне, інстинктивне та вишукане» [1, с. 114].

Олена Пчілка разом із Лесею Українкою, Павлом Житецьким, Миколою Лисенком підписали заяву до міністра народної освіти з вимогою дозволити навчання рідною мовою. «Необхідно дати українському народові можливість навчатися рідною мовою» [1, с. 168]. Тож письменниця постійно продовжувала боротьбу словом. «Хіба не в ній сенс людського буття? – запитувала вона в себе» [1, с. 168].

Важливе місце в творі відведено також постаті Петра Косача як однодумця, вірного друга й супутника по життю головної героїні. Особлива теплота відчувається в цитованих письменницею листах, в яких він передає свої почуття: «Велике спасибі тобі, моя мила, за ті роки, що пройшли, і за все, що для мене робила» [1, с. 181]. Ольга Петрівна згадує ніжні звертання чоловіка до неї: «Мила Олесю, сонце Люнічко, голубочка сизая, моя гулічка Олесічка, серденько Олю» [1, с. 181]; «Час не владарює над тобою, моя Олесечко!» [1, с. 181]. А ще Петра Косача репрезентовано як люблячого й турботливого батька. Дослідниця Ольга Лілік підкреслює наскрізний характер цього образу в повісті: «Від опису перших років подружнього життя до спогадів головної героїні після його смерті. Письменниця на контрасті демонструє його м'яке й толерантне ставлення до дітей на противагу вимогливості й подекуди суворості Олени Пчілки. Чимало уваги письменниця приділила й складним, не завжди ідилічним взаєминам Ольги Драгоманової-Косач із дочками та їхніми чоловіками» [цит. за 5]. Особливе місце в повісті займає Михайло Драгоманов, що справив великий вплив на сестру.

Вже тяжко хворою Олена Пчілка надиктовувала свої твори доньці Олі. Завершується повість промовистими

словами героїні: «Візьми папір. Я тобі дещо надиктую. Боротьба триває» [1, с. 250]. Такий фінал має символічне значення. Все життя письменниці боролась за людську гідність, за розвій української культури та освіти, за національне самоствердження співвітчизників. Дмитро Донцов констатував: «Не прийнята життям, вона перемогла його, бо остаточно те життя, хоть спізнено, признало її рацію» [2, с. 175]. Діяльність Олени Пчілки – це взірєць для наслідування. Про подвижницький шлях письменниці мають знати українці.

На завершення нашого матеріалу нагадаємо про визначну подію – нещодавно, 2025 року, вийшло Повне академічне зібрання творів Олени Пчілки у 12 томах (поезія, проза, п'єси, дитячі казки, публіцистика, переклади, фольклорні записи, епістолярій, чимало раніше не друкованих текстів).

Література

1. Волинська Олена. Мармурова жінка. Повість про Олену Пчілку. Брустури: ТОВ «Дискурсус»; вид-во «Брустури», 2025. 256 с.

2. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. Львів, 1991. 296 с.

3. Ємець-Доброносова Юлія. Олена Волинська. Мармурова жінка. Повість про Олену Пчілку. *Критика*. 2026. №1–2. <https://krytyka.com/ua/reviews/marmurova-zhinka-povist-pro-olenu-pchilku> (дата звернення 29.07.2026 р.).

4. Олена Пчілка: барви особистості та феномен національного духу: *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 175-річчю від дня народження Олени Пчілки. Звягель. 30 травня 2024 року*. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2024. 620 с.

5. Рекун Оксана. Що почитати? Олена Волинська «Мармурова жінка. Повість про Олену Пчілку». <https://suspilne.media/chernihiv/1326969-so-pocitati-olena-volinska-marmurova-zinka-povist-pro-olenu-pchilku/> (дата звернення 29.07.2026 р.).

Іван Немченко

КРИМСЬКОТАТАРСЬКІ МОТИВИ В РОМАНАХ «ЮРА» ТА «ЛАРА» МАРИНИ ГРИМИЧ

Доля кримськотатарського народу від минувшини до сучасності, його депортація 18–21 травня 1944 року й анексія Криму російськими загарбниками 2014 року широко висвітлюються в українській і зарубіжній історіографії, політології, мемуаристиці, довідкових виданнях, художній літературі тощо. Назвемо хоча б такі публікації останніх років і десятиліть: «Історія Криму. Коротка оповідь великого шляху» (2024) Гульнари Абдулаєвої, «Кримські татари як корінний народ» (2017) Наталі Беліцер, «Країна Крим» (2007; 2017) Олекси Гайворонського, «Кримськотатарські родини» (2024) Євгенії Генової, «Чий Крим. Війна в степах України» (2026) Анатолія Герасимчука, «Юра» (2020), «Лара» (2022), «Умерови: історія однієї родини на тлі кримськотатарського національного руху ХХ–ХХІ ст.» (2023) Марини Гримич, «250 років фальші: російські міфи історії Криму» (2019) Сергія Громенка, «За Перекопом є земля» (2023) Анастасії Левкової, «Крим Керіма» Наталі Смирнової, «Кров інших: кримський злочин Сталіна та поетика солідарности» (2022) Рорі Фінніна та ін. Метою нашої статті є простеження кримськотатарських мотивів у романах «Юра» та «Лара» Марини Гримич.

Письменниця Марина Віллівна Гримич успішно працює в жанрі великої прози як на теренах материкової України, так і в діаспорі (Канада, Ливан). Її романістика нараховує вже більше двох десятків текстів, приваблюючи до себе увагу таких дослідників, як А. Акуленко, С. Батурин, Л. Башманівська, Т. Белімова, О. Брайченко, А. Вегеш, Т. Воробйова, Н. Герасименко, І. Долженкова, М. Зайдель, А. Зборовський, О. Ірванець, С. Ковпик, Н. Криницька, Є. Лакінський, А. Любка, С. Мост, А. Нікуліна, Н. Овчаренко, Я. Поліщук, Н. Розінкевич, В. Собко, А. Соколова, С. Сухіна, Т. Трофименко, Г. Улюра, К. Холод, О. Чаплінська, О. Юрчук та ін.

Діаспорні полотна письменниці «Юра» (Бейрут – Марсель – Бейрут, 2019–2020) та «Лара» (Бейрут, 2020–2021) присвячені тим процесам, що були характерні для літературно-мистецького й громадсько-політичного життя України та зарубіжжя в 1960-х та 1980-х роках. Перед читачем постає широка панорама подій, різнолика мозаїка облич людей, належних до різних суспільних прошарків, професій, смаків та уподобань. Якщо роман «Юра» було присвячено знаковим подіям 1968 року з подеякими екскурсами в недавнє минуле, то для «Лари» характерний тривожний пафос чорнобильського 1986 року та наступних двох літ із надіями на майбутнє.

Кримськотатарський чинник у романі «Юра». Цей твір є сиквелом до популярного в читацькому середовищі роману Марини Гримич «Клавка», де відображалась суспільна атмосфера 1940-х років і чисто принагідно згадувалось про Крим: то йшла мова про Ялтинську конференцію [1, с. 82]; то подруга секретарки СПУ Клавдії Блажкевич дитяча письменниця Єлизавета Прохорова тішилася самохарактеристикою: «Я в особистому житті пройшла і Крим, і Рим, і мідні труби!..» [1, с. 119]; то в уяві Клавка бачила себе в обіймах чиновника високого рангу Олександра Бакланова і задивлялася на промовисту картинку з зображенням «кримського санаторію, де крізь білі баляси видно лазурове Чорне море...» [1, с. 262]. Відтак у першому романі з трикнижжя Марини Гримич поняття Крим абсолютно звільнене від кримськотатарської присутності. Певною сходинкою щодо відкриття й розуміння/нерозуміння кримськотатарського світу стає серединна ланка цього циклу. Назву цій частині трикнижжя дає ім'я Клавчиного сина Юрія – зразкового юнака-комсомольця, якому судилося закохатися в екзотичну Андромеду – кримську татарку Аніфе.

Романові «Юра» Марини Гримич присвячено ряд публікацій – статті та рецензії Л. Башманівської, О. Ірванця,

Я. Поліщука, В. Собко, Т. Трофименко, О. Чаплінської, О. Юрчук та ін. Але в них кримськотатарський сегмент або не потрапляє в коло зору дослідника, або ж принагідно згадується як вияв східної екзотики. Скажімо, в статті О. Ірванця відзначено, що на тлі жіночого загалу в творі виділяється «Андромеда, загадкова східна феміна, що з'являється аж наприкінці другого роману, як перша постійна партнерка вже майже дорослого Юри» [4].

Подібно до героїв роману Марини Гримич «Клавка» (старше покоління), молоді персонажі цього твору Юрко Бакланов, Ігор (Гарик) Мороз, Андрій Федченко, Зоя Борова, що належать до «номенклатурно-сусідської спільноти» (молодша генерація), традиційно сприймають Крим як усе-союзну здравницю, райський куточок для відпочинку і навіть не уявляють, які політичні пристрасті й репресії кипіли тут не так уже й давно: «Іще коли діти були школярами, батьки завжди брали путівки у цековський санаторій «Нижня Ореанда» на один і той же місяць, щоб «чотири мушкетери» надовго не розлучались» [3, с. 259].

Кримськотатарський мотив засновується в романі «Юра» з появою на овиді колоритної постаті «еменес» Аніфе з київської астрономічної обсерваторії. Вона ж Анна Мамедівна Мамедова з космічним прізвиськом Андромеда. У житті Юрія ця жінка з'явилась через посередництво його університетського товариша Мишка Неїжмака, якого за політичну неблагонадійність мали в стінах вузу гучно й показово вигнати з комсомолу. Але Юра, хоча саме на нього як комсорга було покладено таке завдання, не зрадив друга і все зробив для того, щоб такої екзекуції не відбулось. Коли ж Мишко опинився за межами університетського простору і зміг прилаштуватися сторожем в астрономічній обсерваторії, то це не завадило товаришам часто бачитися. Саме там і зазнайомився Юра з опікункою Неїжмака Андромедою. Або ж Аніфе й Анною в одній особі. «Бакланов-молодший, випадково потрапивши до неї в кімнату на плов, з першої хви-

лини втратив голову від її смаглявої грації, чарівного акценту, східної таємниці маслинових очей та узбецько-татарської кухні» [3, с. 301]. Хлопця приваблює серпанок загадковості довкола цієї жінки: «Ніхто не знав, ким насправді була Андромеда, бо вона ніколи не говорила на цю тему. Хтось називав її татаркою, хтось – узбечкою. В її картці з обліку кадрів місцем народження був записаний Бахчисарай, місцем навчання в середній школі – Ташкент, а чоловіком – «Сергей Иванович Куковцев» [3, с. 301]. Хоча вже й цієї інформації та її підтексту достатньо, щоб зрозуміти, що йдеться про кримську татарку, з дитинства свавільно вирвану з рідного гнізда в Криму, депортовану разом зі своїм народом до Середньої Азії, звідки в Україну, поближче до прашурівської землі, змогла повернутись, хіба що завдяки одруженню з чоловіком-носієм безпечнішого й лояльнішого до радянського режиму прізвища.

Авторка додає інтриги: «Те, що сталося поміж Юрою і Андромедою, досі не піддається поясненню. Не інакше, як спрацювала «роза вітрів» чорної діри вулиці Обсерваторної, магія «Киева Паустовського», а можливо, й щось інше, космічне, інопланетне...» [3, с. 301]. Письменниця кореспондує читача до давньогрецького міфу про царівну Андромеду, яку було приковано до скелі як жертву потворному чудовиську, що загрожувало її рідному краєві. Але знайшовся герой-сміливець Персей, що вбив потвору, порятував красуню й одружився з нею. А по смерті вони увічнилися в вигляді сузір'їв на небі. Переосмислюючи стародавній міф, Марина Гримич ставить долі кримської татарки Аніфе й українця Юрія в контекст історії їх народів, що стали жертвами репресій із боку новітньої потвори – московсько-більшовицького імперіалізму.

Певну увагу в романі «Юра» приділено синові Аніфе-Андромеди Фаридові. Якщо мати приховує своє кримсько-татарське походження під іменням Анни, то він зник називатися Федьком. Це характерна тенденція самозбереження в

радянській країні, де тільки напоказ говорилося про непо-
рушну дружбу народів, а в реальності ледве не кожен неро-
сіянин міг наразитися на кпини, образу, знущання чи цьку-
вання, починаючи від дитячого садка й школи і продовжу-
ючи вишем, армією, трудовою діяльністю в будь-якій галу-
зі. Скрізь могли звучати зневажливі ярлики й коментарі що-
до іногородців. Загартовані випробуваннями Аніфе й Фарид
адаптуються до нового середовища, знаходять друзів та од-
нодумців, виявляють свій творчий потенціал, мистецький
хист, засвідчують своє життєлюбство, але не поспішають
підкреслювати свою національну ідентичність. Коли діти
співробітників обсерваторії виступають на імпровізованому
новорічному вогнику в гуртожитку, то увагу багатьох при-
ковує «дзвінкоголосий Фарид-Федько», котрий «був соліс-
том: узявши в руки макогон, пофарбований срібною фар-
бою, якою зазвичай освіжають чавунні огорожі на цвинта-
рях, він виконував популярні пісні української естради» [3,
с. 302]. Але хлопець не може приховати свого тюркського
темпераменту. «Зоряну ніч» Фарид виконував тричі, на біс.

Закутавшись тюлевою фіранкою, виклавши на голові
«корону» з новорічного дощика, намастивши губи мами-
ною помадою, він співав:

Зоряна ніч кличе мене,
Зоряна ніч поки мине, –
Тисяча дум, тисяча мрій
Серце бентежить моє.

Єдиним, що відрізняло його від грації дівчат ансамблю
«Мрія» під керівництвом Ігоря Поклада, була його манера
рухатися: замість цнотливих економних рухів жриць укра-
їнської естради – пристрасть східного танцю» [3, с. 302].

І це лише один із кількох виступів артистичного хлоп-
чини. «Крім цієї пісні, у Фаридовому репертуарі були ще
«Зорі, як очі, дивляться скрізь на нас» і ще якісь пісні на
астрономічну тему, але Бакланов-молодший уже їх не чув,
бо їм з Андромедою вдалося непомітно зникнути й урвати

шматочок космічно-зоряного щастя в тісній гуртожитківській кімнатці» [3, с. 302–303].

Відтак у романі «Юра» кримськотатарський мотив розгортається локально, в межах родинної загадки Аніфе.

Кримськотатарські мотиви в романі «Лара». Остання частина трикнижжя письменниці названа видозміненим іменем доньки Юрія та Аніфе – Діляри. І в цьому романі вже представлено ціле гроно кримськотатарських мотивів. У колективній розвідці О. Юрчук, О. Чаплінської та Л. Башманівської відзначено, що в творі «Лара» Марина Гримич «переплітає історії двох народів: українців та кримських татар, яким випало ділити не тільки одну територію, а й одну долю в тоталітарному російському світі. Якщо для старшого покоління (Клавка та її син Юра) досить побутового примирення (узбецький плов та чебуреки), воно схильне до стратегії замовчування задля збереження спокою, то для третього покоління (Лара) конформізм у рішеннях, підміна понять вже неприпустимі. Головна героїня не тільки осмислює історію (загальну чи індивідуальну), а потребує самовизначення («Не Лара – Діляра»)» [5]. Додамо, що для цієї наймолодшої в романі представниці кримськотатарського етносу навіть день її народження набуває глибокого символізму – 18 травня. Відтак це світле сімейне свято нагадує вершину велетенського скорботного айсберга пам'яті, до часу захованого під хвилями замовчування та фальсифікацій щодо депортації.

Хоча хронотоп роману чітко фіксується в назвах п'яти частин: «1986. Александровське»; «1986. Об»; «1987. Київ»; «1987. Крим»; «1988. Чорнобиль», але авторка не зраджує своїй звичці звертатися до екскурсів у минуле. Зокрема наголошено: «За майже двадцять років з часів Юриного одруження, його друзі навчилися рахуватися з чинником кримськотатарської теми. А почалося з того, що в далекому 1969-му він, напередодні свого весілля, зібрав їх, щоб зробити оголошення і розставити всі крапки над «і», аби не

виникало ніяких додаткових питань. Він повідомив, що його наречену звати Аніфе і, хоч у паспорті вона записана росянкою, насправді вона татарка, з Криму» [2, с.196].

Якщо в найерудованішого з друзів – Гарика – таке повідомлення викликало захоплення: «Це ж нащадки Кримського ханства!» [2, с.196], то «решта навіть не зрозуміла, про що мова. В Криму – татари? Які ще татари?» [2, с.196]. Інша інформація ерудита, що здалася фантасмагорією, взагалі шокувала приятелів:

«– Сталін виселив татар з Криму в 1944 році.

– Як виселив? Усіх?

– Уявляєте – всіх!» [2, с. 196].

Підтверджуючи Гарикові слова, Юра розповів, що «Аніфе народилася в Бахчисараї, але після депортації опинилася з матір'ю в Узбекистані. Коли їй виповнилося п'ять років, мати померла, і дівчинку віддали в дитбудинок; вона там виховувалася, поки її не вдовчила одна професорська напівросійська-напівузбецька сім'я» [2, с. 197]. Пізніше виявиться, що батька героїні Мамута (Мамеда) було розстріляно гітлерівцями за сприяння партизанському рухові.

Попри Юрині щирі намагання якомога органічніше ввести кохану до кола його друзів, зокрема під час весілля, все одно «відчувалось велике напруження: веселитись не вдавалося, а привітання видавалися штучними» [2, с. 197]. Не призвели до розрядки й спроби Аніфе «якнайкраще вдавати приязнь до Юриних друзів, які їй були чужі і, судячи з усього, не дуже їй раділи» [2, с. 197]. Хіба що ерудит Гарик швидко потоваришував із нею і навіть подарував їй якимось рідкісним букіністичне видання Йоганна Тунманна «Кримське ханство» з далекого 1936 року. «Напевне, саме завдяки Гарикові Аніфе повірила Юрі, що його оточення не так уже й вороже ставиться до неї» [2, с. 198–199].

Іншим випробуванням для героїні стає входження до Юриної родини. Швидко з'ясовується, що свекор Олександр Бакланов був причетним до депортаційної кампанії

1944 року в Криму (працював у комісії з запобігання мародерству) й досить сумлінно поставився до фіксації відібраних у кримських татар статків (десятків тисяч будинків, сотень тисяч голів худоби, величезної кількості гектарів посівних площ і тютюнових плантацій, пасік, одиниць сільгоспінвентаря, побутових речей, музейних колекцій, книг, нумізматики тощо). Адже грабунок вівся на належному державному рівні. Усвідомлення того, що примхливе кохання привело її до сім'ї кривдника кримськотатарського етносу, змушує вагітну Аніфе кинути Юрія й повернутися до Узбекистану, де їй завжди були раді родичі. Там вона й помирає під час пологів. Цю трагічну новину зі слізьми в голосі повідомив Юрі один із родичів Аніфе дядько Алібек. Із ріднею коханої він зазнайомився ще під час радісної весільної подорожі в Узбекистан. А тепер поїздка була скорботною.

Бакланов-старший, ніби відчуваючи провину в тому, що сталося не без його участі далекого 1944 року, наполіг, щоб Юра усиновив Фарида й записав його Федором, щоб убезпечити від можливих цькувань за національною ознакою. Він же взяв на себе виховання хлопчика й турботу про його майбутнє, розвинув у ньому захоплення авіацією, визначивши професійний вибір. Стосунки між дідом Сашею та Федьком були майже ідеальними, аж поки якое хлопчик не повторив думку свого кримськотатарського къртаби Алібека: «...Партія вигнала нас із власного дому, а потім зайшла в нього і стала своїми брудними руками наводити там порядок» [2, с. 181].

Натомість Клавдія упадала здебільшого біля Лари, хоча після смерті чоловіка та невістки дбала, звісно, й про «розгубленого чорноокого хлопчика Федька», бо тепер світ увесь став для неї обертатися довкола них. «Ім'я Діляра дала доньці Аніфе на честь своєї мами. Вона встигла висловити своє бажання акушерці перед тим, як померла від кровотечі» [2, с. 161]. Але аж до 16-ліття в родині прихо-

ували кримськотатарське імення дитини, щоб зменшити ризики булінгу. «Так, приховували, але не стільки від неї, скільки від тих, хто її оточував. Те суспільство, тодішнє київське довкілля, в якому вони жили, не завжди приязно ставилося до «нацменів». Лара й без того мала купу проблем через свій своєрідний характер і східні риси обличчя. Її у школі дражнили то «Хан Батий», то «чурка», а її східне ім'я могло стати ще однією мішенню для насмішок» [2, с. 160]. Водночас ізмалечку в дитячій кімнаті Лари стояло в рамці фото її кримськотатарської бабусі Діляри з чотирма братами Алібеком, Рустемом, Фемі та Ахметом. І для дівчинки це була сакральна пам'ятка, якою вона дуже дорожила, оберігала й шанувала.

З братами Діляри-старшої в романі пов'язується мотив кримськотатарського спротиву щодо радянського режиму та репресій, пошуку шляхів вирішення проблеми повернення до Криму. Виявилось, що Алібек відбув десять років у Гулагу, «шалапут і штукар» Ахмет, що мав щось «від Ходжі Насреддіна, чи то пак, якщо на кримськотатарський лад, від Ахмет-Акая» [2, с. 161–162], був розстріляний за вільнодумство, Фемі невтомно писав у високі інстанції аж до Політбюро ЦК КПРС листи про долю свого народу, позбавленого державності... Ще під час весільної подорожі Юра побував на засіданні «ініціативників» у помешканні дядька Алібека, де йшлося про лист до Політбюро ЦК КПРС щодо необхідності повернення кримськотатарського народу на свою історичну батьківщину. Його залучили до вичитки цього тексту, а Аніфе навіть схилила чоловіка поставити й свій підпис під цим важливим документом. «Наступного дня вона разом із двоюрідними сестричками розносила цей лист по всьому Маргілану, завітавши до кожної кримськотатарської сім'ї. Дівчата збирали підписи і запрошували на збори, що мали відбутися біля пам'ятника Леніну в центрі міста. Це була та сама циганська пошта: у такий нехитрий спосіб тут усе робилося й отримувало позитивний резуль-

тат. Тих, хто боявся й уникав поставити свій підпис або не приходив на мітинг, було обмаль. Всі були свідомі того, що слід підтримати активістів, ініціативників, інакше їм усім не добитися повернення додому» [2, с. 170].

Авторка звертає увагу на враження Юри від цих подій та акцій. Для нього це було чимось надзвичайним. «Маргілан, а точніше кримськотатарський Маргілан, Юру ошелешив. Він ніколи в житті з таким не стикався. Зустрічалися йому в житті борці – так, але то були окремі люди, винятки з правила. А тут навпаки – він опинився віч-на-віч з масовим явищем, з правилом, яке мало свої нечисленні винятки.

У Маргілані Юра побачив, що таке справжня самоорганізація і дисципліна – не та, комсомольська і партійна, що з під палки і через страх, а та, що замішана на інстинкті самозбереження, причому не персонального, а колективного – інстинкті виживання цілого народу. Він дивувався, як у цій маргіланській кримськотатарській спільноті все продумано і як раціонально розподілені ролі. Тут були активісти, ініціативники; ці люди були на гребені руху і, природно, під збільшувальним склом силових і контролюючих органів. Середня ланка – люди, готові щось надрукувати, щось рознести, щось переслати, щось поширити. І найнижча, але наймасовіша ланка – звичайні люди, безвідмовні й надійні, на яких перші дві ланки опиралися» [2, с. 170–171].

Особливо вразила героя аж до щему єдність помислів і почуттів цих людей, цієї нерозривної спільноти, якась дивовижна національна солідарність. «У Маргілані Юра «з мурашками по шкірі» спостерігав, як привезений ними з Аніфе кримський кизил по ягідці роздавали кожному. Отримавши свої кілька плодів, люди тримали їх у долонях як найбільший скарб, як діамант, роздивлялися, неначе намагаючись побачити шматочок Криму... Багатьох у кривавому ХХ столітті було переміщено і багато хто емігрував не зі своєї волі. Але мало хто так уперто добивався повернення додому. Масового. Цілим народом» [2, с. 171].

Лейтмотивом у романі є нагадування про чорні дні 18–21 травня 1944 року. Деталі реалізації цієї каральної акції не раз спливають у пам'яті епізодичних персонажів твору. Так щемливою нотою в романі прозвучала історія юної Зульнаріє, або Зулі, схожої на Лару. В перший день депортації вона заховалась і вийшла зі схованки наступного дня, коли всіх приречених уже було вивезено з їх місцевості. Радянські карателі, побачивши її, довго не роздумували й просто застрелили дівчину: нема людини, то нема й проблеми. Адже завдання по виселенню «ворогів народу» вони вже виконали й відзвітували, не визнавати ж перед начальством, що мали такий прорахунок.

До роману органічно вплітаються мотиви з царини кримськотатарської історії та культури. Друзі Юри порівнюють різні екскурсії до Бахчисараю, в яких брали участь ще дітьми, й потім уже дорослими. Ерудований Гарик Мороз традиційно сперечався з екскурсоводами, які подавали проросійську версію минулого Криму. Він дивувався, як можна називати Кримське ханство примітивним, нерозумним, розбійницьким утворенням, якщо ця держава ще з XIV століття славилася своїми освітніми центрами (наприклад, Старокримський університет Інджі-бек Хатун, заснований 1332 року). Для порівняння нагадаємо, що найстаріший російський університет у Москві було відкрито аж у 1755 році.

Неодноразово в романі згадується Ахмет-Акай, бахчисарайський Ходжа Насреддін. Так, коли Борис Баратинський почув, як Клавдія вечорами начитує Федькові та Ларі кумедні історії про Ходжу Насреддіна, то зауважив, що логічніше було б цим дітям як кримським татарам читати про Ахмет-Акаю. Тим більше, що в її подружки Єлизавети Прохорової вдома є дві книжки про цього легендарного кримськотатарського жартівника, народного улюбленця. Взагалі на сторінках роману нерідко персонажі поринають у стихію українського та кримськотатарського фольклору, коментують ті чи інші образи й мотиви («Дума про Самій-

ла Кішку» та ін.). І такі апікації та коментарі засвідчують давність обох етносів, а ще подібність рис їх національних характерів (патріотизм, працьовитість, кмітливість, винахідливість, життєлюбство, співочість тощо).

Коли Юра потрапив до баракового помешкання дядька Алібека в Маргілані, то звернув увагу на його платівки, де «були навіть найперші кримськотатарські записи заводу імені Тажмухамедова, була й «Хайтарма», і музична п'єса «Арзакъыз» [2, с. 166]. А ще герой-українець був щиро подивований, як кримські татари вміли окультурити й наділити привабливими рисами навіть малопридатні для проживання й ведення господарства баракові містечка, куди їх було спроваджено з квітучого Криму для пересічного життіння та вимирання. Тож Юрій Бакланов через кохання до Аніфе, любов і турботу про її дітей, широке знайомство з їх ріднею стає щирим і послідовним носієм позитивної інформації про кримських татар. Подібну функцію виконує на сторінках роману й інший українець Гарик Мороз через дружбу з Юрою та Аніфе і їх дітьми та й узагалі через свій традиційний інтерес до заборонених тем, які переповідав приятелям. «Гарикове просвітництво нерідко зачіпало не дуже дозволені теми – він розповідав про нові політичні віяння, про новини в громадському русі, про дисидентів, про щойно створене товариство «Меморіал» і, звичайно, в цьому ключі не оминав і теми кримських татар» [2, с. 199]. Після смерті Аніфе він активно переключився на Лару, постачаючи її різноманітною сходовознавчою літературою, прищеплюючи любов до тюркомовного світу, передбачаючи, що з неї виросте неабияка знавчиня-орієнталістка.

Як свідчать щоденникові віршовані записи Лари, вона постійно займалася самоосвітою, розширювала свої знання з кримськотатарської історії, культури, мови, підтверджуючи свою національну ідентичність. Ось характерний запис: «Не канал – арик. / Не курага – урюк. / Не ізюм – кишмиш. / Не халат – чапан. / Не узбецька шапочка – тюбе-

тейка. / Не віслюк – ішак. / Не село – кишлак. / Не суддя – кадій. / Не шовковиця – тутове дерево. / Не платан – чинара. / Не Лара – Діляра» [2, с. 184]. У ліризованому щоденнику дівчини подано цілі реєстри кримськотатарських назв населених пунктів півострова, які після депортації було перейменовано з метою цілковитого забуття слідів репресованого народу. Але з пам'яті поколінь усе це не стерти ніякими репресіями. Це природно оживає в віршах юної Лари-Діляри: «Лине пісня по землі, / Це співає Кирилми, / Він співає-співає / Назви селам роздає. / В назвах – Крим, яким він є» [2, с. 238]. І з-під солодкавих російських перейменувань прочитуються справжні історичні кримськотатарські назви.

Фінальна частина роману написана вже від імені самої героїні. Вона колоритно коментує автобусну поїздку на поминальні дні до чорнобильської зони, фіксує вражаючі деталі. Перед нами вже готова письменниця, що, певно, зможе багато й талановито розповісти в майбутньому про свій кримськотатарський народ. Хоча це ще зовсім дівча. Діляра симпатизує Олесеві – синові друзів родини, і це почуття обопільне. Хлопець здається безтурботним веселуном та бешкетником, але коли мандрівники бачать промоклого від дощу та ураженого радіацією юнака, то саме він, Лесик, миттєво роздягається й віддає тому свій безпечний одяг. Певно ж, із таким супутником по життю Ділярі буде несумно й комфортно. Різонаціональні любовні історії (Юра – Аніфе, Олесь – Діляра) в творах письменниці додають упевненості, що український і кримськотатарський світи співвіснують і перетинаються природно, самодостатньо, життєствердно, і ніякі перешкоди й загрози агресивного московського світу не порушать їх поступу в майбутнє.

У романах Марини Гримич «Юра» та «Лара» широко репрезентовано кримськотатарські мотиви, приділено значну увагу минулому та сьогоденню цього корінного народу України. Йдеться про депортацію 18–21 травня

1944 року та її наслідки, про замовчування такого факту як акту геноциду, про солідарний рух представників цього етносу за реабілітацію та повернення на терени своїх пращурів. Проводиться думка про спільність долі українців і кримських татар у московсько-більшовицькій тюрмі народів під назвою СРСР. У перспективі слід простежити цей аспект на матеріалі твору Марини Гримич «Умерови: історія однієї родини на тлі кримськотатарського національного руху XX–XXI ст.».

Література

1. Гримич М. Клавка : роман. Київ : Нора-Друк, 2019. 336 с.
2. Гримич М. Лара: роман. Київ: Нора-Друк, 2022. 304 с.
3. Гримич М. Юра : роман. Київ : Нора-Друк, 2020. 352 с.
4. Ірванець О. Марина Гримич. «Юра» і «Клавка»: історична діалогія, гендерно врівноважена назвами. 2021. Режим доступу: URL: <https://chytomo.com/iura-i-klavka-istorychna-dylohiia-henderno-vrivnovazhena-nazvamy/> (дата звернення 19.04.2026 р.).
5. Юрчук О., Чаплінська О., Башманівська Л. «Клавка», «Юра», «Лара» Марини Гримич: родинна трилогія». Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. Вип. 1 (102). Житомир, 2024. с. 62–71. Режим доступу: URL: <http://philology.visnyk.zu.edu.ua/article/view/304979/296747> (дата звернення 19.04.2026 р.).

Валентина Литвин

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО І КОРСУНЩИНА

Є люди, яким судилося бути більшими за самих себе. Таким був Василь Симоненко. Нескорений, як Прометей, з гарячою і пристрасною натурою, непримиренний до ворогів українського народу, великий патріот своєї Вітчизни, щирий і доброзичливий. Він дуже любив життя, поспішав жити, неначе знав, що доля відміряє йому дуже мало – лише 28 літ. Український публіцист і літературознавець Євген Сверстюк якось зазначив, що Василь Симоненко належить до тих людей, чії біографії треба вивчати як частку історії України. Ми, корсунці, дуже пишаємось, що частинка його біографії пов'язана з нашим Корсунським краєм.

Щоб не загубити в плині часу щасливі миті зустрічі корсунців із поетом та журналістом Василем Симоненком, його твори, написані на Корсунщині і про корсунців – і була започаткована ця літературна розвідка. Якщо йти в хронологічному порядку, то перше знайомство з корсунцями відбулося ще на початку студентських років майбутнього поета. Університет імені Тараса Шевченка, де навчався Василь, мав чимало мудрих викладачів-наставників і допитливих талановитих студентів. Ось що писав про той період Іван Дзюба: «Чи не найщедрішим джерелом нової літературної хвилі виявився Київський університет. Тут у 50-і роки рясно вродило на молодих поетів, тут навчались Василь Симоненко, Іван Драч, Борис Олійник, Володимир Підпалій, Станіслав Тельнюк, Микола Холодний, Тамара Коломієць, Наталка Кащук, Петро Засенко, Володимир Коломієць, Дмитро Онкович, Микола Сом, Роберт Третьяков». Навчалась там і ровесниця Василя Симоненка талановита поетеса Тамара Коломієць. Вона народилась та провела частину свого дитинства у місті Корсуні-Шевченківському. Між ними виникли особливі стосунки довірливості, взаємоповаги, взаєморозуміння. Тамара поділяла його погляди і завжди його підтримувала. Адже її

Тамара Коломієць

дитинство так було схоже на дитинство Василя. У нього були мама і дідусь, а в неї мама і бабуся. Саме в період студентства розкривається ніжний і бентежний ліричний герой інтимної лірики Василя Симоненка. Жіночість залишається нерозгаданою таємницею для поета, вона манить і чарує... Ліричний герой мріє навечно з'єднати свою душу з душею коханої дівчини. Йй він присвятив один із своїх віршів, написаний у 1955 році:

Чи знаєш ти, що вітер пустотливий
Шепоче ніжно яблуньці рясній,
Що їй говорить сонце після зливи,
Коли вона у задусі сумній.
Вони їй шепчуть ті найкращі речі,
Що повторять їх можеш без числа,
Що я б сказав тобі у перший вечір,
Коли б мені ти серце принесла.

Про Василя Симоненка Тамара Коломієць пам'ятає все життя тією особливою, яка не піддається рокам, пам'яттю серця. «Ми з першого ж дня знайомства були відверті один з одним, адже багато що оцінювали однаково. ...Було розуміння один одного з напівслова, душевна перекличка», – згадує поетеса в одному зі своїх інтерв'ю.

Дружитимуть, присвячуватимуть один одному поезії, але великого спалаху почуттів не буде, тому життєві дороги їхні розійдуться. Та не зітреться дружба, яку вони будуть підтримувати протягом усього Василевого життя. З боєм у серці Тамара Коломієць відгукується на смерть свого студентського друга віршем «Пам'яті Василя Симоненка», в якому є слова: «Краплю неvigойної скорботи / Залишив у мене в серці ти...».

Аналізуючи поезію Тамари Коломієць, критик Олена Никанорова серед творів громадянського забарвлення назвала й цей щемливий і водночас пристрасний вірш: «За щирістю і художнім тактом він стоїть на рівні кращих ліричних поезій автора – так само, як вірш «Україні», в якому відбилосся чисте світло Симоненкової поезії». Саме Василеві Симоненку завдячує Тамара Коломієць за відкриття для неї поезії Янки Купали, а з ним і багатющого пласту білоруської культури та літератури, над перекладами якої вона працюватиме у майбутньому.

З курсунцями пов'язаний і трагічний момент у житті Василя Симоненка та його однокурсників. У середині 50-х років у Київському університеті почались переслідування

патріотично налаштованих студентів, говорячи рядком офіційних документів «нейтралізація активної патріотично налаштованої національної еліти». Студенство ніби прокидалось, задумувалось над життям. І наслідки були трагічними. Їх виключали з комсомолу, з університету, зачиняли у тюрми. Тоді загинув однокурсник Василя Симоненка – Артур Гончар. Родом він був із села Миропілля, що на Корсунщині. Усіх однокурсників дуже здивувало самогубство Артура Гончара, яке сталося 20 лютого 1955 року. Про це пише у своїх спогадах однокімнатник Василя Симоненка Віктор Онойко: «Дізнались ми про це через півтора місяці, коли повернулись із зимових канікул. Цей тихий, спокійний хлопець серед білого дня повісився у Корсунь-Шевченківському парку над Россю. Знайдена була і передсмертна записка: «Йду з життя, бо непридатний до нього». Ми губилися у здогадках. Ціла група повезла вінок на його могилу в село Миропілля. Але від батьків та родичів нічого нового не добились. Нормальний хлопець – та й годі. Отже, була причина трагічної розв'язки. І вона, на думку багатьох тісно пов'язана з тими процесами, що відбувались. І це не був виклик, а сумний фініш сум'яття душі. Не витримала тонка натура, зламалась....». Про цей епізод із життя одногрупників Василя Симоненка йдеться у книзі Станіслава Буряченка «Крізь болотну тишу – до весняного грому», статті Віктора Онойка «Не так я мріяв жити, як живу», вміщеній у книзі «Зажинок». Ось у такій задушливій атмосфері формувався характер, погляди на життя Василя Симоненка. Але молодість і життя брали своє. Василь поїхав на практику у м. Черкаси і навчання в університеті закінчував уже працюючи в редакції обласної газети «Черкаська правда».

Серед тих, кому пощастило працювати поруч із поетом, була відома журналістка, редакторка «Черкаської правди» Лілія Павлівна Шитова. Як відомо, Лілія Павлівна – наша землячка, уродженка села Деренківець Корсунь-Шевченківського району.

Наводимо уривок із її книги спогадів про Василя Симоненка «Я воскрес, щоб із вами жити»: «Із Василем Андрійовичем Симоненком ми познайомилися в непростий для мене в особистому плані час. У 1959 році було

ухвалено рішення про створення в Черкасах обласної молодіжної газети, в якій я мала обійняти посаду відповідального секретаря, а тим часом займатися підготовчою роботою – добирати людей, «заготовляти» матеріали. Однак вихід газети відкладався й відкладався. Мене тимчасово направили в обласну газету «Черкаська правда» власкором. Не припинялася й підготовка до випуску молодіжної газети.

Василь працював у відділі культури редакції, часто виступав у газеті з рецензіями на нові кінофільми й театральні постановки, писав про

Лілія Шитова

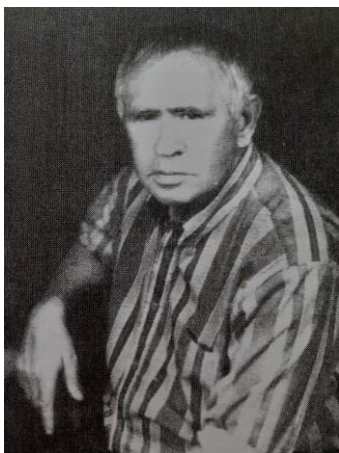
проблеми у мистецтві й культурному житті області. Така людина в «молодіжці» була конче потрібна, і я почала обережно вести з ним розмову на цю тему... Говорити було нелегко, оскільки і ставки, й гонорар в молодіжній газеті мали бути нижчими, а він навіть квартири ще не мав. А вже був одружений, мав сина Олеса, забрав до Черкас і свою матір Ганну Федорівну. Про все це ми говорили досить відверто. І все ж Василь сказав: «Ви так зі мною говорите, що відмовлятися якось незручно. Я подумаю». Він подумав і... написав заяву. Було це в серпні 1959 року, а газета почала виходити в лютому 1960-го. Скажу чесно, його слова «ви зі мною так говорите...» мені довго муляли. Ми ще не знали, як складеться в новому колективі, й дуже не хотілося вчинити такій совісній людині гірше». Три роки пропрацював Василь Симоненко журналістом молодіжної газети «Молодь Черкащини». Однією з найяскравіших сторінок своєї журналістської біографії Лілія Павлівна вважає роботу відповідальним секретарем у «Молоді Черкащини». Саме в ту пору там починав працювати Василь Симоненко. Ми знову повертаємось до книги спогадів Лілії Шитової «Я воскрес, щоб із вами жити». «Це були дуже щасливі роки, дуже плідні й багаті на людське спілкування, — згадує ветеран журналістики. — З-під пера моїх колег виходило багато гарних матеріалів. З усіх, хто стояв у витоків «Молодіжки», вийшли путні люди».

Коли у 1963 році «Молодь Черкащини» закрили, Лілію Шитову запросили на роботу в обком партії. А їй так не хотілося розлучатися з журналістикою! Та вмовив перейти на роботу в обком усе той же Василь Симоненко, який переконав її, що на посаді інструктора по пресі вона принесе більше користі й редакціям, і окремим журналістам.

У своєму спогаді-есеї «Я воскрес, щоб із вами жити» Лілія Шитова розповідає, що молодих журналістів притягував Корсунь-Шевченківський. Тут у Василя Симоненка було багато друзів та однодумців, прихильників. Полюб-

ляв бувати у Корсуні з колегами. Бував у музеї Корсунь-Шевченківської битви, в Стеблівському музеї Івана Нечуя-Левицького. У Нечуя Василь вчився змалюванню картин сільського буття, образності мови його героїв, використання фольклору. Юлія Павлівна згадувала: «Пам'ятаю, як ми розшукували роботу І. Нечуя «Світогляд українського народу», не знайшли, і вельми з того шкодували».

Гортаючи сторінки спогадів найближчих друзів про Василя Симоненка, ми бачимо, що він любив пожартувати, був веселим, дотепним співрозмовником, знав безліч зразків української народної мудрості, пісень, приказок, анекдотів, каламбурів, а коли розповідав якийсь жарт – усі від сміху за животи бралися. До гумору звертався часто: писав пародії, сатиричні мініатюри і на щоденні події з життя країни та обласного центру, і на друзів. Але це робилося з таким тактом, що товариші ніколи на Василя не ображалися. Він писав багато на теми культури і залучав до цього друзів по перу, яких у районах у нього було чимало. Серед них знаний на Черкащині корсунець майстер хореографії Валерій Іванович Шмаренков. На час знайомства з Василем Симоненком Валерій працював у Шполі, створив там два чудові хореографічні колективи: дитячий «Барвінок» та юнацький «Гренада». До нього у Симоненка було своє жартівливе звертання – добродій Піжон Бал Кошмаренко, у якому поєднувались молодість, сучасність, талант молодого успішного хореографа.

Валерій Шмаренков

У Корсуні-Шевченківському Валерій Іванович також працював хореографом, виростив не одне покоління любителів танцю. Вершиною його праці був хореографічний колектив «Рось» – неодноразовий лау-

реат Республіканських та обласних конкурсів. Чудовий колектив у 70–80-их роках ХХ ст. пропагував український танець не тільки в Україні, але і за кордоном. Через 30 років після смерті Василя Симоненка у замітці «Він пережив свій вік» в газеті «Надросся» від 15 грудня 1993 року, Валерій Шмаренков писав: «Василь Симоненко належав до геніїв, а їх, як відомо, не терпить жодний тоталітарний режим» та згадував, що «Василь називав мене «самим щирим кацапом на Україні».

Редакційний колектив 1974 року. Зліва направо: Анатолій Станіславович Дендорф, Федосій Кузьмович Чаленко, Людмила Миколаївна Моренко, Володимир Семенович Лихолай, Катерина Пилипівна Щербина, Петро Ілліч Фішбейн, Семен Семенович Портной, Михайло Микитович Кваша.

А ось колега Василя Симоненка по перу, журналіст, власний кореспондент Корсунь-Шевченківської районної газети «Леніновим шляхом» Петро Ілліч Фішбейн мав своє жартівливе прізвище від нього. Всі, хто колись знав Петра Ілліча Фішбейна, людину надзвичайно ерудовану і мудру, підтримали б Василя Симоненка, який називав його Хохман, що в перекладі означає жартівник, мудрець.

А якщо полистати старі підшивки газети «Леніновим шляхом», то можна побачити, що свої журналістські дописи у газеті Петро Фішбейн підписував псевдонімом – П. Хилько – так, як називав його Василь Симоненко. Колега Петра Ілліча по районці Михайло Микитович Кваша для Василя Симоненка був Вівсянкою, мабуть через його схожість з тендітною пташечкою вівсянкою.

І ще про одне жартівливе прізвисько – на свого колегу по роботі в «Молоді Черкащини» Анатолія Поліщука. Його він називав «Кадет», через те, що «утік» з редакції «Молодь Черкащини» до військовиків. Анатолій Поліщук – рідний брат шанованого курсунця Валентина Івановича Поліщука. В 60-х роках ХХ ст. родина Поліщуків проживала у місті Смілі. Перебуваючи у творчих відрядженнях у Смілі, Василь часто гостював у них удома, любив спілкуватися з батьками. Як треба було, то навіть допомагав копати город. Валентин Степанович тоді ще навчався у школі і в його дитячій душі закарбувалось приязне ставлення Симоненка до співбесідника, доброзичливість поета, його любов до людей. Особливо пам'ятною була розмова з Симоненком про життя однолітків Валентина. Журналіст цікавився взаєминами у класі, розпитував, чи є у них у класі діти фронтовиків, чи є однокласники з розлучених сімей. Валентин пам'ятав тільки про один такий випадок у їхньому класі. Розлучення на той час були рідкісними. Для Василя Симоненка це було дуже болючим питанням, адже сам він ріс без батька.

Про жартівливі прізвиська друзів-журналістів того покоління та що з цим було пов'язане, можна дізнатись із спогадів про Василя Симоненка у книзі колишнього колеги по перу Миколи Сніжка «Оводи Василя Симоненка».

По закінченні університету Василь працює в газеті «Черкаська правда», потім – у «Молоді Черкащини», власним кореспондентом «Робітничої газети». У районах добре знали цього худорлявого скромного юнака, адже працюючи в обласній пресі, він часто

Колеги В. Симоненка по роботі в газеті «Молодь Черкащини»
Микола Єременко (ліворуч)
та Анатолій Поліщук

бував у трудових колективах області, писав у газетах про людей праці. Серед них і розповіді про життя працюючих сільських людей Корсунь-Шевченківського району. Гортаючи сторінки газет, за кожним рядком можна було знайти конкретну адресу героїв його репортажів. Ми не можемо перегорнути сторінок газет, на шпальтах яких друкувались кореспонденції Василя Симоненка, але у 2004 році світ побачив чудовий двотомник «Симоненко Василь Андрійович. Твори», де вміщені статті, кореспонденції, нариси, рецензії, виступи, листи, автографи написані поетом-публіцистом у 1957–1963 роках. Деякі статті він підписував В. Левада, В. Щербань.

Хотілося б звернути увагу на кореспонденції Василя Симоненка, у яких він описує трударів Корсунь-Шевченківського району. Жительку села Черепина Пашу Гарбуз перед 1960 роком обрали бригадиром колективу комуністичної праці колгоспу «Комунар». Вона «далеко не перша на фермі по надоях», але зі «світлими і добрими очима» і «чистими й прозорими мріями».

Паша Гарбуз

Паша Гарбуз, Галя Заліська та їхні подруги з комсомольсько-молодіжної ферми колгоспу «Комунар» – дівчата бойові, дружні, близько до серця беруть артільні справи. Але Василь Симоненко намагається зламати стереотип комуністичних часів, що людина праці щаслива тільки в роботі, передусім, він бачить у ній особистість: «Мені тільки хочеться, щоб райкомівці говорили з Пашею і її подругами не лише про надої молока, а й про їхні мрії, задуми, сподівання», – звертається Василь Симоненко газетним рядком «Молоді Черкащини» до своїх читачів 28 червня 1961 року у нарисі «Посмішка-паспорт щирості».

Ще один наш земляк – герой кореспонденції «Чудодійні плоди». Корній Корнійович Безмудько відроджує колгоспний сад, який шумить на 75 гектарах колгоспу «Комунар» Корсунь-Шевченківського району. «Він любить сад, бо любить людей – добрих, сердечних і працьовитих. І ще він любить, коли вихрасті хлопчики мліють від захоплення, смакуючи соковиті плоди». Але не завжди робота допомагає задавити тривогу в серці Корнію Корнійовичу... Хочеш чи не хочеш, а в пам'яті спливає рідне дитяче обличчя і сумними очима дивиться в душу... Хіба цим оченяткам скажеш, що ти зовсім не винен?... І мабуть, малому ніколи не стане зрозумілим, чому в рідну оселю прийшла чужа людина, яку треба називати вітчимом...».

Герой нарису Василя Симоненка «Канадський турист у Стеблеві» – Данило Іванович Матюшинець. У буремні роки Першої Української Революції, 19-річним парубком, як каже автор, «пішов шукати на чужині кращого життя, кращої долі. Тепер на схилі своїх літ закортіло йому побачити землю своїх батьків, зустрітися з друзями юності. І ось він знову у рідному Стеблеві». Нарис Василя Симоненка про те, як склалося життя в світах українського канадця стеблівського походження.

З кореспонденції «Село крокує у майбутнє» ми дізнаємось, що хліб на новоствореному хлібзаводі у селі Зелень-

ків Тальнівського району пекла корсунка Ольга Васильченко. А репортаж у «Робітничій газеті» «Нота у величній симфонії» розповідає про мандрівний хор київських студентів «Жайворонок», який протягом серпня 1963 року дав 24 концерти в містечках Черкащини та на Київщині, побував і у місті Корсуні-Шевченківському.

Як згадує товариш поета журналіст Петро Жук у своїй статті «Орли не водяться у гніздах горобців», надрукованій у 2-у томі двохтомника творів Василя Симоненка, – він разом зі своїми колегами-журналістами відкрив світу незвичну долю братів Лисенків із села Бровах Корсунь-Шевченківського району та життєвий подвиг їх матері – Євдокії Данилівни Лисенко.

Василь Симоненко залюбки пристав на пропозицію Петра Жука і Лілії Шитової створити книжку «Легенди рідної Черкащини». Ідея ця захопила Василя Симоненка. Якось побував у Смілі і привіз звідти легенду про дівчину, на честь якої назвали місто. Легенди Корсунщини зібрати та надрукувати він не встиг...

Але у своїй творчості Василь Симоненко доторкнувся душею та словом і до нашого краю. Саме у Корсуні-Шевченківському народився вірш-триптих Василя Симоненка «Суперники». Його він написав 1 березня 1961 року та зодягнув у пристрасну розмову з сонцем і вітром – своїми «суперниками» в коханні. Написав так проникливо, що зачепив за душу українського автора та виконавця патріотичних пісень Юрія Старчевода, який вірш «Суперники» поклав на

музику та дав йому друге – пісенне – життя. До речі, Юрій Старчевод – наш земляк. Дитячі та юнацькі роки композитора пройшли у селі Нетеребці Корсунь-Шевченківського району. Пісня «Суперники» на слова Василя Симоненка ввійшла до музичного альбому співака «Відчуття». Щира, задушевна мелодія часто звучить по місцевому радіомовленню «На хвилі Корсуня» та заворює слухачів проникливим зізнанням у коханні.

Корсунці бережуть і шанують пам'ять про Василя Симоненка. Як вияв поваги до його життя та творчості, життєвого подвигу, переконливої громадянської позиції в часи гонінь і переслідувань вільної думки – одна з вулиць Корсуня-Шевченківського носить ім'я Василя Симоненка. Ми вдячні за його любов, перелиту у безсмертні рядки хвали життю, вдячності до світу, до рідної землі, до людей.

Література

1. Біографія Василя Симоненка [Електронний ресурс] OnlyArt : [веб-сайт]. Режим доступу : <https://onlyart.org.ua/biographies-poets-and-writers/symonenko-vasyl-biografiya>.

Заголовок з екрану.

2. Буряченко С. Я. Крізь болотну тишу – до весняного грому. К.: Смолоскип, 2001. 124 с.

3. Життя, мов спалах блискавки: спогади рідних, друзів, колег про Василя Симоненка. Черкаси: Черкаспресфот, 1999. 140 с.

4. Симоненко В. Зажинок / Упорядн. П. Жук, Т. Калиновська, В. Пахаренко, В. Поліщук. Черкаси: Брама-Україна. 2011. 536 с.

5. Симоненко В. А. Твори: У 2 т. Т. 2: Статті. Рецензії. Нариси. Виступи. Листи. Автографи. Документи біографічного характеру / Упоряд. Г. В. Суховершко, П. М. Жук, Т. А. Клименко, С. І. Кривенко. Черкаси: Брама-Україна, 2004. 320 с.

6. Симоненко В. Тиша і грім. К. : Державне видавництво художньої літератури, 1962. 159 с.

7. Симоненко Василь Андрійович [Електронний ресурс] Вікіпедія : [веб-сайт]. Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Симоненко_Василь_Андрійович. Заголовок з екрану.

8. Симоненко Василь Андрійович [Електронний ресурс] УкрЛіб : [веб-сайт]. Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/bio/author.php?id=98>. Заголовок з екрану.

9. Смолянський Ю. В. Симоненкова любов. Черкаси: Відлуння, 1998. 76 с.

10. Сніжко М. С. Оводи Василя Симоненка. Черкаси: Відлуння-Плюс, 2004. 176 с.

11. Сніжко М. С. Симоненкові світанки. Черкаси: ІнтролігаТОР, 2015. 212 с.

12. Шитова Л. Я воскрес, щоб із вами жити. Філософія життя і творчості Василя Симоненка. К.: Омега-Л, 2006. 112 с.

Дати

До 165-річчя від дня народження Дніпрової Чайки

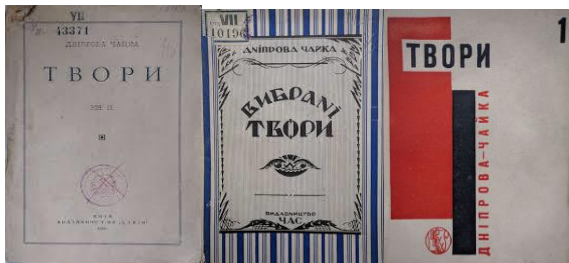
1861–1927

Іван Немченко

**ДНІПРОВА ЧАЙКА В ДИСЕРТАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ УКРАЇНИ
ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**

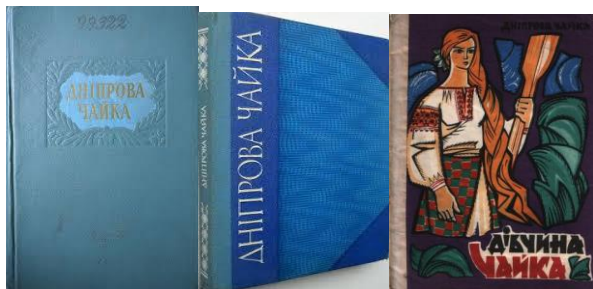
Постать Дніпрової Чайки (Людмили Олексіївни Василевської-Березіної, 1861–1927) та мистецька й суспільна значимість її розмаїтого літературного доробку на тлі XIX–XXI століть сприймалися неоднозначно в залежності від різних обставин. Якщо в 1880–1890-х і 1900-х роках і науковці, й читацька аудиторія віддавали їй першість серед жіночого письменницького загалу України, то в наступні десятиліття спостерігається тенденція замовчування цієї авторки та звинувачення її в буржуазно-націоналістичній обмеженості. Попри появу двохтомників творів Дніпрової

Чайки (Київ, 1919–1920; Харків, 1931) та її вибраного (Київ, 1929) яскрава зірка письменниці надовго згасає на фоні суспільної темряви 1930–1950-х років із їх агресивно-репресивними реаліями.

Видання текстів Дніпрової Чайки перших десятиріч XX ст.

Лише на порубіжжі 1950–1960-х років добре імення цієї майстрині слова було відновлене на хвилі подолання наслідків сталінізму. До широкого читача прийшли її «Твори» (Київ, 1960) та «Вибрані твори» (Київ, 1987), в передмовах до яких наголошувалось, що Дніпрова Чайка буцімто привітала Велику Жовтневу соціалістичну революцію, тож ніякою буржуазною націоналісткою не була. Проте про її першорядність на тлі літературного процесу вже не йшлося. Спасибі, мовляв, уже й на тому, що авторку повернуто до пантеону письменників-класиків, хоч і до талантів друго- чи третьорядної ваги.

Видання текстів Дніпрової Чайки 1960–1980-х рр.

Високими оцінками творчого ужитку Дніпрової Чайки помережано праці літературознавців різних часів і поколінь, починаючи від І. Франка, Б. Грінченка, С. Єфремова, С. Русової, М. Івченка, В. Покальчука, Р. Шевченка, й продовжуючи О. Килимником і Н. Жук, Н. Калениченко й Н. Вишневською... Але прийшов момент дисертаційного виміру внеску письменниці, і цю місію розпочав виконувати В. Пінчук. Дослідник долучив до опублікованих текстів Дніпрової Чайки знайдені ним в архівах недруковані твори і розширив уявлення про неї. В. Пінчук подав ґрунтовну, науково вивірену біографію та жанрову систему авторки в кандидатській дисертації «Дніпрова Чайка: життя і творчість» (1970), котра лягла в основу пізнішої монографії [3].

Наступною сходинкою в цій царині стала кандидатська дисертація І. Немченка «Творчість Дніпрової Чайки (Л. О. Василевської) в контексті українського літературного процесу початку ХХ століття» (1989). Автор цієї роботи поставив завданням розглянути різножанровий доробок письменниці через співставлення з творами сучасних їй вітчизняних та зарубіжних авторів. Пізніше положення дисертації було викладено в монографії [2].

Монографії про Дніпрову Чайку
на основі перших двох дисертацій

Коли прийшла незалежність, постало завдання перегляду й відкидання радянських стереотипів у науці, потреба звільнити від фальсифікацій та ідеологічних нашарувань українську класику. Це стосувалося й Дніпрової Чайки та її літературної спадщини. Наприклад, твердження, що вона начебто привітала Велику Жовтневу соціалістичну революцію та ще й у поезії в прозі «Самоцвіти» тепер звучало цілком безглуздо. Адже неозброєним оком видно, що в цьому творі авторка оспівує не радянську країну-тюрму, а воскресіння України до державного життя, соборності й незалежності.

Цей дух оновлення, прагнення до історичної правди характерний був для наукової конференції в Херсоні, проведеної в листопаді 1991 року під гаслом «Дніпрова Чайка і розвиток української культури». Більше 50 дослідників із різних вузів України ділилися своїми спостереженнями над текстами письменниці-патріотки. Серед них: Ф. Білецький, С. Болтівець, О. Гальонка, Л. Голомб, Л. Дрофань, З. Кудрявцева, П. Параскевич, А. Поповський, Ф. Пустова, І. Сухомлин, Н. Чухонцева та ін. За матеріалами конференції було видано збірник [1], у якому було відчутно прагнення повернути Дніпровій Чайці той статус, який вона мала за життя.

Це ж характерно й для публікацій наступних десятиліть – В. Бойченка, В. Бочко, В. Вельможка, Н. Гаєвської, О. Голобородька, Я. Голобородька, М. Жулинського, О. Камінчук, Ю. Коваліва, Г. Мартинової, О. Мірошніченко, В. Плакси, О. Рибась, Л. Ржепецького, І. Рудник, І. Сивкової, О. Хлань, О. Христі, О. Цалапової, Н. Чухонцевої, Н. Шумило та багатьох інших авторів. Якщо в радянський період творчість Дніпрової Чайки розглядалась, як правило, вузько – в руслі реалізму та романтизму, то надалі їй віддають належне як представниці раннього модернізму, простежують у її доробку риси імпресіонізму, символізму, неоромантизму тощо.

В часи незалежності було підготовлено й успішно захищено ще дві кандидатські дисертації за творчістю письменниці. Це роботи О. Цалапової [6] та І. Рудник [4].

Оксана Цалапова запропонувала тему «Міфопоетика казкового світу раннього українського модернізму (Дніпрова Чайка, Леся Українка, Олександр Олесь, Михайло Коцюбинський)» і захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук у Харкові 2011 року. І вже сама назва дослідження, де Дніпрову Чайку згадано першою в переліку, повертає письменниці прижиттєвий статус першопрохідниці в означеному стильовому прямуюванні. Хоча, звісно, аж ніяк не применшуються заслуги інших авторів. Об'єктом дослідження в дисертації є літературні казки та казково-міфологічні мотиви у творчості знакових представників українського раннього модернізму – Дніпрової Чайки, Лесі Українки, Олександра Олесь та Михайла Коцюбинського. О. Цалапова класифікує тогочасну літературну казку за ступенем трансформації фольклорного матеріалу та використанням модерністських художніх прийомів, особливу увагу приділяє просторово-часовим моделям, зокрема хронотопові лісу як межовому просторові між реальним та міфічним світами, простежує особливості переосмислення ранніми модерністами давніх язичницьких та народних вірувань [7].

Ірина Рудник захистила дисертацію з теми «Жанрові особливості малої прози Дніпрової Чайки» в Києві 2018 року. Метою дослідження була комплексна розвідка жанрів малої прози Дніпрової Чайки та особливостей її стильового вираження. Дисертантка розглянула й систематизувала наявні літературні праці щодо художньої спадщини письменниці з метою подальшого дослідницького пошуку, виявила соціокультурні та біографічні чинники, які вплинули на формування світоглядних та естетичних орієнтацій Дніпрової Чайки, прослідкувала характер взаємодії традиційного й новаторського в прозових творах авторки, охарактеризувала структурні особливості жанрів малої прози, ідейно-тематичні домінанти творів, стильові прийоми літераторки. Об'єктом дослідження було обрано художні твори

малої прози, зокрема нарисові й новелістичні оповідання: «Знахарка», «Хрестонос», «Чудний», «Вольтер'янець», «Тень несозданных созданий», «Чи сквиталася?», «Вона його любила», «Уночі», «У школі», «На Солоному», «Месниця», «Революціонер» та поезії в прозі: «Суперечка», «Скеля», «Хвиля», «Тополі», «Морське серце», «Дві птиці», «Дівчина-чайка», «Буревісник», «Мара», «Кобза», «Струм», «Гармонія», «Шпаки», «Миша», «Вінки», «Плавні горять», «Собака», «За душу», «Таємниця», «Білий чорт», «Образ великого», «Певний притулок», «Снище», «Дивний ткач», «Усякому своє», «Дисонанси», «Пізня квітка на могилу незабутнього Миколи Віталійовича Лисенка», «Самоцвіти», «Дві крапельки». Предметом аналізу в роботі є жанрово-стильові особливості малої прози Дніпрові Чайки, що виявляють специфіку ліричного вираження та епічного зображення, своєрідність організації художнього часу й простору, стильового та жанрового синкретизму, лексико-стилістичних засобів авторської манери [5].

Той факт, що Дніпровій Чайці присвячено чотири дисертації, вже сам по собі доводить значимість цієї творчої особистості. Розширення дисертаційного простору, наукової уваги до авторки сприяє й збільшенню зацікавленості в середовищі читачів. Не дивно, що в часи незалежності значно зросла увага до письменниці й з боку видавців: «Проводи Сніговика-Снігуровича» (Київ, 1993); «Проводи Сніговика-Снігуровича» (Київ, 2009); «Оповідання. Вірші» (Київ, 2020); «Про все скажу...» (Київ, 2021); «Морські малюнки та інші твори» (Львів, 2021) тощо.

Деякі з книжкових та електронних видань текстів Дніпрової Чайки часів незалежності

Тож читаймо та насолоджуймось прекрасними творіннями письменниці з таким поетичним та рідним псевдонімом.

Література

1. Дніпрова Чайка і розвиток української культури: тези міжвузівської наукової конференції / відповід. ред. І. В. Немченко. Херсон : ХОУНБГ, 1991. 112 с.

2. Немченко І. В. Поезія Дніпрової Чайки : монографія / Херсон. держ. педагог. ун-т. Херсон, 2002. 132 с.

3. Пінчук В. Г. Дніпрова Чайка. Життя і творчість [Текст] : [монографія]. К. : Вища школа, 1984. 120 с.

4. Рудник І. П. Жанрово-стильові особливості малої прози Дніпрової Чайки. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література / Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. Київ, 2018. 189 с.

5. Рудник І. П. Жанрово-стильові особливості малої прози Дніпрової Чайки: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література / Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. Київ, 2018. 22 с.

6. Цалапова О. М. Міфопоетика казкового світу раннього українського модернізму (Дніпрова Чайка, Леся Українка, Олександр Олесь, Михайло Коцюбинський). Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література / ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Луганськ, 2010. 210 с.

7. Цалапова О. М. Міфопоетика казкового світу раннього українського модернізму (Дніпрова Чайка, Леся Українка, Олександр Олесь, Михайло Коцюбинський): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук: 10.01.01. Харків, 2011. 19 с.

До 120-річчя від дня народження Івана Багряного

Іван Немченко

**ПОСТАТЬ ІВАНА БАГРЯНОГО
В РОМАНІ-БІОГРАФІЇ
«ПО ЛІНІЇ НАЙБІЛЬШОГО ОПОРУ»
ІРИНИ ВЛАСЕНКО**

Доробок письменниці Ірини Власенко приваблює читача і розмаїттям жанрових форм (роман, оповідання, новела, белетризований життєпис, лірика тощо), і часовим через-смужжям (вільним проникненням у проблеми історичного минулого та сучасності), й широкою обізнаністю зі специфікою доль видатних людей України та діаспори. Досить згадати хоча б ряд її літературно-мистецьких біографій, що воскрешають незабутні постаті Ганни Барвінок («Саша»), Миколи Леонтовича («Тихе світло Леонтовича»), Миколи Лукаша («Гідальго з Крелевця»), Тодося Осьмачки («Уті-

кач Тодось»)), Василя Симоненка («Симон»)), Миколи Хвилювого («Хвиля»)), Квітки Цісик («Квітка»)) та ін.

Про твори майстрині слова пишуть Оксана Басан, Гнат Зінзівер, Тетяна Іванчук, Віталій Квітка, Ірина Хромчук, Юлія Юліна тощо, підкреслюючи плідність її авторських пошуків, безперечні здобутки, відзначені літературними преміями. Метою нашої статті є простеження особливостей творення постаті Івана Багряного в романі-біографії Ірини Власенко «По лінії найбільшого опору» (2025).

Книжка письменниці складається з 18 розділів, які мають свої назви та фіксують певні етапи в долі славетного митця і традиційно відкриваються характерними епіграфами.

До першого розділу «Багряні коники», а назагал і до всієї біографії Івана Багряного за проясень узято промовистий фрагмент із заспіву до самвидавівської поеми «Ave Maria». Це знаменитий лист до друга, що сприймається як літературно-мистецька декларація автора: «Ти кажеш: «Обминай те каміння, будь гнучким, будь липким, улесливим, запобігливим і, головне, будь покірним, – і ти будеш щасливий». Це кажеш ти, що маєш титул редактора, затишну кімнату і щороку по двічі їздиш на курорт.

Гаразд. Ну, а я кажу: «Ходи тільки по лінії найбільшого опору – і ти пізнаєш світ». Ти пізнаєш його на власній

шкурі. А пізнавши світ, ти пізнаєш себе і не понесеш ніколи душу свою на базар, бо вона буде цінніша за Всесвіт і не буде того, хто б її зміг купити» [3, с. 5].

Відтак Ірина Власенко одразу підкреслює, що книжка присвячена життєписові неординарної творчої особистості з незалежною громадянською позицією.

І вже перший розділ запрошує читача в той сакральний світ дитячих та юнацьких вражень Івана Лозов'яги, витворений на малій батьківщині його матері Євдокії Іванівни Кривуші в селі Куземині на Полтавщині (теперішня Сумська область). Дідусева пасіка й бабусині смаколики, тітчині солодоші у вигляді багряних коників, спечених і розмальованих на Великдень, сама атмосфера українського села пробуджує творчу фантазію хлопця, закладає основи його світобачення. А з іншого боку, відчувається вплив містечкового, охтирського, де батько Павло Петрович належить до династії робітників-мулярів та пишається своїм козацьким родом Лозов'яг. Так на перехресті сільського й урбаністичного світів і народжується й формується творча натура підлітка, а політичні баталії здаються чимось заскладним для ще дитячого розуміння. «Тепер Івану вже чотирнадцять... Де тепер свої, де чужі, важко розібратися. Старший брат Федір до боротьбистів подався, дід – отамана Дороша підтримує, дядько – Симона Петлюру...» [3, с. 9]. Особливу увагу Ірина Власенко приділяє трагічному епізоду з Великодньої ночі 1920 року, коли на очах у хлопця більшовицькі карателі-істреботрядівці – учасники продрозверстки – замордували його діда та одного з дядьків, а іншого арештували й спровадили на Соловки. Це була психологічна дитяча травма на все життя, хоча авторка й зазначає: «Іван вже дорослий, майже чоловік» [3, с. 14]. Тож перший розділ завершується красномовно, констатацією важливого вибору персонажем: «Ця страшна картинка стирчатиме в свідомості довгі роки, а може, залишатиметься назавжди. Певно, саме вона в той момент відвернула Івана Лозов'ягіна від більшовиків» [3, с. 20].

Другий розділ «Звичка не здаватися» продовжує авторчині спостереження над дитячими та юнацькими порухами душі та розуму героя. Письменниця вбачає певний символізм у даті появи персонажа на світ Божий: «Івану Лозов'ягіну не пощастило з часом народження. Охтирка, друге жовтня 1906 року. Початок століття – найскладніший час в історії, коли руйнувалося старе і вишкрябувалось на вершечок яви нове, нечуване, небачене (це воно так себе спочатку іменувало). Але з часом з'ясовується, що нічого незнаного в тому новому немає. І є воно лише повторенням давнього у новітньому забарвленні й химерній інтерпретації» [3, с. 21]. Ірина Власенко наголошує на такій рисі свого героя як волелюбність, що формується ще змалечку, бо генетично закладена. «Іван Лозов'ягін з дитинства обрав вільний шлях. Бо ж предки його належали до вільного козацтва. І той свободолюбний козацький край, у якому випало народитися» [3, с. 22]. Уже в перших розділах книжки письменниця часто послуговується аплікаціями з автобіографій та епістолярію Івана Багряного, додаючи своїй розповіді про нього більшої вірогідності. Наприклад, відоме свідчення митця про власну проукраїнську налаштованість, виявлену ще в дитинстві, подається за листом до Дмитра Нитченка з лікарні Сант-Блазієн у Німеччині, відправленим на Великдень 1953 року: «Вірші я почав писати (і то по-українському) ще в російській церковноприходській школі. Почав їх писати з протесту проти вчителя і вчительки, які мене злісно називали «мазепинцем», бо я лічив (рахував) в арифметиці не так, як вони веліли, а так, як навчила мати: один, два, три, чотири... шість... вісім... тощо. Це було завзяте змагання. І от під впливом байок Глібова та «Катерини» Шевченка, які я діставав нелегально (це було за царя), я почав писати войовничі вірші в другому класі церковноприходської школи восьмирічним хлоп'ям, в 1915 році...» [3, с. 22]. Згідно з біографічними матеріалами, в книжці повідомлено про подальше навчан-

ня Івана Багряного – в Охтирській вищепочатковій школі, Краснопільській художньо-керамічній профшколі, про його участь у молодіжних структурах (Український Юнацький Союз) тощо. Вступ юнака до комсомолу пояснюється прагненням знайти своє місце у вирі подій: «Пише вірші й малює. І шал активної більшовицької пропаганди огортає його зусібч, ллється у вуха з усіх усюд: з газет, радіо, книжок... І він мимоволі піддається йому і пливе в одному з ним напрямку, повіривши, що саме тут, у гущі народу, в активній громадській діяльності матиме реальну змогу змінити життя на краще. Яка приваблива облуда...» [3, с. 36]. А далі авторка висловлюється вже різкіше: «Він вступив у комсомол і у все, з тим пов'язане... Воно стало частиною його життя, але він ще достоту не знав, у яке лайно він вступив... Поки ж натхненно пірнув у комсомольську роботу по черзі стаючи завполітом заводського осередку, секретарем, окружним політичним інспектором в міліції Охтирської округи, завполітом центрального району міста, політруком, секретарем комсомольського осередку» [3, с. 38].

Детально представлено в книжці студентські роки митця в стінах Київського художнього інституту, сповнені драматичних колізій. Адже в цей період Іван Багряний активно займався творчою діяльністю і як художник, і як письменник, швидко пройшовши еволюцію від пересічного комсомольського поета, що оспівував піонерський рух та соціалістичні перетворення, до одержимого опозиціонера, який викривав радянські порядки. Тож інститут закінчив, але через політичну «неблагонадійність» не був допущений до захисту диплома, бо в літературних творах проявив «свої антирежимні, самостійницькі, антикомуністичні настановлення» [3, с. 27].

Користуючись правом письменника на фантазію, Ірина Власенко часто ототожнює в своїй романізованій біографії самого Івана Багряного з цілим рядом його літературних

персонажів. Це спостерігається щонайменше в кількох розділах. Звісно, автобіографічні риси присутні в творах письменника («Сад Гетсиманський», «Тигролови» тощо), але навряд чи доречно ледве не в кожному його персонажі шукати самого митця. Наприклад, цілком умотивованими є паралелі між дитячими візіями братів Івана та Федора Лозов'яг у книжці Ірини Власенко та персонажів «Саду Гетсиманського» [3, с. 7]. Але повне ототожнення Івана Багряного з його літературним героєм Андрієм із оповідання «В сутінках», запропоноване в третьому розділі «Запалений революцією», видається невиправданим та й узагалі алогічним. Цей здвоєний персонаж, якого авторка називає то Іваном, то Андрієм, потрапляє разом із іншим заводчанином до села Бобрика, щоб виконати просвітницьку місію від імені міського пролетаріату, та в ньому один із мешканців упізнає жорстокого виконавця продрозверстки з 1920 року й закликає до розправи над кривдником. Тобто в інтерпретації Ірини Власенко 14-річний Іван Багряний, який так обурювався диким нападом на дідівську пасіку й убивством рідних йому людей, того ж таки року буцімто сам поповнив лави тієї «братви», на яку ладен був кинутись із косою в руках. Щось у цьому випадку шановна авторка сама собі суперечить. Принаймні у фінальній частині третього розділу вона говорить про «побиття в Бобрику» уже як про dokonаний факт із життя Івана Багряного, а не про пригоду з його персонажем [3, с. 61]. І читач може сприйняти цю чисто літературну версію як документальну. Попри заувагу Ірини Власенко, що «подія відтворюється з оповідання І. Багряного «В сутінках» [3, с. 55]. Колись Ігор Качуровський, обурений надмірним приписуванням автобіографізму його знаменитій дилогії «Шлях невідомого» та «Дім над кручею», написав ціле спростувальне дослідження «Ретроспекція автора», в якому розставив усі необхідні акценти для розуміння й оцінки його текстів як фікційних, так і нефікційних [4]. На жаль, Іван Багряний не залишив по собі подібної деталізованої праці,

яка б відкидала фейкову інформацію про нього. Більше того, в його біографічних матеріалах, писаних за різних обставин, часто екстремальних, нерідко наявні різночитання, які перекочували й до багатьох публікацій про митця та його доробок. Наприклад, Дмитро Нитченко у нарисі «Іван Багряний», поданому в його ж книжці «Листи письменників» (Мельбурн, 1992), стверджує, що той народився не в 1906, а в 1907 році, а трагедію на дідівській пасіці побачив у 10-річному віці [7, с. 4]. Сипляться неточності і з-під пера Ірини Власенко. Наприклад, вона інформує: «Хай там як, після появи «Чорних силуетів», віршованих збірок «Золотий бумеранг» (1925 рік), «До меж заказаних» (1927 рік), «Вандея» (1928 рік), поеми «Ave Maria» (1929 рік) за Іваном Багряним почали прискіпливо спостерігати» [3, с. 101–102]. Але ж збірка «Золотий бумеранг» не була опублікована 1925 року (!), а вийде в світ двома десятиліттями пізніше, аж у 1946 році, увібравши зокрема однойменну поему, написану вже в тюрмі в 1931 році й відновлену по пам'яті аж у 40-х роках. А на обкладинці збірки «До меж заказаних» зазначений 1929, а не 1927 рік. Я вже не кажу, що збірки «Вандея» взагалі не було... Таке вільне жонгливання фактами та датами не додає романізованій біографії плюсів.

Для книжки Ірини Власенко характерне смакування окремими біографічними родзинками з життєпису Івана Багряного. Наприклад, кілька разів авторка наголошує на розриві молодого письменника з «камсою»: «...Громадська активність не завадила йому у двадцять п'ятому році свідомо вийти з комсомолу» [3, с. 27]; «...Він увімкнувся в активну громадсько-політичну роботу, але водночас спостерігав і до остаточних висновків було далеко... Він зробить їх у двадцять п'ятому, коли свідомо вийде з комсомолу» [3, с. 54–55]; «Спочатку було взявся натхненно, маючи організаторські здібності й неабияке завзяття, а до двадцять п'ятого року шалено розчарувався. І навіть вийшов з комсомолу за власним бажанням» [3, с. 61]. Але якраз у тому ж 1925 році

були видруковані його прорадянські поезії на сторінках газети «Червоний кордон» («Нота чорнозему» та «Піонери»), про що авторка не згадує. Водночас досить детально вона веде мову про прозовий дебют письменника – збірку новел «Чорні силуети», що вийшла у світ 1925 року в Охтирці під псевдонімом «І. Полярний». Сам Іван Багряний наголошував: «Друкуватися по-справжньому почав у 1926 році, в Києві, в «Глобусі», а потім вже в усіх інших журналах, як то «Життя і революція», «Червоний шлях», «Всесвіт» тощо. Організаційно належав до «Марсу», що вважався неофіційно київською філією ВАПЛІТЕ» [2, с. 9]. Тобто справжнім своїм дебютом він називав публікації у всеукраїнському масштабі, починаючи з вірша «В місто», репрезентованого у «Глобусі» за 1926 рік.

Творчі шукання Івана Багряного в рамках літературних організацій («Плуг», «Марс» тощо) авторка простежує на тлі діяльності представників Розстріляного Відродження, в контексті знаменитої дискусії про шляхи розвитку українського мистецтва. Відтак його життєпис тісно переплітається з долями майстрів слова (Борис Антоненко-Давидович, Василь Вразливий, Марія Галич, Микола Зеров, Оксана Іваненко, Григорій Косинка, Григорій Костюк, Дмитро Нитченко, Тодось Осьмачка, Валер'ян Підмогильний, Євген Плужник, Борис Тенета, Дмитро Фальківський, Микола Хвильовий та ін.). Чимало епізодів виписано, ґрунтуючись на спогадах Григорія Костюка, Дмитра Нитченка, Юрія Самброса тощо. Розділи «Ave Maria» з Охтир-гори», «Перегони на виживання», «Київ», «Безпритульний» засвідчують активну участь Івана Багряного в літературному процесі 20-х років та отримання ним ярлика невгодного та нелояльного до влади співця. «Його відчайдушна сміливість і гранична відвертість, навіть тоді, коли вже не можна було довіряти й відкриватися, вражали близьких і далеких друзів. Дехто застерезував і попереджав про небажані наслідки. Але Багряний не вмів по-іншому. Максималіст і в житті, і в літера-

турі, він, справді, ходив над прірвою по тонкому лезу концептуальної боротьби за «національне самовизначення». Жадібно ловив будь-який звук, сигнал, слово, яке стосувалося України, українського...» [3, с. 116). Ця незалежна позиція, сатиричний хист прозирали в «Каневі» й «Ave Maria», у «Батозі» й «Скельці»... Наближаючи день арешту. День розплати за талант і громадянську непокореність.

Саме так названо 8 розділ – «Арешт». Це була законотвірна відповідь режиму, як і в міріадах інших випадків. Як справедливо відзначає авторка: «Відпустивши віжки, радянська влада і передбачити не могла, яких потужних внутрішніх порухів торкнулась. Політика коренізації в Україні мала ефект культурного вибуху, який згодом назвуть українським Ренесансом. І він геть перелякав її провідників. Впевнені у силі керівного впливу всього російського, вони спочатку і не збагнули, якого джина випустили з пляшки» [3, с. 132]. Український культурний прорив на весь світ показав самодостатність і невгамовний творчий потенціал нації, що вже не бажала плентатись як щось вторинне у хвості московства. Тож арешт Івана Багряного в книжці показано й прокоментовано на тлі сталінських репресій проти всього українського світу як реальної загрози для більшовицької імперії.

Письменниця показує певну роздвоєність митця, який намагається зберігати свою творчу й громадянську незалежність в СРСР як тюрмі народів, а водночас прагне хоч якось адаптуватись до умов соціалістичного співжиття й показати їх у своєму доробку. Не він один сподівався захиститись від репресій через написання «відчепного». Наприклад, незабутній Микола Чернявський спробував задобрити режим радгосподарчим славнем «Елеватор» та підібною агіткою «Комуністи». Але це не врятувало його від арештів та розстрілу в Херсоні 1938 року. «Відчепне» Івана Багряного у вигляді збірки нарисів «Крокви над табором», присвяченої колективізації українського села, теж не

захистило автора від репресій. Ірина Власенко вбачає певний символізм у назві цього творіння, що ніби натякає на швидку перебудову радянської країни на велетенський концтабір. Іван Багряний, «начебто всім серцем вітає радянське колгоспне будівництво. Пише піднесено і пафосно «для всіх», а для уважного читача ховаючи між рядками геть інший текст.

І той уважний читач услід за ним відчуває наближення загального «табору», крокви над яким уже зведені. Чи є то романтизація колективізації, чи саркастичне попередження про її наслідки, Іван віддавав на розсуд читачеві. А йому, наче він відчував свій арешт і намагався йому запобігти, у 1931 році потрібно було чи не в останнє втішити себе ілюзією – втіленою в життя марксистською утопією колективного господарювання» [3, с. 138].

Дотримуючись версії, поданої в матеріалах Дмитра Нитченка [7] та Олександра Шугая [8; 9], Ірина Власенко висвітлює деталі перебування Івана Багряного в одиночній камері Харківської тюрми протягом одинадцяти місяців. Ідеться про словесний і психологічний двобій між арештантом та слідчим Герсонським. Зрештою, тюремні будні зміняться трирічним вільним засланням на Далекий Схід (розділ «Зелений Клин»). «...Для письменника, серце якого завжди було з рідною землею, заборона жити там, де народився, – величезне випробування» [3, с. 166]. Але певною компенсацією за розлуку з Наддніпрянською Україною для Івана Багряного стало знайомство з екзотичною Зеленою Україною на берегах Тихого океану. Він, як і його персонаж Григорій Многогрішний із «Тигроловів», із зачудуванням відкриває для себе український світ Далекого Сходу. Ірина Власенко подає історичну довідку про цей край, а також послуговується коментарями самого Івана Багряного з його матеріалу «Українці біля Тихого океану», друкованого в лютневих та березневих випусках «Краківських вістей» за 1944 рік, та зі спогадів Г. Костюка «Зустрічі і про-

щання» [5; 6]. «Охотське море. Тайга. Тундра. Звіроловство. Були там поселення давно осілих наших людей з України. Все це, сказати щиро, було навіть цікаво...» [3, с. 166].

Саме на просторах Далекого Сходу письменникові судилося зустріти кохання в особі бухгалтерки лісництва Антоніни Зосимової. «...Не розписувалися у загі, та жили дружно, тихо, непомітно, винаймали хатинку. Певно, московка-Тоня не могла влаштувати її на український лад, як то побачив засуджений українець Григорій Многогрішний, який, утікши з етапного ешелону, потрапив до родини тигроловів Сірків» [3, с. 183–184]. У грудні 1936 року в подружжя народився син Борис, якому авторка неодноразово приділяє увагу надалі, відтінюючи взаємини з батьком-письменником.

Розділ «Під опікою опричників» відкривається промовистим епіграфом: «Охопила мене страшна туга за Україною. Непереможна. Отож сів я на поїзд і рушив на захід» [3, с. 185]. Ірина Власенко підкреслює одержимість Івана Багряного в бажанні повернутися додому. По дорозі, в Томську, його арештували й засудили за втечу з заслання на три роки концтаборів Бамлагу. Але й там Іван Багряний не відмовився від своєї, здавалось би, нереальної ідеї повернення в Україну, в рідну Охтирку. І при першій нагоді таки втік, щоб побачитися з ріднею. Свого батька він уже не побачив живим, як і персонаж «Саду Гетсиманського» Андрій Чумак у подібній ситуації. Цілих три дні вдома як ковток свіжого повітря в задусі тюрми народів, і знову арешт. «Не встиг Іван до ладу і з матір'ю поговорити, сестру розпитати про життя, з братом поспілкуватися, навіть виспатися... Що за три дні встигнеш...

Вночі шістнадцятого червня 1938 року у двір заїхав «чорний воронок» [3, с. 194].

Спроби рідних передати Іванові до тюрми в Харкові хоч якісь речі та продукти на тлі мірадів інших прохачів наражаються на дику реакцію з боку охорони. Авторка описує цю сцену відповідно до епізодів розправи над матерями

арештантів на сторінках «Саду Гетсиманського» та «Моритурі». Становище Івана Багряного у в'язничному середовищі (розділ «Тюрма на Холодній горі») відображено згідно з матеріалами Справи № 68211 (протоколи допитів, очних ставок тощо). «Так званому «пролетарському правосуддю, здійснюваному за каблуками й палкою», цинічному тріумфу костоправів, які прагнули досягти безмежного панування над людськими душами за допомогою жаху і глуму, Іван Багряний протиставляє свою стійкість і волю. А головне віру в те, що цей морок можна перемогти, маючи честь, залишившись людиною...» [3, с. 205]. Автобіографізм «Саду Гетсиманського» дає можливість письменниці широко використати епізоди тюремних митарств Андрія Чумака для характеристики поведінки самого Івана Багряного. «Людина – це найвеличніша з усіх істот. Людина – найнещасніша з усіх істот. Людина – найпідліша з усіх істот. Як тяжко з цих трьох рубрик вибрати першу для доведення прикладом» [3, с. 205]. У квітні 1940 року слідчу справу щодо Івана Багряного було припинено і письменника звільнили, «от тільки випустили ледь живим, хворим... І яке там «відпустили»: «відправлено в рідне місто без права виїзду з нього будь-куди. Іншими словами звільнено під нагляд» [3, с. 228–229]. Принаймні митець мав змогу жити в колі родини, дбати про дружину Антоніну та первістка Бориса (другий син Сашко помер ще немовлям під час важких переїздів), а пізніше народиться ще й донька Наталка.

Розділ «Війна» виводить постать Івана Багряного на тлі передокупаційних та окупаційних реалій. Попри заборону виїзду з Охтирки він побував у Харкові, у Спілці письменників, чи не відновлять у членстві. Але голова Харківської філії СПУ Юрій Смолич дав зрозуміти, що надія на це примарна. В Охтирці Іван Багряний працював на посаді художника-декоратора в Українському музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка, а в часи німецької окупації – ще й співробітником газети «Голос Охтирщини», де друку-

вався під псевдонімом «Сорок сорок». У часи гітлерівських репресій проти української націоналістичної інтелігенції ледве не загинув від рук гестапо, а з наближенням радянських військ мав виїхати на Захід, щоб уникнути розправи з боку смершівців. Тож закономірними є паралелі між долями героїв роману «Людина біжить над прірвою» та самого автора, на чому наголошує Ірина Власенко.

Розділ «Народження книги» розпочато епіграфом: «...Буває так, що книга для самого автора стає більше, аніж хліб, сам процес її приходу стає для автора рятівним колом серед розбурханого океану смерті. І якраз тому вона, книга, має печать... поеми всепереможного оптимізму» [3, с. 258]. Ідеться про перебування Івана Багряного в Галичині, про його зв'язки з УПА та написання знакового для нього роману «Звіролови» як першоваріанту знаменитих «Тигроловів». З захопленням Ірина Власенко переповідає сторінки подвижницької діяльності митця-патріота в Західній Україні. «Полум'я всередині від зовнішніх складнощів ще більше розгорялося. Невгамовна натура шукала собі застосування. Бути дотичним, впливати, творити, змінювати світ на краще – все це підносило, долучало і приєднувало Івана до українських визвольних перегонів у будь-якому їх прояві. Боротьба продовжувалась і набирала обертів.

Звідки у битого життям, хворого на сухоти, з відбитими нирками колишнього в'язня стільки сил. Його працездатність і активність мимоволі викликали повагу і потужним магнітом притягували людей до цієї харизматичної, незламної й сильної людини. Він не жартома захопився політикою» [3, с. 259].

Саме Іван Багряний був ініціатором створення уряду УПА – Української Головної Визвольної Ради. Але вже тоді у нього було чимало опонентів, супротивників у повстанському таборі, зокрема серед бандерівців (ОУН-Б). І ці протиріччя та розбіжності в поглядах із роками будуть тільки гли-

бшати. Це призведе до знищення митцем свого роману «Люба», присвяченого сторінкам визвольної боротьби УПА.

Авторка фіксує шлях Івана Багряного в еміграцію через Словаччину, Угорщину, Хорватію, Австрію. Перебуваючи в Німеччині, він намагався розшукати сліди сестри Лізи, вивезеної до райху в 1942 році на примусові роботи. В таборах Ді-Пі зустрів як однодумців, так і провокаторів, що проголошували його комуністичним агентом. Був серед фундаторів «Мистецького українського руху» (1945–1948), котрий склали Олесь Бабій, Василь Барка, Святослав Гординський, Докія Гуменна, Володимир Державин, Олег Зуєвський, Юрій Клен, Юрій Косач, Ігор Костецький, Іван Кошелівець, Богдан Кравців, Оксана Лятуринська, Євген Маланюк, Тодось Осьмачка, Віктор Петров, Леонід Полтава, Улас Самчук, Яр Славутич, Юрій Шевельов та інші визначні особистості.

Розділ «Чому я не хочу вертатись до СРСР?» присвячений славетному памфлетові, котрий Іван Багряний написав за одну ніч у таборі для переміщених осіб, ставши на перешкоді радянським людоловам, які намагалися примусово повернути до сталінської імперії міріади біженців, остарбайтерів, військовополонених, які в часи Другої Світової війни опинилися в країнах Заходу. Ця праця українського письменника мала широкий резонанс і стала оберегом і рятівником для багатьох приречених на свавільну репатріацію. Звісно, змученому ностальгією Іванові Багряному дуже хотілося б повернутися додому, в Україну, з Західної Європи. Але він розумів, що на нього там чекає. «Я вернусь до своєї Вітчизни з мільйонами своїх братів і сестер, що перебувають тут, в Європі, і там, по сибірських концтаборах, тоді, коли тоталітарна кривава більшовицька система буде знесена так, як і гітлерівська, коли НКВС піде вслід за гестапо, коли червоний російський фашизм щезне так, як щез фашизм німецький...» [3, с. 292].

Ліризму книжці додає розділ «Інша родина», що має вигляд любовного мікророману в листах. На чужині, в та-

борі для переміщених осіб, доля звела Івана Багряного зі співачкою хорової капели Нестора Городовенка Галиною Тригуб. Це знайомство переросло в кохання. Оскільки про повернення до СРСР не могло бути й мови, а першу свою родину вважав загубленою у вирі війни, письменник створив в еміграції нову сім'ю. У подружжя народилися діти Нестор і Роксоляна. Та якось у червні 1956 року Іван Багряний почув із радіомережі звернення від свого сина Бориса з Охтирки. Як виявилось, і він із сестрою Наталею, і їхня мати Антоніна, і тітка Єлизавета вижили і в умовах війни, і повоєнних репресій і цькувань. Письменник був і радий такій новині, і почувався мимовільним зрадником першої родини, а найбільшим стало розуміння того, що вони з сином Борисом опинилися тепер по різні боки ідеологічних барикад, бо цей радіовиступ був ретельно спланованою спецоперацією відповідних органів. Іван Багряний відповів словами гоголівського Тараса Бульби: «Якщо ти – Остап, то ми з тобою знайдемо спільну мову, а якщо Андрій, то нема чого говорити» [3, с. 343]. Про ці суперечності в родинному просторі Багряних авторка розповідає в розділі «Протистояння», розширюючи мотив конфронтації ще й за рахунок громадсько-політичного тла. Іван Багряний стає об'єктом шалених нападів від опонентів заснованих ним УРДП (Української революційно-демократичної партії) та газети «Українські вісті». А ще як організатор ОДУМ (Організації демократичної української молоді).

Останній розділ «Відхід» авторка подала у вигляді мовайки з листування та передсмертних нотаток митця. Помер Іван Багряний 25 серпня 1963 року в німецькому санаторії Сант-Блазієн, і навіть останні дні його життя були отруєні численними нападками недругів і заздрісників. Як крик душі, звучать рядки з недописаного листа: «Друже мій! Я вже задихаюсь. Щоби уявити, якого несамогового напруження нервів і волі треба мені для витримання всієї зливи мерзоти (такої безкінечної і такої немилосердної),

треба взяти лише до уваги, що моя душа від природи – це душа поета і митця. А значить, вона зовсім не пристосована таку мерзоту витримувати – не має панцера, та я все це витримувати мушу. Мушу! Хто зрозуміє це слово?! Тому я зціплюю зуби, нагинаю голову і йду до кінця мого призначення... Серце кожного поета і романтика мусить іти на Голготу» [3, с. 354]. Розпочата 1963 року філією ОДУМ у Чикаго акція за надання Іванові Багрянному Нобелівської премії в галузі літератури не мала успіху, бо ця нагорода не стосується померлих авторів.

Постать Івана Багрянного в романі-біографії Ірини Власенко «По лінії найбільшого опору» репрезентована всебічно й повнокровно, зі знанням деталей його життєпису та багатьох джерел, присвячених письменникові та його творчості. Тож можна привітати шановну авторку з черговою й досить успішною романізованою біографією видатної людини. Хоча, на жаль, у цьому виданні трапляється чимало неточностей, різночитань, описок, технічних недоглядів, неладностей. Наприклад, така кумедна примітка: «антрамент – чорніло» [3, с. 286], хоча потрібно «атрамент – чорнило». Або ж Ірина Власенко веде мову про нібито «вірш Юрія Клена «Кравели» [3, с. 285], котрий вона начебто ще й цитує («...Голод сурмить, як осел. / Наче великі клоаки – / Київ, Одеса, Полтава і Харків / Приймають в себе / Буру блювотину сел»), а йдеться насправді про поетичну збірку Юрія Клена «Каравели», до якої ввійшов цитований нею вірш «Мандрівка до сонця». Чи, наприклад, Бориса, що народився 1936 року, авторка називає «п'ятирічним сином» на фоні подій і 1940, і 1941, і 1942 років [3, с. 228–229; с. 236–237]. Проте подібні недоліки чи невідповідності аж ніяк не применшують важливості появи таких книжок, як «По лінії найбільшого опору» Ірини Власенко.

Література

1. Багрянний І. Автобіографія / передм. С. А. Шальченка, Р. Я. Пирога. *Слово і Час*. 1994. № 2. с. 5–8.
2. Багрянний І. З листів Івана Багряного до Дмитра Нитченка. *Слово і час*. 1994. № 2. с. 9–12.
3. Власенко І. По лінії найбільшого опору. К.: Український пріоритет, 2025. 360 с.
4. Качуровський І. Ретроспекція автора. *Качуровський І. Шлях невідомого: проза*. К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. с. 434–442.
5. Костюк Г. Зустрічі і прощання: спогади. Кн.1. Едмонтон: Канадський Інститут Українських Студій, 1987. 743 с.
6. Костюк Г. Зустрічі і прощання: спогади. Кн.2. Едмонтон: Канадський Інститут Українських Студій, 1998. 609 с.
7. Нитченко Д. Іван Багрянний. *Нитченко Д. Листи письменників = Letters of writers*. Мельбурн: Ластівка, 1992. с. 3–6.
8. Шугай О. Іван Багрянний або Через терни Гетсиманського Саду : роман-дослідження. К. : Рада, 1996. 480 с.
9. Шугай О. Іван Багрянний: нове й маловідоме. Есеї, документи, листи, спогади, нотатки, факти. К : Смолоскип, 2013. Кн. 1. 960 с. ; Кн. 2. 1048 с.

До 90-річчя Марії Пентилюк

Поетичний букет для Марії Пентилюк Галина Бокшань

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

На Буковині, недалеко Вижниці,
Зійшла зоря великої Подвижниці.
У тім краю, немов у книзі букви,
Стоять урочо предковічні буки.

Мала горянка, названа Марією,
Йшла до вершин за покликом, за мрією
Навчати мови і любов плекати
Так, як леліє Черемош Карпати.

Вродлива жінка, очі — мов шовковиці,
Із даром слова й хистом науковиці,
Красу і мудрість сіючи довкола,
Зростила сад — свою створила школу.

В когорті із Почесною Херсонкою
Хвалу здіймемо хвилию високою.
Бажаємо і сили, і терпіння
Зорі, що осяває сонцем Півдня!

Валерій Кулик

ДОЗЕМНИЙ УКЛІН ПЕДАГОГУ

О, рідна мово, вічна мово,
Багатство наше золоте!
В душі моїй любов цвіте –
І то життя міцна основа...

Згадаймо рідну альма-матер –
Філологічний факультет!
А пам'ять згадками цвіте –
Її на серці нам тримати...

І з-поміж тих земних наук
Ми на роки запам'ятали
Урок Марії Пентилюк,

Його ми в серці всі тримали...
Професію так здобували,
Приймали досвід з щедрих рук...
6 квітня 2026 року

Володимир Педченко

МАРІЇ ІВАНІВНІ ПЕНТИЛЮК

Ключі ще тільки подавали
З небес про осінь ранній знак,
Аудиторія чекала,
І я – допитливий юнак...
Неначе вереснева фея,
В лекційну залу Ви ввійшли,
З собою слів ясних музеї
Для нас гостинно принесли –

І наче простір засвітився.
Зійшли роки. На скронях – сніг,
Та в нас назавше оселився,
Ваш мудрий мовний оберіг,
Бо кожна фраза в нім, як доля,
А слово, наче серця стук.
Блакитно-мирних видноколів
Для Вас, Маріє Пентилюк...

Василь Загороднюк

**ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
ШАНОВНИЙ МАРІЇ ІВАНІВНИ ПЕНТИЛЮК
НА ЇЇ 90-ЛІТТЯ**

Коли квітневе сонце раннє
Вповні загляне у вікно,
Тоді я шлю оце вітання
І світлом повниться воно.
У ньому мова наша квітне,
Яку мені Ви в дар дали.
Частини мови йдуть привітно
І офіційно, мов посли.
Іменник першим кроком світла
Колегам стежку проклада.
Аж у душі мені розквітло –
Іде розумна й молода
Пані Марія в наші класи,
Несе нам слово і добро.
Щоб наша мова не погасла,
Щоб наш Дністер і наш Дніпро,
Щоб наш Херсон й степи широкі,
Й Говерли світла висота,
Тверді, щоб наші були кроки,

Щоб мова рідна проросла
Надійно, міцно і крилато,
Вплітаючи єство своє
У кожний будень, кожне свято,
Бо Ви зі світлом з нами є.
Спасибі Вам, пані Маріє,
За це уміння висоти!
Воно нам рідну мову сіє
Й дає надію ще рости.

6 квітня 2026 року

Іван Немченко

ПРИВІТАННЯ-ПОБАЖАННЯ

О Маріє Йванівно,
Іванівно Маріє!
Вже стільки поколінь людських
Ваше серце гріє.
В науці та освіті
Ви знані в цілім світі.
Від різних генерацій
Вам цілий шквал овацій.
Хай учнів Ваших школа
Оре вкраїнське поле,
Вкраїнський простір ширить.
Любов, надію, віру
На радість Вам плекає
Й, мов пісня, не змовкає.
Хай війни всі позгинуть,
Мир прийде в Україну.
Узявши в руки ліру,
Вам наспіваєм щиро
Предоброго здоров'я,
Наснаги та любові.

До 90-річчя Миколи Дупляка

Іван Немченко

**«ВЕЛИКЕ ЗАВЗЯТТЯ ДО ПРАЦІ»:
МИКОЛА ДУПЛЯК
ТА ЙОГО ПЕРШЕ 90-ЛІТТЯ**

Минулого року ми відзначили ювілей нашого «Вісника Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори)», що гідно здолав шлях у два десятиліття (2005–2025) і продовжує свою ходу в майбутнє. А цьогогоріч – високочоле 90-ліття Миколи Степановича Дупляка, критика, педагога, журналіста, мемуариста, громадського діяча зі США (м. Каміллус), без розмаїтих матеріалів якого годі вже й уявити наше видання. Саме йому належить найперший відгук з-поміж представників українського зарубіжжя про наш літературно-науковий річник – публікація на сто-

рінках американської газети «Народна воля» від 15 вересня 2005 року (див. статтю Г. Немченко «Відгуки про перше число «Вісника» [2]). Надалі Микола Дупляк став почесним членом міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англomовному світі» при Херсонському державному університеті, активним співавтором нашого збірника, а згодом і членом його редколегії. У статті І. Немченка «Живе Україною й для України...»: нашому співавторові з-за океану Миколі Дупляку – 80» (у 12-му випуску «Вісника» за 2016 рік) уже зверталася увага на форми нашої співпраці [3].

Наш ювіляр народився 19 лютого 1936 року в с. Рудава-ка Яслиська повіту Сянік на Лемківщині. Його батьки – Степан і Зузанна (з дому Єзуско). В ході злочинної операції «Вісла» родина була депортована аж до узбережжя Балтійського моря (с. Добжица повіту Кошалін). Закінчивши навчання в початкових школах сіл Слов'янкового і Смехува, Микола продовжив освіту в Державному педагогічному ліцеї, а згодом у гімназії в Кошаліні. У 1958–1960 рр. – на факультеті україністики Вчительської студії в Щеціні. «Нарешті в мене появилася можливість, – згадував він пізніше, – вивчити літературну мову мого народу. Я щасливий. Якийсь дивний душевний спокій опановує мене, а водночас приходить усвідомлення, що прийдеться важко працювати, та й не знати, як ставитимуться до нас наші польські професори та студенти. Є, однак, велике завзяття до праці і бажання здобути необхідне знання» [1, с. 135]. Ці щецінські студії стали підмурівком майбутньої педагогічної діяльності.

До США Микола приїхав 22 жовтня 1960 року й мешкав у м. Гарфілд (Нью-Джерсі), де працював у текстильній індустрії й куди перед тим приїхали з Польщі його сестра Марія та брат Степан. У 1962–1966 рр. вчився на славістичному факультеті Сиракузького університету (штат Нью-

Йорк), де здобув науковий ступінь бакалавра. А завершив він студії уже в Українському вільному університеті (Мюнхен), де одержав ступінь магістра філософії. По закінченні студій Микола працював в американських середніх школах, у коледжі та в індустрії (хімік-технолог у фармацевтичній компанії Сиракуз та ін.). Він першим у штаті Нью-Йорк одержав право на навчання української мови в початкових і середніх школах. Від 1966 року Микола Степанович 38 років пропрацював у Школі українознавства імені Лесі Українки в Сиракузах, зокрема чотири роки був директором цієї школи. Від 1970-их років виконує обов'язки інспектора Шкільної Ради при УККА в Баффало.

На теренах США М. Дупляк брав активну участь у громадсько-політичному житті української спільноти, займав у ній різні пости й посади. Найбільше праці віддав він задля добра своєї малої Батьківщини — Лемківщини. У 70–80-их роках займав пост секретаря Крайової управи Організації оборони Лемківщини (ООЛ), ексекютивного секретаря Світової федерації лемків (СФЛ); був співредактором чотирьох томів «Анналів СФЛ», у яких публікував свої статті. В 70-их роках у торонтському місячнику «Лемківські вісті» Микола вів сторінку з життя українців на польському засланні. Ця тема стане наскрізною в публікаціях наступних десятиліть.

Ще за перебування в Польщі М. Дупляк друкувався на сторінках варшавського «Нашого слова» під псевдонімами «Тарас», «Дубровський». В Америці на сторінках української преси, зокрема щоденної газети «Свобода», висвітлював різні аспекти життя української громади. В 1986–2006 роках був головним редактором тижневика «Народна воля» у Скрантоні (Пенсильванія). Часто друкувався в тижневиках «Америка», «Національна трибуна», «Шлях перемоги», в «Альманасі УНС» у Парсипані, в журналах «Рідна школа» та «Лемківщина», прямишівській «Дуклі» (Словаччина), а в

Україні – в збірниках «Вісник Таврійської фундації» в Херсоні, Вісник НТШ «Слово» в Івано-Франківську, в журналах «Бористен» у Дніпрі та «Дзвоні» у Львові, в газетах «За вільну Україну» й «Нація і Держава» та ін.

М. Дупляк був двічі нагороджений дипломом за перемогу в конкурсі імені Олеся Гончара на найкращу публікацію в журналі «Бористен» в 2010 і 2026 роках у номінації публіцистика. Він був членом редакційної колегії книжки «Дерев'яна архітектура українських Карпат» (редактор д-р Іван Гвозда, ФДЛ, Нью-Йорк, 1978). Свої спогади «Я – студент україністики» опублікував у збірнику «На землі чужосторонській», упорядкованому Степаном Заброварним (Варшава – Щецин, 2001). До англomовного збірника «Zakerzonnia. Ethnic Cleansing of the Ukrainian Minority in Poland 1944–1947» Тараса Гунчака, що вийшов із нагоди 65-ої річниці операції «Вісла», подав статтю *Consequences of Operation «Wisla» for the Deported Ukrainians* (Кліфтон, Н.Дж, 2012).

Під редакцією Миколи Дупляка вийшли книжки: «Дівчина з Америки» Володимира Мерещака (Напаноч, Н.Й., 1987), «Мала сакральна архітектура на Лемківщині» Тадеуша і Малгожати Лопаткевіч (ФДЛ, Нью-Йорк, 1993), «В рядах УПА» (збірка споминів колишніх вояків УПА з

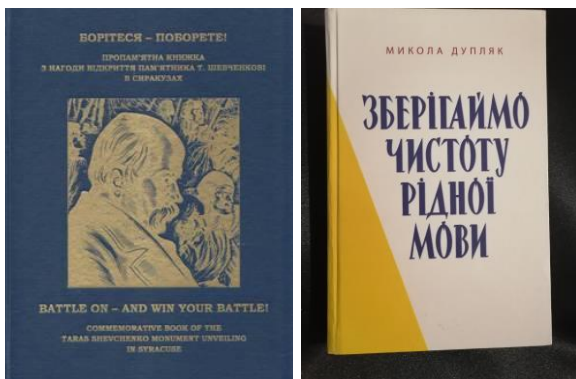
терену Лемківщини й Перемищини) (Нью-Йорк, 1999). Він був автором, редактором і упорядником таких видань: «Борітеся – поборете!»: пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах» (Сиракузи, 2010) [4], «З Україною в серці», книжка спогадів випускників щецинської україністики в роках 1967–1963 (Сиракузи, 2015), «Зберігаймо чистоту рідної мови» (Київ, 2024).

На американській землі Микола був активним членом Союзу українських студентських товариств (СУСТА), Українського історичного товариства (УІТ); багато років працював у Науково-дослідному товаристві української термінології (НДТУТ); був одним із співзасновників української федеральної кредитної спілки в Сиракузах, Н.Й. Миколі довелось бути в різних комітетах, напр. в Ад Гок комітеті, що домагався введення до американських середньошкільних програм навчання у штаті Нью-Йорк матеріалу про Голодомор в Україні в 1932–1933 роках; відзначення 200-ліття США, 50-ліття Голодомору в Україні, 1000-ліття хрещення Руси-України та інших, а про їхню працю він писав у газетах.

Щоб зберегти від забуття та знищення духовні та матеріальні надбання лемківської культурної спадщини, Микола Степанович за допомогою ООЛ і СФЛ збирав експонати та

всякі матеріали з лемкознавства, оформив Український лемківський музей, у якому, окрім експонатів матеріальної культури лемків, зберігається зібрана ним Бібліотека лемкознавства й УПА та упорядкований ним Архів ООЛ. Український лемківський музей знайшов своє приміщення в єпархіальній палаті в Стемфорді, в приміщенні Українського музею. Микола Дупляк був його першим куратором. Він є членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка в Нью-Йорку.

1964 року Микола Дупляк одружився в Сиракузах із Галею Астасов, чий батьки родом із Лемківщини. Подружжя виховало три доньки: Ярусю, Оксану та Орісю, які закінчили Школу українознавства імені Лесі Українки в Сиракузах і вищі американські школи та здобули бажані професії, виявляють любов до української культури та України й передають це захоплення своїм нащадкам.

Микола Степанович є постійним співавтором нашого видання «Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори)», що виходить від 2005 року. Серед його публікацій у різних числах збірника назвемо хоча б такі: «Відбулася III зустріч випускників Щецінської україністики», «Заокеанський тижневик «Народна воля» припинив свою появу», «Національне питання в драматичній поемі «Бояриня» Лесі Українки», «Famine in Ukraine 1932–1933: genocide by other means», «Од слова путь верстаючи

до слова», «Новий підручник – велика допомога для вчителів української культури», «Микола Олександрович Француженко-Вірний», «Книга про корифея українського перекладацтва», «Сяйво з-за темних хмар», «Про долю двох українських сіл на Закерзонні», «Вчительські семінари на Союзівці з перспективи часу», «Книга про українську гімназію в Німеччині», «Вийшла історія українського перекладознавства ХХ сторіччя», «Вагома публікація про цікаво прожите життя», «Розкішне літературно-художнє видання», «Появився ювілейний альманах УНС», «Корисний збірник», «Про долю Лемківщини», «Монографія не тільки про українське село Гребенне», «Без вини винувати», «Про вічність у порах року», «На сторінках епістолярної літератури», «Боротьба польських комуністичних служб безпеки з українством», «Слово про напівдокументальну повість Мирослава Трухана», «Гідна публікація до 160-річчя від дня народження Івана Франка», «Дослідження про негативний стереотип українця в польській повоєнній літературі», «Польські післявоєнні концентраційні табори – сумна дійсність!», «Цікава й повчальна публікація про таврійський край» (про «Козацький степ» Василя Гайдамаки), «Цінна публікація про український цвинтар на Закерзонні», «Монографія про українське село Журавці на Закерзонні» (про видання Омеляна Вішки «Журавці. Село Журавці в документах, на сторінках історії та у споминах його колишніх жителів»), «З приводу публікації антології перекладознавства Пряшівщини (про книгу Тараса Шмігера й Олександри Літвіняк «Українське перекладознавство Пряшівщини»), «До 80-ї річниці трагедії Лемківщини», «Книга про злочин без покарання», «У США вийшов 108-ий альманах УНС», «Далекий шлях до волі» тощо.

Із рецензованих М. Дупляком видань

Протягом тривалого часу доробок Миколи Дупляка вивчався студентами Херсонського державного університету в курсі «Література та літературна критика української діаспори» на факультеті української та іноземної філології, журналістики та мистецтв.

Зичимо вельмишановному ювілярові козацького здоров'я, бадьорих сил та творчого вогню ще на багато літ!

Література

1. Дупляк М. Я студент україністики. *На землі чужосторонській: пропам'ятна книга випускників україністики Вчительської студії у Щеціні (1957–63) / зладив С. Заброварний*. Варшава – Щецін, 2001. с. 135–144.

2. Немченко Г. Відгуки про перше число «Вісника». *Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення українсь-*

кої діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 2. К. – Херсон: Просвіта, 2006. с. 272–273.

3. Немченко І. «Живе Україною й для України...»: нашому співавторові з-за океану Миколі Дупляку – 80. *Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 12*. К. – Херсон: Просвіта, 2016. с. 254–264.

4. Борітеся – поборете! Пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах = Battle on – and win your battle! Commemorative book of the Taras Shevchenko monument unveiling in Syracuse – Syracuse, N. Y. Taras Shevchenko Memorial Committee, 2010. 225 с.

До 70-річчя Василя Загороднюка

ШЛЯХИ ДО ЖИВОГО СЛОВА *(розмова з бібліотекарем, членом НСПУ* *Василем Загороднюком)*

– Коли Ви переїхали до Івано-Франківська, то чи відчували різницю в активності літературного руху?

– Я виїхав з Херсона до Івано-Франківська 29 серпня 2022 року. Різницю відчув дуже велику, бо виїхав із району, де війна. Там вибухи, там стріляють. Коли опинився в мирному місті, зміну відчув немало. Під час окупації в Херсоні про відкрите літературне життя, яким воно є за мирного часу, не йшлося.

В Івано-Франківську кілька днів адаптувався, а тоді мене знайшов Євген Баран, очільник Івано-Франківської Спілки письменників, і сказав, що пора мені виходити з монашої келії та включатися в літературно-мистецьке життя міста. І я включився, досить, думаю, динамічно, активно. Беру участь у різних літературно-мистецьких заходах, презентаціях. Їзимо по Івано-Франківщині. Пишу, друкуюся в літературних альманахах: «Хмелліт», «Серафінці», «Лямур», «Спротив». Зрештою, вийшла книжка поетична – «Світиться світла 100 тонн висота». Тобто живу життям письменника.

– Чи мали Ви людину, яку можете зараз назвати своїм літературним і життєвим наставником?

– Когось виокремити я не можу, хоча зачитувався багатьма. Тоді ще майже не друкувався Василь Симоненко, вірші якого ми переписували одне одному в зошити. Я дивувався, чому лірику, яка щемлива, яка доходить до душі, – чому її не друкують:

Там, у степу, схрестилися дороги,
Немов у герці дикому мечі,
І час неспинний, стиснувши остроги,
Над ними чвалить вранці і вночі.

Мовчать над ними голубі хорали,
У травах стежка свище, мов батіг.
О, скільки доль навіки розрубали
Мечі прадавніх схрещених доріг!

Ми ще йдемо. Ти щось мені говориш.
Твоя краса цвіте в моїх очах.
Але скажи: чи ти зі мною поруч
Пройдеш безтрепетно по схрещених мечях?

Це Василь Симоненко. Або поезія «Ти знаєш, що ти – людина», або ті ж «Лебеді материнства». Це сформувало мене. Читав також інших... Але гадаю, що певного наставника, який на мене точно вплинув, на щастя чи на жаль, не було. Зачитувався, дружив із багатьма письменниками, які зараз класики... Так і вирослав.

– Чи великою, на Вашу думку, є різниця між літературою і життям? Чи розмежовуєте ці поняття?

– Так, є все ж таки ця різниця, на мій погляд. Знаєте, життя нас пригинає до плінтуса, а призначення літератури

в тому, щоб десь підвищити дух людини. Може, не завжди це вдається, але до цього треба прагнути, бо інакше втрачається смисл літератури. До неї ми всі причетні. Незважаючи на те, що хтось каже: я не читаю, мені літератури не тре'... – а я питаю: з чого ти виріс? А ти ж виріс із маминої пісні, з колискової. Це поезія, поезія високого рівня. Потім був дитячий садочок, у ньому теж якісь вірші, – ти так чи інакше саме з літератури вийшов. Інше питання, як ця література в майбутньому твоєму житті відобразилася: хтось читає багато, хтось осмислює, хтось пише, хтось займається іншим, але все ж таки література – це частина нашого життя.

– Коли Ви остаточно прийшли до літератури?

– Я навчався в початковій школі, в селі Бурківцях на Вінниччині. Чотири класи закінчив добре, а у п'ятий пішов до села Новофастів – за сім кілометрів від мого. З транспортом було важко, часто пішки ходив. У тому п'ятому класі не склалися стосунки зі вчителькою української мови. Вона постійно ставила мені двійки, і я написав віршика: пора, мовляв, братися за розум, бо соромно з української мови двійки отримувати... Ольга Каленівна побачила цього віршика, і насварила, що замість виконувати вправи, пишу... Я продовжив тоді писати, але вже так, аби вона не побачила.

На цьому перші літературні спроби завершилися. А поновилися тоді, як мене забрали в армію. Там кілька віршів набралось, і я знову перестав. А після армії справді почав писати. Почав писати і не можу зупинитися до цього часу.

– Яка тема у Вашій поезії є домінантною? І яка тема в житті захоплює найбільше, від якої не можете відбитися?

– А в літературі які теми є? Вони вічні, вони кожного поета торкають, тією чи іншою мірою. Тема кохання. Тема

природи, оцієї зелені. Тема громадянського чину, особливо зараз. Якщо ти людина свідомо, тебе торкає, коли бачиш, що твою державу розтерзують, твоїх знайомих і близьких калічать, убивають. Це не може не зачіпати поетової душі. І тому щось визріває, – осмислюєш, обдумуєш, – і пишеш. Як це вдається, вже інше питання. Критики кажуть, що в мене домінує то лірика, то якісь філософські, громадянські мотиви. Воно так і є.

– Тема кохання до Вас навертається спогадово-ностальгійно чи, можливо, як те, що триває?

– То таке підступне питання... Ця тема вічна, і зараз про кохання я пишу. Підстави є, бо я жива людина. А кожен, хто живе, дихає і повноцінно осмислює життя, неодмінно мусить мати це почуття, воно не повинно покидати будь-кого. Незалежно, чи ти поет, чи тобі двадцять років, чи сто два роки. Я мав одного покійного приятеля, який відійшов у вічність на сто першому році життя. Коли отак ми сиділи на лавці, я йому щось оповідав, він перебив мене: «Васю, та що ти мені говориш, оце і те. От, – каже, – подивись, яка дівчина пішла...» Розумієте... Такий у нього бадьорий був настрій і ставлення до життя.

– Які у Вашому оточенні люди Вас найбільше надихають?

– Моє життя склалося так, що я завжди працював із людьми, особливо з молодими людьми: студентами, читачами. Ця аудиторія завжди надихає. Коли ти приходиш до студентів, то як можна не писати віршів, якщо до тебе усміхаються дівчата і щось говорять, щось щебечуть... Це завжди надихає. Яюсь так. Пам'ятаю такий свій студентський вірш:

О ці студентські юні роки,
Правдиво кажуть – золоті,
Колись згадаються, а поки
І жарт, і сміх нам у житті.

Нема милішого нічого,
Як ця п'янка студентська рань,
Дівочі коси, клен розлогий,
Пора зітхань і сподівань.

Колись згадається. А нині
Науки милої граніт
Гризем, щоб душі наші сильні
Вростали в цей великий світ.

Я написав цього вірша, коли дізнався, що став студентом, і від часу написання, від першої лекції, він запам'ятався, уявляєте...

– Чи був період, коли Ви вважали, що доречно відійти від публічного спілкування, літературного спілкування? Як, на Вашу думку, вириватися з мовчання до слова?

– Звичайно, кожна творча людина переживає періоди підйому, злету і пауз творчих, які можна назвати цим мовчанням, у когось вони затягуються. Я не вважаю, що коли ти день-два мовчиш, не маючи настрою, то це зле. Але бувають творчі кризи. І різне може їх спричиняти. Життя є життя, воно вносить свої корективи. Людина просто відмовчується, акумулює сили і набирає їх, а через певний період знов повертається до повноцінності – без цього не буває. Правда, є поняття внутрішньої еміграції: коли людина замикається і довгий час, роками навіть, мовчить. Тобто готового рецепту тут немає, кожен вирішує для себе в міру

сил, можливостей, психологічного налаштування. А як на це дивитися? По-філософськи, мабуть, треба дивитися. Головне пам'ятати, що, коли в тебе є творча жилка, то вічно мовчати не можна – треба йти до людей. Хоча Павло Загребельний казав, що письменник повинен писати. Він не сказав: повинен виступати. Але все-таки я вважаю, що в наш час саме живе слово є дуже дієве.

*Розмовляли Юлія Манякіна, Ольга Ковальчук,
Іванна Іванюк – студентки Карпатського
національного університету імені Василя Стефаника*

Вітаємо!

Василь Степанович Загороднюк, член НСПУ,
голова Херсонської обласної філії НСПУ,
кандидат філологічних наук,
доцент Херсонського державного університету,
а ще член редколегії нашого «Вісника»
протягом останнього часу став лауреатом
міської премії імені Івана Франка в Івано-Франківську
за збірку «Світиться світла 100 тонн висота»
й літературної премії імені Павла Добрянського
«Чоколядовий капелюх» за поему «Сміхеня».

Прийміть наші найтепліші привітання, високошановний
Василію Степановичу,
і зі славним Ювілеєм, і з лауреатством.
Так тримати і надалі!

Правління Таврійської фундації
(Осередку вивчення української діаспори)
Редколегія «Вісника Таврійської фундації»
(Осередку вивчення української діаспори))

Дніпрова Чайка (1861–1927)

ДИВНИЙ ТКАЧ

Ткач він був чудовий: з прадіда ще, з діда в їх тісній долині всі кохались в ткацтві – і старі й підлітки.

Тільки ж вироб гарний, праця невсипуща все були недужі виробить таку дивну тканину, щоб покрила край свій од біди та злиднів, випрясти таку міцну мотузку, щоб з дна неволі витягти свій народ. І задумавсь тяжко ткачик молоденький та й пішов шукати по світах усюди доброї поради, певної науки. Ходячи по світу, клопотом прибитий, а проте ж і сяйвом віри оповитий, він надибав діда, сивого-старого, що аж мохом вкрився, у дугу зігнувся.

Не вмирав дідусь той, хоч і нудив світом, бо судила доля, що умре тоді лиш, коли край питимий він побачить вільним, дужим та щасливим. Дід лиш оком скинув, навіть не питався, а сказав ткачеві, наче в око вистрелив: «Ти шукаєш дива неабиякого! Знайдеш, сину, спосіб – неба ти досягнеш, а не знайдеш, страшиш – сам загинеш марно, ще й обдуриш інших і неслава вкриє голову юнацьку.

Вік свій плазувати та землі держатись – не твоя то доля, не талан твій, сину: хто розкрив обійми людові цілому, той на власне щастя квапитись не сміє – пам'ятай се, синку!

А тобі в полегкість, в щиру допомогу дам я дивні чари, дивнії принади: ось тобі клубочок, певний поводитар, ось тоненька гілка з раю-деревини.

За клубочком слідом по світах ти підеш, знадібок знайдеш сам для тонкої пряжі, гілочкою сам же випрядеш ту пряжу, оснуєш основу, витчеш дивний килим. Хто на килим стане – лихо все забуде, щастя опанує, жити вічно буде.

Пряжа ж та повинна бути незвичайна: не льняна, вовняна, навіть не шовкова, а тонка-легенька, наче павутинка, а міцна-пружиста, як дроти сталеві, а блискуча-біла, як сніги на горах, а незмінна-щира, як те щире золото, коштовна над всякі перли-самоцвіти. Витчеш дивний килим, щебо не по всьому: килим завершити спільника ще треба.

Високо на горах на хибкому троні дивна чарівниця часу дожидає, в загадку сповита, мрією окрита, про твоє завдання зроду не чувала, лиш в мінливих мріях образ твій вбачала. Сплять закриті очі, і вуста німіють, згорнені нерушно творчі рученята, приросла до трону, що не може й встати.

Той її лиш збудить, перед ким, як сонце, життєве завдання ясно променіє, той надасть їй силу, виведе із млості, хто її, таємну, щиро покохає. Не цілуй лиш, сину, доти чарівниці, поки не ступила на твій килим дивний, поки не зв'язала в торочки основу, поки не скінчила напис гаптувати, що надати має силу чудодійну.

Отоді вже килим візьме повну силу: хто його торкнеться – збудеться недолі, зникнуть злидні, туга, і страхи, і болі, і куди майне дивная тканина, там настане тиша, добрая година: мов душа єдина, люд там в гурт збереться, і по всій країні щастя розлілється».

Так сказав старенький та й не знав, де дівся, в серці молодому запалив вогнище.

Шириться-палає серденько думками, а думки тріпочуть вільними крилами і несуть по світі майстра молодого до людей, до праці, до завдання свого. Провідний клубочок котиться невпинно, очі молодії зорять за клубочком, руки невисипущі все перебирають, знадібку для пряжі доброго шукають.

Ні, не досить ніжні ниточки шовкові! Не такі пружисті дротики сталеві, не такі, як треба, перли-самоцвіти!

– Що ж тобі ще треба? – дивувались люди.

Зажурився майстер, тяжко зажурився: мандрував він довго і кінця не бачив, а мета далеко, навіть ще й не мріє...

То надія-віра, то одчай-зневір'я в серці чергу держать, душу роздирають.

І несила стало мовчки все терпіти: вщерть душа сповнилась, закипіла співом, через край побігли голосні ридання, туга простяглася довгими нитками, шумом зашуміли скарги та зітхання. Мов разки намиста, перлів-діамантів, загискріла пісня дивними словами. І, летючи вгору, пісня щиросердна тоншала та тихла, наче павутинка...

Тихо коливалась нитка невидима...

– Стій ти, пряже дивна! – крикнув ткач зненацька, ту мінливу нитку зручно ухопивши, начепив на гілку, закрутив, пустив лиш, і пішло стрибати жваве веретенце.

І довідався майстер, що не шовк, не вовна, не кришталь та золото, а отся лиш пряжа піде на тканину. І пішов по світу він творити диво: тільки випрядалась нитка попередня – підіймав угору дивне веретенце, і йому назустріч із халуп, з будинків, із тюрми, із храму, з сіл, з лісів, з-над моря плинули новії, випрядались зручно у коштовну пряжу.

А клубок котився, тихо розвивався, поки докотився до гори крутої. А в горах високо, на хибкому троні, дивная красуня вже в тумані мріла. Кручі та безодні, та слизьке каміння, і грозу, й морози – все подужав майстер.

Оснував основу на самотніх горах і заклав поткання всьогосвітнє. Тчеться пишний килим, вплива з верстату, а

нитки поткання знов назустріч плинуть та лягають влучно під рукою майстра. За нитками слідом очі всього миру задивились вгору, повнії надії.

А вгорі на троні, мов лілея біла, у дрімоті панна голову схилила. Чорні, наче північ, кучері шовкові облягають личко біломармурове, спущені додолу очі не моргають, лиш чуття часами заворушить вії, у бровах шовкових скупчилися думи, а вуста рожеві мовчки розмовляють.

І не втерпів майстер:

— Загадко-царівно, пробудись, прочнися! Усміхнись привітно, стиха обізвися!

Лагідно торкнися білими руками, дай кінець роботі, заверши сей виріб! Визволь край питимий з лиха вікового! Занеси до раю хвалебника твого!

І здригнулись вії, оченьки розкрились, брови розійшлися, щічки рум'яніють, на вустах рожевих усміх розцвітає.

І упав в нестямі майстер перед нею, і не дав їй ручки білої трудити.

— Сам,— сказав,— докончу! Все зроблю за тебе! Лиш ступи на килим та й полинем в небо!

Звивсь чудовий килим, вчувши міцні чари, і поніс коханців геть з землі за хмари.

Незліченні очі, повнії надії, стежили даремне їхнього вертання...

Килим коливався, килим хвилювався, в забутті коханці вже не помічали, що тонке поткання, не завите в кінцях, знай сотає вітер, що міцна основа плутає й чіпляє зорі по дорозі.

І забули гадку, що пора почати напис чудодійний щиро гаптувати.

Глянули круг себе: ні ниток, ні голки, й жадного начиння — як рятунку дати?

— Байдуже! — сказала,— не журись, коханий! Ми з тобою, серце, й без того щасливі!..

Палко пригорнула, солодко цілує... і забув коханець, все забув на світі!..

Охнув грім сердитий, розколовши небо, блискавка огненним враз мечем махнула. Спопеліла, зникла, розпливлася димом молодая пара і не знать, де ділась. Розсотався килим, падає шматками, ніжним павутинням носиться по світу, грає, мов веселка, міниться, зникає.

А внизу даремне темний люд чекає, чи поверне з раю майстер молоденький! Чи знесе одразу в темнії провалля? Чи підійме вгору тих, хто дав для його коштовне поткання, пряжу з свого серця?..

БІЛИЙ ЧОРТ

У небі високо, під промінням палючим, висіла хмарочка біленька наче пух. Ні сонце весняне, ні вітер жартовливий не зводили її з улюбленого місця. Неначе приросла, та тільки щочасу міняла форму й барви і знов пишалася в блакиті весняній.

Дивуючись сьому, якось я запитала бабусю древнюю: чого бо так воно, що всі хмарки спливають, а ся собі стоїть, стоїть і не сплива?

І мудрість древня мені так повідала:

Дитино, не дивись! Не гоже в чисте небо опівдні заглядать та хмари розбирать! Із сих хмарок біленьких та нерушних дарма було б добра якого ждять!

Сідай – то розкажу давнішню казочку, що чула від людей старих.

У пеклі сталася подія надзвичайна: Люципер чортові якомусь наказав піддати свіжих мук тому, хто жив недавно, а, живучи, страшні діла творив, і ось тепер попав на вічну оселю, на вічну покуту за гріхи свої.

І чорт узяв і розгорнув цікаву, довжезну хартію усіх його гріхів, і прочитавши раз, перегорнув той список і там промеж рядків щось пильно розглядав. І він пізнав в той мент, що з самого зачаття над грішником тим гріх неначе гніт наліг.

Не був той гріх його, про те ж повинен він за його кару вічну нести...

Бо ж за гріхи батьків не те що діти й внуки, а й правнуки ще мусять одвічати.

Так Бог сказав копись-то ще за гріх Адамів. А чорт, зухвалий чорт, роззявив губу й сміло на пекло ціле гукнув таку хулу:

– О, де ж тут, Господи, твоя довічна правда, щоб за чужу вину невинний одвічав?

І пекло на хулу озвалося луною: зареготалися чорти занужені безділлям... Від реготу здригнулись, завили, заридали, аж іскри вибухли фонтаном огняним.

І знов читає чорт, що грішник з народження не бачив пестошів, не відав, що єсть Бог, що правда в світі є, що люди людям браття, і ріс він, мов щеня, закинене в провалля. На ноги ще не сп'явсь, як цілий рій гріхів його оплутав так, що мозок весь йому туманом застелив, і помацки він плівсь по життєвій дорозі, і що лиш крок ступав – то гніт над ним зростає: природня темрява та праця безпросвітна та в спадщину – одвічний гріх батьків.

– Так де ж твоя, Люципере, пекельна вигадка? – він крикнув: – де гострий дотеп твій, що сквапився тепер на сього безталанця? Що холод йому й жар? темниці й муки всі? що гніт йому важкий пекельний? зневаги вщипливі моїх товаришів? Тому, хто цілий вік в ярмі тягатись мусив, тому, Люципере, і пекло не страшне!

І знов приник читач до списку життєвого і дочитав, як той, кого весь вік товкли, обурився, озливсь, пішов на всі злочинства і в руки суду впав і ним покаран був і тою карою, що сто смертей містила, до пекла ось попав і змучений сидить неначе спочиває від того земного минулого життя.

І чорт пошматував папір пекельний з жахом і з слізьми грішнику у ноги поклонивсь і палко закричав.

– О, бідний, бідний, бідний! Немає в мене мук, нема для тебе кар!

Злочинець здивувався. Здригнулось серце кляте, що його пожаліли вперше на віку. І небо вічнеє він тую мить побачив і крикнув так, що пекло затремтіло:

– Помилуй, Господи! Помилуй і прости!

І Бог прийняв той крик і грішника старого він воскресив, на землю знов вернув, щоб, знову живучи, подіями новими він викупив себе і других оберіг, а за гріхи свої колишні проти люду, ділами милості і правди заплатив.

І Бог возсів во славі на престолі, слухняні ангели служили перед ним і праведні курили фіміями і голосно співали «алілуя», аж всі склепіння неба від співу хвилювались, молитвою гули.

А в той же самий час Люципер лютував: гриміло й тряслось од жаху пекло темне.

За милость нечувану, що чортові зовсім не до лиця, Люципер прибирав, – яку найкращу кару на винуватого накласти залюбки...

І ось він пригадав і міцною рукою тремтячого він чорта ухопив – аж з переляку той зробивсь як крейда білий – і в небо високо мов стрілку запустив. І звився білий чорт у вічну блакить, і нею зваблений змінився він, засяв, а тільки що згадав, що він таки чортяка, що небу він чужий, як і воно йому, і, милості у Бога не просивши, він миттю кинувся з гори святої вниз.

А з пекла знову люті погрози з прокльонами відкинули його і він оставсь висіти якраз по серединці: із пекла завивали прокльони негасимі, а з вишини сміялись янголятка, сміялись праведні, що нерішучий він, що від своїх одстав на вічні віки, до других же на віки не пристав.

І чорт повис з тих днів між небом і землею і, легко висячи в повітрі, він тремтить і бачить він одразу все з двох боків: у радощах печаль, у правді кривду гидку, відраду в сумові, знесилля у борні.

Висить собі легенький, мов тая павутинка, мінливий, наче хмарка весняна.

До себе очі він то тягне, то лякає, то смуток наведе, то сміх, то лютий гнів привабить враз надією ясною і знов звевір'ям душу стуманить.

І хто задивиться на постать безталанну, і хто пожалує безсмертних мук вагу – до того вдячно він повернеться і в серце зішле йому свій дар – кропне свою сльозу.

Отруйна та сльоза і серця не спокоїть. Не судить винних він і грішних не кара і праведних прихильно він не славить. Живе і не живе, вмирає й не вмира.

І все, що в світі є, він просто не приймав, думками повсякчас все в світі розбира.

А розбираючи вже годі і творити, вже годі воювати і годі щастя знати.

Так ось же не дивись, щоб лихо не спіткало.

А я ж то з хмарочки очей і не спускала.

САМОЦВІТИ

*Миколі Вороному, самоцвітові
Українського письменства*

Як хмара, як покрів гробовий, лежав над Україною гніт стародавній.

У хмарі прочнулась і нишком росла громовина – копичилась грізна сила.

І ось – блискавиці заграли, ревнули громи, а вітри-гуррикани* роздерли той покрів мертвенний. Ще, жахом обвіяна, стогне земля, улита кривавим дощем, але вже гроза одгриміла, і танучи плинуть в безладді розірвані хмари.

І ось – в предчутті свого сонця, освячена жертвами, окроплена кров'ю, слізьми обмита, воскресла заплакана Мати.

Врочисто вітайте воскреслу Владарку!

Будуйте будинок нового життя!

Бийте, ломіть без жалю і вагання усі старовинні здобу-

тки неволі: тюрми, кайдани, глибокі льохи, високії мури, тісні закамарки старого життя!

Ущент, до підвалин руйнуйте!

Хай гине в руїнах все темне, лихе, все трухляве, гниле та мерзотне.

Та тільки, – руйнуючи, добре подбайте та з грузу коштовні оздоби уважно збирайте.

Грубі граніти – в підвалини міцні, дерево, цеглу та мармур – у стіни, міддю та крицею добре скріплюйте будівлю, вікна виводьте високі-високі, а двері широкі, щоб сонце проймало будівлю, щоб вхід туди вільний усякому був.

Не жалуйте праці, не жалуйте коштів, несіть подарунки та добре пильнуйте, щоб часом в руїні під навалом грузу не зникли коштовні оздоби колишні.

Шукайте, пильнуйте: срібло та золото і в смітті дзвенить, самоцвіти й крізь бруд заяскріють.

Знайшовши, обвіявши порох, несіть обережно і радо в нову будівлю: будуєм-бо ми не тільки фортецю, не тільки оселю гостинну – будуємо храм віковічний, храм величі, щастя й краси.

Пильнуймо ж оздоб дорогих!

Шануймо свої самоцвіти.

*Гуррикан – ураган.

Остан Лапський (1926–2012)

ПРО СЕБЕ КАЗКА

*Юрієві Щербаку
за звеличання чисел*

1

Якби так два двічі два
було б хоч три

2

Якби так два двічі два
було б хоч два

3

Якби так два двічі два
було б хоч один

4

Якби так ба
як не крути нуль виходить

5

І настає питання
дилема дибки стає

6

вмерти тихцем
духовно чи фізично

7

Вже від некролога
посилюється жага жити

8

Сортувати психіку
перетворювати на сатиру

9

щоб роками у прозі
лірично не задихатися

10

А що коли все
має громадський або й Божий сенс

11

Проте на третю війну
я ніяк не настроюсь

12

Культура успадкувала
класичну зброю – Логос!

13

Якби так євангелистом
або хоч тринадцятим апостолом стати

14

Людино уповай на прояв
закладеного у тобі творцем

ЯКБИ

Скажи насамперед:
Собі самому
Я був би приростком Москви,
Варшави прихвоснем,
якби себе не виявив:
мого народу словом?!
То воно, воно, воно
Мене не довело
До покручі духовної
І в час, і у добу:
Бездонних шлунків?!
Українцеві воно,
Скажу і вам,
Є кругом рятівним:
Надійним порятунком?!

МОЛОДІ З БІЛОГО БОРУ

От тепер придивляюся
до сучасної молоді:
як багато вона твердіша
і просто розумніша від нас!
стільки з Хоткевича.

У мене України більше,
ніж у когось,
бо в поета:
України ідеал!

Його,
таким плекати
поза батьківщиною
є виняткова змога:
тут не каламутить дня

гевал так свій,
як і північний!

Живучи ідеєю,
поет, як і вона:
обоє будуть вічними!

Дорогою такою
ти з ББ
іди до себе,
дбаючи про ноги,
бо довгенько:
йти прийдеться!

231, КИЄВУ З ВАРШАВИ

*З нагоди кандидування:
на лауреата?!*

Світу шмат я обходив,
бував то там, то там,
смутило-тішило мене то те:
то те?!
Впереміжку являлись
щастя і біда,
але до рідного гнізда:
любов не пропадала?!
Внутрішньою заметіллю
стежку до висот
в мені: не занесло?!
Не замете й завія зовня:
у ходьбі настояну
духовність?!
Den des Ukrainers geistigen Wert?!

8 лютого, В-ва 2004

ЖАДАНА ЛІРИКА

*Якби змогти у чистоту,
у чисту лірику втекти!*

Тож подумки ідеш
у ліс,
заходиш в дім,
давно спустілий,
від задуманости
людянієш ти в нім:
цілий!
Є
в пустій оселі,
в пустках щось,
що
і байдужій
до пустот людині
глиб порушує:
на затяжній чужині!
У спустілій хаті
ти свою,
її нема вже,
бачиш там:
любов'ю дотепер
від тебе черевату!
Україно,
у таку годину
підбадьор:
твою сумну людину!
*Наприкінці падолисту '98,
посеред Варшави лежачи на шкурах,
неначе первісна людина,
за первісности, за первісної формації:
за незабутніх часів!*

ПІДБАДЬОРЮВАННЯ

*Юрієві Трачуку свою,
мою життєрадісність
я присвячую: саме Йому!*

При лузі хата,
поряд верби з греблею,
Як і колись
коло колиски!

І вогонь у хаті,
як і вдома *там*:
то спалах почуттів,
то мислей зблиски!

Удавись молитвою,
базмежна доле!
Визріває туга,
наростає втома!

Спраглий ще не пережитого,
не пройденого ще,
ти наче плачеш,
так до безтяму *тут*
унапрямлений *туди*!

У чисте поле вийди,
замугич, чумаче:
щезни, пропади,
годино недолугости!

*13 вересня '99, над Віслою геть від Варшави й Киє-
ва, а то і від забубабубленого Львова!*

БОЛОТО

*Через річеньку,
через болото
подай рученьку,
моє золото!*

*Через річеньку,
через биструю
подай рученьку,
подай другу!*

Болото в Україні,
хто його не бачить,
та жаб нема в нім нині,
а в Варшаві квачуть.
23-го червня, 1997

ПОЕТ

лиш той,
хто знизу
в мить одну
оцінить пагорба
висотність
і – низу глибину!

Олександра Гаврилюк

МЕНІ ЧИТАЛИ КАЗКИ...

Мені читали казки на ніч
років десь двадцять тому
деякі з них були страшні
і все ж я не боялась
бо знала правила казок –
кінець буде щасливим
і про війну я думала ось так
що вона десь, як ці казки
далеко в часі і просторі
війна не казка
війна недалеко
сьогодні ми
відправили в дорогу
все необхідне

одяг
ліки
їжу
іграшки
в одній коробці
плюшевий ведмедик
і пластиковий пістолет
раз вкрадене дитинство
вже не повертають
27.02.2022 р.

НЕ ПЛАЧ...

не плач, мала
подивись який прекрасний світ
сонце сміється з висоти
осіннє листя

шепоче під ногами

навіщо плачеш
не забудь
у тебе новеньке взуття
і бездоганний макіяж

не плач, мала
негарно так
вже почорнілі від туші
потоки сліз

ще хтось подумає –
дурна
і справді
хто ж розумний
витирає обличчя
білим рукавом

ЯК ЦЕ СМІШНО...

Як це смішно
Я й перестала ждати твоїх рук
Коли саме в них
Ти принесла мені
Стільки ніжного тепла
Ти відкрила мої долоні
Навчила брати
Що мені подобається
Що мені потрібно
Не думала я що кохання
Може бути таким спокійним
Як це смішно що ми його боялись
4.03.22 р.

ЧАС

я намагаюся
перекусити
навпіл –
полотно –
саму себе

основні нитки
глибше і сильніше
врізаються в ясна
милосердно ранять
всі м'яки тканини

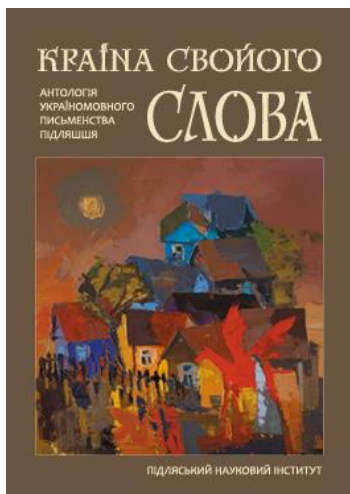
до саменьких кісток
біленьких
гладеньких

найкраще мистецтво
створюють неспішно

ЩОСЬ ВСЕ НЕ ТАК...

щось все не так
як камінчик у черевіку
напівзаплетена коса

мабуть я знову
вийшла з хати
одягнена навиворіт
в думки

Роман Ворончук

ХТО Я? ХТО МИ?

Всіх нас в хати батькі вчили,
Щоб ми рудну мову не забили,

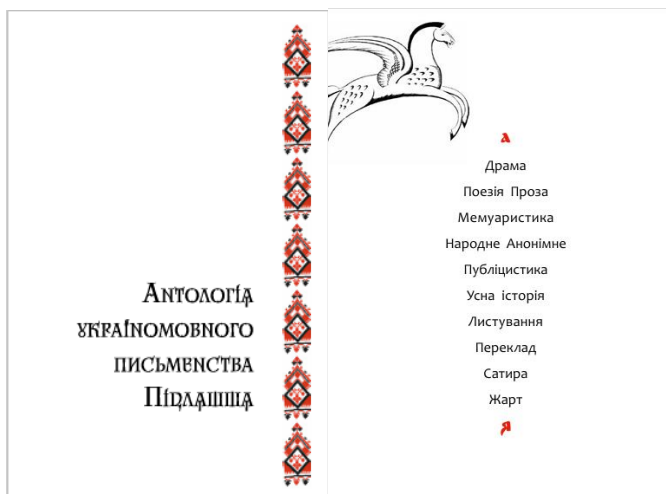
Люде в нас кажут, що ми беларуси... –
Но беларуса цяжко пойняти,
Не тую мову чув я в своєю хати.

Другі ще кажут – то ж ми полякі...
Оно чому «інніє такі»
І впульне слово тяжко добрати,
А ще не раз палілі нам хати.
Сяду я часом і душу спитаю:
Душа одкаже – не беларус ти і не поляк,
Бо в серці твоїм тризуба є знак.

В наших серцях правда укрита,
А наша земля кровлею політа.
Я українець, тоє я знаю,
Оно не маю я свого краю.

То наши діди правду забили,
 Бо з всіх сторін їх завше билі.
 Раз русські вуйська, а раз полякі,
 Часом татари, но і прусакі.
 Люде прости на землі суй жилі
 І увагі не зворочалі,
 Що чужії «Руськім крайом» звалі.

Кім пудляшук?
 До сіх пур люде не знають,
 Що одказати, як запитають...

Агнешка Данилюк

«НЕ ГОВОРУ ПО-СВОЙОМУ»

Не говориш?
Не говори!
Не думаєш?
Не думай!
Не знаєш?
Не знай!
Не віриш?
Не віер!
Не признаєшся?
Не признавайся!

Хто Ти?

Тадей Карабович

ВОСКРЕСІННЯ ЛАЗАРЯ ТА ІНШІ ВІРШІ

ПЕРСЕЇДИ

Персеїди на нічному небі
будуть жолобити свої глибокі береги

шкіра на наших руках
з рельєфними лініями
нагадає спільний шлях вічності

ЧИ ДІЙСНО

Чи дійсно посипляться персеїди в траву
і будемо шукати їх у вічності

та дні попливуть

і дощі змиватимуть
з наших тіл
любов

і я піду цією стежкою
і ти підеш

чомусь

а що робити з персеїдами
збирати їх
чи хай лежать
в траві

11. 06. 2026

ЧАС НАЧЕ ПРОТОПЛАЗМА ВІЧНОСТІ

Час наче протоплазма
вічності
над воскресінням Лазаря
буде вітром в пустелі
і понад Віфанією

буде риданням
і передвістям

чекаючи на передвістя не треба думати
що час зітре нічні
печаті кохання

що Мертве море
розхитане пустельним вітром
сколихне
човни і вітрила
08. 06. 2026

ПАСІФАЯ

Лаконська Пасіфая біжить пустелею
її сандалі летять в безодню
немов палаючі пір'їни

чупають камінь на схилі гори
і викликають лавину

лавина років
що минули
гримить безоднею
разом з сандалями Пасіфаї

я сиджу і плачу біля безодні

ніч що народила життя
закриє віко домовини
ніч як оленячі роги
лежатиме на краю Всесенної

усе що я бачив в моєму житті
буде кинуто у вогонь
і згорить разом квіткою рути

перед світанком
і перед кінцем світу

ЛАСТІВКИ НАД ЄРИХОНОМ

У сяйві Мертвого моря
шелест крил
ластівок
які несуть в дзьобиках
намул
на гнізда

ніхто не ступає по плесі Мертвого моря
в німбі вічності
ніхто не вибігає на плесо
і не загрузає

тільки ластівки несуть намул
і ліплять гнізда на стінах Єрихону
для своїх первенців
26. 05. 2026

Я НІКОЛИ БИ НЕ ПОДУМАВ

Я ніколи би не подумав
що життя спалахне

і буде на кручі чекати на мене
в високих травах вічності
і вечірніх піснях

я зустріну тебе
і ти будеш мені співати
про високі трави
і про кручу
яка нависає у вечірніх піснях

я тебе чекатиму
і досвітні вогні вічності
запаляться
дивовижно
і незвично
21. 05. 2026

МОЇ ПОЦІЛУНКИ

День не схожий на день
ніч не схожа на ніч

тільки Мойсей
розступає жезлом
води Червоного моря
як учора
як позавчора
як поза часом

проходячи
між берегами
я загубився

тому хотів
відшукати мою любов
мої перші поцілунки
мою вічність...

05. 02. 2026

ДЕНЬ І НІЧ НЕНАЧЕ ВІЧНІСТЬ

День і ніч неначе вічність
в мовчазних хвилях життя

ключ до вічності
що висить на терезах

ключ який розділяє
ніч
і день
срібним криком місяця
золотим подихом сонця
і напоминає
про запізнення

я хочу запізнитися
а тиvedi мене за руку

щоб я зрозумів
чому ми
ідемо на кручу

чому вода в річці
ранить
береги

і вічності прибуває
та сивини
04. 02. 2026

ТОБІ ЗДАВАЛОСЯ ЩО ЛІТАЄШ

Тобі здавалося
що літаєш

і бачиш себе в місті
як ідеш вулицею
що тебе пригортає
непомітним світлом

ти бачиш цей собор
на горі
і крикливу зграю галок
що береже гнізда
на скрижалях часу
і вічності
на княжих угіддях
і попелищах
24. 01. 2026

ТИ ХОТІВ НАПИСАТИ ЛИСТА

Ти хотів написати листа на камені
а не зумів на листку паперу

ані на екрані комп'ютера

що сталося з тобою?

невже тебе поглинула ніч
і ти заснув
притулений щокою
до своєї домовини
неначе до вічності

невже ти зневірився в словах
які хотів засіяти на скелі
і поміж терновим вінком
в пустелі?

а може ти хотів
щоб Господь підійшов до тебе
і сказав
як до Лазаря
встань і вийди з гробової печери

і ти встав
а вітер розніс запах тлінних
завіс зі Скінії
твого тіла...

22. 01. 2026

РІКА

Чомусь ніяк не можу
спімнути як вчора
шуміли дерева
за вікном

не пригадую бурі
ні сонця високого на небі

загубилися скрипучі пороги
на семи вітрах

може ти припімнеш гірську річку
яка тебе понесла
на край Вселенної

щемну спробу попрощатися
з леготом весни

коли ти стояла на стрімкій
кручі
наче Ярославна на роздоріжжі
22. 12. 2018

ДНІ ЯК ХВИЛІ НА РІЧЦІ

Дні неначе хвилі
відвіює вітер
і поглинає плин

це павутина
якій судилося
існувати
до ночі
і я існуватиму до ночі
аж мене течія
понесе
зникає

у вирій
26. 12. 2018

РІЗДВО НА ХОЛМЩИНІ

Білою пеленою вкрився вертеп
несу кутю для Ісуса в яслах
вітер замітає мої сліди
бігти кучугурами страшно

Скрізь темна ніч залягла
ніхто не зустрічає мене
світяться поруйновані могили
навколо собору снігом мете
07. 01. 2019

ПРИСУТНІСТЬ

Кохання
це дар серця
над рікою присутності
яка будує нові греблі
для прийдешніх поколінь

це дотик до вічності
затриманий на мить
десницею Всевишнього
в райському городі
25. 01. 2019

ЩАСТЯ

Мої слова як хмари
і мрії під повіками дощів
я служив вам довго

я був з вами коли сонце
котилося Вселенною

і тоді як місяць
сріблився на хвилях законом

будьте зі мною завтра
коли переступатиму поріг
05. 02. 2019

НЕ ТРЕБА

Не треба плакати по Патриції Килині
вона тепер летить до зірок
буде там зустрічати вічність
своїми піснями

залишаться її вірші рожеві
даровані невідомій для неї землі
її коси весною розквітнуть
якими в'язала в снопи парубків

Патриція Килина (15 червня 1936 – 9 лютого 2019) і парубки – це філософська апеляція до молодих тоді поетів – засновників Нью-Йоркської групи у 1959 році, зокрема до поета Юрія Тарнавського, з яким поетеса була зв'язана.
09. 02. 2019

ВОГОНЬ

Пісня вогню над берегом
нагадає що сонце освітлить склепи могильні
зігріє мертві прохання
які чекають Другого пришествя
і приголубить до вічності
крики вагітні

даючи світло Тайній вечері

ніжна пісня вітру
освітлить вічність
зігріє черепи
поверне до життя мовчання
і приголубить до вічності
крики вагітні
04. 03. 2019

БЕРЕЗОВИЙ СІК

В моїх венах пливе березовий сік
він змішаний з кров'ю лине в даль
мріями
як повінь на безгомінні

я ще воскресну
оповитий весняним вітром

я ще прийду
темної ночі
щоб сказати тобі
це єдине слово

кохаю
16. 03. 2019

ВОСКРЕСІННЯ ЛАЗАРЯ

Над шелестом слів молитви
яку читає каміння
довго та протяжно
колишуться весільні посудини з вином

дочка Яіра
знову гасає навколо храму
під мовчазним поглядом батька

трава пом'ята
сонячним промінням
повторно росте над вічністю

Лазар виходячи з гробниці
бачить пом'яту траву
весільні посудини з вином
та дочку Яіра
15. 11. 2025

НІЧНІ СПОМИНИ

Мені хмари нагадали
що немає повернення додому
коли дощі полощуть тишу

мені ніч нагадала
що час минає швидко
серед моєї пустелі

я поцілував тебе в уста

щоб тайна присутності
не згоряла на вітрі
16.05.2017

КОМЕТА МОГО ЖИТТЯ

Хто дарував мені
нічне небо
що світиться зірками
і летять у безвість
неначе вітер

це душі померлих

казали
старі люди над Бугом

моя душа
дарована як причастя
летить на вітрі

щоб зустріти
тебе
і бути з тобою

НА ГАЛИЛЕЙСЬКОМУ МОРІ

Між словами
білі пелюстки троянд
які летять у безвість
і осідають на Галилейське море
щоб водилася риба
для чудесного улову

між словами
пробігає темним лісом
залякана сарна
і ховається в темряві

щоб на сході сонця
заперечити неминучість життя

хочу заперечити неминучість життя
коли спостерігаю
як вітер хитає хвилями
на Галилейському морі
14. 12. 2024

ДЗВІНОК

Станіславі Новицькому

На межі дня і ночі
серце розірветься надвоє
в небі промоклі від дощу журавлі
летітимуть
над Троєю

ти спіткнешся
на моїх словах в мовчанні
хоча в душі пісня рве серце надвоє

в зустрічі буває щось з прощання

листок тополі
в руках ангела
над Вселенною

ЗАКЛИНАННЯ

Я писав вірш на камені
як його читати в темряві

я колись біг через пустелю
як підвестися з землі

коли писав вірш на камені
я притулився щокою до землі

коли я біг через пустелю
ніч вкрила мене своїми зірками

ВЕСНЯНИЙ РЯСТ

Одного разу пролетіла небом комета
вона щось крикнула до мене
на прощання
і я не почув останнього слова

що означало це слово
на зоряному небі

можливо
це було привітання
що пролунало в деревах

а може прощання
яке впало дощем
на могили нашого цвинтаря

я крикнув до комети
повертайся
чекатиму на тебе

КОМЕТА

Звідки ти дізналася
летячи по розсвітленій
зірками
темній стороні неба

що я буду чекати на тебе

що буду тебе виглядати в сутінках
з задертою головою

щоб почути незрозумілі слова
схожі на шум вітру

понад водою
моєї річки
і над деревами нашого цвинтаря

тепер ти знову тут
ти впізнала мене по голосу
а я тебе по незрозумілій мові
Всесвіту

освітленого зірками
27.03.2025

РІЧКА ЩО ТЕЧЕ ЧЕРЕЗ ПУСТЕЛЮ

Я писав вірш на камені
поклавши руку на його шорстку сивину
небо з зірками мовчало наді мною
хмари пливли непомітні для серця

і раптом ти комето
знову засяяла в небі
летячи над каменем у полі
де я писав вірш для тебе

летячи над моєю річкою з її кручами
і нашим цвинтарем в деревах
ти привітала мене
світлом з пустелі

твое раптове світло
осіяло мій ненаписаний вірш

я так чекав на тебе
серед ночі

з моїм ненаписаним віршем
з моєю рікою що пливе через пустелю
і нашим цвинтарем
28.03.2025

ЧАС ПЛИВ ПРОТИ ТЕЧІЇ

Час плив проти течії
а я не знав
стояли освітлені сонцем мої давні мрії
проти течії

я їх пригадав

вовчатники зацвіли для тебе
крокуси
проліски

чи пливе ще в моїх венах
кров весни
я хотів запитати у снах
а вони засміялися

їх дзвінкий сміх ринув
і я ридав
17. 03. 2026

ЩЕ БУДУТЬ БІЛІТИ МОЇ КОСТІ

Ще будуть біліти мої кості
безкрилі
вічність наблизить їх до весни
вигріваючись безпам'яттю
на сонці
або чекаючи дощів

ще твій лист світанковий
названий буде у перших словах
і крига між берегами
скаже

чому
я тебе кохав
31. 03. 2026

ЩЕ ВОВКИ ВИТИМУТЬ

Ще вовки витимуть
на тій долині за вікном

ще прибіжу до тебе
і ми сховаємось під це одіяло
зовсім оголені

хтось може навіть
схоче подзвонити
але телефон лежатиме вимкнутий
як в церкві
на виносі Плашениці

і тоді зацвіте алича
біло
і її світло
почне сяяти і не згасати
над долиною
14. 04. 2026

ВОДА ЩО РИНУЛА НА СХИЛІ

Вода що ринула на схилі
дня

через долину
світиться калюжницями

вода що ринула на схилі
дня
забирає спомини і жолобить
траншеї як на війні

вода що ринула на схилі
дня
проливається через слова
і жести
для майбутніх поколінь
які чекатимуть
на березі

19. 04. 2026

ПЕРШІ МОЇ НОЧІ

Перші мої ночі
затривожили мене

бо я їх не впізнав
на шляху до тебе

як їх записати
на долонях
по яких біжать лінії
призначення і долі

як записати мить
де зустрічається майбутнє
щораз коротше

подароване дощем
весни

30. 04. 2026

Кристина Гудель

ІСТОРІЯ ДОВГА ЯК РІЧКА...

* * *

Пам'яті Яніни Осевської

Поети також відходять
у найменше очікуваному
часі

на півдорозі широкого шляху
застигають від болю
їх вірші незакінчені

хто подбає про їхній кінцевий рядок
чи залишаться вони

в світі поетичного простору
з глибокою раною

КОЛИ БАТЬКІВЩИНА ДАЛЕКО

*«Янголи мовчки стоять біля клавіш
і пальці невидимі слухають вухом».**

Клавіші тужно грають з кожним рухом
до тих сонячних в золоті мазовецьких полів.

Огорнуті саявом у спекоті літніх днів,
вони золотіють, дихаючи тремтінням і вітерцем
найтонших вербових гілочок. Повні, сухі колоски
чекають косовиці, запашні насінням вони.

Літо грає на стиглих ягодах горобин,
посилаючи тонкі залицяння барвистій осені.
У кімнатах народні пісні та польські дівчата,

чиє барвисте хихикання чути навіть у сні.
Вітер торкає клавіші, але мені не хочеться.
Потім вже тільки сірість, дощ, туман і вітри.

* Вежинський, *«Шопен»*

ПОЕТИЧНИЙ ДУЕТ ТА МУЗИКА

в кімнаті трав та чайної
дві поетеси та піаніст
більше слухачів
ніж очікувалося

фортепіанна музика стає
провідним елементом

пацієнти, серйозні та задумливі
потім радісні, прагнучі
ловити щасливі моменти

мелодія з телесеріалу «Ян Серце»
пісні з «Дітей Пірею»
та «Думок на два серця»
композиції Фридерика Шопена
і, на прохання пацієнта,
Полонез Огінського

серед музики,
вірші про пандемічних котів і біженців
присвячені комусь та їхнім близьким

за вікном дзеркальна поверхня річки Нецка
у ній омиває своє обличчя
сонце, що заходить
просочене смолистим ароматом
Августовської пущі

декламація торкається емоційних акордів
поетеси, практично зачаровані тишею

пацієнти, захоплені слуханням, все ще тут
і все ж поетично-музичний вечір
має закінчитися

НА СТРІТЕННЯ ВОВКИ БЛУКАЮТЬ ВУЛИЦЯМИ

бабуся казала,
і розповідала історію,
довжелезну наче річка

кістляві руки
час від часу
ховала у складках
лянової спідниці
щоб витягнути

з величезної кишені
м'ятні цукерки

слухаючи
ми знову
активували
свою уяву

з'явилася Діва Марія
вовки її шлях
освітлювали своїми очима
і рятівним сяйвом свічки

історія замовкла
кольори фігури бабусі
згасли

тільки світло свічки
все ще має свою силу

ДЕ СТАРИЙ ДІМ І СПОГАДІВ СЛІД

*«Є такі місця до яких
не варто линути думками,
але думки все туди ідуть».*
(Г. Кобен, «Нікому не кажи»)

перші прохолодні вечори
принесли полегшення та освіжість
спека гнітила
вже кілька тижнів

крізь відчинені вікна та двері
линула запашна велич
скошеної трави і вела

на дорогу якої вже немає
до старого дому з поживклої
світлини до закутків
таємного часу

де біля гасової лампи
бабуся плела надумані історії
де аромат трав у благословенному
вінку на одвірку
образ жнив у кутку ділянки
з хлібом і сіллю на білій ситці
і верба у вікні куток зі святими
з іконою Агати на передньому плані

і серед них старанний павук
на порохнявій полиці
що віддає шану Всевишньому

в його вигадливому мереживі
нитка часу та заплутані долі

ВІРШІ

найбільше
пишуться в тиші

коли думки блукають
порожніми кімнатами
запах кави
не знаходить одержувача
відкрита завіса
попіл від сигарети
картки з непрочитаної
книги на підлозі
осіннє пальто

і капелюх

і думки
що завмирають у тиші

і болить

РИТУАЛ

зміну простирадла
святкувала від завжди

застібнуті гудзики
згладжені недоліки
свіжий аромат

під кінчиками пальців
накрохмалений ситець
доторкалася з серцем у горлі

не припиняла ритуал
коли вже нікого не було поруч

прискорене дихання
волога на віях

сльоза що виривалася

ПОРОХНО

висипається зі зрубу
як час з пісочного годинника
удобрюючи навколишній ґрунт

короїди рояться у старих брусах

паркан розсипається розмиваючи межі
бабусиного городчика

гроно лілійників біля фундаменту
могутнішає з кожною весною
краду жменю порошна та кореневище

Переклад українською Тадея Карабовича

Кристина Гудель, уроджена Дишкевич, (1959) – поетеса, літературний аніматор, вчителька за професією. Голова Спілки польських літераторів у Білостоці. Членкиня Літературного клубу вчителів у Білостоці, членкиня журі поетичних конкурсів. Переможниця численних літературних конкурсів. Ініціаторка та координатор культурних заходів у Суховілі, де живе та творчо працює. Кілька разів брала участь у Міжнародному злеті поетів польського походження у Вільнюсі. За свою культурну діяльність двічі відзначена премією Болеслава Пруса від Спілки польських літераторів. Отримала дві стипендії від Маршала Підляського воєводства (2019, 2023). Її вірші перекладені болгарською і українською мовами та есперанто. Опублікувала 11 книг поезії, включаючи три для дітей, та прози (воєнні історії): «Залишені сади» (*Sady pozostawione* 2003), «Ноги на стежках» (*Stopy na ścieżkach* 2008), «Там народилися туги» (*Tam rodziły się tęsknoty* 2011), «Звідси» (*Stąd* 2015) та «Яким шляхом додому?» (*Którędy do domu?* 2016) – вірші для дітей, «Щоденне паломництво» (*Pielgrzymka codzienna* 2018), «До моєї землі та народу» (*Ziemi mojej i ludziom* 2019), «Я ще танцюватиму з тобою» (*Jeszcze z tobą zatańczę* 2020), «Прогулянки kota Матеуша та інші вірші» (*Spaceru kota Mateusza i inne wiersze* 2020) – вірші для дітей, «Тріщини та щілини» (*Pęknięcia i szczeliny* 2023), «Сумний огризок та інші вірші» (*Smutny ogryzek i inne wiersze* 2023) – вірші для дітей та інші видання й літературні форми: «Оповідання,

намальовані кігтем війни» (*Historie pazurem wojny kreślone* 2017) – проза, воєнні розповіді, «Вписана між сходами та заходами» (*Pomiędzy wschody a zachody wpisana* 2013), «Суховольським шляхом. Традиції та багатокультурність» (*Suchowolskim szlakiem. Tradycje i wielokulturowość* 2019) – путівники по гміні Суховоля (автор текстів), «Старі боярські книги. Вона» (*Kajety starobojarskie: Ona* 2007) та «Між сутінками та світанком» (*Pomiędzy zmierzchem a świtem* 2016) – співавтор, «Смаки кохання» (*Smaki miłości* 2014) – редактор, «100 років Добровільної пожежної охорони в Суховілі» (*100 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Suchowoli* 2021) автор тексту.

Зофія Піласевич

ЗАКЛИНАННЯ НА ЩАСТЯ

*«У цьому світі є деякі хороші речі,
і за них варто боротися».*

(Дж. Р. Р. Толкін, «Володар пернів»)

В ранковій росі
Вона бігла босоніж
У білій сукні
З квітами в руці
Що зібрала біля річки
На лузі

Вона розплітала яскраву косу
У вінку, який сама сплела
Богиня Данея
Послала їй свої промені
М'які ніздрі коней
Поклала у її руки
Розпущені гриви
Блиск у дзеркальному оці
Що знає поспіх лише

Захований в путцях
А річка сплітала води
Між луками, між стогами

У курликанні журавлів
У пісні жайворонка
Луг прокидався

Дівчина, що бігла,
Дзвінким сміхом
Зачаровувала світ

Іржання коней
Зітхання річки
Образ дівчини
Звільнив світ
Від чорних кольорів
Від поганих думок
Пережитих травм

А ті, хто її бачив,
А ті, хто її чув,
Піднімали сонце в обіймах
Мріючи, що будуватимуть
Кращий світ

РУШНИК

Течіть, течіть, блакитна водо,
Неси мою історію...

Білий рушник, білесенький
Голка летить у матері
Червона нитка
Немов щирої крові

Краплинка
Ряд восьмикутних зірок
І в кожній побажання...
На кохання, на життя
На добрий час

Білий рушник, вишитий
Мріями, намірами...

Серед порожнього поля...

Чим буде наповнений?
Ніхто не знає...

Кожна ляна нитка
Переплетена сонцем
З ароматом вітру та води
З квіткою надзвичайної краси

Течіть, течіть, блакитна водо,
Неси мою історію...

Вони станули на рушнику!

Такі гарні та молоді,

В ароматі
Церковних свічок
У сяйві святої ікони

Рушнику, рушнику
Дай їм любові та сили

Нехай наповнять порожнє поле
Добрим життям...

Нехай цвірінькають їм писклята
І поле родить
Людська вдячність оточує їх
І любов... не має значення...
Загорни їх і заспокій
Коли сумно і бідно
Коли серце марно блукає
Десь там в імлі...

Червоні манішки, зав'язані на шиї,
Птахи співають у них
Квіти цвітуть...

Течіть, течіть, блакитна водо,
Неси мою історію...

...

Скільки років минуло...?

...

Руки старої жінки
ворушать білий рушник

Зігнута, як верба біля тину,
Усміхається ще молодими очима...

Я винесла його на сонце,
Нехай розповідає історії

Тим квітам на лузі
Тим грядокам і борознам

І тим маленьким дівчаткам,
І тим моїм... правнукам

Течіть, течіть, блакитна водо,
Несіть мою історію...

Про життя, про працю
Про кохання і смерть

Про радість і щастя
І ті моменти з пам'яті,
Які не хочу згадувати...

Бо це все
Порядок...

Божественний задум, це так складено

Ніби переплетено цю червону нитку
З тією чорною

Зі збірки: „Świczenia z pamięci” («Вправи для пам'яті»)

2020

ВІТАЙ СТОКРАТНО

гельське привітання

Приносиш із собою кольори світу
Незнайомцю,
Роздягнися, влаштовуйся зручніше
Час – це єдине,
Що Бог нам дарував
У достатній кількості
Тож нехай твоя оповідь
Плине повільно
Нехай лунають у вухах
Дзвінки мелодії
І люди яких ти зустрічав

Хай заговорять твоїми вустами
Золотий напій п'ється повільно,
У кольорах сонця
І нехай стіни
Розквітають поезією

Коли дружній стіл
З'єднає душі,
Світ стане багатшим
На цей один, єдиний вечір
Тож
Вітай стократно
Незнайомцю

ЛАМПЕДУЗЬКА МАДОННА

Притиснута вагою
Мандрівки в нікуди
Що мала бути
Раєм
Голубить
До серця
Немовля

Завмерле обличчя
Приймає будь-які
Удари, щоб тільки врятувати
Це життя в брудних
Підгузках там
Де його ніхто не хоче

На лавці перед чужим будинком
Зморшкувата жінка простягає
Руки до неї, ніби в молитві

Хто може кому допомогти?
Хто може кого врятувати?

УМИЛННЯ

*– Елеуса – ікона із зображенням Богородиці,
що тулиться щогою до щоки сина – немовляти Ісуса*

Гілка квітучої яблуні
Влітає у вікно,
Схиляється над старою книгою,
Тишу товстої стіни
Сповнює шепіт
Молитов і цілющої прохолоди,
Даючи притулок паломникам,
Господи помилуй,
Свята Параскево,
Святий Василій,
Святий Ігумене Свірський,
І ти, Мати,
Що притулюєш свого Сина
До грудей,
Така ніжна
І турботлива,
Пильнуй це
Святе місце,
Наповнене шепотом вітру
У гілках
Трисотлітніх дубів,
І тихим шепотом
Озерних хвиль,
Пильнуй ці
Восьмикутні хрести,
Що схиляються у кропиви
І всіх тих жаб,
Чії хрипкі, люблячі кумкання

Так мужньо
Супроводжують пісні
Соловейка,
Не даючи спати
Богобоязливим людям
Пильнуйте цю стару вербу,
У заглибині якої
Пара гéгавок
Знайшла схованку,
Над цією серед очерету,
Річкою
На якій
Лебідь,
Так ніжно і терпляче,
Зігріває гніздо,
Своїм тілом,
Чекаючи на первенців нового життя

ДО ЛЮДИНИ

Неси в пам'яті
Шелест лісу, аромат
Суниць та квітів,
Дотик вологого
Подиху озера,
Дзюрчання лісової річки,
Цей тягар спогадів
Так легкий для втрати,
Вклонися сизий землі,
Цій порожнечі, яку
Залишаєш після себе
– Свій гріх

ДО ЗЕМЛІ

*1 вересня 2016 року Папа Франциск закликав до сповіді
гріхів проти природи, створеної Богом*

З якими словами
Я маю
Звернутися до тебе, Земле
За прощенням
Підвішена
У безмежності
Вселенної
Наш кораблику
Наш матертку
Наша хато
Як просити тебе
Щоб завтра
Загорнутися луками
Цій маленькій дівчинці
Яка мчить
За кульбабою
А її сміх
Нагадує щебетання
Птахів навесні
Як маю до тебе
Звернутися Земле
Вічна мандрівнице
У безмежності
Щоб ти ще завтра
Зашелестіла лісом
Над моєю головою
Давала притулок і тінь
І прохолодний струмок
З чистою водою
Як можна тебе попросити,

Щоб завтра
Ця маленька
Дівчинка
Дівчина
Жінка
Могла прийти на луг
Зі своїми онуками,
Щоб серед тисяч істот
Навколо...
Вони могли побачити себе?

ПЕЧЕРА ЗАБУТИХ СНІВ

Чому видіння кількох
Коней, що мчать
На стінах печери
Так глибоко мене зворушує?
Яка частина мене
Проливає сльозу, побачивши
Левицю, що оголює губи
В байдужому гримасі?
Чи людина, яка
Тридцять тисяч років тому
Залишила відбиток своєї уяви
На стіні печери,
Припускала
Що одного разу її малюнки
Зрушать невідомі пристрасті
У моїх найсміливіших
Снах?
Чи я є тамтим сном?
А може це мені сниться
Загублена людина
З печери?
Або ці коні?

Хто спостерігає?
Хто бачить?
Хто снить?
Хто плаче?

*Зі збірки: „Drzewa mówią ciszą” («Дерева говорять
тишею») 2025*

* * *

Війна проти дерев
Війна проти Землі
Війна проти творіння
До кінця
Щоб більше не було місця
Для оленя та вовка
Стіни для людей
Стіни для ведмедів
Бетонна площа
На потіху ящірок
Що гріються на підмурках
У кам'яній тиші
Перш ніж помре місто
Перш ніж зникнуть люди
Де тоді є вихід
Чи там, у хмарах, що
Можливо, принесуть краплю дощу
Чи тут, серед дерев,
Що терпляче виправляють помилки,
Наближаючись до людини,
З її людською гордістю і те, що
Людина
У зарозумілості
Залишає позаду

* * *

Я піднімаю голову,
Щоб у світі між гілками,
Знайти тишу
Я могла б жити високо,
У зеленому листі,
Вчитися мову дерев,
Шепоту вітрів,
І надавати цим перевагу
Над людською метушнею,
І ворожити з хмар,
Життєдайний дощ.
Виспівувати весняний час з птахами,
В літньому
Дзижчанні комах,
Вчитися щедрості,
А потім, непомітно,
Відлітати з журавлями,
Перш ніж зима зморозить
Сік,
Перш ніж
Пила вп'ється зубами,
У плоть дерева.

Переклад українською Тадея Карабовича

Зофія Піласевич (Zofia Pilasiewicz) – польська поетеса, психолог за освітою, захоплена фотографією, пише вірші та мемуари про свої подорожі. Разом зі своєю командою по мандрівках світом, отримала туристичну нагороду „Kolosu” («Велетні», 2005) у категорії подорожей за сплав на катамаранах річками Туви. Їй подобається досліджувати світ та його людей, а також слухати природу. Її можна знайти в м. Августів і у Фронцьках на річці Чорна Ганьча та в інших куточках світу. Авторка книг: «Сибірська мрія: Історія без стежки» (2016, друге розширене видання 2021 з

оригінальними фотографіями); «Грузія: На півдорозі до раю» (2016, друге видання 2019, третє видання 2022); «Подорож» (2018); «Слід тигра» (2024); Опублікувала збірки поезії: «Вправи для пам'яті» (2020) та «Річка: Історія Чорної Ганьчі» (2022 з оригінальними фотографіями). «Дерева говорять тишею» (2025) – збірка поезії (паралельний текст польською та англійською мовами) з оригінальними фотографіями. Також публікувала вірші, репортажі та статті про туризм і природу в журналах, зокрема «Almanach Sejneński» та «Znad Wilii», журналах «Ereа» та «Topos», а також у «Poznaj Świat» та «Echa Leśne». Отримала перший приз у 15-му Національному конкурсі поезії імені Міхала Кайки (2019).

Надія Теленчук

МОЄ ІМ'Я

купи листівку
напиши моє ім'я
не відправляй
твоя колишня жінка вже колише немовля
а я твоя ніколи й не була
якщо мені й належить страшний суд –
нехай мене судитиме пілат
америка марокко бангладеш –
куди не глянеш і куди по світі не підеш –
усюди буду я мов темна ніч
в житті немає насолод без краплі протиріч
краплини винограду у бокал
закриєш очі і побачиш як торкається його моя рука
примара я омана я мана
з вином відкриється тобі монети третя сторона:
вона нерідко завмирає на ребрі
на грудях у адама шрами гояться старі –

це однина – граматика зізнань
хіба не це ти у мені колись пізнав?
хіба не у мені вбачаєш першоджерело?
у золотої правди є туманне тло
а в мене – незліченні імена:
між богом і дияволом одна
читаю там де письмена мовчать
мале руде розхристане дівча
вже виросло – і перш за все в собі
вирішуй сам як житимеш:
в бажанні чи журбі
і за ковтком ковток
мовчи
пиши
як сходять соняхи щораз в твоїй знеболеній душі
як спопеліле сонце над подолом ледь торкає небокрай
живи і мрій
палай
та пам'ятай
якщо колись шукатимеш
де я:
між невідправлених листівок
на яких вогнем горить
моє ім'я

КЕЛИХ ВИННИЙ

час розтинає годинник
підвалу запилені сходи
зустрінемось на середині –
вечору примхи і вроди
в підвалі багато рівнів
захованих від поверхні
миттєво наскрізно нерівно
шум серця – неначе шерхит

в моєї душі підвалі
що вже до людей не звиклий
і варта вже зброю склала
і без вісті тихо зникла
і власними відкриттями
палає мені кожен доторк
миттєво і до нестями –
якщо ти також не проти
разом відкривати всесвіт
моїх над-забутих келій
з тобою лишаюсь чесна
усмішку занурю в келих
а потім – в тобі плистиму
скажімо що келих – винний
натхнення душі лиш з тими
хто бачить її глибинно

з морозним видихом напевно загубилась
ще пара літер поміж «в» і «на»
рік забирає із собою імена
нехай бере і біль бо вже несила
склади які ми не домовили
складу собі в кишеню щоб послухати у снах
залишу наостанок тільки пам'ять
ми в ній щасливі десять зим тому
ніколи серцем я не обирав пільму
ішов за возом зоряним степами
колись я світ собою обійму
якщо й судилось битись одному
то хай мені
а серце має щит із іменами

КОЛИ ВИ ВДВОХ

коли ви вдвох
але ти все ж одна
багато днів і місяців і років
здригаєшся від вже знайомих кроків
і проступає рання сивина
питаєш всесвіт карти і пророків:
де світла сторона?

коли ви вдвох
граматика речей
повинна ніби завше бути в плюраль –
а відчуття – немов хтось в душу плюнув
а відчуття – відсутності очей

в очах напевно криється вся суть
коли ти в них себе уже не бачиш
коли рахуєш погляди як здачу
і біль думки несуть

хай захід сонця золотом блищить –
в мовчанні проступають інші сплави
вдивляєшся у полум'я заграви
і намагаєшся все пригадати мить
ту крапку що вже стала поза правил
і ще болить

приймаєш день
як ліки
та ідеш
шукати суть загубленої суті
удвох лише рахується присутність
все інше – контур особистих меж

як проросла терпка печаль
по весні відкидає цвіт
у моїх неспокійних снах
віднаходжу відраду бо
цим красивим тонким плечам
так судилося нести світ
ніби в ньому немає дна
ніби в ньому лише любов

ніби болю нема але
і знеболений тихне спів
і струмками тече вага
всіх неказаних слів і тиш
крильми сотень моїх лелек
не укрити неспокою снів
неспокійно то і нехай
облиш

Олександр Гунько

БУЧА

Поема

Пролог

Під злими дулами очей
Виходить всесвіт із печер,
А тиша – мертва.
Вже засмутились ліхтарі,
І аж до самої зорі
З нас кожен – жертва.

Кругом потвори постають,
Свою вишкірюючи лють
У хижій скруті.
А ми йдемо посеред них,
Мов жмутик променів земних,
Пітьмою скуті.

Ця гра нестерпна і чужа,
Як неперейдена межа
Під небокраєм.
Уже у кожному серці скип,

І кожен з нас — мов смолоскип.
А світ — палає.

Іще далеко до причасть,
Бо доля стукає крізь час
Набатом серця.
Життя наповнюється злом.
Іде вселенський тут розлом
В кривавім герці.

Житомирська траса

Обвуглені дерева.
Обвуглені тіла.
І вибухи — як мева,
Раптово й спроквола.

Це траса на Житомир
Волає крізь війну.
Важкий, як вибух, спомин
Про неї спалахнув.

Орда ішла на Бучу,
Гостомель та Ірпінь.
Її ходу озвучать
І стогони, і біль.

Здригалися узбіччя,
І рвалися щляхи.
Виплескувалась вічність
На згуби і гріхи.

Горіли танки й люди.
Тікали пси у ліс.
Від звірства і облуди,
Від куль і від коліс,

О ночі наглі й глупі,
О дні кривавих лих...
І трупи, трупи, трупи
В очах іще живих.

Гойдаються печалі
На кінчиках сердець.
Всі дзвони замовчали.
Здавалось – це кінець...

Братська могила

Їх лягло сто сімнадцять
У могилу тісну,
Щоб навіки з'єднатися
Болем вічного сну.

Закатовані, вбиті
Чоловіки й жінки.
Всі обірвані ниті
У прожиті роки.

Дідусі і бабусі,
Дітки, зовсім малі...
Щоб гуртом пригорнуться
До своєї землі.

Із червоної глини
Спільна ковдра для них.
Рук і душ половини
У розтоках земних.

Поруч – храм. Ніби свідок
З паралельних світів.
Він ітиме ще слідом
За привиддям катів.

І засвідчить наочно
На Страшному суді
Вирок всім остаточний
У нелюдській біді.

Дівчина

Було всього сімнадцять років
Цій дівчині із чорних днів.
Вона свої останні кроки
Пройшла крізь вивихи катів.

Всі здерті нігті, в ранах руки.
Та ще й згвалтована звірми.
А поруч з нею – інші трупи,
Які колись були людьми.

Її із братської могили
Дістали люди спроквола.
Її слізьми світи обмили,
Душа щоб чистою була.

У Шлях Чумацький вила мати,
Щоб їй відкрили б хоч труну.
Втомилась всіх святих благати
Дочку живою повернуть.

Та не дали... Сховали мовчки.
Землею вкрили, мов рядном.
Горіли світлим гнівом очі.
Здавалось це жахливим сном.

Але її вже не вернути –
Цю дівчинку з глухої тьми.
Лишилась тільки помста люта.
І у жалобі вічній ми.

Пальчики

Дитячі поламані пальчики.
Відірвані вуха з сережками.
Тут орківські* гралися «мальчики»
В війну за свідомості межами.

В підвалі дитячого табору
П'ять трупів, усі замордовані.
Уже не почути їм гамору.
Не бачити сонячних променів.

Подружжя в кар'єрі бетонному...
І труни в дворах і на вулицях.
Тіла раптом стали холодними.
Ніхто вже до них не притулиться.

Дівчатка убиті й зґвалтовані,
І батько із сином застрелені.
У чорних мішках – закатовані,
Порізані і перемелені.

Водій у машині розчавлений
Велосипедист переїханий.
Все небо укрилось печелями.
Життя перекреслені лихами.
*Орки (зневажливо) – російські військові.

Нове шосе

Розповідь очевидця

Три дні шукав свого кота.
Тут били гаубиці й танки.
Навкруг усе гриміло так,
Що аж здригалися світанки.

Я на балконі жах ловив.
Гатили орки по Ірпеню.
Земля вся корчилась від вирв,
Кублились мороки щодення.

Так ми жили в проваллі днів.
З під'їзду вийдеш – зловиш кулю.
Якщо ти смислом зголоднів –
Тебе чужинці упакують.

Така в нас буча тут була
У серці ще живої Бучі.
Тлінь вигоріла в нас дотла,
А віра спалахнула дужче.

...Вони спіткнулись об Ірпінь.
Не вийшло вийти їм на Київ.
Тікали через власну тінь,
Поки їх душ злий дух не виїв.

Та в нас лишилися сліди –
Могили братські, горя вирви.
Як не крути, а у орди
У лавах нелюди і звірі.

Вони не знають ще вини,
Але свої ховають лиця.
... Мій кіт не звикнув до війни.
І досі вибухів боїться.

Вулиця Яблунська

* * *

Яблунько, яблуне, яблучко сліз...
Перестороги лункі, наче болі.

Ворог сюди так безжально проліз,
Щоб нас навіки позбавити волі.

Сонми розстріляних. Діри від куль
В пам'яті рідних очей невмирущих.
Господи, в небо своє запакуй
Всіх, що любили цю землю найдужче.

Той свій картоплі пакет не доніс...
Цього на власному вбили подвір'ї...
В бусику спалені мрії чийсь...
Жінка, снарядом рознесена в пір'я...

Так вороги смакували свій хист
Фібрами звірства в усій своїй суті.
Яблунько, яблуне, яблучко сліз...
Ми в твоїм горі довіку присутні.

Розповідь очевидиці

Я досі неначебто сплю
На вулиці Яблунській в горі.
І кожному з них – москалю –
Пручаюся у непокорі.

Вони тут задіяли штаб –
Чинити смертельні тортури.
І я уже мертва була б,
Якби не здолала ці мури.

Та сон цей триває, і я
Не можу прокинутись знову.
Чи буде у мене сім'я,
Чи стану я сенсом любові?

Немає вже того життя.
І довго не буде такого.
Тепер лиш одне відчуття –
Молитвою лину до Бога.

І треба прокинутись, та
Мій дух у зажурі закутий.
Лиш мрія моя золота –
У щасті свій подих відчути.

Кулі

Вп'ялися кулі в шию й спину.
Вона ж натиснула на газ.
Молилась на свою машину,
Щоб врятувала на цей раз.

Стріляли орки з автоматів
Їй навздогін, та не змогли
Її спинити чи догнати
В потоках смертної імлі.

Отак на швидкості летіла
Вона від орків по війні.
...Ті кулі витягли із тіла,
Але вони і досі в ній.

Лісова Буча *Розповіді очевидців*

1.

Міни летіли – зривало дахи.
Вили відлуння снарядів у тиші
Орки метались, мов тіні лихі.
Ми із дружиною в погребі нишкли.

Раптом у двір увірвались вони.
«Лишних движений не делайте только».
Грубо поставили нас до стіни
Порпались в домі, немов непритомні.

Що там шукали – не знати тепер.
Тільки якась надійшла їм команда.
Вибігли, вскочили у БТР
І понесла їх війни лихоманка.

Так ми жили між проваллями скрух.
Їжу варили на вогнищі потай.
Орки зачистки робили навкруг,
Щоб не завівся ніякий тут спротив.

Он подивися – паркани німі
Кулями щедро пробиті, мов жертви.
Тут кожен постріл у серці гримів.
І вже не знали, живі ми чи мертві.

2.

Харчі я тачкою возив.
В «Продсервісі» мені давали.
Таких ще не було в нас зим,
Щоб люди нишкли по підвалах.

Засіли снайпери гуртом.
Я йшов під дулами гвинтівок.
Та пощастило, що ніхто
Не стрельнув, хоч, мабуть, кортіло.

Єдиним пострілом у лоб
Танюху снайперка скосила.
Я й не збагнув, що то було,
Чому пропала в жінки сила.

Хотів до неї підійти,
Бо думав: посковзнулась, впала.
«Не смей, а то здесь ляжешь ты», –
Сказав мені рашист зухвало.

Лише через чотири дні
Зміг чоловік забрати тіло.
Вони з дочкою вже одні.
Душа в мені від сліз тремтіла.

А потім наші тут пішли.
Чкурнули орки, наче миші.
Тепер чекаю я, коли
Вони всі згинуть якнайшвидше.

Вулиця Вокзальна

Кривава вулиця примар,
Які у наші вдерлись душі.
Вони ловили свій кумар
У тому, хто з них звір найдужчий.

В людей стріляли просто так.
Ломами вибивали двері.
Тягнули все у кожен танк
Або ховали в бетеери.

Повзла колона на Ірпінь,
Та налетіли «байрактари».
Перетворили їх на тлінь
Одним шаленим контрударом.

Горіла й корчилась русня.
Залізо рвалося на клоччя.
Так поглинала їх війна,
Й відмінусовувала троща.

Лишились гори заліз'як
І трупи орківські в придачу.
Такий кінець всіх заріз'як —
Без велемовних передбачень.

Алея Героїв

Нам біль тільки сили потроїв.
Наш поклик в неспокій злетів.
Скорботна Алея Героїв
Зі світлом нетлінних життів.

Тут зовсім хлоп'ячі обличчя,
І очі простих мужиків.
Вони нас до пам'яті кличуть
З убитих війною років.

Закрили собою світанки.
Спинили ординську чуму.
Бісились тут «гради» і танки.
Казились ракети в диму.

Горіли обвуглені далі.
Дрижали від жаху світи.
Але вони мовчки стояли.
І ворог не зміг тут пройти.

Та скільки він горя накоїв,
Що нам його в душах нести.
Скорботна Алея Героїв,
Де сховані в небо хрести.

Меморіал

Тут ворог лютий, мов шакал,
Водив свої звірині танці.
Стоїть Святий Меморіал
У серці кожного бучанця.

Нестерпні дати. Імена
Усіх замучених і вбитих.
Нас в горе втиснула війна
В оцих жахливих смертних битвах.

Мигтять роки. Повзуть століття.
Скидають крила міражі.
А ми сидим у часу клітьх
На непереїденій межі.

Над нами брижаться вітрила.
Під нами молиться земля,
Де братські корчаться могили
І кожна квітка промовля:

Живіть за себе і з собою.
Та не забудьте ні на мить
Всіх тих, що страчені ордою,
Про кого в снах душа щемить.

Про кого журяться планети
І ким печаляться світи
В нестрим'ї зболеної Лети,
Яку ніяк не перейти.

Епілог

Знов тиша громами зруйнована,
І час не втискається в мить.
Симфонія долі* Бетховена
Над нами світами щемить.

Між смертю і вічністю музика
Ховає і створює дух.
І кожного пам'яті вузлика
Зав'язує для відчайдух.

Зігнулася вісь планетарності,
Змістилися душ полюси.
О небо, спини всі примарності,
Допоки у крилах єси.

2025–2026

м. Буча

*П'ята симфонія Людвіга ван Бетховена, присвячена сину останнього гетьмана України Андрію Розумовському.

ОБЕРЕГИ

Заховались в очах твоїх зорі.
Ну а я легковажу в речах...
Їхні сенси для мене прозорі
На війні при окопних свічках.

Тут не вистелиш ніч для спочинку,
І не вимрієш день для життя.
Бо для кожного слова і вчинку
Є лиш мить... О якби ж то знаття,

Що тебе оберуть обереги
І не вибухне тиша ніде.
Й не зависнуть між нами бентеги
Ще до того, як обрій впаде.

ПРОЩАННЯ

Три грудки на прощання
І струми вогняні.
І дзвонами мовчання
Наповнюються дні.

Тепер лиш на могилі
Нас поєднає мить.
А біль від куль навиліт
В душі, мов кіл, стримить.

Схитнуться неба вежі.
Гойднеться світ в очах.
Ти линеш у безмежжі,
А я горю в свічах.

ОЗЕРА БАЖАНЬ

Рожеві озера бажань
Завмерли від дотиків сонця.
Їх сні розколошкує жаль.
Вітри обіймають спросоння.

Над ними ракети двигтять.
Немов кажани – гвинтокрили.
І ворог, підступний, мов тать,
Підрізав надіям всі крила.

Страхи залягли аж на дно.
Шумить колотнеча степами.
Та мріють вони все одно
Про тишу, що зцілює пам'ять.

Тут пустка тепер, далебі.
Навколо – нічого й нікого.
Рожеві озера в журбі.
А серце – в обіймах у Бога.

ВИШИВАНКА

Моя вишиванка ще досі в полоні
У шафі печалі, у снах забуття.
Як довго її не торкались долоні.
Як палко у ній ще тріпоче життя.

Її не наваживсь я взяти з собою
Через глухокуття чужих блокпостів,
Коли виривався із власного болю
Нарешті на волю, від хижих катів.

Її кольори у мені ще не стерті.
Це був би найбільший небесний мій гріх.
Я вивезти міг її тільки у серці.
Воно – найнадійніший мій оберіг.

НОВА КАХОВКА

У снах моїх чаклує місто
Снагою тисячі джерел.
Воно своїм квітучим змістом
В обійми знов мене бере.

Тут відчайдушні партитури
На струнах вулиць, парків, площ.
Платани гречної статури
І храми для душевних прощ.

Будинки, зранені війною.
Двори, завмерлі у біді.
Воно й таке тепер зі мною
У тихих схованках надій.

Зірки ведуть мене крізь втому
У місто, вкутане в сади.
Колись я знову буду в ньому,
...А у мені воно завжди.

ПОВЕРНЕННЯ

Він плаче в темряві печалі.
Цілує рідну землю знов.
У ньому всі шляхи кричали
Й пекла нестрачена любов.

Кордон позаду. Серце вдома.
Попереду – весна надій.

І хай в душі вселенська втома,
Він виграв свій найтяжчий бій.

Три роки хижого полону,
Тортур, знущання, самоти.
В душі тримав він оборону,
Щоб ворог в ній не зміг пройти.

Він став сильнішим за всі ґрати,
За всі кайдани німоти.
І не змогли кати зламати
Його відважної мети.

ПЕРЕДЧУТТЯ

Конфедерація снів
Знов оголошує вирок:
Зняти із вічності німб
І одягнути підкрилок.

Може, таки долетить
До відчуття свого смислу,
Де піднебесні хрести
Понад розп'яттями виснуть.

Де перповнена вись
Пересторогами серця.
...А Воскресіння колись
Ще і крізь нас пронесеться.

МЕДИКИНЯ

«Ось тобі, мамо, смаколик
Я відправляю до тебе»...
Хлопчик, ще зовсім соколик
Прагне злетіти у небо.

Так він блукає світами,
Носить у серці цукерки.
Стежку шукає до мами,
Щоб у собі не померти.

Ти ж – бойова медикія –
Не повернулась із часу.
Хто ти тепер: берегиня?
Янгол? Чи неба окраса?

Молишся сонцем на сина
Із перехрестя світанків.
Хай підростає неспинно –
Тільки не м'ясом для танків!

Віриш у тишу відверту,
Що прилетить ще від Бога,
Щоб між любов'ю і смертю
Всіх обняла Перемога.

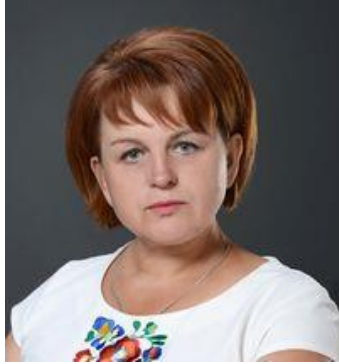
ПОКЛИК

Я повернуся вже скоро.
Вічність така молода.
Вихоплю зоряним зором
Все, що планету гойда.

Знов сколихнуть передзвони
Тишу космічних причасть.
І у всіх смислах бездонних
Тихо зачиниться час.

Спиниться дійство полинне.
Згасне пора для вітійств.
Суть моя знову полине
На перехрестя світів.

Валентина Коваленко

ВІРШІ

Читаю Шевченка. У сивому глибі-схові
Себе оббуваю. Своє начуваю пРА
У леготі глини, обдиханій вічним Ра,
У плескоті пілок полотен на плесах ДніпРА,
У шепоті капищ, що крешуть у небо словом...

Читаю Шевченка. А він – за горою гоРА,
І то ж не пологі: вершинами – в хмари-верші!
Читаю усоте – й оговтуюся щоРАз:
«Все йде, все минає», та лиш не мина ТаРАС.
«Все йде, все минає» – та він на порі. Як перше.

А він на порі: «Борітеся»! Поборіть!
Коли москалями на Сході степи зрябіли,
Коли матерями безхресті ячать могили
Та гібнуть села, де блудить безрідно Рід.
Читаю Шевченка: «Борітеся»! Поборіть!

А він – на порі-бо: знов тешуть ярмо Яремі
й на землю пРАрідну вже лейбить новий торгаш...
Читаю Шевченка – і думи його сварга

Дискує під засів цілик укРАїнський недремно
І сіє молитви, що сходять у сотні загат...

І знов блокпостами ТаРАсове слово вища –
садок щоб вишневий і хата, і мати, й син, –
мужніший од батька. Щоб з пРАщура – Орій-Русич,
І слава, і воля, і пращурки пісня віща.

Читаю..., а в груди пугукнув північний сич –
І степ чорноземно, на подих терпкий, поближчав...

І клином зійшлися світи на ВкРАїні. На Рать.
І згуком чернечим гуртує до зброї ГоРА.

10.02.22

Буча ка-то-ва-на...
Мозок здійсмає бучу...
Буххх-кає в груди,
мукою-пеклом мучить...
Зсукою с-сукам
петлі важких проклять:
луплена мокшею-тванню
імперська тля –
щезни у Лету тліном,
лихе покруччя!

Виродку-орку,
з Оріїв кров не сточиш:
в нас живосильна
роду криниця віща:
нам дев'ясилу волю
справік наврочено,
ми над світами
кованими духом вищаєм!

Земле зарящена,
потоптом раші зранена, —
згоїмо! Здужаєм!
І ЯРиною обсіємось!
Світ неогвтаний
нас пізнає месією,
ми, вже упізнані,
світ собою огРАнюєм!

Буча ка-то-ва-на
Бухкає
боляче
в груди...
Виживем! вистоїм!
Є ми завжди — і будем!
6—7.04.22.

Так рясно болю в цій весні — як рясту.
Так рясно голосіння і клятьби.
Молитвами городим, наче пряслами,
Од братовбивць окопи й погребі.

Й на ляк сирен, немовби дзвін-почасник,
Серденько кожне лунко відбива...
Рівніше дихай, Харкове й Попасна,
Чернігів, Бородянка ледь жива...

І Маріуполь — дихай, рідний, дихай;
Оклигуй, Бучо, нам ще будь та й будь!
Віками присусіджене тут лихо
На нас чаїло чорну ворожбу.

Тримайсь, Донбасе, Криме, не зневірся —
Ми в українських берегах одних!

В літопис неба московитські звірства
Вписались кривавицею війни.

І орки вже – над пропастю-напастю.
А Україна вся – на блокпостах!
Так рясно болю в цій весні – як рясту...
І нам цей ряст топтати ще й топтатъ!
4.04.2022.

Біла Русь, а ти ж мені ще біла,
Сіромахо, падчерко москви.
Як луку лукавого вмудрила –
На онучі збавить корогви?

Я ж твого Купала присябрила
До свого щирцевого єства;
Його пісню на москальські вила
Не віддай навічно німувать.

Біла Русь, а ти ж мені ще біла,
Хоч тебе заціпив чорний страх, –
Бо орда з твого краю цілить
В наше з роду рідне РУСЬке пра.

Ранами Вкраїна скривавіла,
З нами світ світає проти зла...
Біла Русь, в мені ти болем білим
І своїм мовчанням запеклась.
23.04.22

Валерій Кулик

ВІЙНА І ДУМИ

Вінок сонетів

I

Проклята сунула орда
З боліт на землю нашу вічну...
Відчувши звагу чоловічу,
Вставала сила молода...

На бій священний хлопці йшли,
В руках міцних тримали зброю –
У вогнищі тяжкого бою
Всі гартувались, як могли...

Так важко ворога спинити,
Але горить чужа броня...
Ще й вибухів метеорити

Луна стрімка наздоганя...
І пре загарбник навмання,
Щоб Україну задавити...

II

Щоб Україну задавити,
У світі зашморгу нема...

Біль до кісток бува пройма,
Коли хтось ладен говорити

Про землю нашу так фривольно,
Неначе б то вона одна,
Всіма зневажена до дна,
Й не при своїй Господній волі...

Як можна з нас вірьовки вити
І шкуру дерти на паски?
Причину просто нам відкрити,

Поклавши на вагу віки...
Ми бачили, як з-за ріки
Ішли нахабні московити...

III

Ішли нахабні московити,
А їх було – як саранча...
Від ночі наступ той гарчав –
Окопи не встигали рити...

Лежить поранений хлопчина,
Бинтує рану медсестра...
І день високий, як гора,
Двигтить, горить, немов лучина...

Таке не часто випада –
У «калаші» катма набоїв...
Але напруга не спада –

Побіля річки голубої...
Від вибухів важкої зброї
Дніпра здригалася вода...

IV

Дніпра здригалася вода –
Гатили залпи в берег правий...
А лейтенантик юний, бравий
Той бій уважно розглядав...

По схилу бігла дрібнота...
І стільки їх сюди нагнали!
Хіба ці прихвосні не знали,
Що ця земля для нас свята?

Хвилини... Як вони брели!
Все уповільнилося в часі...
Гарматні здіблені стволи

Вогнем жарілися наразі...
Пришельці квапилися ласі –
На Київ азіати йшли...

V

На Київ азіати йшли
Ущент розгрузлими шляхами...
Земля чіплялась за ногами –
Вони непрохані були...

Де логіка того нашестя?
Її непросто віднайти...
До гибелі ведуть мости
Всіх, хто керується безчестям...

Сьогодні в пам'яті завізно –
Сутужно так згадати все...
Одне боюсь – бува запізно

Впіймати мить, що час несе...
Рашисти, хай їх біс трясє,
З усіх усюд нахабно лізли...

VI

З усіх усюд нахабно лізли
Буряти, чукчі, чуваші...
Між них притомних – ні душі,
Ті вояки лиш в масі грізні ...

При першім слушному моменті
Данило по мерзоті б'є,
Заняття знає він своє –
Жбурляє черги кулеметні...

Вершина сміху та комізму
В кацапських правилах живе...
Гнила доктрина комунізму

Ніяк в свій рай не допливе...
Сатрапи гнали щось нове
І брали нас в кільце «залізне»...

VII

І брали нас в кільце залізне
Переосмислені думки...
Не дні минали, а роки,
Було тоді украй завізно...

Усі оману безрозсудну
В душі носили, як могли,
У присмерку липкої мли
Всевишнього чекали суду...

Послиці горді та послы
Народові запрягали...
В очах вони тоді зросли,

Бо хитру вдачу зроду мали...
І ніс по вітру так тримали –
Мов таргани на мед повзли...

VIII

Мов таргани, на мед повзли
Чини промозглі та чинуші...
І задарма зривали груші –
Війни проторили вузли...

Корупція була і є,
У всі часи про неї знали,
Увагою не обминали –
І кожен мав при ній своє...

Громадський осуд – справжня сила,
Тут є моральна сторона...
Та поки правда не ступила,

Стоїть нечесність, як стіна...
Так-так, братове, це вона,
Як хмара, сонце заступила...

IX

Як хмара сонце заступила,
У дім наш вдерлася війна,
Перевернула все до дна
І тягарем скувала крила...

Ще й на порозі мого дому
З'явились дикі москалі...
І зрозуміло взагалі,
Яке бажання в них при тому...

На мирне степове село
Накинулась хижацька згряя...
У них поняття не було

Про українську міць безкраю...
Чи не тому над нашим краєм
Затемнення ураз найшло ?

Х

Затемнення ураз найшло...
Буває так завжди в природі –
При слухній праведній нагоді
До Бога нахилить чоло...

Молитву вимовлять вуста
І доторкнуться до ікони...
Усі на світі рубікони
Тоді здолає висота...

Роса світанна оросила
Мої знеболені думки,
Нові надії воскресила –

Ті, що зринали залюбки...
У стрій ставали козаки –
І піднялась народна сила...

ХІ

І піднялась народна сила,
До бою знов литаври звуть...
Ми вирушаємо у путь,
Розпростуєм свої вітрила...

Соборні дзвони б'ють на сполох –
Світами шириться луна...
Вже в Україні йде війна
І вибухи гримлять над полем...

Покликані долати зло
Не тільки люди при погонах,
А всі, кого добро взяло

Вершити лад на рідних гонах...
Є ще й цивільна оборона –
Давно такого не було...

XII

Давно такого не було,
Щоб жінка в бій водила роту,
А орден дівчині-пілоту
Гуртом вітало все село...

Там де віки тече Дніпро,
Зростають козаки-герої...
Нема такої в світі зброї,
Як наша, що несе добро...

Ненавиджу я сіре тло –
Воно гнітить і душу крає...
А барва сонця – то тепло,

Ясна блакить, що не вмирає...
Зійшла над світом велич краю –
То князя Ігоря чоло...

XIII

То князя Ігоря чоло,
Замислене в Путивлі-граді –
Сьогодні бачити ми раді...
Усе було... Таки було...

Біля грудей – міцні щити,
До обрію блищать шоломи...
І витязі не знають втоми,
До неба прагнуть дорости...

Нас доленька усіх просила:
Не будьте горді й непрості...
Вона у свій город впустила,

Щоб ви не збилися з путі,
Щоб думи ваші золоті
Роса цілюща оросила...

XIV

Роса цілюща оросила
Всі наміри земні мої –
І заспівали солов'ї
Ту пісню, що любов відкрила...

Як прагнеться в житті польоту,
І далини, і висоти,
Аби розвиднились світи
Й не потьмяніли ні на йоту...

У серце сонце загляда,
Запитує, чи ми ще в силі,
Чи не одна лише вода

Тримає нас на буйній хвилі?
То як триматися в розкриллі –
Проклята сунула орда?

XV

М а г і с т р а л

Проклята сунула орда,
Щоб Україну задавити...
Ішли нахабні московити –
Дніпра здригалася вода...

На Київ азіати йшли,
З усіх усюд нахабно лізли...
І брали нас в кільце залізне –
Мов таргани на мед повзли...

Як хмара сонце заступила,
Затемнення ураз найшло...
І піднялась народна сила –

Давно такого не було...

То князя Ігоря чоло
Роса цілюща оросила...

1–31 січня 2026 року

КАХОВСЬКЕ МОРЕ – БІДА І ГОРЕ

*Батькові моєму
Кулику Павлу Андрійовичу
присвячую
Автор*

Поема

1.

Пригадую: малим я зовсім був,
А батько молодим, та ще й веселим...
І до Дніпра тягнулись наші села,
Залюблені у хвилю голубу...

Каховське море... Сталін будував...
Славутич обняла широка гребля...
« – Ріку бетоном закувати треба! » –
Як вирок, прозвучали ті слова...

Сказала партія – і всі на труд пішли...
Та й закипіла на ґрунтах робота –
До сьомого, як люди кажуть, поту
Історію творили «постоли»...

Подався з татусем туди і я –
Побачити кортіло ту будову...
А прапор ніс загрозу пурпурову,
Про що не знала трудова сім'я...

Раділо з татом браве хлопчενя:
Ще б пак, творилось неповторне диво!
Процес кипів, аж дух перепиняв –
Подобалося дійство особливо...

2.

Одного літа карлик із кремля
Задумав цілий світ перевернути,
Його все дратувала та земля,
Де люди не корились волі смуги...

Пішов на злочин клятий терорист,
Задумав ГЕС Каховську підірвати...
Що і зробив... Який підступний зміст!
Він здатний на одне – лиш руйнувати...

Планета вся шокована була –
Злодюга на таке усе ж рішився...
Чомусь його і тряця не взяла,
Коли годинник часу зупинився...

Той вибух пролунав – здригнулись ми
О, людоньки, не стане в нас водиці...
А днів засушшя – гірше від тюрми,
Чого не може навіть і наснитися...

За що, скажіть, упала ця біда?
Нелегко врешті все це зрозуміти...
Нам відомстила праведна вода
За те, що не могли серця відкрити...

А нині ми спокутуєм гріхи,
Які тяжать і ріжуть навпіл душу...
Про це сказати я відверто мушу,
Ми ж не якісь насправді лопухи...

А скільки горя принесла вода!
Олешки зразу зовсім потонули...
І люди на дахах прокляття гнули –
Таке у нас не часто випада...

3.

Союз пощез... Ковтнула чорна лета...
Однак лишились тіні того зла...
Бридка зневіра в серце заповзла,
Немов змія, розкинувши тенета...

В думках та катастрофа ожива,
Її не відвернуть, не відмолити...
Затям тоді, що дива не бува,
Коли життям не зможеш дорожити...

Як до порога підійде вода,
Тоді ти починаєш розуміти:
В твою домівку приповзла біда,
Родину треба вчасно захистити...

Вода ішла, дісталась димарів...
Сусід із сином вибрались на стріху...
І люди на човнах пливли з дворів –
І то було вже зовсім не до сміху...

Але затямте, ми ж то козаки,
І хто сказав, що виходу немає?
Нас добра вдача на землі тримає,
Завжди рятує у скрутні віки...

Кебета в нас від пуп'янка вже є
І мудрості, як стій, не позичати...
Ми знаємо призначення своє
І лиха не пропустимо до хати...

Козак наш вихід віднайде завжди,
Бо в серці іскру непогасну має...
Дивися, хлопче, ти не застуди
Оту любов, яка, мов промінь грає...

4.

Потоп в Херсоні... Островом човни
По вулицях у розпачі швартують...
І люди й звірі небезпеку чують –
Рятуються від напасті вони...

Ось котиків у кошиках несуть,
А он у клітці – двійко цуценяток...
Всю живність треба на баркас прийняти –
Загинути тваринам не дадуть...

На весла налягає дід Григорій
Він до своїх сусідів поспіша...
Одна лише надія потіша –
Як люди згуртувалися у горі...

Причалив до балкона врешті човен –
Стареньку жінку звідти подають...
Рятівники обов'язок несуть –
Час, як годиться, честі й волі повен...

Але Херсонці – люди особливі...
Тут розпачу і паніки нема,
Бувають навіть сцени жартівливі,
Коли загроза справжня перейма...

З'явився у тільняшці клоун Жора –
Класичний театральний персонаж...
Швидка прийшла, по-іншому це «скора»,
– Давайте руку! То спаситель наш!

Хоча усім було тут не до сміху,
Однак ніхто надію не губив...
Так дівчинка проворна всім на втіху
В руках тримала пару голубів...

А на проспекті, де плескались хвилі,
Де торохтіли двигуни човнів,
Людське єднання в несказанній силі
На острові кипіло кілька днів...

Тому скажу вам: всі ми нездоланні –
Таких у світі, певне що, нема...
Тут люди непрості... Та навіть знані
Стихію підкоряли недарма...

А берег правий – порятунок наш,
Ми з давнини молилися на нього,
Бо звідти видно все – аж по Сиваш...
Та й Кримські вежі, скажемо до всього...

Бурунить круто здиблений Дніпро –
Достатньо, знаю, в нього тої сили,
Щоб ми ні в кого волі не просили,
Аби творити й берегти добро...

Тому не радьте, як нам в світі жить,
Як рідний дім з неволі визволяти...
Ми витязі, не личить нам тужить,
Бо маємо надійний стрій тримати...

І через те ми впевнено йдемо
В борні святій, аж поки стане змоги,
Надію й віру в серці несемо
Аж на вершину днів – до Перемоги...

м. Херсон, грудень 2025 р.

Альона Мовчан

ВІРШІ

В посірілій небесній блакиті
Не палають ліхтарні вогні.
Та вони й не потрібні мені,
Щоб тебе, мій Херсоне, любити.

Між відкритих та згоєних ран
Проростають надій вільні квіти.
Моє місто крізь біль буде жити
На утомлених схилах Дніпра.

17.11.2025.

Мрії втопають у втомі та морі думок.
Мрії зникають там, де панує страх.
Боса ступня обпікається об пісок –
Шлях до мети різучий, з битого скла.

Мрії обволіка димовий туман.
Вітер здіймає вихори із піску.

З пороху й чавуну відділив паркан
Дійсність німу й минувшину гомінку.

Мрії стира безмежжя буденних кіл
І пророста лозою довкола нас.
Що ти останнє в неба собі просив?
Щоб закінчилась війна.
28.12.2025.

ПУХНАСТИЙ КУПОЛ

Дрон над Текстильним пролітав,
У засідку збирався.
Та без снаряду він зостався
Після кількох собачих «Гав».
Пухнастий купол спрацював!

Зграя підбила врешті дрон.
Поклала на лопатки
БК.
Такі в собак порядки –
Не пхайся, ворог, на район.
21.04.2026

Пам'яті чудового Івана Черемісіна

Тримайте близьких за руку,
дивіться їм вглиб очей.
Бо підла війна розлукою
безжально нутро пече.

І зустріч, бува, раптова
Останньою стане враз.
Цінують кожну розмову –
на них не жалкуйте час.

Ніякі важливі справи
не варті близьких людей.
Попийте нарешті кави,
нехай навіть в будній день.

Нехай навіть не на часі –
Навчіться спиняти час.
Бо раз – і з життя найкращі
навіки підуть від вас...

Тримайте близьких за руку,
дивіться їм вглиб очей.
Бо підла війна
розлукою
пече.

2.07.2026

Анатолій КАЧАН

ВІРШІ

ХЕРСОНСЬКІ КАВУНИ

Обігнавши вітерець десь на полустанку,
До перону підійшов поїзд на світанку.

Звідкіля він – із Карпат чи з Полтави, може?
Пасажирські поїзди, як близнята, схожі.

Та коли рябий кавун винесли з вагона,
Стало ясно: це прибув поїзд із Херсона.

Впізнають степовики Таврії дарунки
По узорах кавунів, знаках-візерунках.

Над баштанами вітри віють з моря часто
І тому на кавунах смужки є хвилясті.

А іще в тих кавунах під рябим заслоном
Заховався жар степів, літа жар червоний.

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

Чумацькі валки соляні
При світлі місяця над степом
Пішли в легенди і пісні,
А Віз Великий – аж на небо.

Зоря вечірня в небесах
Розквітла маком при дорозі
І світиться Чумацький Шлях,
Як сіль, розсипана із Воза...

Ген на вогні кипить куліш
Побіля Воза ще одного,
Навколо зоряних коліс
Воли пасуться круторогі.

А із сузір'я Волопас
Воли на край свій поглядають:
«Чи пам'ятає нас Сиваш?
Напевно, вже не пам'ятає...»

Щоб Віз Великий і чумак
Не заблукали ненароком,
Посеред неба є маяк –
Полярна зірка ясноока.

МОРСЬКИЙ ТУМАН

1
Із моря яром, Я р о м з м о р Я –
Куди це крадеться Туман?
Ось він уже на косогорі,
Ось заповзає... на баштан. .
Там жовті дині-господині
Із меду, сонця і роси

Такі солодкі, що за диню
Співучу мушлю віддаси —
Морську трембіту із грайливим
Рожево-світлим переливом.

А там, де світяться ромашки
І сторожують цвіркуни,
На сонці гріються в тільняшках
Рябі херсонські кавуни.
В них дозріває сік-нектар
І жевріє рожевий жар.

Поміж рябими товстунами
Лежать чорняві кавуни.
То ловлять Сонце над степами
Лапатим листям т у м а н и .

Яке ж то щастя довгождане
Ті туманці і тумани,
Бо на приморському баштані
Вже Сонцем налились вони.

Ножем кавун той розрізаєш —
І вже на скибках туманців,
Як на губній гармошці, граєш
Дзвінку мелодію степів.

Туман із моря підкрадається,
А десь у небі голубім,
Як дзвоник, жайвір заливається,
То він підспівує тобі...

2

Отож, із моря та із яру
На тихий дідовий баштан

Упав Туман, як сива хмара,
Аби знайти к а в у н – т у м а н .

Туман тинявся по баштану,
Бо запитав якось Нептун:
«Я знаю, що таке т у м а н и,
А що таке т у м а н – к а в у н ?..»

Туман здаля на море глянув:
«Ото здивується Нептун,
Коли на берег із баштану
Я прикочу туман-кавун...»

Та раптом вийшов до криниці
Вусатий сторож з куреня.
Дідусь бабахнув із рушниць –
Лиш для острашки, навмання.

Туман присів і розгубився,
Із переляку скрикнув: «Ой!»
Туман до моря покотився,
Утік з баштану наш герой.

А за завісою Туману
Ревів-стогнав маяк-ревун,
Немов питав безперестанно:
«А де ж, а де ж туман-кавун?..»

З
Ось так, з порожніми руками,
Туман розтанув по росі.
А міг би він, скажу між нами,
Один туманчик попросить.
Чи обмінять кавун і диню
На дорогу морську перлину.

Сказав би сторож: «Я, їй-богу,
Не пожалію кавуна.
Та ще для кого? Для самого
Морського бога Н е п т у н а !»

ТАЄМНИЦЯ МАЯКА

Цей берег, де світить
сигнальний вогонь,
Я знаю, як лінії власних долонь.
При вході до порту багато вже літ
Маяк-чорноморець в дозорі стоїть.

Вертаючи з мандрів навколо землі,
Гудками вітають його кораблі.
Як вірного друга, шанують маяк
Рибалки, поети і кожен моряк.

Йому буревісник махає крилом,
Дельфін із води салютує стрибком.
Та іноді чайка сюди приліта
І жалібно квилить, немов сирота.

Десь там у намулі, десь там біля скель
Лежить затонулий морський корабель.
Його не тривожать ні шторм, ні туман,
Там риби – матроси, а краб – капітан.

Бурчить капітан той: «Ой жаль мені, жаль,
Добро пропадає, іржавіє сталь.
Штурвал корабельний, гвинти і вали
Морською травою давно заросли.
На щоглах погасли вогні-ліхтарі,
В намулі загрузли важкі якорі.

В каютах, де жарти дзвеніли і сміх,
Живуть черепахи і спрут-восьминіг.
А ще в тім ковчезі притулок знайшли
Бички, хвостоколи, дві риби-пили...»

Хвилюється море, хитає причал
І котить на берег стотонну печаль.

Вдивляється в море маяк з висоти,
А місяць-дозорець обходить пости.
І чути до ранку у тиші нічній,
Як важко зітхає за кимось прибій,
Як стогне маяк у туманній імлі
І никне із жалю трава до землі.

Щоб доля й Нептун усміхалися нам,
А вихід до моря на зло ворогам
Не втратила наша країна морська,–
До ранку не гасне вогонь маяка.

НА ХАТУ В'ЄТЬСЯ ВИНОГРАД

У дні тривоги і канонад
На хату в'ється виноград.
Там підросли вже у гнізді
Ле-Ле-чєнята молоді.

Взяв стиглу гронку виноград
І пригостив Ле-Ле-чєнят.
Та й виглядає восени
Свого господаря з війни.

Осінній сад, як оберіг,
Для нього яблука зберіг
А в бутлях грає вже давно
До свята сонячне вино.

Минуть тривоги і війна.
Біля воріт одного дня
Впізнає радо, без вагань
Свого хазяїна Султан.

До двору мимо квітника
Він проведе фронтовика.
Обіймуть батька донька й син,
Зігріє душу жар жоржин.

Оксана Славенко

АСВАБАДІТЕЛЬ НІКАЛАЙ

Зима вже стрілась із весною.
В Херсоні ожила земля.
Із церкви дниною ясною
Верталась після служби я.

Зі мною жінка на зупинці.
А коло церкви проти нас
Загрозливо і наодинці
Окупаційний став КАМАЗ.

В кабіні позіхав військовий...
Раптом під'їхав легковик,
І у начищених чоботях
Із нього виліз чоловік.

В російській, підлинялій формі
Пузатий той неадекват
Відкрив КАМАЗову кабіну —
У водія взяв автомат.

Хоча війна була далеко
(Херсон за день загарбав орк),

Та відчувалась небезпека:
Без автомата — ні на крок!

А з автоматом став пихатий,
Розправив плечі (жди біди!),
Став роззиратись... «Божа Мати!
Він напідпитку йде сюди!»

Супутниця закрила очі,
Напевно, молиться, а я
Стою собі заціпенівши,
Ні мертва, звісно, ні жива.

Таке вгодоване мурмило,
Червона пика від вина.
В ручищах тих кипіла сила,
І навкруги людей нема...

Не встигла я злякатись дуже,
Як відригнувши, те мурло
Всміхнулося... і досить дружньо
Розмову з нами завело:

Чи добре нам тепер в Херсоні?
Асвабаділі ж нас вони...
Стояв-хитався, очі сонні...
Хотів собі від нас хвали...

У Брянську кинувши родину,
В Херсон прибув спасати нас,
Бо дуже любить Україну
І у абіду нас не дасть.

— Я Нікалай, я рускій воїн!
Асвабадітель і герой!

Херсон не зустріл хлебам-солью,
Бандеравській, наверна, он.

І ми сказали: «Їдь додому,
Спасати не потрібно нас.
Христос-Спаситель наш у всьому.
І він за все питає з вас!....»

Нема в Херсоні тих вояків,
Втекли з ганьбою за Дніпро,
Але з упертістю маньяків
Вбивають, нищать, сіють зло.

Листопад 2025 р.

ЖИТТЮ

Краяла душу музика самотності.
Листя з дерев летіло в небуття.
Ваша Величносте, Ваша Високосте,
Моє одне-єдинеє Життя!

Куди Ви поспішаєте, куди?
Скрипаль застуджений і вітер ще не вщух.
В негоду йдете Ви до мерзлоти,
В алею Осені під музику дощу...

Не повернути Вас до сонячного Літа,
В Весну закохану, у Травень див.
Карета наближається, б'є кінь копитом,
Щоб Вас відвезти у безодню снів...

На очі сумним жестом нащо так
Припускаєте вуаль Ви збайдужіло?
Душа ще сподівається, відтак
Звучить соната, і свіча не догоріла...

ЗИМОВА НІЧ

Розсипано пилу сріблястого
На чорнім асфальті доріг
І місячно переливається,
Вкриваючи землю, сніг.

Льодинок-сніжинок-кришталіків,
Скелець дрібних дзвіночки,
Сяйво далеких зірок із віків
Вплетено у віночки.

Світло, випромінене фарами
М'яко промчалих машин
Розлітається, б'є фонтанами-
Блисками в золото-пил.

І знову спорожніла дорога
Та діамантовий спів —
То мою Україну-Небогу
Втішає Володар снігів.

БЛАГОСЛОВЕННА ТИША З ТИШ

Благословенна
тиша з тиш,
Люблю, як ти
в душі стоїш...
Думок грайлива
павутина —
Невідворотна
та єдина.
Коли загляне до вікна
Той круглий місяць
доповна,

Як по простреленій
доріжці
Біжать тихенько
білі ніжки...
Життя відходить
навпрошки —
То мною пройдені роки...
Дні та хвилини утікають.
Всі сплять давно,
вони ж блукають ...
І я почути їх повинна,
Де бродить тиша
ніжноплинна...
Зімкни свій погляд
на хвилину —
Й до тебе марення
прилине...
І понесе розсудок твій
Туди, де піниться
прибій,
Де стали стрілки
незупинні,
Як з пекла вибігли
газдині...
По циферблату день і ніч
Розносять сон урізнобіч,
Де пустотливий
вітерець
На чолі гладить
завитець...
І хвиля вирине сповна —
Благословенна тишина...
Переклад з російської Валерія Кулика

МАМІ

Так значить все... Зболіло до нестями,
І, знаю, біль не скоро промине.
В дитинство повернутися б до мами,
Вона одна до дна мене збагне...

Сніжком ледь-ледь притрушена дорога...
Чужого міста не втіша вогонь.
А ти стоїш край рідного порога
Й зима білява горнеться до скронь.

Мені б гайнути до свого початку,
До двору, що завжди стріча мене,
І знову стати маминим «зайчатком»,
Де рай дитинства тінню промайне...

Прикрий мене від зла лихого слова,
Від заздрісних небажаних очей.
Хай заспіває стежечка ранкова,
Як небосинь спадає на плече...

Тоді удвох ми намалюєм хату
На синьому морозяному склі.
Ти пам'ятаєш, як раділи святу
З тобою ми, забувши про жалі...

Гірка сльоза... І ти того не знаєш...
В житті уже немає, що мінять...
У світі щастя іншого немає —
Тебе я хочу ревно обійнять.

Переклад з російської Валерія Кулика

Іван Немченко

ПАМ'ЯТІ СЕСТЕР СНІГУР

Були студентки-випускниці –
Весь світ на них міг задивиться.
Усміхнені та ясночолі
В очікуванні щастя-долі.
Й пішли життям заради світла,
Щоб радість доокола квітла.
Знання та добрість засівали
Для українського загалу.
Та шлях цей обірвала тьма,
Якій до світла справ нема.
Московський дикий окупант
До вбивства має лиш талант.
Херсон оплакує чайно
Своїх Ірину та Марину.
А на потвору-московита
Чекає мста несамовита.
...Відлетіли birds of Paradise,
Та лишаться вічно поміж нас.

ПРОКЛЯТТЯ МОСКОВІЇ

Красу розстріляно на шмаття.
Життів криваво-вбивчий нуль,
Немов снаряд, летить прокляттям
На московщину навісну.

Чи вам землі своєї мало,
Щоб працювать, а не вбивать?
Чи у гарячці забажалось
Сусідів всіх завоювать?
Самі в хлівах своїх зростали,
Де розум втоптано в багно.
У Крим, Донбас прийшли зухвало
Московське нав'язать лайно.
Від Бучі до мого Херсона,
Від Маріуполя й до Сум
Машина вбивства невгомно
Толочить зламану красу.
Яка ж огидна ти, росіє,
Які ж потворні ви, «брати».
Під гук кремлівського месії
Йдете до дикої мети.
Ще й Богу молитесь завзято.
Але Всевишній не теля.
Під вашу дудку танцювати
Не стане. Бачить все здаля.
Приречене москви огиддя
В геєну вогненну впаде,
А по планеті встане гідно
Вкраїни завтра молоде.

ЛЕБЕДИНИЙ СТАВОК

Милують око лебеді дорослим і малечі.
Мов з казки випливають вранці та надвечір.
Без них ставок неначе й не ставок.
Довірливі. Ручні. З смаколиком прийди,
То й підпливуть і вибіжать з води,
Подавши свій шиплячий голосок.

Та щось стає їх менше все та менше.
Яка ж у тім причина щонайперша?
Який тоді шукати рішенець?
Чи завелась якась там звірина,
Що лебедів по черзі поглина?
Чи з жиру біситься якийсь земляк-стрілець?

І кажуть: їх відстрілює один чинуша,
Який, мабуть, чортам запродав душу,
Як до природи ставиться отак.
Та чи до нього прийде кара Божа?
А чи природоохоронці вплинуть зможуть?
Поставимо на цьому жирний запитальний знак?

НА ЕСТРАДНІЙ ОРБІТІ

«КОБЗА»

Кобза Бенд –
Легенда з легенд.
Хоч сивина,
Як в небі хмари,
Та їх весна
Дарує чари.
Мавчина краса
Й Лукашева сопілка –
Веснянкою в небеса
З трембітами до спілки.

ТАРАС ПЕТРИНЕНКО ТА «ГРОНО» з візиткою «Україна»

І свічка не згорає,
І молодість при нім.

Десятки літ лунає
Ця пісня – кличний гімн.
Дороговказ єдиний:
Напасті всі здолать,
Заради України
Прожити-пропалать.

КВІТКА ЦІСИК

Незрівнянний голос Квітки
Знають і дорослі й дітки.
Із діаспорного поля
Цей розкішний діамант.
Українська наша доля,
Нерозтрачений талант.
Золотий вінок пісенний
І для тебе, і для мене.

СОФІЯ РОТАРУ

Потужним голосом Ротару
На небі проганяє хмару.
Ось-ось ще мряка ніби в'ється –
Аж вже і сонечко сміється.
Ну і Ротару! Ну й Софія!
Од неї світ увесь ясніє.
Завжди сучасна.
Завжди прекрасна.

МАРІЯ ІСАК І «СМЕРІЧКА», «БЕРКУТ», «ОЛЕСЯ»

Могла би мати лаври, як Ротару.
Не зовсім склалось. Слава – то примара.
Чарівним голосом естрадної принцеси

Усе ж натішилась вона:
«Смерічці», «Беркуту», «Олесі»
Талант свій віддала сповна.

СУПЕРХІТ «НАРЕЧЕНА» ЮРІЯ РИБЧИНСЬКОГО ТА ІГОРЯ ПОКЛАДА

Чи з туману і тополі
Народився вітер в полі?
Чи від вітру і тополі
Народився вітер в полі?
Чи вже від дощу й тополі
Народився вітер в полі?
Чи від снігу та тополі
Народився вітер в полі?..
Хто ж той батечко моментний?
І чи платить аліменти?
Хто як хоче, так співає
І співавтором ставає.
Ой, ставає та стає!
Ох, ти ж лишенько моє!..
Так чи ні, а суперхіт
Не гальмує свій політ.
Ойкуменою мандрує
І красою всіх чарує.

ВІРКА СЕРДЮЧКА

Шансон у Сердючки сучасний, на диво:
«Геть з України, москаль некрасивий!»
А Маяковський тихцем додає:
«Може між ними й красиві ще є.
Треба, Віруню, отак заспівати:
«Геть з України, москалю проклятий!»
«Геть з України, вражино-москаль!
На нашу Вкраїну ти зуби не скаль!»

ТАЇСІЯ ПОВАЛІЙ

У Таїси Повалій
Жаль найбільший із жалів:
Не взяла орда русні
Стольний Київ за три дні.
Плаче Тая та рида:
Стоїть Київ – от біда!

НАСТЯ З ПОТАПОМ

*Потап і Настя?!
Та хай їм трясця!*

Потап і Настя. Настя і Потап.
І звідки в них мізерія ота?
Амбіцій – наче в істинних зірок,
Але від примітиву – ні на крок.
Вульгарні виступи – твердо і стійко.
А гідності – ні на копійку.
«Я – Україна»* – то було лиш відчепне?!
Лиш маска? Гра? (І збреше – й не змигне!)
«Какая різниця!» – ось їхнє гасло
Кремлеві на догоду та на ласку.
То хто ж вони? Вкраїнські патріоти?
Чи промосковська шушера з болота?!

* Пісня на вірші Потапа (Олексія Потапенка) та музику Насті (Анастасії Жмур-Каменських).

ТЕТЯНА ОВСІЄНКО, МАРГАРИТА СУХАНКІНА ТА «МІРАЖ»

Співала Таня, все співала,
Як музика її зв'язала.
Аж поки публіка дізналась,
Що спів вона імітувала.

Красива, що тут говорити.
На сцені вміла повихрити
Та імідж зірки розкрутити
Під фонограму Маргарити.

МАРІЯ КОДРЯНУ
з візиткою «Пісня про ніжність»

Десь по планеті блукає
Рідний мені чоловік.
Хай мою ніжність спіткає
В спеку, в дощ і сніг.
(Далі – завивання:
Пісня ж про кохання!).
Ніжність – тендітна билина,
Губиться ніжності слід.
Закричи – ніжність відлине,
Як опадає цвіт.
(Далі – завивання:
Пісня ж про кохання!).

БОН ДЖОВІ
з хітом «It's my life»

Я живу. Живу так, як бажаю.
І про іншу долю я не дбаю.
Я їду вперед. Не відступаю.
І таке життя влаштовує мене.
Друзям я хотів би побажати
Перешкоди всі в житті долати,
Радощами кожен день стрічати,
Бо життя у нас одним одне.

**ДЕБОРА ГАРІ З «БЛОНДІ»
з візиткою «Heart of Glass»**

Сяє чарівлива Дебі,
Як зоря на чорнім небі.
Мовить, що любов була,
Хоч і мала серце з скла.
І чому крихке кохання?
Щойно стрілось – вже й прощання.
Дебі Гарі, Гарі Дебі,
Як зоря на чорнім небі.

ТІНА РУЛАНДА ТА «BAD BOYS BLUE»

«О панно Тіно, панно Тіно!» –
Сказав би класик наш в ударі,
Коли б таку красуню стрінув.
Надалі б тільки нею марив.
Для «Bad boys blue» – така окраса!
Тандем чарівно-органічний.
Які граційні вихиляси!
Грайливі очі, диво-щічки!
Здається, світ весь осяває!
Та цитьте! Ще вона... й співає!!!..
Скажу вам, друзі, без похвал:
Тіна – це просто ідеал!

**КРІС НОРМАН І «SMOKIE»
з візиткою «Living Next Door To Alice»**

І де ото він взявся, триклятий лімузин?
Напевно, вже до рагсу відвозить Еліс він.
А я ж збиравсь освідчитись сусідці наймилішій!
А двері зарипили у відповідь мені:
«Ми чути це хотіли вже міріади днів,
Та ти б зізнався Еліс літ за сорок – не раніше!»

СЮЗІ КВАТРО І КРІС НОРМАН
із хітом «Stumblin' in»

Сюзі з Крісом у дуєті –
Це тандем на всю планету!

ТАНІТА ТІКАРАМ
з візиткою «Twist in my sobriety»

Під спів Таніти Тікарам
Відкриюся усім вітрам,
Щоб твістопомутніння з голови
Розсипалось, як перли між трави.

«ACE OF BASE»
із хітом «Happy Nation»

Це не диво – нація щаслива.
І живе вона в достатку, мирі та добрі.
Коли кожен зрозуміти зможе,
Що братерство та єднання завжди на порі.
Хай народи знають смак свободи
І щасливими прямують у майбутні дні.
Не бувати, щоб один диктатор
Волю націй самочинно закаляв в багні.

СЕВЕРИН КРАЄВСЬКИЙ І «ЧЕРВОНІ ГІТАРИ»
з візиткою «Nie spoczniemy»

*Nie spoczniemy, nim dojdziemy,
Nim zajdziemy w siódmy las.*

І чого лісів лиш сім
До хвилиночки привалу?
Ще й не вклонишся красі
Пісні – вже і проспівали...

Краще би лісів у пісні
Було сто чи навіть двісті.
Щоби цей красивий хіт
Ще розширив свій політ.

CIA

З Австралії і до Канади
Лунає спів її принадний.
Нестримна, наче вільний вітер.
Її ні в чім не зупинити.
Є епатаж, хоч небагато.
І гарна, і дивакувата.

ЛЕДІ ГАГА

Неначе з Андерсена казки,
Гидкого каченяти маски.
А потім – грація чарівна.
По світу плине лебедівна.

ЯНОШ КОБОР ТА «ОМЕГА» з візиткою «Gyöngyhajú lány»

Сонце сяє з висот
І купається в бистрині.
Ой ти, дівчино-красо,
Усміхнись мені.
Перли в косах ряхтять,
Манять казкою снів.
Тільки красуня ота
Не судилась мені.

«THE SWEET»
із хітом «Funny, funny»

*And you know honey, honey,
though it's so funny, funny
That you mean all the world to me.*

Хоч це смішно-смішно,
Та кажу я неспішно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це сміхотно,
Та кажу безтурботно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це комічно,
Та кажу я вже звично:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як сміховинно,
Та кажу безупинно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це курйозно,
Та кажу я серйозно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це забавно,
Та кажу безугавно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це потішно,
Та кажу я успішно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як смішнувато,
Та кажу винувато:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це смішненько,
Та кажу я вірненько:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як сміховито,
Та кажу діловито:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»

Хоч це сміху гідне
Та кажу вірогідне:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як це кумедно
Та кажу нескаречно:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»
Хоч як сміхотливо,
Та кажу я щасливо:
«Ти для мене, кохана, – цілий світ!»

**«SIMON&GARFUNKEL» ТА «DISTURBED»
з візиткою «The Sound of Silence»**

Серед темряв, поміж тиш
Промовчати не найгірш.
Особливо, коли це вві сні
Споглядають судилося мені.
Я дивлюся і вслухаюсь аж до рання
У звук мовчання.

Міріади є осіб,
Що немов німі усі.
Одне одного не чують
І не люблять, не шанують.
Я дивлюся і вслухаюсь аж до рання
У звук мовчання.

Я кажу: «Мовчання – зло!» –
Тим, що мову відняло.
Розумієтесь без жодних слів?
З вами я також мов онімів.
Я дивлюся і вслухаюсь аж до рання
У звук мовчання.

**ОЛІВЕР БЕНДТ І «GOOMBAY DANCE BAND»
з візиткою «Seven tears»**

Сім сльозин рікою відсилаю.
Сім сльозинок – то моя печаль.
Сім сльозинок – то журба безкрая,
Що її ковтає синя даль.
Хай ті сльози мила привітає,
Що мене так пристрасно чекає.
Десять сліз рікою відсилаю...
Сотню сліз рікою відсилаю...
Триста сліз рікою відсилаю...
На машину все не назбираю...
Відписала якось мила леді:
«Та приїдь хоча б і на мопеді!..
Або навіть на велосипеді...
Нагадаю, любий, поміж іншим:
Пароплавом припливти – не гірше».

**ХІТИ-БЛИЗНЮКИ
«L'AMOUR EST BLEU» АНДРЕ ПОППА,
«LOVE IS BLUE» ОРКЕСТРУ ПОЛЯ МОРІА
ТА «ХЕЙ!-ХАЙ!» ВІД ГУРТУ «ХВИЛЮ ТРИМАЙ»**

Гей, «Хей!-Хай!», ти хвилю тримай.
Але чужого – ні-ні! – не займай.
Від Андре Поппа привіти приймай,
Та тільки хвилю свою підіймай.
Гей, «Хей!-Хай!», ти хвилю тримай.
Але чужого собі не займай.
Вже й «Love is blue» Поля Моріа
Тією ж хвилею підплива.

Гей, «Хей!-Хай!», ти хвилю тримай.
Щедрим французам шану віддай.

Одна ж бо хвиля з одної ріки.
Вкраїнці й французи, мабуть, близнюки.

ПРИСВЯТИ ДМИТРОВІ ШУПТІ

Поет і лікар. Лікар і поет.
В одній особі отакий дуєт.
Між шістдесятників залишив слід.
У небі лірики продовжує політ.

НАТАЛІ СУМСЬКІЙ

Наталя Сумська
Як пісня дзвінка,
Як мелодія солов'їна,
Як сама Україна.

ЄВГЕНОВІ БАРАНУ

У Євгена Барана
Працездатність неземна –
Усевишній надихає,
Все встигати помагає.

НАТАЛІ ЧУХОНЦЕВІЙ

Махніть рукою на річниці,
Шановна пані-молодице!
Ваш вік – якраз пора кохання.
Нехай здійсняться сподівання.
Жадана днина Перемоги
Нехай розвіє всі тривоги.

ВАЛЕНТИНІ МЕЛКОНЯН

Валентино Мелконян,
Сяйте нам у сяйві дня.
Хай Вас Бог оберігає
У життя квітучім гаї.

АНАТОЛІЄВІ КРАТУ

Хай Пан-Кратові стократно
Прометеїться-палає
Пломінь творчості крилато,
Нескінченно та без краю.

ГАЛИНІ БАХМАТОВІЙ, УЧАСНИЦІ МІЖНАРОДНИХ ФОРУМІВ

У край Бігбенів Гала
Прийшла не на парад,
А захищать зухвало
Херсон як Галинград.
Незламності Галині
На славу Україні.

ВАСИЛЕВІ ЗАГОРОДНЮКУ, АВТОРОВІ «СМІХЕНЕЇ»

Хай сміхенеїть пан Василь,
Допоки є ще творчих сил.
Хай сміхенеїться земля,
Де чути пана Василя.
Хай сміхенеїться планеті
Від сміхенесєвих куплетів.

ВАЛЕНТИНІ ФЕДОРЧУК

Валентина Федорчук,
Як безстрашний Чингачгук...
Де ж сучасні Фенімери,
Що про Вас напишуть твори?!

ЛЮДМИЛІ КОРІВЧАК

У Людмили Корівчак
Вишуканий словосмак,
Тож досліджує відколи
Все Чернявського Миколу.
А Чернявський – наш естет,
Найпрекрасніший поет.
Хай читають добрі люди,
*Поки світ існути буде,**
Від зорі і до зорі
Людині коментарі.

* Рядок із поезії Миколи Чернявського «Що найкращі наші роки...».

Тадей Карабович

КІТ

Кіт не думав, що буде стільки годин теліпатися рейсовим автобусом з Покровська до Любліна. Він сидів в кошику на колінах своєї власниці. Бувало, що для певності висував через щілину в закритому просторі кошика свою пухнасту лапку і налякано хотів, щоб власниця тримала її в своїх руках.

Коли почалася війна і в місті оголошували тривогу, власниця збігала до підвалу і притуляла kota до грудей. Вона тримала його пухнасті лапки в своїх руках і він намагався муркотіти. Та ось тепер в автобусі, він не муркотів і залякано дивився на власницю. Обдумував, як вискочити з кошика і сховатися під сидінням.

Він був шокований, що раптом автобус проїхав міст на річці і зупинився. До салону зайшли суворі прикордонники в невідомій для нього формі і заговорили до власниці мовою, яку він не розумів. Вони грубо зверталися до пасажирів на «ти», в повітрі відчувалося напруження. Кіт вдавав, що спить, втім це було дарма, бо власниця встала і пішла

за прикордонниками. З жестів їх рук він додумався, що його папери неповні і він не може їхати далі. Власниця почала голосно ридати та просити прикордонників дати дозвіл, щоб кіт їхав з нею. З розмови він зрозумів, що його мають доставити до притулку для тварин. Хоча це йому нічого не говорило, він дуже налякався. Побачив, що власниця витягнула з гаманця гроші і непомітно вклала у паспорт, який зажадали прикордонники. Вони взяли паспорт, щось у ньому подивилися і дали дозвіл їхати далі. Кіт не запримітив, чи повертаючи паспорт, прикордонники звернули його з грішми.

Вони врятовані повернулися до автобуса. В салоні всі пасажири зітхнули, що можна їхати далі. Коли залишили кордон, кіт помітив за вікном незнайомі написи на придорожніх знаках і маленькі ділянки з занедбанними будинками. «Чому такі дивні літери?» – думав кіт. Він не міг їх прочитати, і нарешті зрозумів, що автобус прямує чужою для нього територією. Люди, мовчазні і причаєні на кордоні, розговорилися. Кіт тільки зараз збагнув, що в салоні чути лишень жіночі та дитячі голоси. Правда збоку сиділо двоє студентів, але на його думку, вони не мали ще вісімнадцять років.

Почало сутеніти і водій автобуса міняв фари з довгих на короткі. Це втомляло kota і власниця затулила кошик шаликом, щоб світло ліхтарів не дратувало його. Але вони не їхали довго і перед ними виросло місто. На зупинці почався рейвах, всі раптово поспішали і навіть з'явилися сутички про пошвидший вихід з автобуса. Якась бабуся в коричневій беретці почала командувати підвищеним голосом.

– Пасажири, виходьте швидше!

Це kota роздратувало, бо які там пасажири, це ж самі жінки з дітьми, які, тікаючи від війни, опинилися на тій незнайомій для нього автостанції.

Власниця викликала таксі і вмостилася з котом на задньому сидінні. Водій взяв з тротуару їх тяжку валізу, засунув у багажник і вигукнув.

– Нічого собі багаж!

Ані кіт, ані його власниця не zareагували на його зауваження, і вони їхали мовчки. Власниця слабо знала польську мову, тому не пробувала розмовляти з водієм. Вони їхали недовго, розплатилися з таксистом і опинилися перед сірим двоповерховим будинком.

Увійшли до будинку і коліщатка валізи затуркотіли по долівці. Кіт запримітив, що коридор і кімната були захащені меблями і трьома холодильниками. В кімнаті стояв рояль і було багато зайвих меблів. Власниця відімкнула кошик і випустила кота. Після дводобового перебування в кошику, кіт хитнувся, присів і поволі зробив перші два кроки по кімнаті. Згодом почав обходити її та обнюхувати меблі. Йому закортіло піднести хвіст і обпісяти ріг чужої для нього шафи.

Але сталося щось, чого він не передбачав. До кімнати увійшов якийсь чоловік і почав вітатися з власницею. Він щось говорив польською мовою і почав її цілувати. Кіт зрозумів, що вони вітаються, але його занепокоїла надто близька форма привітання. Адже в Покровську залишився чоловік власниці, який не міг їхати з ними до Любліна. Він мав за пару днів йти на фронт. Незнайомий почав готувати їжу і ставити тарілки на столі. Кіт запримітив, що цей незнайомиць, якимось так інакше всміхається до власниці, що часом обіймає її і знову цілує. Нарешті він був впевнений, що чоловік лишається ночувати з ними.

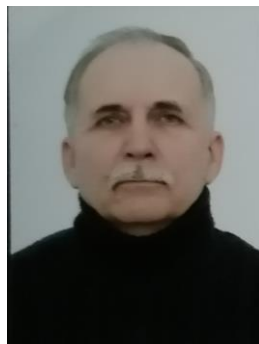
– Ого! – подумав кіт, – що би на це сказав Ігор...

Котові стало недобре. Він не думав, що в чужій для нього кімнаті, з холодними меблями і неприбраним столом, він відкриє тайну, про яку підозрював Ігор. Власниця приїхала до когось, кого знала з першого і другого виїзду з Покровська. Кіт стрибнув на підвіконня і через відкрите вікно шуснув на землю. Він вирішив покинути власницю, щоб не бачити зради, яка відбуватиметься в кімнаті. Втім його почали супроводжувати в темряві хижі очі. Він відра-

зу збагнув, що це очі чужих польських котів, які мешкали на подвір'ї. Він вже знав, що вони так просто його не залишать. Кіт пирхнув в їх сторону українською мовою, але вони не побоялися, видно його не зрозуміли. Тому не думаючи, метнувся вперше в житті на чуже дерево і цілий тремтів...

[2024]

Іван Немченко

ЯК Я НЕ СТАВ ЧЛЕНОМ НСПУ

Мабуть, найкумеднішою в моєму житті стала ця історія. Жив я собі, роками й навіть десятиліттями безбідно займався педагогічною, науковою та літературною діяльністю. Мій життєшлях і доля НСПУ бачилися як паралельні лінії чи паралельні світи, які не перетинаються. Та це було до пори. В 1990-х роках став часто чути і від колег-письменників, і від студентів-філологів у нашому виші, особливо ж від літстудійців, чий тексти вичитував і редагував, благословляючи в дорогу до перших книжок: «Вам самому вже час стати членом НСПУ. Скільком своїм вихованцям допомогли стати на ноги як письменникам. Час і про себе подумати та про членство в НСПУ». Але мене цілком влаштовував і статус письменника-аматора. А щодо професійного статусу в НСПУ, то, як кажуть в Одесі, не дуже-то й хотілось. Тож я щодо цього не поспішав. Проте з'явився прискорювач цього процесу.

Якось я зайшов до деканату, щоб узяти порцію нових буклетиків, які мали ознайомити потенційних абітурієнтів із принадами навчання на нашому факультеті. Я збирався побувати і в школах Херсона, і планувався профорієнта-

ційний десант у райони області. Тож я набрав побільше яскравих буклетиків, які мали доповнити мої агітаційні виступи перед учнівською молоддю. Але розгорнувши одне з новеньких видань, одразу зачепився за своє прізвище в тексті. Буклет самовпевнено стверджував, що на нашому факультеті працюють два письменники і вони ж члени НСПУ Василь Степанович Загороднюк (і це цілком відповідало дійсності) та Іван Васильович Немченко (а це вже було півправдою). Бо письменником мене таки називали в херсонській періодиці ще з початку 1990-х років, а ось щодо мого членства в НСПУ, то це була цілковита вигадка. Я вказав на цю чудасію деканові Володимирові Павловичу Олексенку, без якого тут, певно ж, не обійшлося. І почув таке: «Ой, Іване Васильовичу! Сьогодні Ви ще не член, а завтра будете ним. Що тут такого кримінального? Це наше передбачення. І Ви від цього нічого не втрачаєте, і наш факультет матиме престижніший вигляд». Тож після такої розтиражованої напівправди чи напівбрехні я вже змушений був реально задуматись над вступом до НСПУ. Тим більше, що й надалі мене закликали зробити такий крок і тодішній очільник Херсонської обласної філії НСПУ Микола Іванович Братан, і митці-краяни Микола Олександрович Василенко, Микола Михайлович Каляка та інші. Звісно, виступаючи перед учнями міста й області й роздаючи згадані специфічні буклети, я оголошував, що до текстової частини їх, на жаль, вкралася описка, що стосується мого членства в НСПУ. Але скільки моїх колег під час подібних профорієнтаційних рейдів про це й не згадували. І ця фейкова деталь успішно поширювалася в просторі й часі.

Влітку 2004 року я дозрів, щоб подати документи та опубліковані книжки на розгляд Херсонської обласної філії НСПУ. Мав схвальні рекомендації від Миколи Івановича Братана та Миколи Олександровича Василенка з Херсона, Петра Павловича Ребра з Запоріжжя, Дмитра Романовича Шупти з Одеси та ще й Яра Славутича з Канади. Пе-

редбачав, що частина письменників-краян буде проти моєї кандидатури, оскільки ще з кінця 1980-х років набув слави антикомуніста й антирадянщика, активно беручи участь у заходах місцевих патріотичних організацій – Товариства української мови, Конгресу української інтелігенції, Товариства «Україна» (по зв'язках із співвітчизниками в зарубіжжі), Народного Руху України, Херсонського козацького куреня, Парафіяльних зборів Української Автокефальної Церкви тощо. І моїми опонентами й супротивниками під час політичних баталій, дискусій, мітингів, пікетів були й письменники-земляки лівої орієнтації – комуністи, соціалісти, русофіли. Якщо бачили мене здалеку в місті, то поспішали перейти на інший бік вулиці, щоб не вітатися. Бо зустріч зі мною, певно, була для них такою ж неприємною та настроєспсувальною, як, наприклад, із чорним котом. Та, на диво, всі присутні на засіданні представники Херсонської обласної філії НСПУ (і навіть мої політичні опоненти!) проголосували одноголосно за мою кандидатуру, за мій вступ до цієї структури. Але це був лише початок. Рішення Херсонської обласної філії НСПУ, зафіксоване в відповідному протоколі засідання, мали ще схвалити на Всеукраїнському рівні. Оскільки зауважень до моєї документації в Херсоні не було, зібрав усі папери, склав книжки в здоровенну валізу (бо кожне видання треба було представити в трьох примірниках) та й подався прилучатися до літературного Олімпу в Києві.

Всі входи-виходи в Будинку НСПУ в столиці мені були знайомі ще з середини 1980-х років, коли навчався в аспірантурі й часто бував у цьому приміщенні, що стало символом відродження, процесів демократизації та гласності. Ми з товаришами (а це тодішні аспіранти Євген Баран, Тарас Марусик, Степан Процюк, Микола Степаненко, Василь Товкайло та інші) систематично відвідували заходи, зорганізовані Олесем Бердником, Володимиром Яворівським та іншими видатними літераторами й громадськими діячами.

Тож із особливим трепетом я переступив поріг цієї споруди, з якою було пов'язано так багато яскравих спогадів.

Відповідальні працівники Секретаріату досить люб'язно поставились до мене, скрупульозно й прискіпливо переглянули й описали мої документи, прийняли цілу гору моїх книжок. На інших столах я побачив купи книжок нашої славної землячки Таїсії Миколаївни Щерби, яка паралельно зі мною теж вступала до НСПУ. Оце, думаю, й мої книжки будуть так же педантично оглядати й вивчати ледь не під мікроскопом. Оскільки зауважень до моєї документації і в Києві не було, то я залишив папери й книжки в НСПУ і з легкою душею подався вирішувати інші свої справи в столиці. На прощання працівники Секретаріату пояснили, що я можу бути прийнятий до лав НСПУ хоч і через півроку. Треба стежити за публікаціями в «Літературній Україні». Якщо виникнуть питання, то можна зателефонувати.

Через півроку дійсно я побачив у газеті перелік новопринятих членів НСПУ. Мого прізвища там і близько не було. Звична річ. Колеги-письменники з Херсона попереджали, що ця процедура зі вступом до НСПУ на столичному рівні може тривати й кілька років, адже багато охочих потрапити до цієї організації. Тож я спокійно зустрів таку невдачу. І зателефонував до Києва, як мені й пропонувалось зробити при потребі. Я запитав, чи розглядалась саме моя кандидатура цього разу? Що негативного виявилось в моїх книжках, що мене не прийнято? У відповідь почув: «Інформація про хід засідання не оприлюднюється. Ми Вам нічого не можемо сказати конкретного. Очевидно Ваша кандидатура не набрала необхідної кількості голосів членів комісії. Ви можете ще довідати 2–3 книжки й надіслати до нас. І Вашу кандидатуру буде розглянуто повторно».

Добре. Я так і зробив. Надіслав кілька новоопублікованих книжок і знову звернувся до публікацій у «Літературній Україні». Все повторилося з точністю: 1 до 1. І книжки дослав. І не прийняли. І по телефону те саме відповіли. Слово в

слово. Я вирішив, що й далі друкуватиму свої книжки, але вже не буду турбувати НСПУ з приводу свого членства. Повернуся до конфігурації паралельних ліній чи паралельних світів. Коли моє невлад, то я з своїм назад. Це ж так просто.

Така думка зміцніла після характерного випадку. У 2008 році в стінах нашого факультету урочисто відзначалося моє 50-ліття, була розкішна концертна програма і численні щирі вітання та побажання. Крім викладачів і студентів, були й письменники. Зокрема наш прославлений поет і художник Анатолій Іванович Кичинський. Колись, ще в 1970-х роках, він був моїм найпершим критиком, коли я школярем надіслав до обласної молодіжної газети кілька десятків своїх віршів. А потім я кілька років був членом молодіжного літературного об'єднання при цій газеті, коли ним успішно керував Анатолій Іванович. А тепер, щиро вітаючи мене з ювілеєм, із найкращих міркувань він пообіцяв допомогти мені потрапити до НСПУ, оскільки саме в той час працював у Секретаріаті. Це публічне запрошення штурмувати Спільку вже було для мене останньою краплею. Якщо я такий письменник-невдаха, що мене треба влаштовувати до НСПУ через кумівство чи блат, то я остаточно відмовився від ідеї мати якесь відношення до цієї структури. Але чутки й фейки про моє нібито членство в НСПУ продовжували ширитися. Навіть в одній із нововидрукованих книжок у моїй біографічній довідці якась доброзичлива рука дописала, що я член НСПУ. Певно, подумали, що я зі скромності сам забув про це вказати. Що ж робити? Не скасовувати ж чи знищувати весь наклад через цей фейк.

А найкумедніше було далі. Минуло ще кілька років, і якось теперішній очільник Херсонської обласної філії НСПУ Василь Степанович Загороднюк повідомив мені, що в обласному письменницькому офісі провели нарешті ремонт, пересували столи і в щілині між ними натрапили на давній лист. Такий собі лист у вічність, як сказав би класик. А був то лист із далекого 2004 року, надісланий із Ки-

ева до обласної філії НСПУ, й до нього було вкладено мою автобіографію, набрану на комп'ютері й успішно прийняту з моїх рук тоді давно в Секретаріаті. Пропонувалось знайти такого собі Івана Немченка, щоб він, тобто я, переписав від руки цю автобіографію й переслав назад до столиці. Бо, мовляв, приймається тільки рукописний варіант такого документа. І без нього кандидатура цього Івана Немченка взагалі не буде розглядатися. Чудовий фінал цієї кумедної історії аж через цілу зливу літ! Як улітку 2004 року покладено в архів НСПУ мій, як аж тепер виявилось, неповний комплект документів та книжки, так вони й припадають там пилом більше двох десятиліть. Певно ж, ніхто їх ніколи не виставляв на розгляд комісії і ніяких голосувань за мою кандидатуру взагалі не було. А зателефонувати мені чи написати листа на домашню адресу у працівників Секретаріату тоді, мабуть, ниточок не хватило, як співають Мареничі. А місцеве начальство з тодішньої Херсонської обласної філії НСПУ (а це були Микола Братан як очільник та Ірина Цветкова як секретарка) чомусь мені про той лист не повідомили, а він сам «закотився» (чи за власною ініціативою чи навпаки) в Маріанську западину поміж столами на довгі потонні часи. А могло б усе бути й зовсім інакше, якби працівник Секретаріату в Києві, який за моєї присутності переглядав автобіографію, запропонував мені тут же переписати її від руки. І на те пішло б не більше десяти чи двадцяти хвилин... І не було б того суперважливого листа зі столиці з посланням до моєї скромної особи, і не виникло б спокуси у когось із опонентів-ліваків скинути ту цидулку в Маріанський жолоб для загублених речей та сміятися тихцем у кулачок: жди тепер, Іване, свого членства, як торішнього снігу...

Та попри те множаться і до сьогодні фейки про моє членство в НСПУ. Мені давно вже набридло щось спростовувати чи заперечувати. Принаймні ці фейки безпечніші, ніж ті, що заповнили соцмережі після 2014 року з початком російсько-

української війни. Посипалися, наче з рога достатку, звинувачення моєї особи в нацизмі, фашизмі, любові до ідей Адольфа Гітлера. Мовляв, для того я й обрав собі псевдонім Іван Дойч, щоб маніфестувати свій гітлеризм. Хоча й дитині зрозуміло, що Дойч це просто германізований варіант мого українського прізвища Немченко. Саме під таким прізвиськом я вписався до реєстру Херсонського куреня сатириків і гумористів, де виконував функції генерального писаря. А з окупацією Херсонщини рашистами в 2022 році ці сайти та їхні пости стали виконувати роль політичних доносів. Виставлялися мої портрети, обкладинки книжок, цитувалися твори про Івана Мазепу, Симона Петлюру, Василя Вишиваного, Степана Бандеру й наголошувалось, що отакий, мовляв, злочинець ще й сіє ідеї нацизму в серця і душі студентів університету! Якимось ми з дружиною для безпеки поміняли на кілька днів місце проживання й переїхали до родичів в інший мікрорайон Херсона. І слідом за тим сусідка повідомила, що двічі вже приходили за нами й так жакливо били прикладами в наші двері, що вона з переляку впала з ліжка. Додала: ми ж Вас попереджали, щоб Ви не ходили на оті мітинги. От і маєте. Ще через Вас, мовляв, і нам перепаде. Тож після цього ми з дружиною вирішили не чекати конвейер «на підвал» і при першій нагоді виїхали з окупованої Херсонської області. На території, підконтрольній Україні, згадані антиукраїнські сайти і їхні фейки блокувалися, тож перестали набридати нам своєю дурістю.

Завершуючи цей матеріал, хочу наголосити, що я є членом не НСПУ, а Товариства письменників і журналістів імені Івана Франка. Там мені і зручно, і комфортно, та ще й не вимагають сплачувати внески за членство. Ну, просто райське життя. Вступайте й Ви, шановні читачі з творчими нахилами, до цієї структури. Не пошкодуєте.

Щиро дякую НСПУ за кумедні пригоди та бажаю всілякого процвітання (зовсім не жалкую, що не довелося стати учасником цього процесу). Кожному своє.

П. С. Вельмишановним доброзичливцям, які й до сьогодні поширюють у соцмережах інформацію, що я є членом НСПУ, пропоную переключитись на актуальніші, злободенніші теми, проблеми, персоналії. Хай щастить!

Моє письменницьке посвідчення

Перекладацьке перевесло

*До 170-річчя від дня народження
та 110-річчя від часу смерті Івана Франка*

ІЗ ЗБІРКИ «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ» / «ZWIĘDLE LIŚCIE»

Твої очі, як те море
Супокійне, світляне;
Серця мого давнє горе,
Мов пилінка, в них тоне.
Твої очі, мов криниця
Чиста на перловім дні,
А надія, мов зірниця,
З них проблискує мені.

Kolor morza – oczy twoje
Spokojne, rozjaśnione.
Serca mego niepokoję
Jak pyłek w nich utoną.
Oczy twe – jak źródło czyste
Odblaskiem pereł jaśnieje.
A w nich jak gwiazda srebrzysta
Zabłąsnęła mi nadzieja.

Безмежнеє поле в сніжному завою,
Ох, дай мені обширу й волі!
Я сам серед тебе, лиш кінь підо мною
І в серці нестерпнії болі.

Неси ж мене, коню, по чистому полю,
Як вихор, що тутка гуляє,
А чень, утечу я від лютого болю,
Що серце моє розриває.

Bezbrzeżne pole w puchowej szacie śniegu
Swobodę i przestrzeń mi podaj!
Nikogo tu nie ma oprócz konia mego,
A w sercu ból ciężki jak kłoda.

Nieśże mnie, rumaku, po bezdrożach pola,
Jak wicher, co wieje tam nieraz.
Być może ucieknę od tego co boli,
Co serce zmęczone rozdziera.

Не минай з погордою
І не смійсь, дитя!
Може, в тім осміянім
Суть твого життя.

Може, в тім зневаженім
Твого щастя карб,
Може, в тім погордженім
Є любові скарб.

Може, сміх твій нинішній,
Срібний та дзвінкий,

Стане в твоїй пам'яті
За докір гіркий.

Nie przechodź pogardliwie
I nie śmiej się, dziecię!
Być może w tym wyśmianym
Sens życia jest przecież.

Być może w znieważonym
Znak twej szczęśliwości,
Być może w pogardzonym
Są skarby miłości.

Może twój śmiech dzisiejszy
Jak dzwonek srebrzysty
Pozostanie w pamięci
Wyrzutem wieczystum.

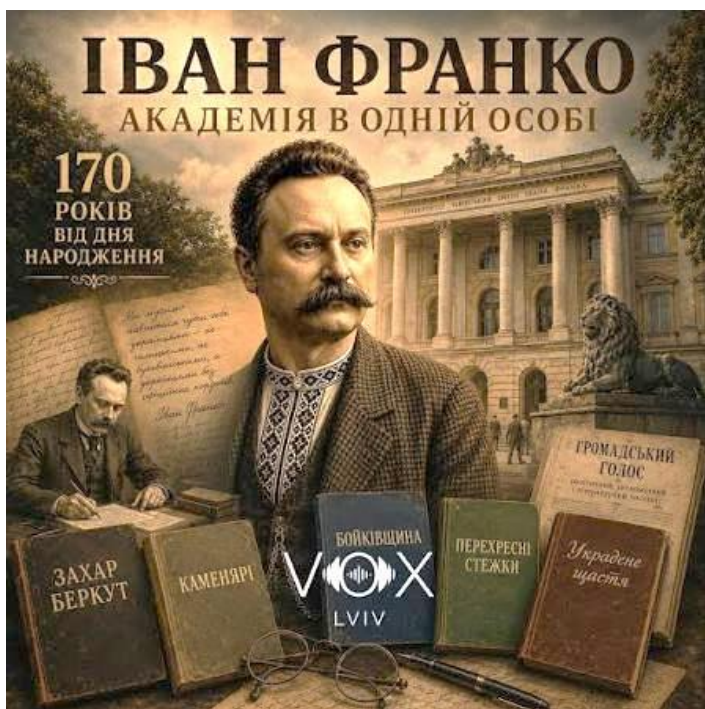
Як почувеш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко.

То не та сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко.
Се розпука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко.

Kiedy usłyszysz koło swego okienka,
Że ktoś wzdycha i łka jak szalony,
Niech cię to nie obudzi i nie lęka,
Nie patrz nawet, mój ptaszku, w tę stronę.

То не бідна і заблукана сирота,
Ані жебрак – зголодніаły і дрзячы,
То розпач глѣбока, огромна тѣскнота,
Можа мѣлоść так горзко плачзача.

(пер. польською Кристини Ангельської)

Микола Дупляк

ДЕЩО ПРО ЮВІЛЕЙНИЙ КОНЦЕРТ «КАЛИНИ»

Про культурні події з життя української громади в Сиракузах в останніх десятиліттях з газет не можна багато довідатися, бо за винятком сумівського танцювального ансамблю «Одеса», який вряди-годи виступає на американських і українських форумах, щорічного парафіяльного фестивалю церкви св. Івана Хрестителя та ще шкільного Шевченківського свята – в наші дні немає нічого. Не стало вже післявоєнної еміграції з Європи, а нова хвиля з вільної України та ще новіша хвиля втікачів від війни, як досі, не створили нічого нового, навіть комітету допомоги Україні, якій дуже треба допомогти від земляків з-за океану.

Дуже відрадно, що в Сиракузах уже десять років діє мішаний хор «Калина» під керівництвом Світлани Бідної, яка приїхала з України. Вона – вчителька у Школі українознавства імені Лесі Українки та диригентка хору в церкві св. Івана Хрестителя. З дитинства захоплюється музикою, насамперед українською піснею та музикою. Маестро зізнається, що вже багато років працює з дітьми та молоддю,

навчає вокалу та популяризує українські традиції через пісню й творчість. Вокальний гурт «Калина» об'єднує талановитих дітей, які з любов'ю представляють українську культуру на концертах.

Із ювілейного концерту хору «Калина»
в Сиракузах, Нью-Йорк.

Безперечно, що засновниця хору багато працює з дітьми та молоддю, але відрадне те, що в праці допомагає їй Таня Дако, зі звуком помагає Іван Пісьо, а відеозапис здійснює Михайло Василевський. Пані Світлана уточнює, що кожного року кількість учасників хору змінюється. Цьогоріч у молодшій групі було 12 осіб, у середній – 5, у старшій – 12. Вчителька веде заняття окремо з кожною віковою групою та індивідуальні заняття для підготовки сольних виступів. Кожного року «Калина» влаштовує два концерти – до Дня матері або родинне свято.

Цьогоріч виповнюється десять років від дня заснування «Калини». З цієї нагоди 16 травня в приміщенні Школи українознавства відбувся ювілейний концерт цього хору, а в ньому взяли участь і колишні хористи. Програма концерту була дуже багата й різноманітна, а на 32 точки програми

склались і пісні, і танці. Багато дітей підготувало сольні та гуртові пісні, в яких виявили свої найкращі таланти. На концерті звучали авторські пісні різних українських композиторів і кілька танців. Танців навчають Діана Мельниченко і Катруся Боєва. Юні артисти присвятили п'ять пісень і один танок Україні. Одначе, відчувалася нестача патріотичних пісень. Публіка хвилиною мовчання стоячи вшанувала наших воїнів – оборонців України від російських загарбників.

Хор «Калина» – гарна мистецька одиниця, якою може пишатися кожна українська громада. Важко повірити, що він досі окремо не виступав на шкільних Шевченківських концертах. Загальногромадських Шевченківських свят у Сиракузах вже давно не було.

Ювілейний концерт тривав дві і пів години. Це таки дуже довго. Та й музика була надто голосна. Після концерту хористи та їхні батьки нагородили диригентку та ведучу програмою концерту Таню Дако букетами квітів, а публіка рясними оплесками. Згодом батьки пригощали присутніх смачними харчами та напоями. Багатьох дивувало те, що на концерт не було жодного вступу.

Підсумовуючи написане, бажаю пані Світлані якнайкращих успіхів у її корисній праці з молоддю та святкувати ще багато подібних ювілеїв як цього року.

*Маестро Світлана Бідна
(праворуч) і Таня Дако.*

Микола Дупляк

ВИПУСКНИЙ ВЕЧІР У СИРАКУЗАХ

Проминув навчальний рік. Настало літо. Робимо підсумки з праці Шкіл українознавства. У кожній школі вони інші. Напрошується потреба подивитися критичним оком на пройдений шлях, бо ж у кожній школі все можна ввести щось нове і краще, бо вчителі з кожним роком набираються більше досвіду. Якщо цього досвіду не використовують у своїй професійній праці з учнями, то школа, безперечно, на цьому тратить.

Цьогоріч Школу українознавства імені Лесі Українки в Сиракузах закінчило вісім студентів. Половина з них народилася вже на американській землі. В українській громаді це хіба найбільша подія цього року, але досі найбільша подія у житті випускників. Одинадцять років навчання не минули безслідно, треба було докласти чимало зусиль, щоб якнайкраще скласти матуральні іспити з української мови, літератури, історії, географії та культури. Це ж бо не все легко...

До випускників із пошаною ставляться їхні батьки, вчителі, друзі та молодші братики й сестрички. Українська федеральна кредитна спілка запросила їх до свого нового

приміщення на полуденок, а при цьому інформувала їх про свою працю та обдарувала кожного пропам'ятною книжкою з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах «Борітеся – поборете!» що вийшла під редакцією Миколи Дупляка в 2010 році. Кредитна спілка фінансувала публікацію цієї книжки.

Апогеєм вшанування випускників Школи українознавства став випускний вечір, який влаштували їхні батьки та вчителі. Подія відбулася в суботу 13 червня у великому приміщенні македонського культурного центру. На програму вечора склались, в основному, три частини: мистецька частина, бенкет і танцювальна забава. Мистецьку частину підготувала вчителька Світлана Бідна. Учасники вечора дістали гарно виготовлені програмки зі світлинами випускників й адміністративною мапою України. На сцені можна було подивляти гарно виготовлене табло випускників авторства мисткині Анни Перун.

Випускники співають національний гімн України.
Зліва: Владислав Грембовський, Софія Смачило,
Олександр Яворський, Андріана Погорілець,
Юрій Гживінський, Аріана Брайляк,
Маркіян Недбальський, Анна Василевська.

Програма, якою вели майбутні випускники, почалася з представлення студентів, які входили на залу в супроводі своїх батьків і рідних під музику й оплески публіки та сідали за почесним столом перед сценою. Слідувала молитва, яку провів о. митрат Михайло Дубович і побажав їм світлого майбутнього. Крім того, він вручив їм окремі грамоти про закінчення Школи українознавства. Присутні сприйняли це як прояв доброї волі та співпраці парафії св. Івана Хрестителя зі школою. Після державного гімну України, присутні хвилиною мовчання вшанували воїнів-героїв України, які не пожаліли своєї крові і свого життя в обороні Батьківщини від російських фашистів.

Згідно з наміченою програмою, директор Олександр Степанюк вручив випускникам дипломи, а при цьому між іншим відмітив: «Школа стала для вас місцем, де ви здобували знання, знаходили друзів, вчилися мріяти, досягати мети та відповідати за свої вчинки. Попереду на вас чекають нові можливості, нові вершини та нові виклики. Вірте у свої сили, не бійтеся труднощів і завжди пам'ятайте, що справжній успіх приходить до тих, хто працює чесно, наполегливо та з любов'ю до своєї справи. Зберігайте людяність, повагу до людей, любов до рідної землі та віру в себе».

В імені Шкільної ради випускників вітав шкільний інспектор Микола Дупляк, який вручив усім подарунки (по 50.00 дол.) від Українського народного союзу – найстарішої української установи, що безперервно служить своїм членам і всій нашій спільноті за океаном від 1894

*Директор
Олександр Степанюк*

року. Таку установу варто підтримувати. Вітаючи випускників із успіхом, промовець нагородив студента Владислава Грембовського за найкращі успіхи на матуральних іспитах книгою свого авторства «З Україною в серці», а всім побажав бути добрими послами Батьківщини в Америці та гідно нести і боронити добре ім'я України в англomовному світі й не забувати про потребу помагати Україні. Він хвалив батьків випускників за добре виховання своїх дітей, за те, що посиляли їх до рідної школи та дбали про збереження їхньої національної ідентичности. На жаль, казав промовець, «українці нашого міста повинні також стидатися, бо напевно половина дітей вихідців із України, які приїхали до США в останніх десятиліттях, не вчиться в українській школі. Вони з різних причин на вільній землі Вашингтона з волі своїх батьків стають чужим погноєм».

Зліва: Андріана Погорілець, Юрій Гживінський,
Софія Смачило, Олександр Яворський,
Аріянна Брайляк, Маркіян Недбальський,
Анна Василевська, Владислав Грембовський.

Чимало гарних слів цього вечора сказали інші промовці: студент Владислав Грембовський говорив в імені випускників, вчителька Мар'яна Масна (класний керівник) та перша

вчителька випускників Леся Пісьо. Окремо вітали випускників молодші брати, сестри та наймолодші учні. На закінчення для випускників пролунав останній дзвінок, а пісню «Прощавай, рідна школо моя» співали всі учні. Згодом випускники говорили зворушливі слова подяки своїм учителям і батькам, дарували їм квіти та інші подарунки. Присутні оплесками нагородили студентку Андріану Погорілець за пісню «Вчителько моя», а згодом привітали танок «Стяжки» у виконанні сумівського танцювального ансамблю «Одеса», що довго працює під керівництвом Слави Бобецької – колишньої випускниці Школи українознавства.

На закінчення до випускників зворушливо звернулася в імені батьків пані Світлана Смачило, яка між іншим сказала: «Здається, що ще зовсім недавно ми привели наших дітей до української школи, тримачи їх за руку, а сьогодні перед нами стоять красиві, розумні і надзвичайно талановиті молоді люди. Наші діти зростали далеко від Рідної Землі, але завдяки батькам, учителям і шкільній громаді зберегли найдорожче: українську мову, культуру, традиції та любов до України. Ми пишаємося кожним з вас, ви є гідними представниками української громади в Америці. Пам'ятайте про своє національне коріння, бережіть українську душу і завжди несіть у світ добро, гідність та любов. Куди б не привело вас життя, нехай у ваших серцях завжди живе Україна».

На завершення мистецької програми випускники танцювали останній вальс, який підготувала колишня випускниця Катерина Боєва. У гарно підготовленому бенкеті, що відбувався, узяло участь біля 300 осіб. Потім до пізньої ночі охочі танцювали при звуках оркестри «Світ» із Нью-Джерсі.

Безсумнівно, випускний вечір був добре підготовлений, цікавий. Мистецька програма не була дуже довга, хоч у ній брали участь дорослі, діти та випускники. Він залишив по собі гарне враження в усіх учасників цього немов родинного свята.

Хай щастить!

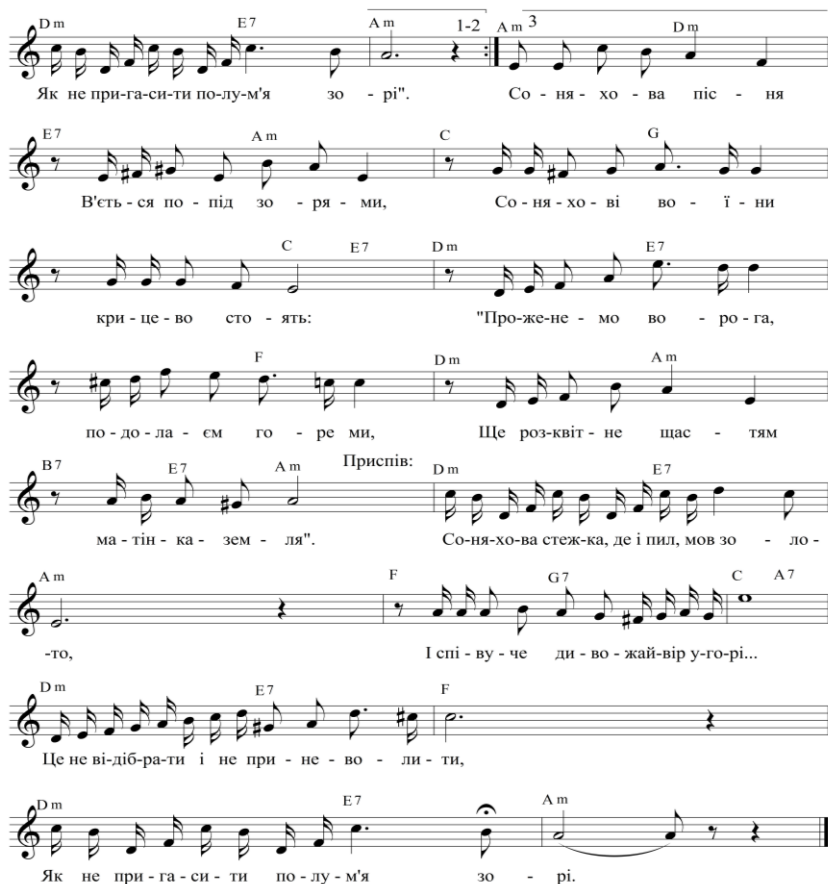
З пісенного джерела

БАТЬКІВЩИНА

Слова Івана Немченка. Музика Петра Лойтри

Схвильовано

Со - ня - хо - ва піс - ня сте - лить - ся за вік - на - ми,
За - дзве - нить бджо - ли - но, по - гу - ка в по - ля.
Скіль - ки б не ди - ви - лись, все ні - як не звик - не - мо
До кра - си тво - є - ї, ма - тін - ко зем - ля.
Со - ня - хо - ва стеж - ка, де і піл, мов зо - ло - то,
І спі - ву - че ди - во - жай - вір у - го - рі..
Це не ві - діб - ра - ти і не при - не - во - ли - ти,

Як не при-га-си-ти по-лу-м'я зо - рі'. Со - ня - хо - ва піс - ня

В'єть - ся по - під зо - ря - ми, Со - ня - хо - ві во - ї - ни

кри - це - во сто - ять: "Про-же-не - мо во - ро - га,

по - до - ла - єм го - ре ми, Ще роз-квіт - не щас - тям

Приспів: ма - тін - ка - зем - ля". Со-ня-хо-ва стеж-ка, де і пил, мов зо - ло -

-то, І спі - ву - че ди - во - жай-вір у-го-рі...

Це не ві-діб-ра-ти і не при - не - во - ли - ти,

Як не при - га - си - ти по - лу - м'я зо - рі'.

Соняхова пісня стелиться за вікнами,
 Задзвенить бджолино, погука в поля.
 Скільки б не дивились, все ніяк не звикнемо
 До краси твоєї, матінко-земля.

Приспів:

Соняхова стежка, де і пил, мов золото,
 І співуче диво – жайвір угорі...
 Це не відібрати і не приневолити,
 Як не пригасити полум'я зорі.

Соняхові крила линуць поза обрії,
Затулити хочуть український край
Від журби та кривди, від жаги недоброї,
Що зчорнити прагне чисту синь Дніпра.

Приспів.

Соняхова пісня в'ється попід зорями,
Соняхові воїни крицево стоять:
«Проженемо ворога, подолаєм горе ми,
Ще розквітне щастям матінка-земля».

Приспів.

Рік Дніпрової Чайки на Херсонщині

Про оголошення в Херсонській області 2026 року

Роком Дніпрової Чайки

РОЗПОРЯДЖЕННЯ НАЧАЛЬНИКА

ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

від 12 січня 2026 р. № 3

Про оголошення в Херсонській області 2026 року

Роком Дніпрової Чайки

З метою вшанування пам'яті видатної української письменниці та громадської діячки Дніпрової Чайки (Людмили Олексіївни Василевської-Березіної), уродженки Херсонщини, утвердження її вагомego внеску в розвиток української літератури, дитячої письменності, театральної культури та духовного життя Херсонської області, а також популяризації її творчої спадщини та з нагоди відзначення у 2026 році 165-річчя від дня її народження, керуючись статтею 6, пунктом 6 частини першої статті 13, частиною першою статті 41 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», частиною сьомою статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указом Президен-

та України від 24 лютого 2022 року № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій»:

1. Оголосити в Херсонській області 2026 рік Роком Дніпрової Чайки.

2. Затвердити план заходів з проведення у 2026 році в Херсонській області Року Дніпрової Чайки, що додається.

3. Відповідальним виконавцям забезпечити реалізацію плану заходів, затвердженого цим розпорядженням, та про результати до 15 січня 2027 року поінформувати Департамент реалізації гуманітарної політики Херсонської обласної державної адміністрації для узагальнення та інформування обласної державної (військової) адміністрації.

4. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника голови Херсонської обласної державної адміністрації В. І. Ключевського.

Начальник Херсонської обласної військової адміністрації Олександр ПРОКУДІН

ПЛАН ЗАХОДІВ

з проведення у 2026 році в Херсонській області Року Дніпрової Чайки

1. Організувати проведення, з урахуванням безпекової ситуації, в закладах культури області тематичних культурно-мистецьких та культурно-освітніх заходів, літературних і творчих конкурсів, книжкових та мистецьких виставок, у тому числі онлайн, присвячених життю і творчій спадщині Дніпрової Чайки. Департамент реалізації гуманітарної по-

літики обласної державної адміністрації, районні державні (військові) адміністрації, військові адміністрації населених пунктів області. Протягом 2026 року.

2. Забезпечити проведення, з урахуванням безпекової ситуації, в закладах освіти області тематичних конференцій, літературно-краєзнавчих читань, уроків-зустрічей, засідань за круглим столом, семінарів, тематичних експозицій та виставок, у тому числі онлайн, присвячених творчості Дніпрової Чайки та її внеску в українську літературу. Управління освіти і науки обласної державної адміністрації, районні державні (військові) адміністрації, військові адміністрації населених пунктів області. Протягом 2026 року.

3. Організувати проведення стартового заходу «Під крилом слова. Рік Дніпрової Чайки». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Січень 2026 року.

4. Вжити організаційних заходів щодо проведення онлайн-івенту «Я вірую в красу... Перехрестя доль Лесі Українки та Дніпрової Чайки». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Лютий 2026 року.

5. Організувати та провести літературну годину «Дніпрова Чайка. Комічні казки-опери...» в дитячому клубі «Арт-Пізнайко». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Обласний Палац культури» Херсонської обласної ради (за згодою). Лютий 2026 року.

6. Організувати проведення у форматі онлайн музично-літературного бібліо-ретроогляду «Зв'язки творчої спадщини Дніпрової Чайки з українською музичною культурою» та презентації пошукових проєктів-кластерів «Вільна птиця у

херсонських степах» для здобувачів фахової передвищої мистецької освіти. Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонський фаховий коледж культури і мистецтв» Херсонської обласної ради (за згодою). Лютий 2026 року.

7. Організувати проведення у змішаному форматі (онлайн та офлайн) марафону читання «Слово, що летить над Дніпром». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Березень – квітень 2026 року.

8. Організувати проведення заходу «Казковий світ Дніпрової Чайки» в артстудії «Щаслива дитина». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Обласний Палац культури» Херсонської обласної ради (за згодою). Березень 2026 року.

9. Забезпечити проведення у змішаному форматі (онлайн та офлайн) обласного конкурсу ілюстрацій до творів Дніпрової Чайки «У малюнках казка оживає». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Квітень – травень 2026 року.

10. Організувати підготовку та проведення онлайн-проєкту «Видатні херсонці. Творчий портрет Дніпрової Чайки». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонський фаховий коледж культури і мистецтв» Херсонської обласної ради (за згодою). Квітень 2026 року.

11. Організувати проведення у змішаному форматі (онлайн та офлайн) квесту «Сторінками знаних / незнаних творів». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Па-

лац молоді і студентів» Херсонської обласної ради (за згодою). Жовтень – листопад 2026 року.

12. Організувати створення та показ відеопрограми «Життя, віддане літературі». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Палац молоді і студентів» Херсонської обласної ради (за згодою). Лютий – грудень 2026 року.

13. Вжити організаційних заходів щодо проведення циклу виїзних вечорів-зустрічей «Дніпрова Чайка. Вільна птиця». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Палац молоді і студентів» Херсонської обласної ради (за згодою). Протягом 2026 року.

14. Підготувати та провести ретро-вітальню «Історія одного псевдоніма». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Вересень 2026 року.

15. Організувати проведення методичної майстерні «Популяризація творчості Дніпрової Чайки у шкільних бібліотеках». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Жовтень 2026 року.

16. Організувати проведення заходу «На крилах любові до Батьківщини. Творчий портрет» до дня народження Дніпрової Чайки. Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Листопад 2026 року.

17. Підготувати та розмістити інформаційне повідомлення з нагоди 165-річчя від народження Дніпрової Чайки. Державний архів Херсонської області. Листопад 2026 року.

18. Організувати проведення підсумкового заходу «Рік творчого польоту». Департамент реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації, комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради (за згодою). Грудень 2026 року.

19. Забезпечити висвітлення в медіа та в соціальних мережах заходів, організованих у рамках Року Дніпрової Чайки. Управління внутрішньої та інформаційної політики обласної державної адміністрації, районні державні (військові) адміністрації, військові адміністрації населених пунктів області. Протягом 2026 року.

Директор Департаменту реалізації гуманітарної політики обласної державної адміністрації Віолетта ЦАРЬКОВА

**ПЛАН ЗАХОДІВ ІЗ ПРОВЕДЕННЯ У 2026 РОЦІ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
РОКУ ДНІПРОВОЇ ЧАЙКИ,
згідно наказу Управління освіти
Херсонської міської ради від 27.01.2026 №5**

1. Ранкові зустрічі «Крила слова Дніпрової Чайки» (читання поезій, обговорення образу птаха як символу творчості).

2. Стартовий захід «Під крилом слова. Рік Дніпрової Чайки».

3. Віртуальна виставка-спогад «Дніпрова Чайка: голос жіночої літератури» (створення буктрейлерів, презентацій, постерів).

4. Створення віртуальної подорожі з Дніпровським Вітерцем «Казковий політ із Дніпровою Чайкою» (спеціальний випуск).

5. Літературна світлиця «Дніпрова Чайка: Політ довжиною в життя».

6. Флешмоб «Літературний політ» (читання поезій та уривків із творів Дніпрової Чайки у форматі коротких відео, мінітеатралізації чи інсценізації уривків творів, творчі інтерпретації: малюнки, колажі, пісні чи музичні імпровізації на основі поезій письменниці).

7. Літературний TikTok-челендж (створення коротких відео з поезіями Дніпрової Чайки з додаванням музики та сучасних ефектів).

8. Онлайн-марафон до Дня народження письменниці «24 години з Дніпровою Чайкою» (учасники освітнього процесу (учні, педагоги, батьки) протягом доби створюють публікації на сторінках в соціальних мережах один із двох форматів: 1. Відеозвернення до земляків-херсонців, у якому звучить цитата Дніпрової Чайки та короткі власні роздуми про творчість письменниці та значення для сучасності; 2. Фото з паперовою чайкою, на якій написано цитату письменниці, – як символ єдності та живого слова, що «летить» крізь покоління.

9. Висвітлення матеріалів про проведення заходів на вебсайтах та сторінках соціальних мереж закладів освіти із хештегами: загальним обласним **#165ДніпроваЧайка** і загальним міським **#ДніпроваЧайкаLive** та/або на віртуальній дошці <https://padlet.com/leka22551/165-reg2vrmzzygve53j>

З ЛІТОПISУ ПОДІЙ

12 січня 2026 р. Цей рік на Херсонщині оголошено Роком Дніпрової Чайки. Так вирішили вшанувати пам'ять видатної української письменниці та громадської діячки Людмили Олексіївни Василевської-Березиної, уродженки Херсонської губернії (нині Миколаївщина). Відповідне розпорядження підписав начальник Херсонської обласної військової адміністрації Олександр Прокудін. Згідно з документом, рішення прийняли для утвердження її вагомego внеску в розвиток української літератури, дитячої письменності, театральної культури, духовного життя Херсонської області, а також популяризації її творчої спадщини.

27 січня 2026 р. На Херсонщині офіційно стартував Рік Дніпрової Чайки. Це знакова для регіону письменниця, яка вміла бачити красу в простому й говорити про рідний край так, що його впізнаєш із перших рядків. Із цієї нагоди відбувся обласний культурно-просвітницький захід «Під крилом слова. Рік Дніпрової Чайки». Його підготували фахівці обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки за підтримки Департаменту реалізації гуманітарної політики Херсонської ОДА.

Подія об'єднала представників влади, освітян, бібліотечну спільноту, науковців, діячів культури та всіх, для кого українське слово є опорою у непростий час. До присутніх звернувся заступник голови ХОДА Володимир Ключевський. Він наголосив на важливості підтримки культури,

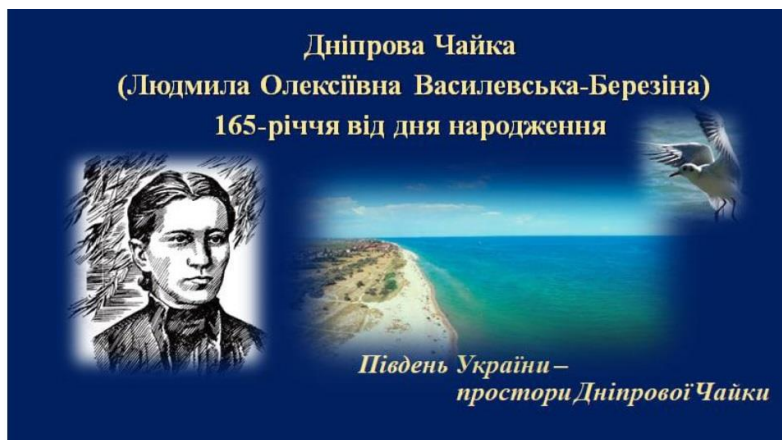
освіти й бібліотечної справи під час війни. «Рішення оголосити 2026 рік роком Дніпрової Чайки – про пам'ять і повагу, про бажання знову відкривати її для себе, читати, переосмислювати й передавати далі. Дякую всім, хто знайомить із її творчістю дітей і молодь. Саме так слово видатної письменниці продовжує жити», – підкреслив Володимир Ключевський.

Центральним візуальним і смисловим образом заходу стала символічна інсталяція «Крило Слова». Вона поступово наповнювалася іменами, словами та поняттями, що формують культурну пам'ять.

Учасники також долучилися до обговорення ролі слова і культури під час війни, історію бібліотеки, постать Дніпрової Чайки та популяризацію її творчості серед дітей. Окремо зупинилися на значенні літератури як форми спротиву та джерела внутрішньої сили.

29 січня - 20 березня 2026 року. У Бериславському ліцеї № 3 проведено цикл заходів, присвячених Року Дніпрової Чайки. Педагоги підготували для учнів цікаві факти про творчість письменниці, чиї тексти наповнені любов'ю до України. Вчителька української мови та літератури Н. В. Меленхович провела бесіди у 10-х класах про творчість майстрині слова. Заступник директора з виховної роботи Д. С. Квітко зустрілася з учнями 8-Б класу, щоб розповісти про цікаві факти з життя авторки. Л. О. Матвеєнко разом із 10-А класом досліджували роль Дніпрової Чайки в українському відродженні. Класний керівник 4 класу О. П. Магда та класний керівник 3-Б класу О. М. Марчук провели захопливі години спілкування, присвячені творчості видатної письменниці Дніпрової Чайки. Під час заходів діти дізналися цікаві факти про життя та творчий шлях авторки, обговорили щирі та повчальні сюжети її творів, відчували красу рідного слова через поезію та казки. Такі зустрічі виховують любов до рідної культури та надихають маленьких читачів на власні творчі пошуки!

Ірина Під

Ольга Магда

Федорова Валерія

Нікіта Голубков

Анна Ющенко

Біографія

Народилася Дніпрова Чайка 1 листопада 1861 р. у с. Зелений Яр Доманівського району на Миколаївщині в родині священника. Дитинство та молодість її проминули на півдні України. Закінчивши Одеську гімназію 1879 р., вона розпочала педагогічну діяльність спочатку як приватна вчителька, потім працювала у сільських школах Херсонської губернії.

Zoom Workplace

Конференція

Зарен (Ганна Рибницька)

Вид

Андрей

Ганна Рибницька

Ростік

Василь Микола

Кукла Ольга

Романко Дмитро

Звук

Видео

Учасники

Організатори

Поділитися

Приклаження

Запис

Додатково

Додатково

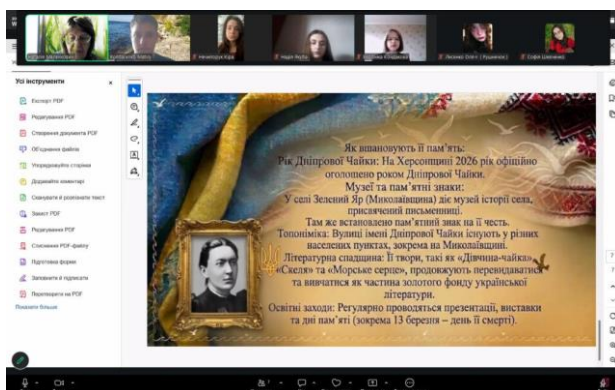
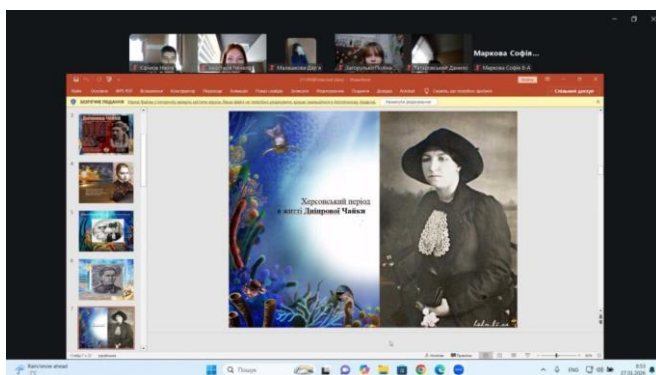
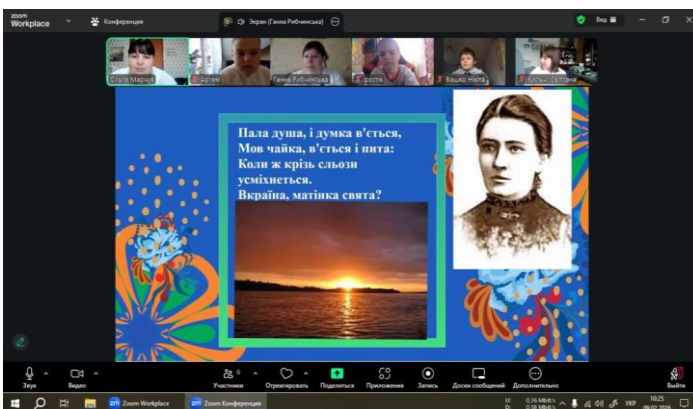
Вийти

0.11 MB/s

0.11 MB/s

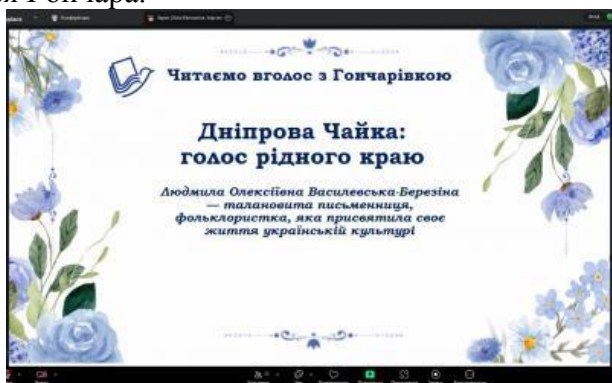
18:30

09.02.2020

3 лютого 2026 р. Флешмоб «Дніпрова Чайка: читаємо вголос із Гончарівкою». Напередодні Всесвітнього дня читання вголос відбулася онлайн-акція, присвячена 165-річчю від дня народження видатної української письменниці Дніпрової Чайки – голосу рідного південного краю. Захід об'єднав поціновувачів українського слова з Херсона та різних куточків країни у віртуальному просторі Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеся Гончара.

6 лютого 2026 р. КЗ «Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради завітала до координаційного центру «Вільні разом»

(м. Вінниця), щоб подарувати переселенцям із Херсонщини зустріч, сповнену відкриттів, гри та живого спілкування. «Майстерня книжкових ідей» в рамках проєкту «Мистецтво відновлення та підтримки мешканців громади» об'єднала дітей та дорослих у спільній подорожі літературними стежками рідного краю.

Програма «Зустрічі з бібліотекою», що стала справжнім святом слова та культури, включала серію інтерактивів. «Літературний круїз Херсонщиною» у форматі інтерактивної гри дозволив присутнім відчувати красу рідного краю через художнє слово письменників Таврії. Знайомство з сучасною письменницею Юлією Чернієнко подарувало їм теплі миті живого спілкування, а також можливість поставити авторці запитання та почути цікаві історії створення її книг із перших уст. Гостя поділилася секретами складання історій та провела для учасників заходу творчотерапевтичні вправи. Окрема сторінка була присвячена розповіді про Рік Дніпрової Чайки на Херсонщині, що стало нагадуванням про силу рідного слова та важливість пам'яті про видатних діячів вітчизняної літератури.

19 лютого 2026 року. Міжрегіональний бібліотечний форум «Під крилом Дніпрової Чайки». Представники книгозбірень Півдня України обговорили творчість Дніпрової Чайки у межах міжрегіонального форуму.

Цього ж дня працівники Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки провели для учнів 9-х класів Херсонського ліцею №57 особливий пізнавально-інтерактивний захід – «Запали зірку Дніпрової Чайки. Літературне сузір'я».

8 березня 2026 р. Фахівці Херсонської обласної бібліотеки для дітей, що з гордістю носить її ім'я, активно втілюють у життя масштабну програму тематичних подій. У межах цього річного циклу, в безпечному просторі міста Херсона, відбувся черговий захід, спрямований на популяризацію творчої спадщини нашої славетної землячки. Такі зустрічі є частиною системної роботи книгозбірні, яка попри всі виклики часу продовжує відкривати для юних херсонців глибину та актуальність українського слова.

12–13 березня 2026 року. Фахівці відділу краєзнавства ХОУНБ імені Олесь Гончара провели літературні години «Дніпрової Чайки: духовний символ Херсонщини» для учнів старших класів Херсонського ліцею № 51, Херсонського наукового ліцею та вихователів дошкільних навчальних закладів №№ 17, 34, 35, 73 м. Херсона.

14 березня 2026 року. Восьмикласники Таврійського ліцею №2 на уроці української мови (учитель Алла Снігур) долучилися до створення лінгвістичного пленеру «Символізм морських акварелей», присвяченого творчості нашої видатної землячки Дніпрової Чайки (Людмили Березіної-Василевської). Цей урок став частиною ініціативи «2026 – Рік Дніпрової Чайки на Херсонщині», що має на меті переосмислення класики та підтримку національної ідентичності через слово.

На уроці учні дізналися про непростий шлях Людмили Березіної – від навчання в «холодному пеклі» монастирської школи до становлення як першої української мариністки; досліджували символи; розбирали філософський зміст казки «Морське серце» – про відвагу та «полохливе серце» медузи, яким гидує море; обговорювали, як море стає символом внутрішньої рівноваги, спокою та водночас сили, що відгукується в серці кожного херсонця.

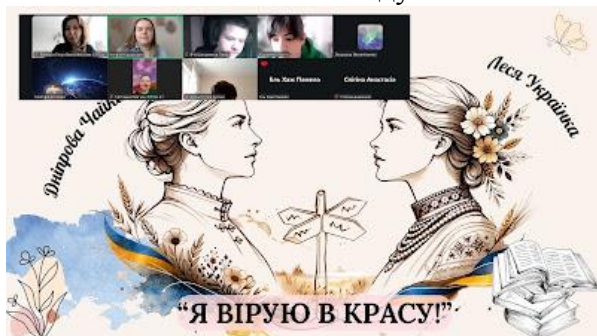
Дніпрова Чайка казала: «Знаю тепер, що я – українка. І чим більше бачу в її історії помилок, недоліків, тим палкіше люблю Україну». Сьогодні ці слова звучать як маніфест спротиву та віри у нашу перемогу. Культура – це наша опора.

16 березня 2026 року. Літературно-інтерактивне читання «Слово між рядками і хвилями». Слово Дніпрової

Чайки для читачів-учнів початкової школи Іванівського ліцею №1 Іванівської селищної ради Херсонської області під час Зустрічі з книгозбірнею звучало м'яко, як хвиля, що торкається берега.

17 березня 2026. Про перехрестя доль Лесі Українки та Дніпрової Чайки якимось не часто згадують.

До 155-річчя від дня народження Лесі Українки та 165-річчя від дня народження Дніпрової Чайки, вшануванню творчості якої присвячений цей рік на Херсонщині, співробітники сектору абонементу Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки провели захід, присвячений двом видатним українським письменницям «Я вірую в красу...». Перехрестя доль Лесі Українки та Дніпрової Чайки». Учасниками інтерактивного заходу стали учні 7–9-х класів Херсонської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №41 Херсонської міської ради, які мали змогу простежити перехрестя життєвих шляхів видатних постатей.

Розпочали із перехрестя «Пам'ять» та «Дитинство». Здобувачі освіти дізналися про походження, родинне виховання та дитячі роки, які формували майбутніх письменниць. Далі порівняли перші літературні спроби і публікації, що стали початком великого творчого шляху, дізналися історію створення псевдонімів обох письменниць. Про кохання, близьких, співпрацю з відомими українцями, про громадську позицію та творчу реалізацію, крок за кроком дізнавались підлітки. А ще про те, як було пов'язане життя Лесі Українки та Дніпрової Чайки з Херсонщиною, що було спільного у мотивах їх поезій, і нарешті – як пересікалися їх життєві долі. На завершення, на перехресті «Вшанування», учасники заходу обговорили значення творчості обох письменниць для сучасності.

Літературна зустріч стала пізнавальною мандрівкою сторінками життя Лесі Українки та Дніпрової Чайки, важливим кроком до відновлення історичної пам'яті, популяризації не заслужено забутого імені.

19 березня 2026 року. До Міжнародного дня поезії і творчого мислення фахівці відділу краєзнавства нашої Гончарівки провели літературні години «Дніпрова Чайка – крила українського слова» для здобувачів освіти Херсонської спеціалізованої школи №12 з поглибленим вивченням французької мови та Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів №53.

Цього ж дня делегати клубу «Юний журналіст» Херсонського міського учнівського парламенту провели онлайн-зустріч із викладачами та студентами факультету філології, журналістики та мистецтв Херсонського державного університету «Літературна зустріч поколінь: Дніпрова Чайка та Іван Немченко».

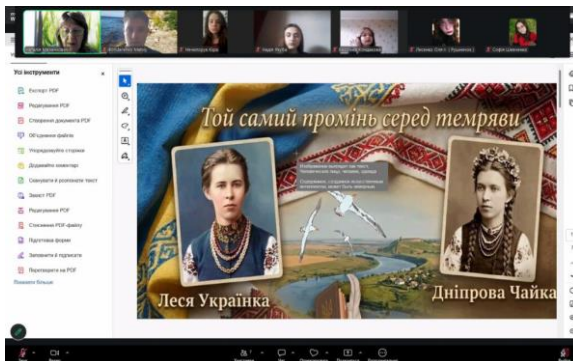
Захід проводився до Дня поезії та в рамках Року Дніпрової Чайки на Херсонщині. Від факультету взяли участь викладачі Іван Немченко, Андрій Соломахін, Василь Загороднюк, студенти Ольга Гоша, Дар'я Ворона, Інна Юрченко.

В ході розмови про творчість різних поколінь українських письменників, було приділено важливу увагу профорієнтаційному аспектові. Юних журналістів Херсонщини

було ознайомлено зі спеціальностями, які вони можуть отримати, навчаючись на нашому факультеті, з можливостями розвитку їх творчих здібностей у ХДУ.

Захід був насичений різними формами роботи: квізи, флешмоби, інтерв'ю, вікторини, презентації, відео тощо. Відбулася зустріч не тільки різних літературних поколінь, а й різних генерацій у царині журналістики та філології.

23 березня 2026 року. Розпочато Всеукраїнський тиждень дитячого читання – 2026. Читачі Херсонської обласної бібліотеки для дітей декламують улюблені твори Дніпрової Чайки (вірші «Весна», «Гралася в морі...» та ін.).

Онлайн-івент «Я вірую в красу...

Перехрестя доль Лесі Українки та Дніпрової Чайки»

24 березня 2026 року. На Херсонщині тривають заходи з нагоди 165-річчя видатної української письменниці Людмили Березіної-Василевської, відомої під псевдонімом Дніпрова Чайка. Чергова творча зустріч об'єднала краєзнавців, студентів та викладачів Херсонського фахового коледжу культури і мистецтв. Про це повідомлено на фейсбук-сторінці Херсонського обласного краєзнавчого музею.

Заступниця директора з наукової роботи Херсонського обласного краєзнавчого музею Вікторія Мусійко презентувала учасникам віртуальну виставку «В душі моїй живая сила». Завдяки цифровому формату присутні змогли детально роздивитися унікальні експонати, що розкривають херсонський період життя авторки.

Особливу цінність заходу додали світлини з приватного архіву, які ще у 1992 році передала музею онука письменниці – Ольга Дроб'язко. Ці кадри дозволяють побачити Дніпрову Чайку не лише як літераторку, а й як жінку, матір та берегиню роду. Учасники також простежили, як південні краєвиди вплинули на формування особливого стилю письменниці.

Родзинкою зустрічі став виступ викладачки коледжу Наталії Старюченко, яка розкрила маловідомі факти співпраці Дніпрової Чайки з видатним композитором Миколою Лисенком.

Письменниця була авторкою лібрето до перших українських дитячих опер, таких як «Коза-дереза», «Пан Коцький» та «Зима і Весна». Фрагменти цих музичних творів, що пролунали під час заходу, стали справжньою мистецькою окрасою зустрічі, нагадавши про неоціненний внесок Дніпрової Чайки у розвиток українського музичного театру.

І того ж 24 березня 2026 року у Херсонському закладі дошкільної освіти № 39 відбувся спільний захід для колективу та родин вихованців, присвячений 165-річчю від дня народження Дніпрової Чайки (Людмили Василевської-Березіної) «Дніпрова Чайка: Голос моря та душі».

У час змін і випробувань особливо важливо повертатися до постатей, які навчають нас через слово відчувати, любити, співпереживати. Адже саме література передає дітям не лише знання, а й цінності: любов до рідної землі, доброту, чуйність і вміння бачити красу світу. Творчість Дніпрової Чайки – це місток між поколіннями, тихий і

глибокий голос душі, який залишається з нами надовго. Її слово – щире, світле, по-справжньому українське, наповнене любов'ю до рідної землі та людини. Такі зустрічі допомагають нам і нашим дітям вчитися бачити світ серцем.

30 березня 2026 року. Департамент реалізації гуманітарної політики ХОДА ініціював літературно-інтелектуальний діалог «Дніпрова Чайка: жіночі голоси сучасності», до якого долучилися Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, ГО «СВОЯ», Creative Women Publishing та Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека.

Постать письменниці в широкому культурно-історичному контексті від минулого й до сучасного осмислення представили:

📖 Микола Жулинський, академік НАН України, директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України;

📖 Роксолана Жаркова, письменниця та літературознавиця;

📖 Алла Швець, докторка філологічних наук, провідна наукова співробітниця Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, голова ГО «СВОЯ»;

📖 Тарас Кремінь, професор НУК ім. адмірала Макарова;

Ірина Ніколайчук, головна редакторка видавництва Creative Women Publishing.

Учасники говорили про вагомість творчої спадщини Дніпрової Чайки, про неперервність жіночого голосу в літературі та його сучасне звучання, що в умовах війни допомагає підтримувати українське слово та формувати простір для культурного єднання.

23 березня – 17 травня 2026 року. З нагоди відзначення Року Дніпрової Чайки на Херсонщині стартував обласний конкурс дитячих ілюстрацій «В малюнках казка оживає».

Ініціював подію Департамент реалізації гуманітарної політики Херсонської ОВА. Організатором є Херсонська

обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки. Метою конкурсу є популяризація творчості видатної української письменниці, розвиток художніх здібностей дітей і підлітків, підтримка юних талантів і заохочення до читання через мистецтво ілюстрації. Учасникам пропонується передати у малюнках образи, настрої та сюжет творів Дніпрової Чайки, продемонструвавши власне бачення прочитаного.

До участі запрошуюються учні 1–11 класів закладів загальної середньої освіти області, а також вихованці мистецьких гуртків і студій. Конкурс проходив у чотирьох вікових категоріях. Роботи виконувались у довільній художній техніці.

10 квітня 2026 року. Іноді, щоб по-справжньому пізнати рідний край, варто просто зазирнути за лаштунки добре знайомих імен. Саме так розпочалася зустріч у «Літературній світлиці», куди фахівці Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки запросили учнів 2–4 класів опорного закладу «Академічний ліцей» Скадовської міської ради.

13 квітня 2026 року. З нагоди святкування 165-ї річниці від дня народження, з нагоди вшанування пам'яті та відзначення Року Дніпрової Чайки молодший відділ Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки разом із читачами-учнями початкових класів Херсонського

навчально-виховного комплексу «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I-III ступенів» №33 Херсонської міської ради шукали штрихи до портрету письменниці, досліджували біографічні сторінки, знайомилися із літературною спадщиною та створювали творчий силует майстрині слова.

ОГОЛОШЕННЯ
2026 рік оголошено роком
Дніпрової Чайки

З нагоди відзначення 165-річчя
видатної української письменниці та громадської
діячки **Дніпрової Чайки**
(Людмили Василівської-Березиної)

з 13 по 19 квітня
Головний Будинок культури
Каланчацької селищної ради
Скадовського району
проводить онлайн-марафон
**«Тиждень читання поезії
Дніпрової Чайки»**

До участі запрошуюються всі охочі:
• виконання поетичних та прозових творів;
#ДніпроваЧайка

Відео надсилати у **WhatsApp**:
 +380 98 398 58 13
+380 66 790 88 96

 Вшануймо силу слова поетеси
півдня України разом!

14 квітня 2026 року. До онлайн-марафону «Тиждень читання поезії Дніпрової Чайки» долучилися Денис та Наталія Копаненки

15 квітня 2026 року. Директорка Головного будинку культури Каланчацької селищної ради Тетяна Боброва продекламувала вірш «Люди казали...».

16 квітня 2026 року. Вчитель Гаврилівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Каланчацької селищної ради Сергій Федоров прочитав поезію «Любо нам весною».

20 квітня 2026 року. Відбулася зустріч учасників культурно-просвітницького проекту «Імена на мапі Херсона». Цього разу захід був присвячений постаті Дніпрової Чайки (1861–1927) – української письменниці та громадської діячки, чия творчість і життєвий шлях тісно пов'язані з південним регіоном України. Тему зустрічі висвітлила Вікторія Мусійко – науковиця, заступниця директора з наукової роботи Херсонського обласного краєзнавчого музею. У своїй доповіді вона детально розповіла про життєвий шлях Дніпрової Чайки, зокрема херсонський період,

її літературну діяльність та внесок у розвиток української культури. Доповідь пані Вікторії була не простою лекцією – це була мандрівка в часі. Присутні немов на власні очі побачили молоду Людмилу Василевську-Березіну (справжнє ім'я письменниці), яка понад усе любила наш край. «Мій Херсон – це місто контрастів: пил казенних паперів і свіжість дніпрової хвилі», – ці слова авторки стали лейтмотивом зустрічі.

Для Дніпрової Чайки Херсонщина не була місцем за-
слання чи просто робочим майданчиком. Вона була її сти-
хією. Вікторія Мусійко процитувала спогади, від яких у
слухачів перехоплювало подих: «Моє серце лишилося там,
де Дніпро впадає в море. Всі інші міста здаються мені ли-
ше тимчасовим прихистком, поки я не повернуся до своїх
степів...».

Сьогодні ім'я письменниці викарбуване на мапі нашого
міста, але шлях до цього визнання був тривалим. Учасники
заходу дізналися, що вулиця Дніпрової Чайки, яка розта-
шувалася у мікрорайоні «Янтарний» (Дніпровський ра-
йон), з'явилася там не випадково. Хоча офіційно вона за-
фіксована у переліку 2002 року, ідея вшанування «степової
музи», письменниці-мариністки виникла ще на світанку
української Незалежності. Архівні шпальти газети «Ленін-
ський прапор» від 1 лютого 1991 року свідчать: херсонці
вже тоді прагнули повернути своїм вулицям імена тих, хто
справді любив цю землю, а не просто служив системі.

Зустріч відбулася в атмосфері неймовірного душевного
піднесення. У часи, коли Херсон знову виборює своє право
на ідентичність, постать Дніпрової Чайки стає символом
незламності. Вона, як і тоді, нагадує нам: ми – діти півден-
ного степу і могутньої ріки.

Збереження таких імен на мапі – не просто формаль-
ність. Це наш спосіб сказати всьому світу: Херсон пам'ятає
своє коріння. Херсон знає своїх героїв. Херсонщина – це
Україна, оспівана у кожному слові Дніпрової Чайки.

Вікторія Мусійко у березні 2026 року відвідала Байкове кладовище у Києві, щоб вклонитися праху письменниці.

21 квітня 2026 року. Літературно-краєзнавча зустріч «Історія одного псевдоніму. Ретро-вітальня» проведена фахівцями Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки межах святкувань з нагоди Року Дніпрової Чайки.

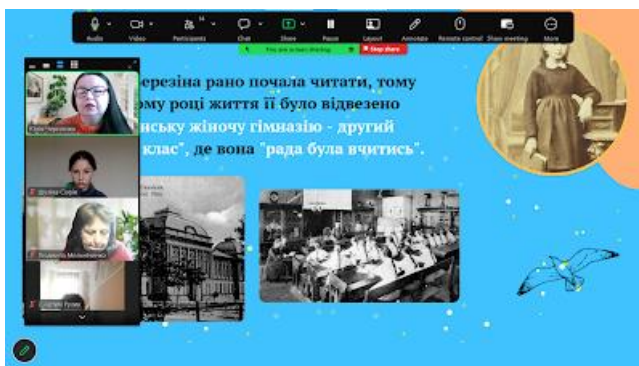

Учні 7-х класів Херсонської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 41 Херсонської міської ради разом із головною бібліотекаркою читальної зали вирушили у пізнавальну мандрівку сторінками життя та творчості Людмили Василевської-Березіної – української письменниці, яка увійшла в історію під іменем Дніпрова Чайка.

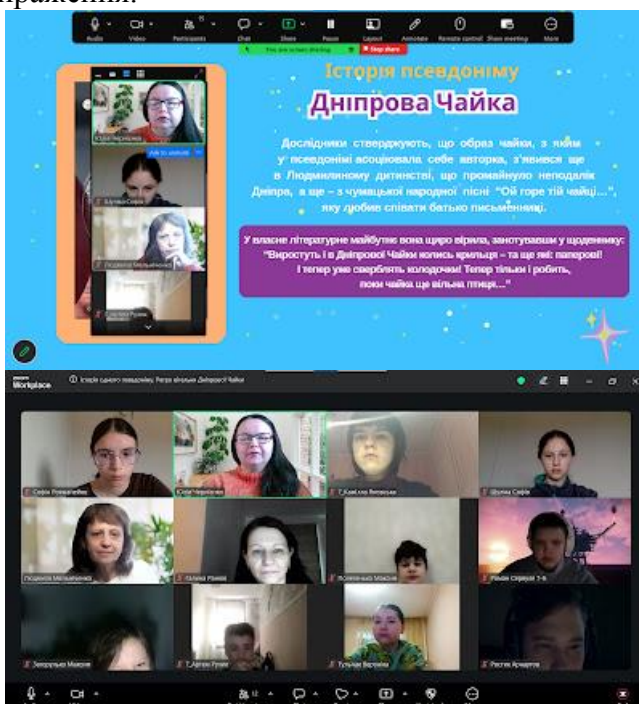

Відвідавши ретро-вітальню авторки, учасники дізналися про її дитинство та родину, яка суттєво вплинула на формування світогляду майбутньої літературної зірки. Окремо було розглянуто власну сім'ю Людмили Василевської-Березіної та її шлюб із письменником і громадським діячем Феофаном Василевським. Не оминули увагою й особисті життєві обставини, що визначали її творчий шлях та громадянську позицію.

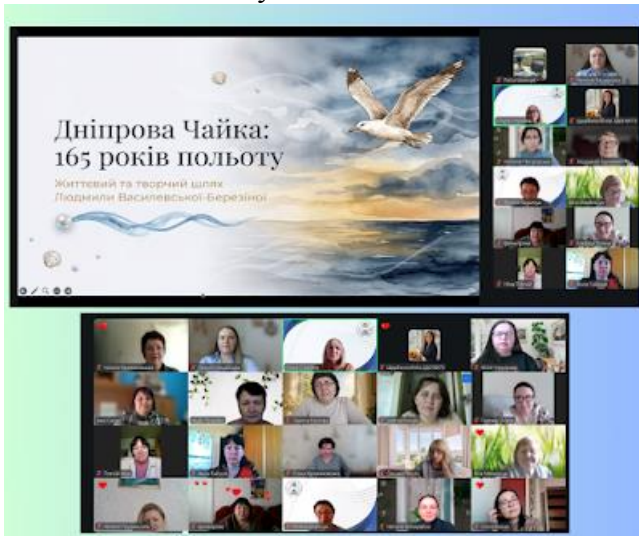

Особливий інтерес в учасників викликав блок, присвячений історії появи псевдоніму «Дніпрова Чайка». Школярі досліджували його символіку, розкривали значення для самої авторки та розуміли, як він відображав її любов до рідного краю, прагнення свободи й бажання літературного самовираження.

23 квітня 2026 року. У межах відзначення Року Дніпрової Чайки на Херсонщині Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки підготувала віртуальну медіавиставку-розповідь «Слово, окрилене Дніпром». Це цілісна історія життя і творчого злету видатної жінки, яку сьогодні ми відкриваємо заново як одну з найяскравіших постатей українського культурного відродження. Виставка розгортається як розповідь – від витоків її долі до останнього польоту. Особливий акцент зроблено на ролі Херсонщини в житті Дніпрової Чайки (Людмили Березіної). Саме таврійська земля стала для письменниці простором духовного і творчого злету: тут розквітнув її талант, народилися перші лібрето дитячих опер і поезії в прозі – новаторський для того часу жанр в українській літературі. Віртуальна експозиція розкриває багатогранність таланту літераторки – від ліричної прози до драматичного твору, від реалістичного оповідання до мариністичного образу, що дало підстави називати її першою українською письменницею-мариністкою. Значну увагу приділено творчості Дніпрової Чайки для дітей. Представлено книги, ілюстрації до поезій, казок та драматичних творів, що оживлюють художній світ майстрині слова. Особливу атмосферу створюють аудіоматеріали: звучать фрагменти опер на її лібрето, лунають аудіокниги. Читач дізнається і про громадське життя письменниці як просвітянки, активної учасниці українського національного руху. Окремі сторінки – її особиста історія. У добу радянської диктатури ім'я Дніпрової Чайки замовчувалося, адже її творчість була тісно пов'язана з українським національним відродженням і просвітницьким рухом. Її духовна незалежність і виразна національна позиція не вписувалися в ідеологічні рамки часу. Та попри це, пам'ять про «вільну пташку» зберегалася. Переглянути медіавиставку можна на блозі бібліотеки тут: <https://bookexpo-ks.blogspot.com/2026/03/blog-post.html>

5 травня 2026 року. Провідні фахівці Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки долучились із виступами до обласних педагогічних читань «Дніпрова Чайка: слово, що виховує. Ідеї Людмили Василевської-Березіної в сучасній освіті», організованих КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради. Захід відбувся за участі вчителів початкових класів, педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та згуртував усіх, хто цікавиться українською літературною спадщиною і сучасними педагогічними ідеями.

Відкривала захід та модерувала роботу спікерів Ольга Стребна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної, початкової освіти й психології, методист науково-методичної лабораторії початкової освіти.

Творчому осмисленню постаті Дніпрової Чайки та її спадщини, актуалізації педагогічного потенціалу її творчості в сучасній освіті було присвячене вступне слово пані Ольги.

Суголосним став виступ Наталі Крижановської, завідувачки відділу обслуговування дошкільників та читачів-учнів 1–4 класів КЗ «Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради, – «Жінка. Слово. Південь», присвячений життєвому та творчому шляху Дніпрової Чайки, формуванню її світогляду, служінню українському слову та особливій жіночій постаті у громадському житті та дитячій літературі.

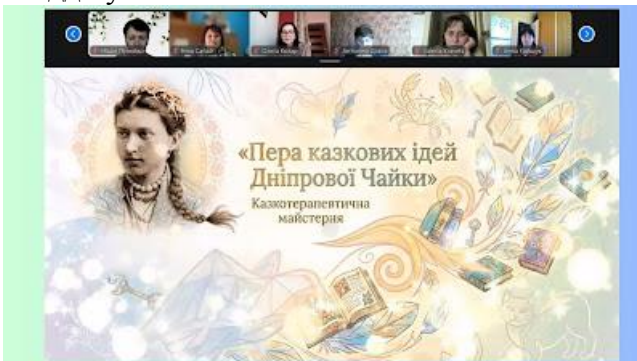

Далі захід продовжив виступ «Дніпрова Чайка: історія, що говорить з дітьми» Наталії Кацарської, заступниці директора з організації бібліотечного обслуговування Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки. Спікерка розповіла про те, як популяризують творчу спадщину письменниці в освітньому просторі Херсонщини працівники дитячої бібліотеки, які масштабні проєк-

ти та акції реалізуються в рамках Року Дніпрової Чайки на Херсонщині та продемонструвала сучасні медіарозробки, які можуть стати в пригоді освітянам.

Спільний виступ «Перо казкових ідей Дніпрової Чайки». Казкотерапевтична майстерня» був підготований працівниками Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки Юлією Чернієнко, завідувачкою відділу обслуговування учнів 5–9 класів, та Інною Сапай, завідувачкою відділу естетичного виховання.

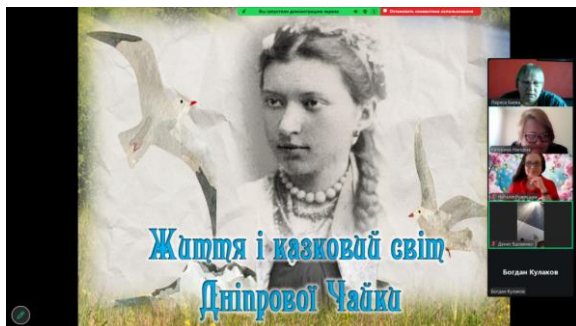

На прикладі бібліотечних заходів бібліотекарі продемонстрували, як класичні твори Дніпрової Чайки перетворюються на дієвий інструмент психологічної підтримки, адаптований до викликів сучасності, та як методи казкотерапії допомагають трансформувати пасивне читання у живий емоційний досвід.

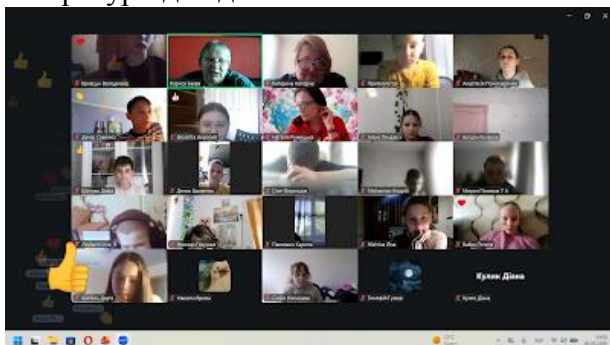

Педагогічні читання стали справжнім майданчиком для професійного обговорення та усвідомлення значущості ідей Дніпрової Чайки у сучасній освіті.

7 травня 2026 року. До 165-ї річниці від дня народження видатної української письменниці та в межах Року Дніпрової Чайки в Херсонській області працівники відділу обслуговування юнацтва та молоді Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки провели для учнів 5–7 класів Херсонської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 55 літературний портрет «Життя і казковий світ Дніпрової Чайки».

Під час заходу школярі здійснили захопливу мандрівку сторінками життя та творчості письменниці, ім'я якої нерозривно пов'язане з Херсонщиною. У доступній та цікавій формі діти дізналися про життєвий шлях авторки, її громадську діяльність, внесок у розвиток української культури та літератури для дітей.

15 травня 2026 року. «Коли слово стає музикою й образом: світ Дніпрові Чайки» – під такою назвою у Херсонській обласній бібліотеці для дітей імені Дніпрові Чайки відбулася мистецька артімпреза, присвячена 165-річчю від дня народження письменниці, фольклористки, громадської діячки та однієї з фундаторок української дитячої опери – Людмили Олексіївни Василевської, відомої під літературним псевдонімом Дніпрова Чайка.

Учасниками заходу стали старшокласники Херсонського загальноосвітнього навчально-виховного комплексу №48 Херсонської міської ради. Фахівці відділу естетичного виховання бібліотеки запросили молодь у світ, де українська пісня, народна легенда, море, театр і музика стали джерелом творчості письменниці та основою її неповторного художнього голосу.

16 травня 2026. Історія одного творчого псевдоніму почалася там, де перетнулися річка пам'яті і берег творчості Людмили Василевської-Березіної. Ретро-вітальня Дніпрової Чайки запросила учнів 7–8-х класів Ліцею № 2 Горностаївської селищної ради Херсонської області зануритися в атмосферу кінця XIX – початку XX століття, де кожен предмет, кожна світлина і кожна сторінка нагадують про те, як народжуються імена, що стають символами епохи. І серед таких імен звучить горде ім'я Дніпрової Чайки. Тож цей літературний захід став спробою відтворити голос і світогляд людини, яка обрала собі псевдонім, щоб говорити від імені свого часу.

22 травня 2026. Фахівці Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрові Чайки для учнів 8 класу Херсонської гімназії №3 провели захід «Дніпрова Чайка: сміливість бути першою», присвячений творчому портрету жінки, яка не боялася руйнувати жодні рамки та стереотипи.

Учні долучилися до обговорення, роздумуючи над тим, чи складно бути новатором і першопрохідцем в історії, коли весь світ навколо налаштований проти тебе. Ці роздуми стали ідеальним містком до розповіді про життя Людмили Василевської-Березіної, якій випало жити наприкінці XIX – на початку XX століття. В епоху, коли Російська імперія жорстко пригнічувала все українське, ця відважна особистість чинила справжній таємний опір системі. Вона викладала рідною мовою, збирала заборонену українську літературу та організовувала підпільні зібрання патріотів,

через що опинилася під постійним наглядом жандармів та навіть зазнала арешту.

Щоб закріпити почуті історії та остаточно зафіксувати знання про життя і творчість письменниці Півдня, наприкінці заходу учні пройшли вікторину. Відповідаючи на запитання, учасники самі дійшли висновку, що спадщина Дніпрової Чайки – це не просто сторінки минулого, а жива сила, яка продовжує надихати сучасне українське суспільство бути стійким, любити своє та вірити у власну свободу.

Приклад Дніпрової Чайки доводить, що крилата сміливість жити без рамок і захищати те, що любиш, є основою справжньої внутрішньої свободи. Життєвий шлях письменниці нагадує, як важливо кожному не боятися бути першим у своїх прагненнях, адже навіть один вільний голос здатний протистояти несправедливій системі. Сучасне су-

спільство, спираючись на таку спадщину, має можливість впевнено рухатися вперед, зберігаючи у серці прагнення до світла, простору та безмежної волі для здійснення найсміливіших задумів.

25 травня 2026 року. На базі Бериславського фахового педагогічного коледжу імені В. Ф. Беньковського Херсонського державного університету відбулася III обласна студентська конференція «Два голоси – одна Україна: Дніпрова Чайка й Ліна Костенко в контексті епох» у межах засідання обласного методичного об'єднання викладачів української мови та літератури ЗФПО Херсонської області. Платформа проведення Microsoft Teams.

До складу Оргкомітету конференції увійшли: Олександр Яковенко, кандидат технічних наук, доцент, голова Ради директорів ЗФПО Херсонської області; Юрій Юрійчук, в. о. директора Бериславського фахового педагогічного коледжу імені В. Ф. Беньковського Херсонського державного університету; Тетяна Шабанова, голова обласного методичного об'єднання викладачів української мови та літератури ЗФПО Херсонської області, методист Бериславського фахового педагогічного коледжу імені В. Ф. Беньковського Херсонського державного університету (модераторка конференції); Тетяна Литвиненко, методист базового ЗФПО Ради директорів Херсонської області. До проведення долучилися 30-ро учасників з 13-ти закладів фахової передвищої освіти Херсонської області. Серед присутніх: Ольга Шкарбуль, Анжеліка Стегалюк, Ілля Чеплік (ВСП «Херсонський

політехнічний фаховий коледж Національного університету «Одеська політехніка»), Тетяна Шабанова, Алла Сагун, Анастасія Мордвінова (Бериславський фаховий педагогічний коледж імені В. Ф. Беньковського Херсонського державного університету), Олена Самофалова, Руслана Янченко-Герман (ВСП «Морський фаховий коледж Херсонської державної морської академії»), Марина Іщенко, Катерина Островська (КЗ «Бериславський медичний фаховий коледж» Херсонської обласної ради), Кетеван Кардава, Любов Костюченко (Херсонський морський фаховий коледж рибної промисловості), Лариса П'яцько, Тетяна Лозовська, Єлизавета Москаленко (ВСП «Економіко-технологічний фаховий коледж Херсонського національного технічного університету»), Ольга Нижегородко (Каховський агротехнологічний фаховий коледж), Валентина Колеснікова, Роман Стопкевич (КЗ «Херсонський фаховий коледж культури і мистецтва» Херсонської обласної ради), Олена Павленко, Тетяна Хищенко, Зоріна Мельниченко (ВСП «Новокаховський політехнічний фаховий коледж Національного університету «Одеська політехніка»), Світлана Говорун, Олександра Коршак, Валентина Сосницька, Віта Тимофієнко (Новокаховський приладобудівний фаховий коледж), Оксана Довбня (ВСП «Новокаховський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»), Людмила Борискіна, Світлана Пасічник (КЗ «Херсонський базовий медичний коледж» ХОР), Ірина Воробйова (ВСП «Скадовський аграрний фаховий коледж Херсонського державного аграрно-економічного університету»).

26 травня 2026 року. Підбиті підсумки обласного конкурсу дитячих ілюстрацій до творів Дніпрової Чайки «В малюнках казка оживає». Творчий конкурс, ініційований Департаментом реалізації гуманітарної політики Херсонської обласної державної адміністрації та організований Херсонською обласною бібліотекою для дітей імені Дніпро-

вої Чайки, об'єднав юних художників з усієї Херсонської області навколо української книги, мистецтва та творчого осмислення літературної спадщини видатної письменниці.

Конкурс став важливою культурно-просвітницькою подією, покликаною популяризувати творчість Дніпрової Чайки серед дітей та підлітків, підтримати розвиток художніх здібностей юних читачів і заохотити їх до глибшого знайомства з українською літературою через мистецтво ілюстрації. Учасники не лише створювали малюнки до прочитаних творів, а й передавали у своїх роботах емоції, характери персонажів, атмосферу казок та власне бачення художніх образів.

Упродовж проведення конкурсу до організаторів надійшла велика кількість творчих робіт: 210 малюнків з 23 навчальних закладів області, виконаних у різноманітних художніх техніках – акварелі, гуаші, олівцевій графіці, пастелі, аплікації та змішаних стилях. Кожна ілюстрація вирізнялася щирістю дитячого сприйняття, творчою фантазією та любов'ю до українського слова. Конкурс ще раз підтвердив, що книга здатна надихати дітей на творче самовираження, формувати читацьку культуру та відкривати нові таланти.

Оцінювало конкурсні роботи компетентне журі, яке враховувало відповідність малюнків змісту творів Дніпрової Чайки, оригінальність художнього рішення, рівень творчого підходу та виконавську майстерність учасників. Усі конкурсні роботи учасників представлені у віртуальній галереї, створеній організаторами конкурсу.

Переможцями обласного етапу Конкурсу стали:

I категорія (учні 1–3 класів)

I місце. **Брагін Артур**, учень 2-А класу Ліцею №3 Новокаховської міської ради. *II місце.* **Ярусевич Анастасія**, учениця 3 класу Зеленівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №38 Херсонської міської ради; **Рябуха Максим**, учень 2-А класу Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів №53 Херсонської міської ради. *III місце.* **Ка-**

лінчук Серафима, вихованка художнього гуртка «Art fox» Покровського сільського будинку культури Нікопольського району Дніпропетровської області; **Довгий Максим**, учень 3 класу Михайлівського ліцею Новоолександрівської сільської ради; **Єрохін Кузьма**, учень 1 класу Комунального закладу «Великолепетиський опорний ліцей» Великолепетиської селищної ради Каховського району.

II категорія (учні 4–6 класів)

I місце. **Генералов Михайло**, учень 5-В класу Ліцею №2 імені А. П. Бахути Новокаховської міської ради. *II місце.* **Лелюх Анна**, учениця 5-Б класу Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів №50 імені Романа Набегова Херсонської міської ради; **Ткачук Анастасія**, учениця 5 класу Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міської ради. *III місце.* **Вознюк Данило**, учень 5 класу Зеленопідського опорного закладу загальної середньої освіти Зеленопідської сільської ради територіальної громади Херсонської області; **Жук Марко**, учень 6-Б класу Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів №53 Херсонської міської ради; **Костенко Ростислав**, учень 4-А класу Херсонської гімназії №3 Херсонської міської ради.

III категорія (учні 7–9 класів)

I місце. **Рудюк Євангеліна**, учениця 8 класу Володимирівського ліцею Лазурненської селищної ради Скадовського району. *II місце.* **Майданюк Кирило**, учень 8-А класу Ліцею №2 Таврійської міської ради Херсонської області; **Сененко Михайло**, учень 8 класу Комунального закладу «Великолепетиський опорний ліцей» Великолепетиської селищної ради Каховського району. *III місце.* **Бойко Анна**, учениця 9 класу Херсонського ліцею №52 «Перспектива» Херсонської міської ради; **Кокорев Олександр**, учень 7 класу Тавричанського опорного комунального закладу загальної середньої освіти імені О. Гатила Херсонської області; **Бондаренко Валерія**, учениця 7 класу Зеленопідського опорного закладу загальної середньої освіти

Зеленопідської сільської ради територіальної громади Херсонської області.

IV категорія (учні 10–11 класів)

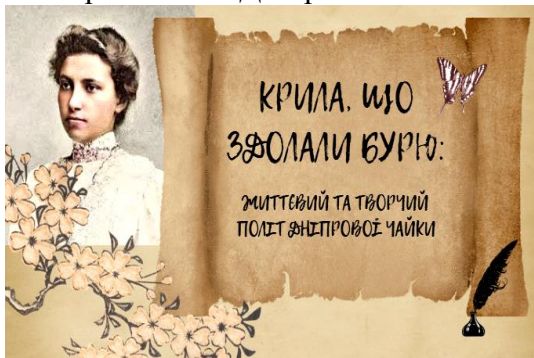
I місце. **Омельян Діана**, учениця 11 класу Чулаківського ліцею Чулаківської сільської ради Скадовського району.

II місце. **Тахтуєва Інга**, учениця 10-А класу Ліцею №2 імені А. П. Бахути Новокаховської міської ради.

III місце. **Наумова Валерія**, учениця 11 класу Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міської ради; **Кістрін Аріна**, учениця 10 класу Михайлівського ліцею Новомиколаївської сільської ради Скадовського району.

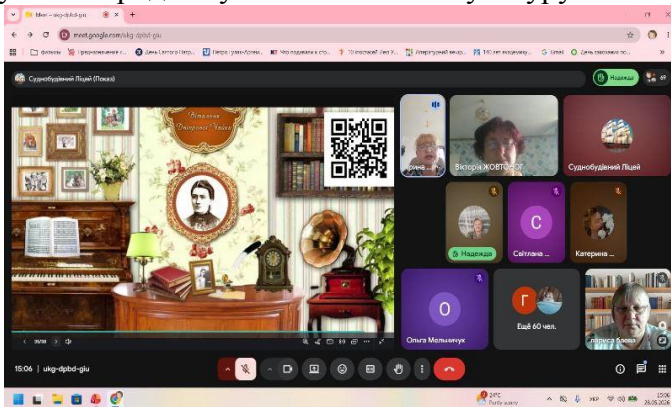
Конкурс «В малюнках казка оживає» став ще одним підтвердженням того, що творчість Дніпрової Чайки продовжує жити у дитячих серцях, надихати на мистецтво, відкривати нові таланти та об'єднувати дітей навколо української книги.

28 травня 2026 року. Відбулася знакова подія для освітнянського та студентського простору закладів професійної освіти області – онлайн-захід «Крила, що здолали бурю: життєвий та творчий політ Дніпрової Чайки».

Ця зустріч стала одним із центральних етапів масштабного відзначення року Дніпрової Чайки на Херсонщині. Зважаючи на виклики сьогодення, захід об'єднав однодумців у цифровому просторі на платформі Google Meet. До нього долучилися заступники директорів із виховної робо-

ти та особи, відповідальні за цей напрямок у закладах професійної освіти, викладачі української мови та літератури, актив студентського самоврядування. Дніпрова Чайка – це символ незламності, чий голос звучав на захист української ідентичності навіть у найтемніші часи імперських заборон. Символічна назва заходу «Крила, що здолали бурю...» якнайкраще відображає життєвий шлях самої письменниці та дух сучасної Херсонщини, яка попри всі випробування продовжує плекати свою культуру та історію.

«Проголошення 2026 року роком Дніпрової Чайки на Херсонщині – це не просто данина пам’яті. Це наше ствердження, наш культурний маніфест. Ми повертаємо своє, вивчаємо рідне і надихаємося тими, хто прокладав цей шлях понад століття тому. Дніпрова Чайка – це духовний символ незламної Херсонщини», – зазначила Світлана Ткаченко, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Херсонській області, під час відкриття заходу. Ключовою подією заходу став детальний біографічний екскурс, який презентувала Лариса Баєва, завідувачка відділу обслуговування юнацтва та молоді Обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки.

Не менш емоційною та піднесеною частиною заходу став літературно-аналітичний блок, присвячений художньому слову письменниці. Творчість Дніпрової Чайки – це

унікальне явище в українській літературі, де тонкий ліризм переплітається з патріотичними мотивами, а фольклорні образи оживають у нових, модернових формах. У виконанні викладачів та творчої молоді активу студентського самоврядування звучали мелодійні твори поетеси, сповнені любові до рідного південного краю, степу та сивого Дніпра.

1 червня 2026 року. Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки перетворилася на віртуальний корабель, який вирушив у карколомні пригоди під вітрилами неймовірних історій Людмили Березіної.

Медіаподорож, присвячена творчості нашої славетної землячки – письменниці та освітянки Дніпрової Чайки – зібрала коло екранів юних читачів-учнів початкової школи Херсонського ліцею №31 Херсонської міської ради, які прагнули більше дізнатися про літературну спадщину рідного краю й доторкнутися до життєвого та творчого шляху талановитої творчині.

Програма зустрічі була насиченою та інтерактивною, аби кожен учасник відчув себе не просто слухачем, а справжнім дослідником. Завдяки розповіді бібліотекаря від імені маленької Людусі, діти пройшли крізь ключові етапи життя письменниці. Мандрівка розпочалася з розповіді про дитинство Людмили Березіної, під час якої діти дізналися, що майбутня зірка українського слова народилася на півдні України, і саме краса херсонських степів, Дніпро, що єднає береги й долі, а також величне Чорне море надихнули її на створення поетичного псевдоніма – Дніпрова Чайка.

9 червня 2026 року. Онлайн-простір Гончарівки знову наповнився теплом спільних роздумів – читацький клуб «Новела» зібрався на чергову зустріч. Цього разу всіх об'єднала постать неймовірної Дніпрової Чайки та її пронизлива, глибока новела «Вінки». Це твір, який не просто читаєш, а відчуваєш серцем, занурюючись у філософію та тонку психологію людської душі.

Занурившись у текст «Вінків», кожен спробував розгадати таємниці рослин: лавра і дуба, маслини, барвінку та колючого терну. За кожним сплетеним вінком побачили не лише славу чи тріумф, але й гірку ціну перемог. Дніпрова Чайка дуже щемливо нагадує нам про сховані за гучними історичними подіями біль, жертвність і сльози, про які часто забувають нащадки. Ця тема відгукнулася багатьом, викликавши щирі й емоційні обговорення.

Цю новелу Дніпрова Чайка присвятила іншій видатній українці – письменниці Ганні Барвінок. Учасники коротко познайомилися з її біографією і були вражені тим, наскільки непростий, жертвний життєвий шлях цієї жінки суголосний її псевдоніму. Тож барвінковий вінок у творі набув особливого, живого виміру – як уособлення жіночої мудрості, тихої, але нездоланної витривалості та глибокої вірності, які несла крізь життя сама Ганна.

11 червня 2026 року. У Калинівській громаді, що на Херсонщині, відбувся літературно-просвітницький захід під назвою «Під крилом Дніпрової Чайки: голоси, що єднають». Подію присвятили Року Дніпрової Чайки – видатній українській письменниці та громадській діячці. Захід об'єднав юних та дорослих читачів, освітян, бібліотекарів, діячів культури та письменників. Український осередок Міжнародного ПЕН-клубу представили Володимир Єрмоленко, Тетяна Огаркова, Іван Андрусяк, Ольга Русіна, Катерина Калитко, Світлана Поваляєва та Мирослава Барчук.

Цього ж дня для здобувачів освіти 1–3 курсів Херсонського політехнічного коледжа було проведено виховні години «Дніпрова Чайка – духовний символ Херсонщини». З нагоди відзначення в нашому регіоні року української письменниці та громадської діячки Дніпрової Чайки, учасники літературно-краєзнавчої секції клубу «Обрії» (керівник секції – О. В. Ботвинюк) підготували матеріал про майстриню слова, у творчості якої знайшли відображення теми природи і морських пейзажів Херсонщини, історії життя і долі людей.

21 червня 2026 року. Учителька української мови та літератури Ліцею № 2 Таврійської міської ради Ірина Кулик у 10-А класі провела урок літератури рідного краю на тему: «Самобутність національної ідентичності у творчості Дніпрової Чайки».

Дніпрова Чайка належала до тих титанів нашого духу, хто, завдяки своїй стійкій позиції, активній громадській та літературній діяльності, торували шлях українському сло-

ву. Її творчість – це своєрідний місточок від далекого минулого до нашого сьогодення.

Літопис подій Року Дніпрової Чайки на Херсонщині, що відбудуться в другому півріччі, плануємо подати в наступному випуску нашого видання.

Далі буде.

ЛІТЕРАТУРНА ЗУСТРІЧ ПОКОЛІНЬ ДО МІЖНАРОДНОГО ДНЯ ПОЕЗІЇ

19 березня 2026 року делегати клубу «Юний журналіст» Херсонського міського учнівського парламенту у співпраці з викладачами та студентами Херсонського державного університету провели змістовний і натхненний онлайн-захід «Літературна зустріч поколінь: Дніпрова Чайка та Іван Немченко».

Під час зустрічі учасники ознайомилися з історією заснування Всесвітнього дня поезії та глибше пізнали постать Людмили Олексіївни Василевської (Березіної), званої під псевдонімом Дніпрова Чайка – яскравої представниці українського літературного процесу кінця XIX – початку XX століття, громадської діячки, педагогині та фольклористки. Символічно, що 2026 рік на Херсонщині оголошено роком Дніпрової Чайки.

Присутні з захопленням поринули у світ її поезії: звучали вірші, обговорювали образ ліричної героїні, відчувалася глибина інтимної лірики та гуманістичний зміст різноманітної жанрової й тематично творчості цієї самобутньої й напрочуд сучасної авторки. Особливою атмосферністю відзначилася відеопоезія до вірша «Ти, зшиточку чорний...», підготовлена Сніжаною Мойсеєнко. Глибокий аналіз інтимної драми Василевських представила студентка 4 курсу ХДУ Ольга Гоша. Дар'я Ворона та Інна Юрченко (студентки 2 і 3 курсів факультету філології, журналістики та мистецтв) презентували відео про вшанування Дніпрової Чайки та присвоєння її імені Херсонській обласній бібліотеці для дітей (2013), розкривши діяльність і сучасний стан закладу.

Родзинкою заходу став виступ Івана Васильовича Немченка – поета, прозаїка, літературознавця, перекладача, краєзнавця, кандидата філологічних наук, доцента ХДУ, автора монографії «Поезія Дніпрової Чайки». Він декламував власні вірші, ділився історією свого творчого шляху та багаторічних досліджень ліричної, епічної, драматичної спадщини письменниці-землячки. Юні журналісти мали можливість поставити запитання про натхнення, псевдоніми та роль поезії в житті митця. Відповіді Івана Немченка були щирими, глибокими й доповненими поетичними цитатами. Особливе зацікавлення викликала можливість осо-

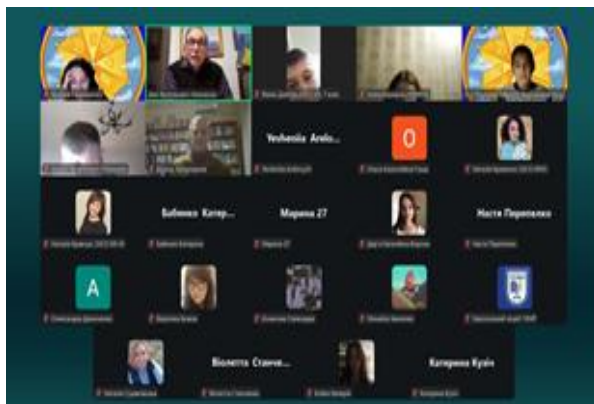
бистого інтерв'ю, під час якого гість клубу поділився своїми роздумами про сучасну поезію та значення творчості у житті й діяльності людини.

З інтересом учасники слухали й виступ гаранта освітньої програми «Журналістика» Андрія Федоровича Соломаха, який ознайомив присутніх зі специфікою навчання на факультеті філології, журналістики та мистецтв ХДУ, розповів про сучасні освітні можливості та переваги й запросив старшокласників долучатися до дружної університетської спільноти.

Ця літературна зустріч стала не лише знайомством із поезією, а й нагадуванням про силу слова, що здатне об'єднувати, надихати й відкривати душу.

Авторка колажу – Бережна Аліна

ДО 40-Х РОКОВИН АВАРІЇ НА ЧАЕС

Минуло чотири десятиліття від тієї страшної квітневої ночі, але біль Чорнобиля досі відгукується в наших серцях. В бібліотеці-філії №1 Херсонської централізованої бібліотечної системи відбулася пам'ятна зустріч для дорослих користувачів, присвячена 40-м роковинам аварії на ЧАЕС.

Вечір став майданчиком для щирих спогадів та глибокого осмислення трагедії завдяки почесним гостям. Геннадій Цибуленко, доцент та кандидат історичних наук, поділився спогадами про тривожний Київ весни 1986-го, відтворивши атмосферу міста, що першим відчувало подих невидимої біди.

Володимир Аршидінович Ідаятов, представник Всеукраїнської екологічної ліги в Херсоні, розповів про неопі-

нений внесок херсонських ліквідаторів, які одними з перших стали на захист світу від атома.

Віктор Миколайович Арініч, безпосередній учасник ліквідації, з 18 травня по 3 липня 1986 року був командиром екіпажу вертольота Мі-6. Його розповідь про вильоти на дезактивацію реактора вразила присутніх мужністю та професіоналізмом авіаторів.

Особливого емоційного забарвлення заходу додали відеоматеріали про хроніку трагедії та безсмертні поетичні рядки Ліни Костенко.

Відомий херсонський поет Валерій Кулик особисто зачитав власні вірші, написані під впливом чорнобильської катастрофи, які прозвучали як молитва за рідну землю.

Музичним обрамленням зустрічі став виступ викладачів музичної школи №1. Віра Пушкарьова та Юлія Погрібна виконали зворушливі пісні, а велична «Аве Марія» стала духовним гімном нашої зустрічі.

Наприкінці заходу всі присутні вшанували пам'ять загиблих героїв хвилиною мовчання.

Низький уклін ліквідаторам. Пам'ятаємо, щоб не допустити знову.

***Співробітники бібліотеки-філії №1 Херсонської
централізованої
бібліотечної системи***

Микола Дупляк

**ВАЖЛИВИВА ПУБЛІКАЦІЯ УНС
(Альманах УНС / ст. редактор Петро Часто.
Парсипані, Н. Дж.: Свобода, 2026. 220 с.)**

1894 року в місті Шамокін, Пенсильванія, перші українські емігранти в Америці заснували Український Народний Союз, який із того часу служить своїм членам і всій українській спільноті забезпеченням на життя та іншими послугами, а їх багато. Від часу заснування УНС видає найстаріший тепер український тижневик (колись щоденник) «Свобода». Від 1897 року окремо публікує «Альманахи УНС». Саме про цьогорічний альманах бажаю розповісти нашим читачам. Цей щорічний збірник цікавих літературних творів різних авторів-сучасників був одним із важливих засобів освіти наших перших піонерів на американській землі та продовжує ним бути в наші дні.

Із заснуванням «Свободи», а згодом Українського Народного Союзу та інших українських установ, почалася важка праця багатьох найсвідоміших українських емігрантів, особливо нашого духівництва (православного та като-

лицького), щоб рятувати душі й розум нашого емігранта з учорашньої соціальної та національної темряви. Їм довелося важко працювати в несприятливих умовах страшного тиску римо-католиків, москвофільства та мадяронства. Першим редактором «Свободи» був о. Григорій Грушка. Згодом вдячні нащадки поставили йому пам'ятник на відпочинковій оселі УНС «Союзівка».

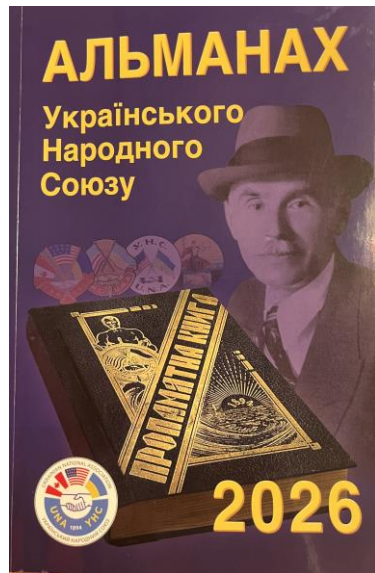
Про напрями громадської праці провідників нашої спільноти за океаном «Свобода» ще 1894 року писала: «Політика ворогів нашого народу розділила наш нарід, але тут, на американській землі, треба нам себе пізнати і подати руки до праці – брат – братові. Тоді американська Україна буде рости, кріпитись одною, великою вірою у воскресення України з-над Дніпра і Дністра, від Карпат до Кавказу».

Українські піонери, які приїхали з Галичини, Лемківщини, Закарпаття та Холмщини розуміли, що вони самі мусять дбати про свою освіту та своє майбутнє, а це тим більше, що Україна нічим не може допомогти їм далеко за океаном, бо ж сама поневолена. Саме тому й творили різні союзи й товариства, об'єднували свої сили. Правда, в Америці тоді було більше українських забезпечених установ, але з різних причин вони перестали існувати. До наших днів залишився і працює Український Народний Союз.

Публікація «Альманахів УНС» не втратила своєї актуальності і в наші дні, бо й тепер Україна спливає кров'ю в боротьбі з російськими ордами, які не вперше хочуть поневолити нашу Батьківщину. Саме тому Українська держава не лише не може допомогти закордонним українцям, але й сама надіється на їхню допомогу. Та хіба може бути інакше? Альманахи УНС все були актуальні своїм змістом і корисні. Редактори підготовляли їх із особливою увагою. «Альманах УНС» на 2026 рік також дуже актуальний під кожним оглядом. Кожен читач знайде в ньому щось корисне для себе. УНС розіслав цей річник передплатникам своїх видань із думкою про те, що вони розуміють потребу

такої публікації і надішлють йому вказану суму грошей на покриття коштів його видання.

На зміст публікації скла-лось вісім розділів і реклями. Перший розділ виповнює аналітично-інформаційна стаття чинного голови УНС Андрія Гірняка «Правда в кожному слові» про «Пропам'ятну книжку», що вийшла 90 років тому (1936 року) в Джерзі Ситі з нагоди сорокаріччя Українського Народного Союзу. Вона віддзеркалює дуже складні обставини перших років буття українських емігрантів на землі Вашингтона. Її підготував до друку невтомний дослідник української діаспори, адвокат і дипломат – Лука Мишуга, – колишній вояк Легіону УСС, а згодом головний редактор «Свободи». Ця книжка – немов енциклопедія перших сорока років життя і праці українських емігрантів за океаном, об'єднаних у рядах УНС. З неї довідуємось про те, як багато сил та енергії віддали перші провідники нашої громади організуванню українських шкіл, читалень і церков, як почалося активне видавання українських книжок і журналів у США, яку велику заслугу в цьому мали поодинокі ентузіясти нашої культури, в тому й українські священники (православні та греко-католицькі). Саме тому «Пропам'ятна книга» й досі актуальна, бо своє минуле кожен повинен знати. Як прискіпливий дослідник життя перших українських поселенців в Америці, Л. Мишуга залишив нащадкам великий твір, без якого не може обійтись жоден дослідник життя української спільноти за океаном. Саме про це з пошаною до автора пише Роман Гірняк.

У «Пропам'ятній книзі», немов на екрані, бачимо добрі діла таких видатних людей, як: Роман Слободян – один із чільних діячів УНС і співзасновник Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету; Омелян Ревюк – журналіст-свободівець, невтомний ерудит-науковець, перекладач і громадський діяч; о. Петро Понятишин – авторитетний духовний керівник тодішньої української громади та голова Союзу українців-католиків «Провидіння», ініціатор проголошення президентом Вудро Вілсоном Українського Дня допомоги жертвам Першої світової війни, апостольський адміністратор у справах УГКЦ у США; Осип Станкевич – невтомний організатор українського шкільництва в Америці; Євген Онацький – вчений-енциклопедист, проф. Римського університету і провідний діяч ОУН; генерал Віктор Курманович – державний секретар військових справ УНР; Петро Дорошенко – колишній міністр закордонних справ в уряді гетьмана Павла Скоропадського; Євген Ляхович – колишній підхорунжий УГА, видатний журналіст і дипломат; Олена Кисілевська – славетна діячка жіночого руху в Україні та в США; д-р Степан В. Мамчур – українсько-американський соціолог; Микола Мурашко – один із найактивніших діячів УНС та інші. Між 60-ма статтями в «Пропам'ятній книзі» Луки Мишуги є й важливі своїм змістом статті названих вище авторів.

З «Пропам'ятної книги», підсумовує А. Гірняк, довідуємось, як багато сил та енергії віддали провідники громади справі організації українських шкіл, читалень і церков, як почалося активне видавання книжок і журналів, зокрема для дітей. Вони збагачували американську культуру українськими хорами, театрами, оркестрами, танцювальними ансамблями, а їх у перші сорок років діяло сотні.

На II розділ «Україна – актуальний цивілізаційний фронтір» склались дуже актуальні статті визначних американських і українських авторів – Ендрю А. Міхти, Валерія Пекаря, Роберта Зубріна, Євгена Якунова. Їх варто прочитати кожній освіченій людині.

До III розділу «Історичні події» ввійшли цікаві статті Тетяни Євсєєвої, Сергія Затьєва, Олександра Доника та Миколи Дупляка.

Четвертий розділ «Світочі нації» заповнюють актуальні статті таких українських авторів: Олена Бондаренко, Ігор Медвідь, Петро Часто, Іван Франко.

У V розділі знаходимо дві статті, присвячені пам'яті першого українського єпископа у США Сотера Ортинського з нагоди 160-річчя від дня його народження. Із них довідуємось про важкі змагання за належні права Української Помісної Католицької Церкви на американському континенті, що мають тернистий шлях за собою. Це ж бо частина історії української еміграції в Америці.

У VI розділі «З перших жертв червоної Москви» знаходимо чотири статті – дві до сторіччя вбивства Симона Петлюри, до 150-річчя від народження Сергія Єфремова, до 90-річчя від загибелі Євгена Плужника.

Американській літературі присвячено розділ VII. У ньому цікаві статті до 215-річчя від дня народження та до 130-річчя смерті Гаррієт Бічер-Стов; до 150-річчя від дня народження і 110-річчя смерті Джека Лондона та до 110-річчя Джона Олівера Кілленза.

На VIII розділ «Добре знати» склались три також актуальні статті-поради про користі з читання, про каву в нашому житті та цінну пораду жінкам про те, як бути щасливою у зрілому віці. Очевидно, чоловіки також можуть із цього скористати.

Публікацію завершують реклями українських установ. Представлений альманах збагачує 19 історичних чорнобілих світлин. Можна сумніватися, чи потрібна в альманасі календарна частина, але це хіба вже традиційно, бо так було досі. Немає сумніву, що публікацією «Альманахів УНС» Народний Союз робить добре й вельми корисне діло.

Іван Немченко

**«І СВІТ ВЕСЬ ПЕРЕД МУЖНІСТЮ ВКЛОНИВСЯ»
(Україна вся на блокпостах: антол. поезій про рос.-
укр. війну / уклад. В. Поліщук; дизайн обкл. К. Орлен-
ко. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2023. 203 с.)**

З перших днів російсько-української війни слово продовжило виконувати свою функцію зброї, як зрештою й у давніші часи. Вітчизняна мілітарна література поповнилася творами міріадів авторів. Серед них – тексти В. Ананьєва (Маркуса), С. Андрухович, Е. Бельської, Ф. Білецького, О. Болдирєва, О. Бондаренка, Н. Бонь, Т. Брукс, В. Васильчука, Д. Вербича, С. Веренич, Г. Вдовиченко, П. Вишебаби, Н. Ворожбит, О. Герасим'юк, С. Германа, О. Гошилика, С. Гридїна, Б. Гуменюка, О. Гунька, Л. Даценка, С. Дзюби, Н. Дички, Г. Дорожка, С. Жадана, В. Загороднюка, О. Закерничного, В. Запеки, Ю. Ілюхи, О. Іськової-Миклашук, К. Калитко, А. Кірсанова, В. Кулика, С. Куліді, А. Куркова, С. Лойка, О. Мамалуя, Н. Марчук, А. Марущака, О. Миколайчука, А. Мовчан, М. Музики, А. Музичука, Неди Нежданой, М. Одарюка, М. Олійника, А. Пальваля, С. Пантюка, В. Патоли, О. Пономаревої, П. Потехіна, В. Рафєєнка, Н. Розлуцького, С. Скальда, С. Талан, Н. Теленчук, Д. Торохтушко, В. Трофимович, Г. Цимбалюка, К. Чабали, А. Чеха, Я. Чорногуз, Г. Шиян, В. Шкляра, І. Юзюка, Л. Якимчук,

Д. Якорнева, Ярини Яр та багатьох ін. Своє важливе місце в літописі спротиву агресії посіли альманахи та антології «Весна озброєна», «Війна 2022», «Війна епохи постмодерну. Випробування вогнем», «#Голоси», «Лабіринт із криги і вогню», «Майдан. До і після», «Ода до України», «Поезія без укриття», «У годину війни: вірші з України», «Херсонщина. Артспротив», «Хроніки окупації і спротиву. Перші місяці війни», «Шевченковий блокпост» та ін. Із цього книжкового потоку виділимо видання «Україна вся на блокпостах» (2023), опубліковане на замовлення Управління культури та охорони культурної спадщини Черкаської обласної державної адміністрації.

Як відзначено в анотації: «Антологію склали поетичні твори про сучасну російсько-українську війну, написані поетами Черкащини в першій половині 2022 року. Поезії широкого тематичного спектру виразно й різногранно відтворюють героїчні й трагічні сторінки екзистенційної боротьби українців проти одвічного ворога – московщини» [с. 2]. Назву свою – «Україна вся на блокпостах» – книжка отримала за поетичним рядком із вірша «Так рясно болю в цій весні – як рясту...» Валентини Коваленко.

Упорядник антології Володимир Поліщук, голова Черкаської обласної організації Національної спілки письменників України, професор Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, у передмові «Слово з вогню війни» провів паралелі між становищем нашого народу за Другої світової та в сьогоденні, підкресливши, що нині «загрози й виклики в можливій своїй трагедійності навіть значно більші: бути чи не бути не тільки Україні як незалежній державі, але й бути чи не бути Україні й українцям узагалі. Адже з просторів путінсько-рашистської орди нам відмовлено в праві бути українцями, ідентифікувати себе такими» [с. 3–4]. Тож для книжки укладач дібрав тексти черкаських авторів, для яких характерне «невідривне вглядання і вслухання в різномістові – героїчні, драматичні, трагічні – події фронту і тилу, в трагедію Бучі і стійкість «Азову», в громадянський опір Півдня й підступні «ножі в спину» від «блакитноокої сестри» Білорусі, в колони біженців і звуки сирен тривоги, нарешті – усвідомлене розуміння того, хто насправді є щирий друг, а хто – підлий і жорстокий ворог. І на рівні держав, і на рівні окремих людей, навіть рідних по крові...» [с. 4]. Володимир Трохимович підмічає, що в основі творів антології репрезентовано два концепти – любов і ненависть. «Любов до рідної землі-України та мужніх і жертвних воїнів ЗСУ – її захисників, воїнів світла, до самовідданих волонтерів і всіх людей, готових останнє віддати задля перемоги над лютим агресором, а ненависть – до екзистенційного ворога – хижої московщини, до її оскаженілого бункерного правителя путіна, до захланної орди вбивць і мародерів...» [с. 5].

Антологія містить тексти двадцяти шести авторів і відкривається своєрідним поетичним прологом – щемливим та оптимістичним славнем «На Черкащині...» Сашка Лірника (О. Власюка). Наче з глибини століть лине це пісенне ствердження невмирущості рідного народу, неподоланності українського світу та його героїчних витоків, що оживають у

нащадках (козаччина, гайдамаччина, відвага холодноярців). Письменник сповнений гордості за свою націю – вродливу і сильну: «Не останні ми в цьому світі. / Ми – це сині волошки в житі! / Ми – це хлопці дужі й вусаті, / Ми – це дівки красиві й косаті, / Ми – це в хаті як у віночку, / Ми – це стіл накритий в садочку... » [с. 8]; «Всі дівчата в нас / З перцем трошки! / Ну а парубки – / Котигорошки» [с. 8]. Цей розгорнутий портрет українського люду завершується фіксацією характерних рис національної вдачі (життєлюбство і життєспроможність, незламний патріотизм): «Де упадемо / Там і встанемо! / Знову з прискалком / В світ цей поглянемо! / Сміхом блискавки / В небі скрешемо, / Знову тернами / Чуба розчешемо./ В вишиванках / З трипільськими знаками / Знов відродимось / Поміж маками. / Передужаємо, / Не попустимо! / Україну з плечей / Не впустимо!» [с. 10]. Останні рядки звучать як клятва вірності рідному краєві, як незгасна віра в його прекрасне майбутнє.

Подібну мобілізуючу функцію виконує й поезія «Читаю Шевченка. У сивому глибі-схові...» Валентини Коваленко, в якій стверджується одвічна актуальність Кобзаревих заповітів. Бо «Все йде, все минає», та лиш не мина ТАРАС» [с. 11]. І в сучасній війсьній круговерті його палке слово звучить як наказ: «А він на порі: «Борітеся»! Поборіть! / Коли москалями на Сході степи зрябіли, / Коли матерями безхресті ячать могили / Та гібнуть села, де блудить безрідно Рід. / Читаю Шевченка: «Борітеся»! Поборіть!» [с. 11]. Трагічним і оптимістичним пафосом позначено вірш Валентини Коваленко «Буча ка-то-ва-на...», де поєднуються біль втрат і глибинна віра в непереможність української нації: «Буча ка-то-ва-на / Бухкає / боляче / в груди... / Виживем! вистоїм! / Є ми завжди – і будем!» [с. 83]. Авторка пропускає крізь своє серце страждання мільйонів людей, опалених війною («так рясно голосіння і клятьби»), та додає впевненості, що «нам ще бути та й бути!» [с. 83] (вірш «Так рясно болю в цій весні – як ряс-

ту...»). Гострі полемічні нотки звучать у посланні цієї ж поетеси сусідам-білорусам («Біла Русь, а ти ж мені ще біла...»), а в її творах «Вишіптування бешихи з України», «За війною – війна...», «Чужих земель кривавий «собіратель...», «Кишить війна. Й запроданці кишать...» відчутно потужний пафос викриття (кілька текстів Валентини Коваленко друкуються й у цьому числі нашого «Вісника» в рубриці «Ліричний калейдоскоп»).

Патріотичне забарвлення мають вірші Катерини Вербівської («В смертях безвинних викупана воля...», «Красивість рік Десни, Сули, Дніпра...», «Матір Божа, покрій нас покровом...», «Я українка. Палко заявляю...», «Инакший світ сьогодні без весни...», «Розвеснилось!.. Притиш лунку ходу...», «Пошматоване літо...»), основний мотив яких можна передати словами: «Нехай війна ця пропадом згора / і разом з нею незагойне горе» [с. 17].

Добірка творів Валерія Власюка відкривається двома акровіршами «Україна та «Прокляті». Ось перший із них, що вияскравлює непохитну громадянську позицію ліричного героя:

У нас єдина Батьківщина

Країна щастя і добра.

Руїною не раз була,

Але постала із руїни!

Її безмежно я люблю,

Неначе матінку свою!

А ти чийм зростаєш сином? [с.20].

У віршах «Прокляті», «Не шукали б ніяке ми НАТО...», «Хоча й у нас єдиний Бог...», «На лобі зарубайте, яничари...», «Тримаймо слово гостре, мов багнет...» поет викриває одвічну хижість і агресивність москалів від часів навали на Київ орди Андрія Боголюбського й до нашої сучасності. Ліричні фрази письменника звучать убивчо й афористично: «Не шукали б ніяке ми НАТО, / Якби був ти, сусіде, братом» [с. 21]. Розмовляти з супостатом треба не мо-

вою благань, а зброєю: «Лише розпеченим залізом / Його можливо зупинити / В його Московії немитій!» [с. 23]. У вірші-реквіємі «Хочу тиші! Не треба тут пафосних слів... Валерій Власюк вшановує молодого воїна, що віддав життя за рідний край: «Тепер вітер йому заспіває пісні, / Ніби мама колись колискову, / Україна воскресне, як фенікс в огні, / А юнак – у поетовім слові» [с. 23]. Мотив невмирущості нації відлунує у його віршах «Всесвіт пише літопис орбітами зір...», «Колись тут гриміла Велика війна...».

Мотив тисячолітньої слави України, що озивається козацькими генами в сучасних вояках, розробляється Ольгою Месеврею («Героям-кіборгам»), Ольгою Чепкою («До заповіту»). Історіософський струмінь видання підсилюють поезії Олексія Озірного – цикл «Зійдеться клином на Вкраїні світ» («Крути», «Березневі статті Хмельницького», «Мазепа»), «Я сам собі серце не вигою...», «Цей світ в мені залишив лише жаль...», «Ще музика не стихла у мені...», «Переори чорним плугом в душі...». Зокрема в останньому з названих творів ліричний герой визнає: «Я стомивсь від поразок століть / Окривавлена шабля виблискує, / Чорна ніч на причілку стоїть / На вкраїнську чигає колиску...» [с. 125].

Щемливо звучать поезії Оксани Галаєвої («Соняхи долі. Тиша і ти...», «Артерію міста розрізано навпіл...»), Наталії Горішної («Ти – Україна!», «Вірю», «Весна – 2014», «Українська пісня», «Крик дощу»), Володимира Даника («Українонько, доле моя», «Хода»), Людмили Джулай («Захиснику», «У Полі Дикім», «Повернешся!», «Тиша»), Олександра Діхтяренка («І в час війни життя триває...», «Українські зорі й тихі води...»), Наталії Лапіної («Я не дивилась у безодню...»), Марини Павленко («Христос Воскрес?...»), Ганни Клименко-Синьоок («Боже, прости, що не з ними...», «Душе моя під березовим деревом...», «Математика війни вимагає нових задач...», «На зворотному аркуші лютого...»), Валентини Поїзник («Ніхто не думав, певно, і не вірив...»), Людмили Трибушної («Розтерзані, розшмата-

ні слова...»), Людмили Тараненко («Синочки, живіть!»), Ольги Чепкої («До Бога і до людей», «Біль»), Таміли Чупак («Яскріє сонце березнево...», «Зубами вгризлась в позачасся...», «Білі троянди в вазі мовчать...»). Особлива авторська щирість і проникливість характерна для віршів-портретів конкретних учасників та учасниць воєнного протистояння – опоетизованих постатей військового капелана Лариси Когут («А вдома...» Людмили Джулай), воїна Євгена Лисенка («Прощання» Олександра Діхтяренка). Звучить і нотка нарікань на зволікання й бездіяльність відповідальних структур, які не виконали елементарних обов'язків, що призвело до швидкої окупації значних територій України: «...Так видавайте зброю, / Щоб кожна хата наша / Готовою до бою / Була, як прийде раша. / Плакати не допоможуть. / І плакати запізно» [с. 50] («23.02.2022» Людмили Джулай).

У віршах антології лейтмотивом озивається думка про доленосність України для подальшого існування планети. Людмила Джулай у поезії «Тривоги» наголошує: «Ми рідний край, весь світ боронимо. / І скільки духу є у нас!» [с. 41]. Адже на захист гуманістичних цінностей на Землі стають «наші душі фантастичні. / І найсвятіший наш солдат» [с. 41]. Подібне звучання має й її твір «Ми є»: «Ідуть бої. Ми є. І ми живі. / І звідси ми не підемо нікуди. / Й самі не знали, сильні ми які. / І світ весь перед мужністю вклонився» [с. 41].

Полемізуючи з носіями ідеї «какая різниця», Людмила Джулай підносить надзвичайну вагу рідної мови в часи війни (вірш «Слово українське»). Поетеса змальовує характерну екстремальну ситуацію: «Розтрощений аеропорт. Бійці / Серед руїн – з єдиним кулеметом... / Крізь морок пробивались промінці. / З'явилися невідомі силуети... / І перша думка: вороги, стріляють!.. / Інстинкт самозбереження працює, / Тож будуть до останнього стоять» [с. 52–53]. Та, на щастя, почулись не вигуки московитів, а звертання співвітчизників мовою прашурів: «Є живі тут? Нас хтось чує?» А могли ж перестріляти одне одного, думаючи, що прийшли окупанти.

«Та це ж Господь промовив із небес. / Свої! Бо мова рідна, не чужинська. / І кожен заново в ту мить воскрес. / Так врятувало слово українське» [с. 53].

Антологія перейнята палкою вірою в перемогу над московською ордою. Людмила Джулай у поезії «Розплата» переконує: «Землі наїється полчище вороже. / А нас отой козацький дух спасе. / І буде Суд. І Людський Суд, і Божий. / Розплатяться ті зайди за усе» [с. 40]. Подібний звитяжний настрій домінує й у її вірші «Перемога»: «А скоро буде Перемога, / Ота, весняна, наша-наша! / Не витиме сигнал тривоги. / І повтікає дика раша» [с. 41], як і в творі Олександра Діхтяренка «Ця планета Земля...»: «Тільки віра в нас є в Україну свою незбориму, / В наше небо над нею, що ще усміхнеться житам» [с. 61]. Цілком суголосними з ними є тексти Лідії Кострикіної «Коли скінчиться війна...», «Весна буяє прадавнім рястом...», «Я, Вкраїна, Христа Бога призиваю...», в яких бачиться поразка навісного московства й прихід миру на рідні терени: «Коли скінчиться війна, / І Бог покарає росію, / То біля свого вікна / Я мальви розкішні посію» [с. 98].

Анімалістичні мотиви в антології додають відчуття справедливості й природності тієї боротьби, яку ведуть українці проти московських нелюдів («Баді», «Гніздо у гільзі», «Лелека» Людмили Джулай, «Все зайве ця війна прибрала...» Олександра Діхтяренка). Сама флора і фауна рідного краю протестує проти війни та смерті («Гіацинти», «Час такий» Людмили Джулай, «Понад хмари в імлі все летять журавлі...» Лани Нікітенко).

Вірш Олександра Діхтяренка «Києве мій» є мілітаризованою варіацією знаменитої пісні Ігоря Шамо на слова Дмитра Луценка: «Люто виють сирени, / Рідний Київ не спить. / Рветься ворог скажений / Нашу волю убить, / Хоче нас залякати, / Позбавити мрій, / Та тебе не здолати, / Києве мій» [с. 57]. Та й узагалі в антології є низка текстів, написаних у жанрі пісні, які чекають на свого композитора: «Весна двадцять другого року» Олександра Діхтяренка, «Військова

пісню» Івана Дубініна, «Навала» Миколи Слюсаревського.

До антології увійшло чимало текстів-сатир, у яких викривається огидне єство путінської недоімперії: «Це таки уже психіатрія...», «Війна покров зі зла зриває...», «Ракетні обстріли, руїни...» Олександра Діхтяренка, «Ізгинь, Московіє!» Наталії Жарко, «Оті брати, що нас закріпощали...» Віктора Скорини, «Перші тижні», «Херсонський прогноз» Миколи Слюсаревського тощо. У ряді поезій відлунює мотив осуду відступництва, перевертенства серед українців, що поповнюють лави прихильників російського світу («На лобі зарубайте, яничари...» Валерія Власюка, «Розмова Матері-України з сином» Людмили Солончук).

У виданні часто озивається мотив із Біблії про неминучість розплати за прихід із мечем, за агресію («На лобі зарубайте, яничари...» Валерія Власюка, «Були в нас мрії й тихі, мирні сни...» Олександра Діхтяренка, «Білий біль» Людмили Солончук). Антологія сприймається як поетична подяка героям ЗСУ, які стримують московську навалу, рятуючи не тільки рідний край, а й інші народи й держави, на які здавна зазіхають кремлівські війнолюби.

Завершується книжка поезією Ірини Швед із промовистою назвою: «Америко, Європо, як вам спиться?...», проєктуючи проблеми українства на планетарну площину. Звісно, авторка переконана, що «тля російська цвіт наш не звоює», але міжнародна підтримка України повинна бути надійною і вчасною.

Антологія «Україна вся на блоkpостах» – гідний внесок у всенародну боротьбу проти московської агресії, проти войовничої брехні так званого російського світу, що розкидає по всій планеті свої огидні щупальця й завдяки потужній пропаганді формує викривлені уявлення про нашу країну. Міріади українських видань, як і ця антологія, засвідчують непереможність нашої нації та неспроможність ворогів досягти своїх маніакальних замірів.

Василь Загороднюк

**«ХЕРСОНЦІ В 2022–2025 РОКАХ»
У СЮЖЕТНО-КОМПОЗИЦІЙНОМУ ВИМІРІ
(Херсонці в 2022–2025 роках: збірник спогадів,
фотохроніка / авт.-упоряд. А. Недигалов;
гол. ред. Ю. Работін; авт. післямови С. Костючков.
Одеса: Астропринт, 2025. 336 с.)**

Про сучасну російсько-українську війну, починаючи з 2014 року, написано і видано близько 1500 найменувань книг. Із них 250 видань належать авторству учасників війни. Вони різні за жанром і обсягом охоплення тематики, стильовою манерою, сюжетно-композиційними особливостями, рівнем таланту авторів. Та їх об'єднує одна спільність – намагання донести художнім і публіцистичним словом правду про цю війну. У цьому контексті згадуємо херсонські видання: «Херсонщина. Арт-спротив: літературний альманах у 3 т.» / Укл. Ю. Майстренко, А. Мовчан. Одеса: Олді +, 2023 – 2025 рр., «Херсонські есеї. Жити, щоб перемагати» / Авт. ідеї О. Співаковський, упоряд. С. Омельчук, О. Казакова. Херсон – Івано-Франківськ, 2023 р., які відображають і вписуються у цю тематику.

Видання «Херсонці в 2022–2025 роках» є своєрідним її продовженням з новими драматичними і трагічними реалі-

ями, що приносить війна. Вже з назви цієї книги зрозуміла її основна концепція – це пережите херсонцями у часи окупації та деокупації рідного міста й області. Це поневіряння, емоції, переживання, це драми і трагедії, надії на перемогу. І якщо детально описувати перераховані категорії у руслі війни, то це вже буде багатокнижжя. Нині ж ми маємо це видання як свідчення про війну.

Книжку «Херсонці в 2022–2025 роках» можна читати з будь-якої сторінки і прочитане буде зрозумілим. Адже кожна історія, факт, перипетія стосується окремої людини, людей. А загалом їх усіх об'єднує одна тематика – війна. Нею визначається вся концепція видання. Із перерахованих нами розділів, наприклад, наводимо в загальних рисах інформацію з розділу «Освіта». Він є показником стану і динаміки освітнього процесу в Херсоні часів окупації, як українські вищі, школи робили спротив загарбникам, які проблеми довелося вирішувати,

щоб зберегти безперервність навчання, показати психологічну стійкість учителів, науково-педагогічних працівників, учнів, студентів. З цього поставала реальність, що заволодіти і контролювати освітній процес ворогу не вдалося. У зв'язку з цим ідеться і про нові форми, методи донесення навчальної інформації. У публікації Євгена Веселова «Викладачка ХДУ започаткувала новий цикл історичних лекцій про рідне місто», що подається у цьому виданні, саме про це й мова. Коли Наталя Кузовова, доцентка, завідувачка кафедри історії, археології та методики викладан-

ня Херсонського державного університету на сторінці Facebook пропонує лекції з історії Херсона: «Уже ввійшли історичні лекції про голодомор, про лікарів Мойсея Хасіна та Євгена Яковенка... художника Георгія Курнакова, про табори військовополонених у Херсоні під час Другої світової війни за свідченням очевидців, що мешкали біля табору, у будинках, які вже не існують, але старожили їх пам'ятають...» [с. 180–181].

Його автор-упорядник Анатолій Недигалов зумів зібрати, систематизувати великий обсяг матеріалу, фотофакти, свідчення, спогади багатьох людей, їхній спротив війні. Композиційно це він подає у такій послідовності: епіграфи відомих особистостей, що передають визначення та значення мови в житті людини, суспільства, держави (серед них Григорій Сковорода, Олександр Потебня, Вольтер, Іммануїл Кант, Ліна Костенко, Михайло Грушевський, Панас Мирний), вступ, 2022 рік, 2023 рік, 2024 рік, 2025 рік. Далі йдуть розділи: Медицина, Підприємці, Фермери, Комунальні підприємства, Екологія, ДСНС, Тероборона, Поліція, Освіта, Культура, Громадські організації, Волонтери, Релігійні організації, Органи соціальної сфери, Післямова, Список використаних джерел. Вже перелік цих розділів дає можливість уявити обсяг описуваного. А якщо вчитуватися в кожний із цих розділів, то бачимо деталізацію, конкретику подій. І найголовніше – людей у них, їхні дії та вчинки, поведінку, комунікацію або її відсутність, реакції на екстремальні ситуації.

Подання епіграфів, що відносяться до феномену мови є логічним і аргументованим, адже мова є визначальним чинником самоідентифікації людини і нації. Тому ворог на тимчасово захоплених територіях старається всіма силами викорінювати українську мову і насаджувати свою. Ось приклади епіграфів із цієї книги, що підтверджують цю тезу. Іммануїл Кант: «Не можна завдати народові більшої шкоди, ніж позбавити його мови», Ліна Костенко: «Нації

вмирають не від інфаркту – спочатку їм відбирає мову», Михайло Грушевський: «Мова є тим ґрунтом, на якому виростає народ». Вони розміщені на передтитульній сторінці на жовто-блакитному тлі, що надає їм особливої виразності і скеровує реципієнта на відповідне сприйняття книги. У Вступі, що має кілька частин, А. Недигалов подає основні віхи своєї біографії, робить екскурси-роздуми про роль і значення книги в житті людини, підкріплюючи свої міркування авторитетами – Тарас Шевченко: «Хто полюбляє книгу, той далеко піде у своєму розвитку. Книга рятує душі від здерев'яніння» [с. 4], Василь Сухомлинський: «Книга – це могутня зброя. Розумна, натхненна. Книга нерідко вирішує долю людини» [с. 4]. Цим самим виявляючи свою позицію і розуміння книги і читання в житті людини. У подальших матеріалах видання ця думка висвітлюється в різних життєвих ситуаціях, що і як характеризують людей освічених, начитаних на відміну від тих, що не відповідають такій характеристиці.

Це видання не вписується у класичне розуміння сюжету і композиції твору, хоч би тому, що майже неможливо визначати, наприклад, його кульмінацію чи кульмінації, або розв'язку чи розв'язки. Ці категорії у кожній конкретно описаній історії наявні у них, а загалом у книжці вони створюють суцільну драматично-трагічну динаміку зі своїм змістовим наповненням. Якщо ознайомлюватися з розділами: 2022 рік, 2023 рік, 2024 рік, 2025 рік, то автор до кожного з них додає, окрім загального змісту, додатковий, детальніший. Це підсилює конкретику. Для прикладу наводимо найбільш стислий за 2025 рік: 1. Надії на допомогу США і новообраного президента Дональда Трампа, що швидко зникли. 2. Мужність і винахідливість наших військових, самопожертва заради свободи і незалежності. 01.06. – дренова атака на аеропорти рф, знищення понад 40 літаків. 3. Третя атака на Керченський міст. 4. 05.06. – обстріл Херсона КАБами рф. Знищення будівлі ХОВА на

проспекті Незалежності (площа Свободи) [с. 94]. Такий підхід дає можливість читачеві відразу бачити тематику розділу чи його окремої частини.

Варто зазначити, що вагому композиційну основу книжки «Херсонці в 2022–2025 роках» складають передруки з херсонських газет «Гривна», «Новий день», що тримають інформаційний фронт. Звичайно, з ними невіддільною частиною є дописи багатьох авторів і це надає виданню додаткового композиційного виміру, робить його масштабнішим.

Про перипетії Херсонського державного університету, Херсонської державної морської академії під час окупації розповідають Марина Савченко і Василь Піддубняк. Якщо узагальнювати, то станом на 2023 рік ці виші у складних умовах тримають освітній процес і розвиваються. Херсонський державний університет нині релокований до Івано-Франківська. Ректор ХДУ Олександр Співаковський про допомогу івано-франківців констатує: «Працюємо в основному дистанційно, але забезпечені тут аудиторіями, лабораторіями, комп'ютерами. Тож усі, хто приїжджають до нас, мають можливість навчатися навіть в очному режимі. Більше того, університет ім. Василя Стефаника надав нам свої гуртожитки, і там зараз мешкають викладачі та частина студентів ХДУ» [с.184–185]. Подальша думка ректора спрямовується на майбутню перспективу: «Тож як би важко не було, університет працює з чітким розумінням, куди рухатися далі. 20 грудня відбулася конференція трудового колективу, на якій затвердили звіт ректора за 2022 рік, створили робочу групу з підготовки Стратегії розвитку ХДУ на 2023–2027 роки» [с. 185].

Свою композиційну нішу займає розповідь про Херсонську морську державну академію, що нині функціонує в Одесі. Її ректор Василь Чернявський, усвідомлюючи втрати навчального закладу, його розграбування, налаштований на повноцінне відновлення його роботи: «Сподіваюся, що найближчим часом зможемо повернути підготовку

морських офіцерів із Одеси у Херсон у звичному форматі. Потрібно невідкладно не тільки оновити, а й удосконалити навчально-тренажерну базу академії. Словом, попереду великий обсяг роботи, до якої (дуже в це віримо!) приєднаються наші партнери» [с. 184].

У подібних ситуаціях перебувають і Херсонський державний аграрно-економічний університет, що базується у Кропивницькому, Херсонський національний технічний університет, який функціонує у Хмельницькому. Про це також є змістовна інформація в розділі «Освіта». У ньому ж композиційно вмонтовані мікророзділи, що відображають історії, поневіряння, драми, трагедії, педагогів, студентів, що всупереч війні продовжують навчання. Вже назви цих інформаційних частин передають їх зміст: «У Херсоні загинула вчителька» [с. 181], «Херсонка в Іспанії навчається «на два фронти» [с. 188], «Найстрашніше, коли тремтять стіни» [с. 189], «Нова мова. Інший світ» [с. 189], «Дистанційний випускний» [с. 190], «Через Океан до Нового Життя: Історія Аліси й Артема» [с. 191], «Упоратися з освітою рашистам не під силу» [с. 192], «Людо, готуйся!» [с. 192], «Проблема на проблемі» [с. 193].

Структура інших розділів також переплітається різними інформаційними дописами: про забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб; про роботу благодійних фондів; соціальний захист населення і соціальна справедливість; оздоровлення та відпочинок дітей; історичні довідки; вироки судів; запровадження медичних стандартів реанімаційних заходів, що розширює композицію і додає тематичної широти відображення окупаційного періоду в Херсоні та області.

У виданні логічним продовженням текстового матеріалу є фотографії, вони є візуальними документами про війну, окупацію, додають виразності, переконливості описуваному.

Книга «Херсонці в 2022–2025 роках» у своєму сюжетно-композиційному вимірі є чітко структурованою, хоча

подекуди великий обсяг матеріалу не вдається вмістити у сюжетно-композиційну рамку. Це зрозуміло, потрібно враховувати емоційну складову й авторів, і упорядника, адже скільки драматичного і трагічного необхідно було скомпонувати, відібрати найважливіше. Ця книга стає свідченням і пам'яттю про війну, її вироком.

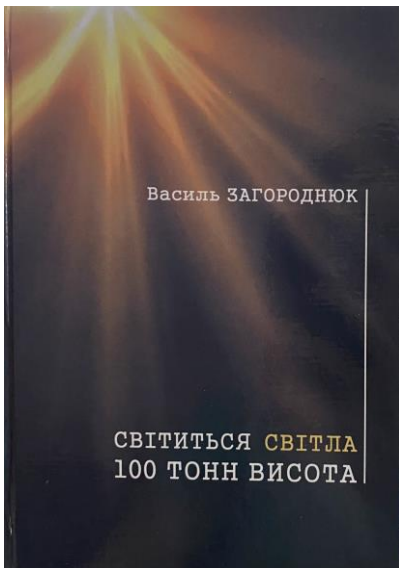

Тетяна Торак

**100 ТОНН СВІТЛА:
ПОЕТИЧНИЙ ВСЕСВІТ
ВАСИЛЯ ЗАГОРОДНЮКА
(рецензія на збірку поезій
«Світиться світла 100 тонн висота»)**

Часто згадую, коли на першому курсі проходила неподалік медичного університету – раптом звідкілясь з'явився на роздоріжжі Василь Загороднюк, автор понад 100 літературознавчих і журналістичнознавчих досліджень, і, розвернувшись, подивився кудись, і пішов...

До того холодного березневого дня, пронизаного вітром, я знала, що чоловіка, який із невідомою душевністю та ясністю міркувань поетизує думки, обіймає керівництво херсонською обласною письменницькою спілкою і працює доцентом Херсонського державного університету (у зв'язку з подіями війни навчальний заклад перенесено до Івано-Франківська) більше двадцяти років, називають Василем Загороднюком. Згодом ми зустрічалися неодноразово на літературних і творчих заходах чи презентаціях. Деякі з них брав під крило ретельного модерування Василь

Загороднюк, задалегідь обдумавши, що повинен сказати, як і коли саме.

У 2024 році побачило світ поетичне видання Василя Загороднюка «Світиться світла 100 тонн висота», у структурній основі якого віднаходимо три розділи під суголосними ідейно-тематичному наповненню назвами: «Війна», «Поклик висоти», «Ритми ліричної іскри». Прочиняє завісу макрокосму поезії передмова

поважного українського критика Євгена Барана, де зауважено своєрідність автора з позиції життєвої, що дає змогу візуалізувати образ ліричного суб'єкта, завбачивши його індивідуальність: «Василь не ремствує на умови, а спокійно робить те, що має робити: вчить студентів, виступає на різних літературно-мистецьких заходах в Івано-Франківську і пише вірші. Чимось невловимим Василь мені нагадує героя фільму «Форрест Гамп» у виконанні Томаса Генкса. Нібито непомітний чоловік, який своєю діяльністю дарував людям надію і щастя, а на запитання чи він шукає Бога, відповів просто: «Я не знав, що його треба шукати».

Репрезентованій збірці передують численні книги, що утверджують емпіричний досвід автора і які можна розглядати цілісно як єдину та нерозривну в часопросторовій дійсності онтологічну книжку буття Василя Загороднюка: «Пам'яттю прийду» (1990), «Ватерлінія степу» (1992), «Хто гуляє серед ночі?» (1996), «Біль мовчання» (1998), «Психологізм творчості Михайла Стельмаха» (2002), «Пісня цегли» (2003), «І пахне медом їхня хата» (2007), «По-

клик Євшан-зілля» (2009), «Сиваш» (2011), «Формула Со-
крата» (2012), «Морська абетка» (2005, 2008, 2011, 2012,
2021), «Сміхеня» (2014), «Молитва плуга» (2015), «Пере-
могла любов» (2015), «Абетка для маляток» (2018), «Йду
до ХДУ» (2019), «Der Sieg de Libe» (переклад поеми «Пе-
ремогла любов» німецькою мовою Надії Теленчук, Зарбек,
Німеччина, 2023).

Перший із розділів книжки «Світиться світла 100 тонн
висота» написаний, інтуїтивно орієнтуючись на назву, на
основі драматичності та трагічності переживань воєнних
реалій, де домінує болісне та водночас життєствердне
сприймання ліричним суб'єктом херсонських понівечень,
спричинених вторгненням загарбника на території україн-
ської землі 24 лютого 2022 року і тим, що, як наслі-
док, «життя пощерблене війною», коли «херсонський степ
вагітний мінами» чи «летять думками жовто-синіми / В
крові, до сонця кавуни», але «Ми як вільний народ / По-
вбиваєм заброд. / Все ворожо чуже / Чорнобаїмо вже».
Якщо брати до уваги поетичні сегменти, що безпосередньо
корелюють із тенденцією сучасної воєнної літератури, що
зринає по сьогодні як лакмусовий папір внутрішнього не-
спокою суспільства в тилу і що маркована індивідуально-
виразними особливостями, то фіксуємо на сторінках – с. 7–
28 – своєрідну розхристаність у письмі та відтінок автобіо-
графізму (Василь Загороднюк закінчив Херсонський дер-
жавний педагогічний інститут (українська філологія) у
1995 році, із яким згодом продовжив співпрацю у ролі ви-
кладача). Таким чином, образ ліричного суб'єкта, що дале-
ко не байдуже відгукується стосовно того, що альма-матер
«у ранах», постає перед читачем як вічний мандрівник, що
іде «до нього (ХДУ – Т. Торак) знов», щоб «загоїти стра-
хиття ран» і «сказати кілька втішних слів», тоді коли «ян-
гол», що прилітає, символізує повернення задля зцілення
«ран» та своєрідну незнищенність університету не просто
як закладу освіти, а як епіцентру духовного зростання та

просвітницького гартування під знаком культурної значущості в непрості часи. Меншою мірою вищеозначена трагічність та драматичність письма віднаходить місце в двох наступних розділах. Пронизує видання з першого розділу уривчастість, фрагментарність, певна нерозкритість макрокосму внутрішніх переживань ліричного суб'єкта.

Другий розділ (с. 31–52) можна пунктирно окреслити як центральний за втіленням поетичних рефлексій, обрамлених силабо-тонічною композицією. Для неї властиве незаїжджене римування – скажімо, індивідуальне, оскільки автор не послуговується найбільш поширеними римами. Його вірші не прикріплені, як і в інших частинах видання, до технічних побутувань у межах форми віршування, натомість автор віддає перевагу першочерговому осмисленню відтвореного згодом на папері. Зокрема, поезія, на яку натрапляємо в цьому розділі (с. 31) центральна та становить ідейно-концептуальне ядро збірки, від якого варто відтанцювати при прочитанні збірки та відштовхуватися при декодуванні її назви.

Серед поезій, що складають основу цього розділу, вбачаємо безпосередню присутність ліричного суб'єкта, що не приховує за ширмою метафоричних чи персоніфікованих обрамлень індивідуальне «Я» («Я такий молодий і розкутий, / Як весняна бурхлива вода. / В мене сили, неначе в Славути, / Що Вкраїну на хвилях гойда»). Актуальною залишається його відвертість та відкритість, незважаючи на вимушений переїзд до іншої частини країни («Я до вас повертаюсь, Карпати, / До людей, до вершин, полонин... / Я із ваших масштабів, Карпати, / Таємницю для себе відкрив – / Тут же можна ще більш розпізнати / Таємниці херсонських степів»). Окремої уваги заслуговує міжписьменницький діалог, реалізований залученням присвят та найбільш близьких душі автора поетичних сегментів із творчості Василя Симоненка та Богдана Ігоря-Антонича. Також «Балада про літак, який хоче злетіти» потребує зау-

ваги: тональність поетичного тексту не корелює жанровим принципам балади, натомість суголосна з ними хіба що з позиції тематичної, адаптованої до воєнної дійсності.

Щодо третього (с. 55–80) – зринає образ неназваної і, фактично, незнаної потенційному читачеві ліричної героїні, оспіваної подекуди з образними мазками-деталлями фольклорного наснаження, водночас із якими зринають античні відголоски (образи Цирцеї, Поліфема, Гомера, Діогена). Доповнюють поетичну тканину розділу пейзажні вкраплення: «Ще ліс ранковий п'є росу, / Ще сон в душі тримає. / Її краплиночку несучи / Тобі за небокраї». Зауважимо, що остання поезія «Побачення з камінною бабою» вирізняється як структурно (охоплює 4 частини), так й ідейно. Образ «камінної баби» уособлює зв'язок поколінь – «перегуки світів», що зберігають пам'ять «під гнівним половецьким небом». Тому ліричний суб'єкт щораз повертається до «древньої баби», а отже – власного коріння, «проживши тисячі життів», тобто крізь численні радісні та сумні життєві моменти під знаком історичної тягlosti.

І ось, як найголовніше, виокремимо наступні судження висновкового характеру:

1. Жити в часи інформаційної безодні, що маніпулює свідомістю, складно; поетам – тим паче. Тонке світосприйняття не витримує зіткнення з жорстокими реаліями, і ця неможливість звести їх до спільного знаменника постає як той самий абсурд, списаний Камю. Як прірва між потребою сенсу та байдужістю світу. Відтак світ стає дедалі більш спраглим на щирість Слова, тому, будучи безпосередньо дотичним до реалій буттєвої дійсності, Василь Загороднюк гідно тримає поетичний макрокосм обраного: того, хто не заангажований бажанням бути в полі читацького зору, віддавши належне триєдиному «жити, любити, творити».

2. Це не видання, яке заслуговує на особливу увагу, так що виникає необхідність поспішати спотикаючись у бібліотеку по нього. Це та збірка, у яку інколи варто заглядати,

особливо коли відчутна втома від фальші словесного шуму. Тоді читання по віршеві Василя Загороднюка спонукає дивуватися, звідки в ньому стільки світла, ще й такого дитячого та теплого, що вже означає немало. Якби читач не здогадувався, чиї вони, відразу задумався б, чи за ширмою написаного часом не стоїть молодий хлопчина з вітаїстичним сприйманням світу. Вперто залюблений у життя і по сьогодні не обпечений людською нещирістю, Василь Загороднюк прагне залишити світові чи не 100 тонн світла, поки «Літає в цій темряві думка», «Наївна і світла, немов немовля».

3. Також збірка Василя Загороднюка «Світиться світла 100 тонн висота» потребує ретельного редагування шляхом надання кожній структурі поетичної строфи композиційної стрункости та однорідності літературній манері, що свідчило б про органічне опанування технікою поезотворчості. Незважаючи на зауваги, автор здатен дарувати потенційному читачеві відчуття внутрішнього сповнення у пригорщі свіжості «травневої роси», бо «прийшов з надією й любов'ю, / Приніс надію і любов», тож не запитує «Бути чи не бути?», коли «думка звихрилась крилата».

Часто згадую, коли на першому курсі проходила неподалік медичного університету – раптом звідкілясь з'явився на роздоріжжі Василь Загороднюк, автор понад 100 літературознавчих і журналістичкознавчих досліджень, і, розвернувшись, подивився кудись, і пішов...

Іван Немченко

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ВІД НАУКОВЦЯ- ЕНЦИКЛОПЕДИСТА

(Літературна енциклопедія Черкащини. Том 1: А – К / автор-уклад. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2020. 668 с. ; Літературна енциклопедія Черкащини. Том 2: Л – Р / автор-уклад. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2021. 426 с. ; Літературна енциклопедія Черкащини. Том 3: С – Я / автор-уклад. В. Поліщук. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2025. 504 с.)

Наш сучасник Володимир Трохимович Поліщук – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури і компаративістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Він є відомим українським літературознавцем, критиком, культурологом, фольклористом, головою Черкаської обласної організації Національної спілки письменників України, членом Національних спілок журналістів, краєзнавців України.

Володимир Поліщук є співавтором академічної «Історії української літератури ХХ століття» у 2-х книгах, автором збірок літературознавчих статей і нарисів «Вінок лавровий, вінок терновий», «Зі студій над класиками», «Під прапором неба», «Повернення і відкриття», бібліографічного збірника

«Черкащина літературна» (в співавторстві з Марією Поліщук), посібника-хрестоматії «Гілочка. Письменники Черкащини – дітям», підручника «Література рідного краю

(Літературна Черкащина)» (в співавторстві з Марією Поліщук), монографій «Новелістика Михайла Старицького», «Повісті Михайла Старицького», «Михайло Старицький: методологічні аспекти

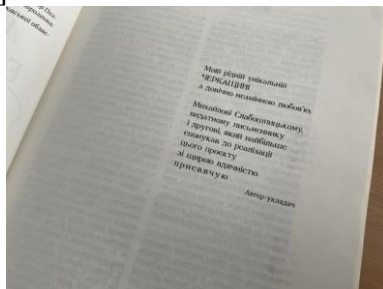
творчості», «Художня проза Михайла Старицького». Він же упорядник, автор передмов і видавець збірок творів В. Доманицького, С. Бена (С. Бендюженка), Ю. Гедзя (О. Савицького), Д. Борзяка, Май Дніпровича (Д. Майбороди), М. Драй-Хмари, Олени Журливої (О. Пашинківської), О. Лана (К. Коршака), Т. Осьмачки, Р. Троянкер, П. Филиповича, А. Чужого (А. Сторожука), збірок «Про витязя слово: Рядки поетичної Симоненкіани», «Нечуй поетичний», «Наш Микола Негода», «Чигирине, Чигирине», «Люблю тебе, Черкаський рідний краю» тощо. Та поза цим огромом діяльності Володимир Трохимович ще й упорядкував та видав «Літературну енциклопедію Черкащини» в трьох томах (2020–2025). Про перші два томи цього видання ми вже вели мову в матеріалі «Форми сучасного літературного краєзнавства в Україні. Краєзнавча бібліографія» у нашому «Віснику» (вип. № 20 за 2024 рік) [1].

У ході інтерв'ю, взятого Катериною Супрун, Володимир Поліщук пояснює основну мету цього проєкту: «Хотілося показати, наскільки багатюща Черкащина» («*Нова доба*». 2026. 3 березня). А ще деталізується сам процес його реалізації: «Робота над енциклопедією вимагала не лише наукового інтересу, а й щоденної кропіткої праці. Протягом майже двох десятиліть дослідник щороку отри-

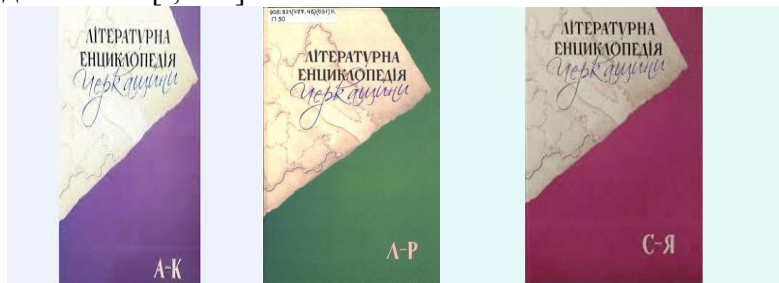
мував підшивки районних та обласних газет Черкащини, які ретельно опрацьовував.

– У мене була домовленість із одним з управлінь держадміністрації: на початку кожного року мені передавали підшивки всіх районних і обласних газет. Я забирав по два мішки матеріалів і поступово перегортав їх, шукаючи потрібну інформацію. Це була необхідна підготовча робота, бо без неї створити енциклопедію було б неможливо, – пояснює він.

Окрім архівів і періодики, науковець використовував й сучасні джерела – зокрема соціальні мережі. За його словами, вони допомагали уточнювати інформацію про сучасних авторів» [2].

У присвяті до «Літературної енциклопедії Черкащини» Володимир Трохимович зазначив: «Моїй рідній унікальній Черкащині з довічно незмінною любов'ю; пам'яті Михайла Слабошпицького, видатного письменника і друга, який найбільше спонукав до реалізації цього проекту, зі щирою вдячністю» [1, с. 3].

При підготовці трикнижжя «Літературної енциклопедії Черкащини» було використано досвід «Української літературної енциклопедії» (1988–1995, із запланованих п'яти томів вийшли тільки три), шеститомної «Шевченківської енциклопедії» (2012–2013; 2015), двотомної «Літературознавчої енциклопедії» (2007) Ю. Коваліва, словника-довідника «Українська фольклористика» М. Чернописького, матеріали музею «Літературна Черкащина» при Черкаському державному університеті імені Б. Хмельницького, довідника «Письменники Уманщини» (2011), численних краєзнавчих публікацій В. Поліщука (власних та в співавторстві): «Черкащина в запитаннях і відповідях (Черкащина літературна)» (1990), «Література рідного краю в школах Черкащини» (1990), «Про літературне краєзнавство» (1991), «Література рідного краю (Літературна Черкащина)» (2012; 2013) та ін. Сам проєкт визрівав, за словами дослідника, три десятиліття, і його реалізації сприяла й наукова, й викладацька, й просвітницька діяльність укладача, зокрема багаторічне викладання курсу «Література рідного краю» в Черкаському державному університеті імені Б. Хмельницького.

До трьохтомної «Літературної енциклопедії Черкащини» подано як персоналії та оглядові статті, так і відомості про літературні явища та літературознавчі поняття: йдеться про українських і зарубіжних письменників, літературознавців, фольклористів, перекладачів, що тут народились, або ж були в цьому краї, відтворювали його прикмети в своєму оригінальному чи перекладацькому доробку; колективні видання, альманахи, антології, хрестоматії в даній місцевості; літературні й літературно-мистецькі премії та конкурси, пов'язані з Черкащиною; її топоніми й гідроніми, оспівані в письменстві; літературні музеї, пам'ятники на теренах області; видавництва, друкарні, періодику регіону; літературознавчу термінологію з проєкцією на минуле й сучасність краю тощо [І, с. 5–6]. В. Поліщук висловлює

щирі слова подяки авторам матеріалів із «Української літературної енциклопедії» та «Шевченківської енциклопедії», а також В. Гончаренку, М. Дмитренку, Ю. Коваліву, Н. Михайлові, В. Мицику, М. Павленку, М. Чорнопиському, чиї публікації стали йому в пригоді. Як відзначає упорядник, «це видання я розглядаю і вдячним знаком пам'яті тим краєзнавцям Черкащини, які в попередні десятиліття плідно працювали над вивченням і зберіганням багатой літературної історії Черкащини: Миколі Комарницькому, Михайлові Пономаренку, Миколі Пшеничному, Іванові Сорокопуду, Володимирові Хоменку, Валерієві Бурію й іншим подвижникам, залюбленим у рідний край» [I, с. 6].

Трьохтомна «Літературна енциклопедія Черкащини» – це справжня скарбниця культурних здобутків цього краю в контексті української і світової історії та сучасності. Не може не захоплювати широка ерудиція й працездатність, енергійність та ентузіазм автора-укладача цього по-своєму унікального видання.

Трикнижжя насичене багатьма цікавинками. Когось захопить факт відвідання Тарасової гори в Каневі 3 червня 1964 року світовими знаменитостями – славетним подружжям Симоною де Бовуар та Жаном Полем Сартром, щемливий запис у книзі вражень [I, с. 88; III, с. 23], а хтось дізнається про зв'язки з Черкащиною видатних діячів діаспори: Леоніда Білецького [I, с. 75], Докії Гуменної [I, с. 279–281], Олександра Де [I, с. 306–307], Олекси Кобця [I, с. 556–557], Юрія Лавріненка [II, с. 8–10], Андрія Легота

[II, с. 33], Наталі Лівницької-Холодної [II, с. 51–52], Євгена Маланюка [II, с. 102–103], Тодося Осьмачки [II, с. 252–255], Уласа Самчука [III, с. 21], Яра Славутича [III, с. 473], Миколи Щербака [III, с. 452–453] та ін.

Наприкінці третього тому В. Поліщук умістив ще й «Додатки», оскільки його пошуково-аналітична діяльність у руслі означеної проблематики триває й надалі. Як знати, може, в недалекій перспективі вийде ще й додатковий четвертий том, що міститиме нові матеріали з цієї тематики.

Звісно, колосальна праця, пророблена укладачем «Літературної енциклопедії Черкащини», просто вражає. Огроми обробленої інформації дивовижні. Але часом це призводить до окремих технічних неточностей. Наприклад, у другому томі в персоналії «Немченко Галина Вікторівна» з двох назв абсолютно різних публікацій дослідниці скомпоновано одну: «Вежі духовності: посібник з драматургії першої половини XIX ст.» (2002) [II, с. 200]. А мало би бути: «Вежі духовності: посібник з літератури української діаспори» (2000, в співавт.), «Жанрові особливості української драматургії першої половини XIX ст.» (2002).

Або ж у третьому томі до персоналії «Савранська Анна Гнатівна» подано в списку літератури одну з моїх статей про цю поетесу, але вихідні дані цієї публікації перекручено. Надруковано в енциклопедії: Літ.: Немченко І. В. Патріотична домінанта в поезії Анни Савранської. *Вісник Херсонського університету*. 2022 [III, с. 8]. А треба: Літ.: Немченко І. В. Патріотична домінанта в поезії Анни Савранської. *Грааль науки: міжнародний періодичний журнал*. 2022. № 17. с. 260–265. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/22.07.2022>

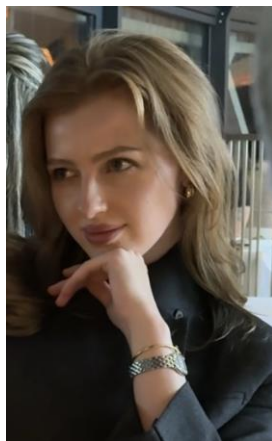
Певно, й інші читачі можуть натрапити на подібні огріхи чи технічні описки, переглядаючи це об'ємне трьохтомне універсальне видання. Але це аж ніяк не применшує вагомості появи «Літературної енциклопедії Черкащини», її неабиякого суспільного резонансу. Трикнижжя

В. Поліщука – це високий зразок для наслідування в інших регіонах України, зокрема у нас на Херсонщині. Дай, Боже, цьому грандіозному почині поширитись по всій країні й реалізуватися в проєктах таких же ентузіастів літературно-краєзнавчої справи.

Література

1. Немченко І. Форми сучасного літературного краєзнавства в Україні. Краєзнавча бібліографія. *Вісник Таверійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): міжнародний літературно-науковий збірник*. Вип. 20. Херсон – Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І. В., 2024. с. 28–60.

2. Супрун К. «Хотілося показати, наскільки багатюща Черкащина»: Володимир Поліщук. *Нова доба*. 2026. 3 березня. <https://novadoba.com.ua/475680-hotilosya-pokazaty-naskilky-bagatyushha-cherkashhyna-volodymyr-polishhuk.html>

Ольга Гоша

**«ВІСНИК ТАВРІЙСЬКОЇ ФУНДАЦІЇ»:
ПІДСУМКИ 20-ГО ВИПУСКУ
ТА ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ**

Значення ювілейного числа. Двадцятий номер «Вісника Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори)» став важливою віхою в історії цього науково-літературного проєкту, що вже два десятиліття послідовно втілює свою культурну і просвітницьку місію. За роки існування видання сформувало унікальний простір, де перетинаються академічні дослідження, художні тексти, переклади та краєзнавчі матеріали, створюючи повноцінну платформу для вивчення української діаспори й культурних процесів Причорноморського регіону.

Ювілейний випуск яскраво демонструє здатність «Вісника» поєднувати різні покоління авторів і багатство їхніх творчих інтонацій. На його сторінках зібрані наукові студії, аналітика літературного процесу воєнних років, переклади класики й роботи авторів, що представляють різні регіони та культурні традиції. Така композиція робить збірник не просто зібранням текстів, а динамічним культурологічним явищем, яке поєднує традицію й сучасність, ма-

терикову Україну та світове українство. З огляду на науковий контекст, двадцятий випуск засвідчив вагому роль Херсонського державного університету у формуванні регіонального та всеукраїнського культурного простору. Видання слугує осередком академічних ініціатив, стимулює міждисциплінарні підходи та підтримує розвиток гуманітарної думки, що впливає на зростання авторитету університету в науковому та культурному середовищі.

Тематичний огляд 20-го випуску. Ювілейне число «Вісника Таврійської фундації» вирізняється тематичною широтою й внутрішньою структурованістю. Матеріали згруповано в ключові рубрики: літературознавство, переклади, поезія, краєзнавство та рецензії, кожна з яких розкриває окремі аспекти української культури й ті процеси, що її формують.

У літературознавчій частині представлено ґрунтовні студії про творчість українських письменників – як діаспорних, так і сучасних авторів України. Дослідники аналізують закономірності літературного розвитку, порівнюють різні стилістичні традиції та актуалізують постаті, що потребують нового осмислення.

Рубрика перекладів є важливим свідченням прагнення видання до міжкультурного діалогу. Особливий інтерес викликають переклади «Саду божественних пісень» Григорія Сковороди гагаузькою мовою. Вони не лише популя-

ризують українську філософську спадщину, але й розширюють аудиторію тих, хто може долучитися до читання цієї класики.

Поезія у випуску представлена добірками авторів з України та діаспори, які продовжують творити єдиний літературний простір, незважаючи на географічні відстані. Їхні тексти утворюють цілісне емоційне тло номера й дозволяють побачити живий розвиток української поетичної традиції.

Серед ключових аналітичних статей вирізняються матеріали про творчість Ірен Роздобудько, Ярослава Ткачівського, Марини Гримич. Вони поєднують літературознавчий аналіз із соціокультурними спостереженнями, роблячи огляд не лише творчого стилю, а й актуальних процесів у сучасній українській літературі.

Красназавчі матеріали зосереджені на відтворенні культурної історії Херсонщини, що дозволяє читачеві глибше осмислити локальну ідентичність і зрозуміти, як вона співвідноситься з національною.

Особливою рисою ювілейного номера є багатомовність і широта авторського складу. Матеріали подані українською, англійською та гагаузькою мовами, що підкреслює міжнародний статус видання та розширює межі діалогу. У попередніх випусках «Вісника» неодноразово друкувалися студентські автори – зокрема, в 11-му номері їх було 15, а в 19-му – 6, і найкращі роботи відзначалися стипендіями. Тож традиція підтримки молоді залишається вагомою частиною історії видання.

Внесок головного редактора та команди. Стабільність і високий рівень «Вісника Таврійської фундації» на пряму пов'язані з діяльністю його незмінного головного редактора – Івана Васильовича Немченка. Його багаторічна праця стала фундаментом, на якому збудована структура видання, його концепція та змістове наповнення.

Іван Васильович не лише організовує редакційну роботу: його бачення визначає наукові акценти, логіку відбору ма-

теріалів і стратегічний розвиток видання. Завдяки його зусиллям у «Віснику» гармонійно поєднані академічні статті, художні тексти, переклади та краєзнавчі дослідження.

Особливо важливою є його системна робота в періоди суспільних потрясінь, зокрема під час війни в Україні. В ці складні роки видання не втратило ритму, змістовності та своєї культурної місії.

Важливою частиною діяльності редактора є підтримка молодих авторів у межах попередніх випусків, де студентські роботи неодноразово ставали яскравими прикладами поєднання академічної освіти та творчої практики. Такий досвід формує середовище, у якому зростають нові дослідники, письменники і перекладачі.

Відгуки та реакції. Ювілейний випуск отримав численні позитивні оцінки від науковців, митців, читачів і з України, і з діаспори. Його сприймають як важливе культурологічне джерело, що поєднує глибину досліджень із доступністю викладу та широким тематичним охопленням.

Науковці підкреслюють системність і методологічну виваженість матеріалів. Один із читачів слушно зазначив: *«Вісник Таврійської фундації поєднує академічну строгість і літературну чуттєвість, створюючи простір для міждисциплінарних досліджень»*.

Письменники та автори-аматори, представлені у випуску, наголошують на важливості можливості донести свої тексти до широкої аудиторії, а також на значенні діалогу між поколіннями, який формує нові культурні сенси.

Потужним є відгук і з боку української діаспори. Матеріали, присвячені творчості зарубіжних авторів та історичним постатям, допомагають підтримувати культурний зв'язок з Україною. Представники діаспорних осередків неодноразово підкреслювали: *«Вісник доводить, що українська культура продовжує жити і розвиватися, незалежно від кордонів»*.

Таким чином, реакції читачів підтверджують значущість видання як джерела знань, простору культурного

діалогу та чинника, що впливає на розвиток української гуманітаристики.

Підсумок та значення для майбутнього. Двадцятий випуск «Вісника Таврійської фундації» позначає завершення одного етапу і відкриття нового. Він доводить, що видання зберігає стійкість і здатність розвиватися навіть у часи великої історичної турбулентності.

«Вісник» продовжує виконувати роль інтелектуального мосту між минулим і сучасністю, Україною та діаспорою. У ньому гармонійно співіснують наукові статті, літературні тексти, краєзнавчі дослідження й переклади, що формують цілісне уявлення про багатовимірність української культури.

У перспективі видання має всі підстави для подальшого зростання. Очікується розширення тематичних блоків, активніша участь міжнародних авторів, посилення багатомовності й нові формати взаємодії з читачами. Це дозволить «Віснику» не лише зберігати культурну спадщину, а й впливати на сучасні літературні та наукові процеси, поглиблюючи зв'язки між українцями з різних країн. Двадцятий номер – це не просто черговий крок, а вагомий жест культурної стійкості, пам'яті й творчої енергії. Видання підтримує розвиток гуманітарних практик, осмислює минуле, формує напрями майбутнього і зміцнює український культурний простір у світовому контексті.

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Міжакадеміальна наукова лабораторія
«Українська література в англомовному світі»
Таврійська фундація
(Осередок вивчення української діаспори)
м. Херсон

ВІСНИК ТАВРІЙСЬКОЇ ФУНДАЦІЇ
(Осередку вивчення української діаспори)

Випуск 20

Херсон – Корсунь-Шевченківський
2025

НЕГАСНУЧА ЗІРКА ДМИТРА ШУПТИ

Відійшов у вічність ще один наш сучасник. Учасник українського руху опору Дмитро Романович Шупта – Академік Міжнародної Академії оригінальних ідей України, Академік Міжнародної літературно-мистецької Академії України, Заслужений працівник культури України, член НСПУ (з 1986 р.), НСЖУ (з 2002 р.), Міжнародної громадської організації «Конгрес захисників української мови», Комітету із захисту прав та свобод громадян. Він був першим заступником Польового Гетьмана Українського Козацтва і головою Ради старійшин Чорноморського Козацького Війська. А ще Дмитро Романович – почесний член міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англомовному світі» при Херсонському державному університеті та давній співавтор нашого міжнародного літературно-наукового збірника «Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори)».

Дмитро Шупта побачив світ 24 лютого (за паспортом 20 січня) 1938 року в багатодітній сім'ї хліборобів із давніх козацьких родів, в селі Курінька Чорнуського району Полтавської області. Батько письменника Роман Дмитрович (1895–1990), що мав чин унтер-офіцера, брав участь у Першій світовій війні, потрапив в оточення і став бранцем, перебував у німецькому полоні аж до 1924 року. В таборах грав ролі в п'єсах Івана Котляревського, Тараса Шевченка, а особливо в драмах і комедіях Володимира Винниченка на аматорській сцені, оскільки мав акторське обдаровання. Повернувшись до України в 1925 році, одружився й зайнявся господарюванням на землі. Та в 1929 році батько був розкуркулений, відбував заслання під Архангельськом. У часи Другої світової війни був поранений і контужений, улітку 1945 року після одужання повернувся додому. Але 1947 року ув'язнений як «зрадник батьківщини» і відбував каторжні роботи в Актюбинську та Джезказгані. Лише в 1954 році звільнений із концтабору та в 1957 році реабілітований. Матір митця, що була дружиною «ворога народу», звали Олександрю Павлівною (1908–1973), з козацького роду Жуганів. Отакі гени дісталися Дмитрові у спадок і вели його по життю мистецькими стежками та шляхом протистояння з радянськими спецслужбами. А ще ж із цих країв вийшли Григорій Сковорода, Василь Симоненко, Кость Герасименко... Гарна компанія земляків.

Дмитро Шупта закінчив семирічну школу в своєму рідному селі, а в 1956 році завершив середню освіту в сусідньому селі Мокіївці. Мріяв про навчання в художньому училищі. Писав вірші й записував їх у зшитки, поема «Терези» про козацьку Україну та сваволю влади викликала зацікавлення з боку спецслужб. Вступив до Севастопольського морського технічного училища імені адмірала Макарова. Але його й там діставали кадебісти, допитували з приводу одіозної поеми. Після закінчення училища працював котельником на судноремонтному заводі № 497 в Севастополі.

Була спроба вступити до Кримського медичного інституту, оскільки генетично успадкував ще й нахил до лікарської справи (дід Дмитро Іванович, прозваний у народі Щепієм, був потомственным медиком). Проте не пройшов за конкурсом. Навчався в Сімферопольському медичному училищі, де його знаходили спецслужби й настійливо пропонували доносити на студентів, але згоди на такі дії Дмитро не дав. Це призвело до усунення його з посади голови профспілкового комітету цього закладу. Попри наявність лише відмінних оцінок, диплом із відзнакою по закінченні училища Дмитро Шупта так і не отримав. У наступні роки працював у кримських лікарнях. Тільки за четвертою спробою, в 1962 році, Дмитро таки вступив до Кримського медінституту на вечірнє відділення і через три роки був переведений на стаціонар. У період навчання в інституті йому довелося зазнати обшуків, провокацій, наклепів, оскільки отримав тавро «українського буржуазного націоналіста». Але закінчив навчання, отримавши диплом із відзнакою. Йому навіть пропонували посаду викладача медінституту та квартиру в Сімферополі за умови співпраці зі спецслужбами. Та Дмитро не купився. Залишився вільним і незалежним.

Ще в студентські роки Дмитро Шупта писав багато сатирично-гумористичних і ліричних творів, додавав до них власні ілюстрації як художник. Друкувався в колективних збірниках «День поезії», «Молоді голоси» та ін. У травні 1963 року взяв участь у Всеукраїнському семінарі творчої молоді, що проходив в Одеському будинку творчості письменників. Там він познайомився з однодумцями – Василем Стусом, Василем Захарченком, Богданом Горинем, Борисом Нечердою, Миколою Вінграновським та іншими молодими авторами, з якими пов'язується феномен українського шістдесятництва й дисидентства.

Дмитро Шупта очолював Сімферопольське літературне об'єднання «Іроно» при обласній письменницькій органі-

зації. У 1963–1967 р. подавав до друку рукопис збірки поезій «Україно моя», але не публікували, звинувачували в екзистенціалізмі, формалізмі, песимізмі та українському буржуазному націоналізмі. Та в 1968 році виходять такі перші збірки поета «Провісники цвітіння», «Полум'я мелодій». А потім публікації припиняються. А цькування й переслідування продовжуються. І в Полтаві, й у Пирятині, і в Гребінці, і в Яготині, де мав лікарську практику по закінченні Харківських хірургічних курсів.

У жовтні 1983 року Дмитра Романовича заарештували й відправили в Лук'янівський слідчий ізолятор. Звинувачували у зберіганні зброї, вибухівки, валюти, у зв'язках з польською «Солідарністю». Мордували і морально, і фізично. Зокрема калічили пальці, що загрожувало йому як хірургові втратою професійної працездатності. У січні 1983 року Яготинський районний суд виніс вирок: Дмитро Шупта отримав два роки виправних робіт без позбавлення волі з утриманням на користь держави 20% заробітку за місцем роботи.

Маючи покалічені пальці, хворий хребет, проблеми зі слухом і зором, Дмитро Романович довго не міг знайти роботу за лікарським фахом. Якось улаштувався хірургом-експертом ЛТЕК до Київської обласної лікарської експертної комісії та їздив до Києва з Яготина електричкою. Згодом перебрався до рідного села Куріньки, а з 1988 року – в Одесі.

Працював хірургом, фельдшером швидкої допомоги, травматологом-ортопедом, експертом, плідно займався дослідженнями в царині нетрадиційної медицини, друкувався в наукових збірниках «Винахідництво й раціоналізація на сучасному етапі розвитку охорони здоров'я», «Хірургія», в журналах «Винахідник України», «Науковий Світ», у газеті «Урядовий кур'єр» та ін. Створив науково-популярну монографію «Хірург без ножа» про використання близько 1000 лікарських рослин для консервативного лікування хвороб, що було новинкою в світовій практи-

ці. Він є автором праці «Рідна мова і здоров'я нації», в котрій науково аргументує необхідність користування рідною мовою і на державному рівні, й у побуті. Це забезпечує здоров'я нації. Як лікар Дмитро Шупта отримав диплом «Майстер Золоті руки».

З 2000 року працював старшим викладачем кафедри української філології та кафедри журналістики Придністровського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Як письменник опублікував понад 70 збірок лірики, 20 із них – це музичні видання. Серед книжок поета згадаємо хоча б такі, як «Колиска поколінь» (1976), «Знак літа» (1981), «Біль стебла» (1985), «Звичаї землі» (1987), «Чаїне озеро» (1989), «Світовщина» (1989), «Осягнення» (1993), «Єрусалим квітів» (1995), «Листя клена» (1998), «Птахи попелу» (1998), «Жінка і ніч» (1998), «Межінь» (2000), «Сонях сонетів» (2001), «Чорнобривці Придністров'я» (2002), «Осіння грань» (2006), «Коротке речення доби» (2007), «Тарасове відлуння» (2013) тощо. За високі досягнення в царині літератури Дмитро Романович відзначений преміями імені Григорія Сковороди, Івана Мазепи, Володимира Винниченка, Леоніда Глібова, Миколи Гоголя, Степана Руданського, Яра Славутича, Василя Симоненка та ін. Він став лауреатом Всеукраїнського радіоконкурсу «Пісня року – 2000». Був удостоєний почесної Міжнародної медалі Франческо Петрарки та Міжнародної відзнаки імені Генріха Беля. А ще Дмитро Шупта отримав звання Почесного Громадянина Чорнуського району Полтавської області.

Дмитро Романович – один із найвизначніших сучасних поетів-мариністів. Йому належать книжки, в яких широко представлена мариністика («Дельфін», «Плавба», «Осіння грань», «Турецький вітер», «Око курячого бога» та ін.), поеми про героїв-підводників – земляка Олександра Коваленка («Щука з Кременчука») та Олександра Маринеска

(«Лицар моря»). За цю ділянку діяльності письменник отримав медаль «Морська Слава України» та відзнаку командувача ВМС ЗСУ «За заслуги перед ВМС України».

Дмитро Шупта займався художньо-перекладацькою діяльністю: перекладав – з аварської, азербайджанської, арабської, білоруської, болгарської, вірменської, гагаузької, грузинської, ідиш, литовської, молдавської, німецької, португальської, російської, румунської, староукраїнської, туркменської, узбецької, французької. А його поетичні твори перекладено та видруковано англійською, білоруською, гагаузькою, грузинською, російською, румунською.

Дмитро Шупта брав активну участь у роботі Народного Руху України, був делегатом РУХівських з'їздів та конференцій. Він – генерал-отаман Українського Козацтва, член Міжнародної громадської організації «Конгрес захисників української мови», Комітету з захисту прав та свобод громадян, Громадсько-політичної Ради ОУН в Україні, Братства ОУН-УПА, Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих, Громадської Ради Центру євроатлантичної інтеграції, Ради старійшин ГО Євромайдан імені Героїв Небесної сотні, Американсько-канадського наукового товариства імені Г. С. Сковороди (як сковородинознавець). Дмитро Романович отримував козацькі нагороди, відзнаки Київського міського Голови та Голови Одеської обласної державної адміністрації тощо. Він був активним учасником Помаранчевої революції і Революції Гідності, брав участь у численних зустрічах зі школярами та студентами Одещини, курсантами військових навчальних закладів та вояками Збройних Сил України, займаючись патріотичним вихованням молоді.

Пліч-о-пліч із Дмитром Романовичем ішла по життю його муза – дружина Оксана Григорівна Шупта-В'язовська, відома українська літературознавиця.

На сторінках нашого «Вісника» Дмитро Шупта опублікував біографічний нарис про свого батька «Роман Шупта

в Україні й поза нею», літературознавчі та мистецтвознавчі розвідки «Деякі аспекти життєпису Григорія Сковороди», «Мандрівка по воді (Історія втілення одного задуму)», «Талановитий диригент (до 120-річчя від дня народження Нестора Городовенка)», поетичні цикли «Афоризми Г. С. Сковороди», «Світ вибору чи вибір світу: рубаї», фрагмент поеми-реквієму «Колимські дівчатка», пісню «Рік Сковороди» (музика Петра Лойтри) та інші тексти.

Хоча Дмитро Романович Шупта пішов у засвіти, але його подвижництво у царині національного й державного відродження України, неабиякий внесок у розвиток вітчизняної медицини та красного письменства завжди будуть високим зразком для нових генерацій українців. Слава не вмере, не поляже!

Іван Немченко

Таврійська фундація інформує

Таврійська фундація
(Осередок вивчення української діаспори),
Міжкафедральна наукова лабораторія
«Українська література в англomовному світі»
при Херсонському державному університеті,
редколегія «Вісника Таврійської фундації
(ОВУД)»

зі скорботою повідомляють,
що 29 червня 2026 року
відійшов у вічність
визначний український письменник, лікар, право-
захисник, громадсько-політичний діяч
Дмитро Романович Шупта.
Світла пам'ять про нього
житиме в наших серцях і в наших ділах
на славу України.

Наші автори

Ангельська Кристина Фердинандівна – поетеса, перекладачка, редакторка та дослідниця;

Арелович Євгенія – делегатка клубу «Юний журналіст» Херсонського міського учнівського парламенту;

Бокшань (Матусяк) Галина Іванівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету, письменниця, перекладачка;

Ворончук Роман – український поет, водій міжнародного транспорту в Польщі;

Гаврилюк Олександра – українська поетеса, лікарка в Польщі;

Гоша Ольга Анатоліївна – студентка 4 курсу Херсонського державного університету;

Гудель Кристина – польська поетеса, літературна аніматорка, вчителька, голова Спілки польських літераторів у Білостоці;

Данилюк Агнешка – українська педагогиня, поетеса в Польщі;

Дупляк Микола Степанович – педагог і журналіст, громадський діяч у США;

Загороднюк Василь Степанович – член НСПУ, голова Херсонської обласної філії НСПУ, кандидат філологічних наук, доцент Херсонського державного університету;

Іванюк Іванна – студентка 3 курсу Карпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Карабович Тадей Борисович – член НСПУ, доктор філології, професор Університету імені Марії Склодовської-Кюрі, письменник, перекладач (Польща, м.Люблін);

Качан Анатолій Леонтійович – письменник, член НСПУ;

Коваленко Валентина Михайлівна – членкиня НСПУ, політична діячка, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького;

Ковальчук Ольга – студентка 3 курсу Карпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Кулик Валерій Павлович – Почесний громадянин міста Херсона, заслужений діяч мистецтв України, член НСПУ;

Литвин Валентина Василівна – провідний методист Публічної бібліотеки Корсунь-Шевченківської міської ради;

Лойтра Петро Леонідович – композитор, Академік Міжнародної літературно-мистецької Академії України; автор і виконавець, член Всеукраїнської спілки письменників-мариністів і Національної спілки журналістів України;

Манякіна Юлія – студентка 3 курсу Карпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Мовчан Альона Ігорівна – членкиня НСЖУ та ХОО Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Молода Просвіта», керівниця літературно-драматургічної частини Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Куліша; організаторка мистецьких акцій «Поетична шафа», «Поетичне рандеву», «Щомісячні читання», музично-поетичного проекту «Рок!Шафа», співорганізаторка музпроєкту «Рок!Комод»;

Немченко Галина Вікторівна – кандидатка філологічних наук, доцентка, співробітниця міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англomовному світі» при Херсонському державному університеті;

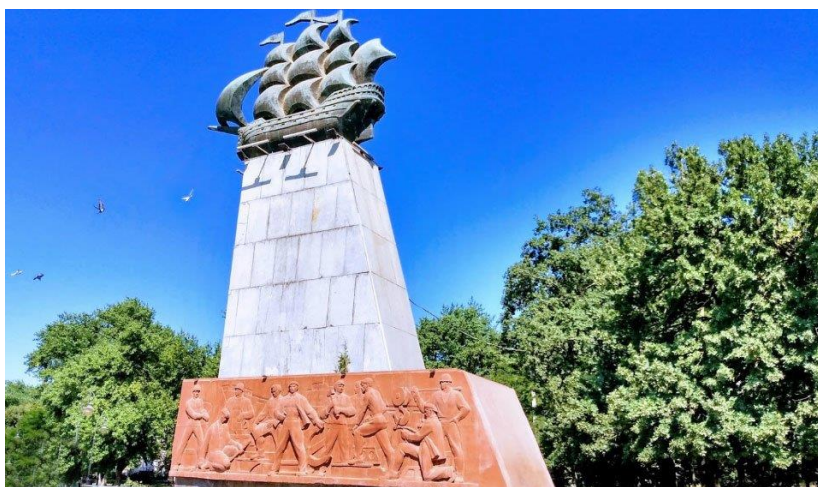
Немченко Іван Васильович – кандидат філологічних наук, доцент, керівник міжкафедральної наукової лабораторії «Українська література в англomовному світі» при Херсонському державному університеті, член Товариства письменників і журналістів імені Івана Франка;

Педченко Володимир Васильович – член НСПУ, директор загальноосвітньої школи № 32 у Херсоні;

Піласевич Зофія – польська поетеса, психологиня, мандрівниця;

Славенко (Євсєнко) Оксана Вячеславівна – бухгалтер, членкиня літстудії «Біле озеро», мешкає в м. Турку (Фінляндія);

Торак Тетяна Юріївна – студентка 4 курсу філологічного факультету Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Літературно-наукове видання

ВІСНИК ТАВРІЙСЬКОЇ ФУНДАЦІЇ
(Осередку вивчення української діаспори)
Міжнародний літературно-науковий збірник
Випуск 21

Головний редактор: Іван Немченко
Коректор: Галина Немченко
Верстка Тамара Пономаренко

Підп. до друку 1.09.2026. формат 60х84/ 16. Папір офсет.
Обл. вид. арк. 20,98. Ум. друк. арк. 21,33.
Наклад 100 прим. Зам. 661.

Видавець ФОП І.С.Майдаченко,
свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 851 від 13.03.2002 р.
Виготівник ФОП Т.В. Пономаренко

19400, Черкаська обл.,
м. Корсунь-Шевченківський,
вул. Ярослава Мудрого, 22
e-mail: irena22@ukr.net